

Leven in Zeeland

Inwonersonderzoek 2025

HZ Kenniscentrum
Zeeuwse Samenleving

Hoe is het
gesteld met
de kwaliteit
van leven in
Zeeland?

KENNISCENTRUM
.....
ZEEUWSE SAMENLEVING

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Brede Welvaart in Zeeland	7
3	Samenleven en meedoen	16
4	Milieu en klimaat	37
5	Voorzieningen en bereikbaarheid	53
6	Werk en loopbaan	76
7	Signalen van kwetsbaarheid	90
8	Prettig en veilig wonen	106
9	Blik op Zeeland: nu en later	123
10	Slotbeschouwing: leven in Zeeland volgens inwoners	143
	Colofon	150

Portretten

Martijn	34
Antoinette	50
Remi	73
Kevin	87
Corrie	103
Janneke	120
Eefke	140

1 Inleiding

Aanleiding

's Ochtends pakt de één de trein naar zijn werk in Middelburg, terwijl de ander de kinderen naar de basisschool in Kortgene brengt. Weer iemand anders maakt zich klaar voor vrijwilligerswerk in Hulst. Sommige Zeeuwen maken zich zorgen over de staat van de Oosterschelde, anderen worden blij van iets eenvoudigs, zoals een praatje met de buren. De één werkt in de haven, de ander op het land, in de zorg of vanuit huis. In de winter genieten sommigen van het eindeloos brede strand in Vrouwenpolder, terwijl anderen op een warme zomerdag niets liever doen dan fietsen over Schouwen-Duiveland. Eén ding is zeker: het leven in Zeeland kent vele gezichten.

Hoe kijken inwoners van Zeeland aan tegen wonen, werken en leven in Zeeland? Het antwoord op die vraag klinkt vandaag anders dan vier jaar geleden, toen dit onderzoek voor het laatst werd uitgevoerd. De coronapandemie is inmiddels voorbij, maar de samenleving en de regio staan voor verschillende ingrijpende ontwikkelingen. Denk aan snelle technologische ontwikkelingen, geopolitieke spanningen, stijgende kosten van levensonderhoud, vergrijzing, woningnood en klimaatverandering.

Deze ontwikkelingen vragen om scherpte in het maken van maatschappelijke keuzes, aanpassingsvermogen en langetermijndenken van overheden, organisaties én inwoners. In dit onderzoek staat het

perspectief van de Zeeuwse inwoner centraal. Aan de hand van dit perspectief beschrijven we hoe het gesteld is met de kwaliteit van leven in Zeeland, welke ontwikkelingen én welke verschillen we zien tussen groepen inwoners.

Dit onderzoek bouwt voort op een reeks studies die sinds 2009 iedere vier jaar is uitgevoerd (voorheen onder de titel Staat van Zeeland). Sinds 2021 hanteert het onderzoek Leven in Zeeland het uitgangspunt van brede welvaart (HZ | Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving, 2022). Brede welvaart omvat alles wat mensen van waarde vinden en wat bijdraagt aan hun welzijn: niet alleen inkomen of materieel bezit, maar ook gezondheid, een prettige woonomgeving en een rijk verenigingsleven. Het begrip staat daarmee synoniem voor de kwaliteit van leven. In venster 2 wordt nader toegelicht wat brede welvaart inhoudt en hoe Zeeland op dit gebied scoort ten opzichte van andere provincies.

Inzicht in de beleving van inwoners is essentieel om hun wensen en behoeften te begrijpen, te zien wat goed gaat en knelpunten te herkennen. Met dit grootschalige Zeeuwse onderzoek hebben we informatie verzameld over de ervaringen, gedragingen en verwachtingen van inwoners. Door deze uitkomsten te structureren, analyseren en verbinden aan bestaande kennis, bieden we handvatten voor overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties om duurzaam beleid te

ontwikkelen en bij te dragen aan een toekomstbestendige regio. Ook voor Zeeuwse inwoners heeft dit onderzoek meerwaarde. Dicht bij huis verandert er veel: winkelstraten worden vernieuwd, huizenprijzen stijgen, sportcomplexen verdwijnen en kerncentrales komen er (misschien) bij. In dit onderzoek lezen inwoners hoe andere Zeeuwen deze ontwikkelingen ervaren.

Onderzoeksaanpak

De gegevens in Leven in Zeeland zijn afkomstig uit een bevolkingsonderzoek onder inwoners van 16 jaar en ouder. Alle 13 Zeeuwse gemeenten hebben uit de Basisregistratie Personen een willekeurige steekproef getrokken. Uiteindelijk hebben 11.271 mensen deelgenomen, wat neerkomt op een respons van 23 procent. Het veldwerk vond plaats van medio juni tot en met augustus 2025.

De vragenlijst voor Leven in Zeeland 2025 bevat 67 vragen. Het betreft grotendeels meerkeuzevragen en enkele open vragen. De vragenlijst is, ten opzichte van 2021, zoveel mogelijk gelijk gebleven om ontwikkelingen in de tijd te kunnen analyseren.

In deze rapportage presenteren wij de resultaten op provinciaal niveau. Waar relevant en mogelijk worden de gegevens uitgesplitst naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, stedelijkheid en woongemeente. Bij voldoende respons worden ook cijfers op wijkniveau weergegeven.

Leeswijzer

In het volgende venster gaan we in op brede welvaart in Zeeland en bespreken we sociaal-demografische trends die hierop van invloed kunnen zijn. Daarna volgen zeven inhoudelijke vensters waarin we, door de ogen van de inwoners, kijken naar verschillende aspecten van brede welvaart in Zeeland:

- Venster 3, **Samenleven en meedoen**, gaat over contact met en vertrouwen in anderen, betrokkenheid bij en participatie in de lokale samenleving en vertrouwen in instituties.
- Venster 4, **Milieu en klimaat**, richt zich op de kwaliteit van de groene leefomgeving en de impact van activiteiten op klimaat en milieu.
- Venster 5, **Voorzieningen en bereikbaarheid**, behandelt de (ervaren) beschikbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen.
- Venster 6, **Werk en loopbaan**, gaat in op werktevredenheid, werkgelegenheid en carrièreperspectieven in Zeeland.
- Venster 7, **Signalen van kwetsbaarheid**, belicht verschillende vormen van (ervaren) kwetsbaarheid onder inwoners.
- Venster 8, **Prettig en veilig wonen**, bespreekt de ervaren kwaliteit van wonen, woonomgeving en veiligheid.
- Venster 9, **Blik op Zeeland**: nu en later, sluit af met de visie van inwoners op toekomstige ontwikkelingen.

Referenties

HZ | Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving (2022). *Leven in Zeeland 2021*. Geraadpleegd op 5 februari 2026 van <https://publicaties.kczs.nl/leven-zeeland-2021>

2

2 Brede Welvaart in Zeeland

Leven in Zeeland geeft inzicht in de stand van zaken, ontwikkelingen en verschillen in brede welvaart in Zeeland. In dit hoofdstuk bespreken we wat brede welvaart inhoudt, hoe het gemeten wordt, wat de Zeeuwse demografische trends zijn en hoe het op dit moment gesteld is met de brede welvaart in Zeeland.

Brede welvaart in het kort

Bij het meten van welvaart wordt traditioneel gekeken naar de economische groei in een land of regio. Inmiddels wordt onderkend dat welvaart gaat om meer dan alleen geld. Brede welvaart gaat over alles wat mensen van waarde vinden en daarmee bijdraagt aan hun welvaart. Het gaat niet alleen over het hebben van een goed inkomen of materieel bezit, maar bijvoorbeeld ook over gezond zijn, wonen in een fijne omgeving en het hebben van een rijk verenigingsleven. Brede welvaart gaat kortom over de kwaliteit van leven (CBS, 2025). Ten eerste gaat het over hoe inwoners de kwaliteit van leven nu ervaren. Ten tweede gaat brede welvaart over de dimensie 'later': wat hebben toekomstige generaties nodig om dezelfde mate van brede welvaart te hebben als de generaties die nu leven? Ook wordt bij brede welvaart over grenzen heen gekeken. De keuzes die we hier in Zeeland maken hebben namelijk ook gevolgen voor de brede welvaart 'elders', oftewel voor de brede welvaart in een andere gemeente, provincie en/of ander land (CBS, 2025). Voor dit onderzoek gebruiken we brede welvaart als het ware als 'bril' waardoor we naar de Zeeuwse samenleving kijken. Inzicht in brede

welvaart helpt dan in de eerste plaats om te signaleren waar regionaal of lokaal sterktes, zwaktes en aandachtspunten zitten. Vervolgens helpen deze inzichten beleidsmakers, ondernemingen, inwoners, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen om weloverwogen keuzes te maken voor de toekomst van de regio: op welke thema's moeten we gezamenlijk inzetten? Juist omdat dit een sterk punt is, dan wel omdat het een zwakke plek is. En welke thema's laten het toe om (tijdelijk) wat minder in te investeren?

Brede welvaart in Zeeland: wisselend beeld

In dit onderzoek staat brede welvaart in Zeeland centraal. Om de kwaliteit van leven in Zeeland te behouden en te verbeteren, is het belangrijk om verschillende aspecten van brede welvaart overzichtelijk in kaart te brengen. Welke ontwikkelingen zien we? Hoe verhouden deze ontwikkelingen zich ten opzichte van andere provincies? En wat voor verschillen zien we tussen gemeenten, wijken en inwoners?

Het vertrekpunt in dit onderzoek is de regionale Monitor Brede Welvaart (rMBW) van het CBS. Deze monitor maakt brede welvaart meetbaar en inzichtelijk aan de hand van 42 indicatoren verdeeld over acht verschillende thema's, namelijk: subjectief welzijn, materiële welvaart, gezondheid, arbeid en vrije tijd, wonen, samenleving, veiligheid en milieu. Door regio's op al deze thema's te monitoren, krijgen we inzicht in verschillen en trends in de regionale ontwikkeling.

Figuur 2.1 Vergelijking van de indicatoren van brede welvaart tussen de provincie Zeeland en de andere provincies

Positie ten opzichte van andere provincies

- Ongunstig
- Overeenkomstig
- Gunstig

Bron: Regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS, bewerking HZ KCZS

Als we kijken naar de brede welvaart in Zeeland dan zien we een wisselend beeld. Op zeven van de 28 indicatoren van het 'hier en nu' scoort Zeeland beter dan andere provincies. Dit geldt bijvoorbeeld voor veiligheid; het aantal geregistreerde misdrijven en het aantal ondervonden delicten zijn in Zeeland relatief laag. Daarnaast zijn Zeeuwen relatief vaak tevreden over hun woning en woonomgeving. Ook heeft Zeeland het laagste aandeel huishoudens met geregistreerde problematische schulden en de laagste werkloosheid van Nederland.

Op acht dimensies scoort Zeeland slechter dan de rest van de provincies. Zo zijn de afstanden tot voorzieningen groot, zoals de reistijd naar een basisschool of het openbaar vervoer. Ook op het thema gezondheid scoort Zeeland relatief laag; de ervaren gezondheid is lager dan in andere provincies en Zeeuwen hebben relatief vaak een langdurige ziekte of aandoening.

Brede welvaart in de toekomst

Iedere keuze die nu gemaakt wordt, kan invloed hebben op 'later' en 'elders'. Het is nu eenmaal niet mogelijk om te voorzien in alle behoeften tegelijk en om alle belangen even goed te dienen. Er zijn grenzen aan tijd, geld en ruimte. Die afwegingen hebben we scherp gesteld in dilemma's die wij de inwoners van Zeeland voorgelegd hebben. In venster 9 'Blik op Later' worden deze besproken.

De dimensie 'later' van brede welvaart gaat over de hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben om eenzelfde niveau van welvaart te kunnen bereiken als de huidige generatie. Dit wordt gemeten aan de hand van dertien indicatoren. Als we kijken naar de indicatoren die horen bij brede welvaart in de toekomst, dan is het beeld voor Zeeland ook wisselend. Op drie aspecten rond 'natuurlijk kapitaal' is er een positieve trend zichtbaar voor Zeeland, namelijk voor: broeikasgasemissies, particuliere zonne-energie en natuurlijke ecosystemen op land. Op één ander aspect is een negatieve trend zichtbaar voor Zeeland, namelijk: bebouwd gebied (de oppervlakte woon- en werkgebieden, bedrijfsterreinen en glastuinbouwgebieden). Dit betekent dat het bebouwd gebied toegenomen is in de loop der jaren. Positief is dat er vooral indicatoren verbeterd of gelijk gebleven zijn ten opzichte van 2021. De trend is dus voorzichtig positief. Zo is de mediaan van het vermogen van huishoudens verhoogd en ook het aandeel inwoners met een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt is gestegen (CBS, 2025).

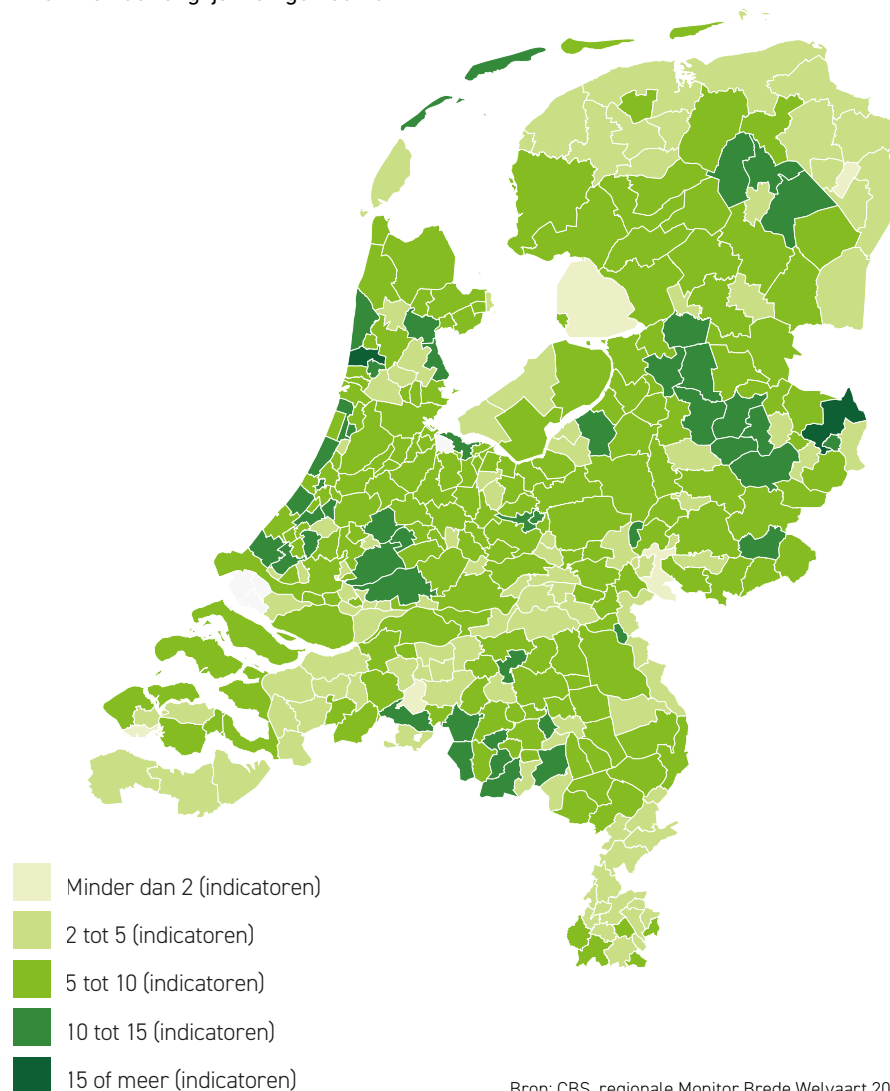
De dimensie 'elders' van brede welvaart (invloed op andere provincies of andere landen) is nog in ontwikkeling en wordt daarom niet verder besproken.

Verschillen binnen Zeeland: brede welvaart hoogst in Veere en Kapelle

Ook binnen Zeeland zien we verschillen als het gaat om brede welvaart. Bijvoorbeeld tussen enerzijds Zeeuws-Vlaanderen, waar met name de gemeenten Terneuzen ondergemiddeld scoort op brede welvaart, en anderzijds Walcheren en de Oosterschelde-regio met een iets positiever beeld. Zeeuws-Vlaanderen scoort in het bijzonder laag op de aspecten die te maken hebben met gezondheid, zoals: overgewicht en ervaren gezondheid, en ook op bereikbaarheid, zoals: afstand tot het ov en afstand tot een café.

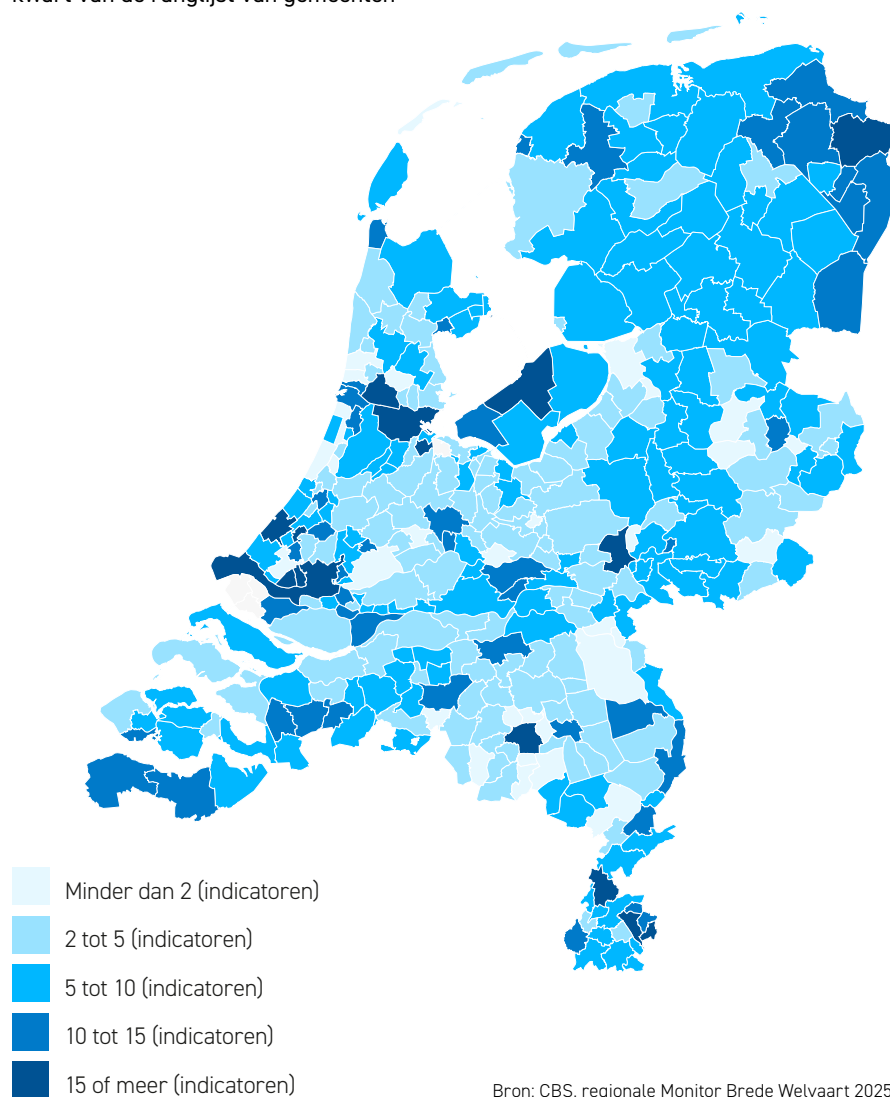
In de figuren 2.2 en 2.3 is te zien hoe gemeenten scoren op brede welvaart. De eerste figuur laat zien voor hoeveel indicatoren een gemeente tot het bovenste kwart van de gemeentelijke ranglijst behoort. In het tweede figuur is juist te zien welke gemeente bij het onderste kwart van de ranglijst horen. Gemeentes Kapelle en Veere scoren met negen indicatoren het meest positief. Daarentegen hebben de gemeenten Terneuzen en Vlissingen relatief meer indicatoren waarop deze gemeenten laag scoren..

Figuur 2.2 Indicatoren bovenaan de ranglijst brede welvaart 'hier en nu' en 'later'. De kaart toont het aantal indicatoren waarvoor een gemeente behoort tot het bovenste kwart van de ranglijst van gemeenten

Bron: CBS, regionale Monitor Brede Welvaart 2025

Figuur 2.3 Indicatoren onderaan de ranglijst brede welvaart 'hier en nu' en 'later'. De kaart toont het aantal indicatoren waarvoor een gemeente behoort tot het onderste kwart van de ranglijst van gemeenten

Demografische trends

Voordat we ons verder verdiepen in de brede welvaart in Zeeland kijken we eerst naar een aantal demografische trends in de provincie. Het gaat om ontwikkelingen die van invloed zijn op verschillende aspecten van brede welvaart en kunnen eventueel regionale verschillen verklaren.

1 Lichte bevolkingsgroei

In de periode van 2021 tot 2025 is de Zeeuwse bevolking gegroeid van ruim 385 duizend inwoners naar 393 duizend inwoners. Dat is een stijging van bijna twee procent (CBS Statline, 2025). Landelijk groeide de bevolking in die periode iets harder, namelijk met drie procent. Er is wel een verschil tussen Zeeuws-Vlaanderen en de rest van Zeeland. Het aantal Zeeuws-Vlamingen is in de afgelopen vier jaar gelijk gebleven, terwijl de bevolking in de rest van Zeeland licht groeide.

2 Migratie als drijver van bevolkingsgroei

De Zeeuwse bevolking is gegroeid doordat er afgelopen jaren meer mensen in Zeeland zijn gevestigd dan vertrokken, hierbij gaat het om zowel buitenlandse als binnenlandse immigratie. Deze groei is dus niet het gevolg van natuurlijke aanwas: het aantal sterfgevallen is al jaren vele malen hoger dan het aantal geboren in Zeeland (CBS Statline, 2025). In 2022 was er een piek met immigranten te zien, het merendeel was afkomstig vanuit Oekraïne. Deze instroom is in 2024 met 70 procent afgenomen. Opvallend is dat het aantal Belgen dat zich in Zeeland vestigden in de periode van 2021 in 2024 is afgenomen met bijna 30 procent (CBS Statline, 2025).

3 Zeeuwse jongeren in beweging

Het aandeel jongeren in Zeeland is vergelijkbaar met dat in andere provincies. De 'groene druk', ofwel het aantal inwoners tot 20 jaar ten opzichte van het aantal inwoners van 20 tot 65 jaar, is ongeveer 35 procent. Net als landelijk daalt dit percentage gestaag. Er zijn binnen Zeeland bovendien verschillen: zo is de 'groene druk' in Zeeuws-Vlaanderen, met 33 procent, lager dan dat van de rest van Zeeland (38%). Een substantieel deel van de Zeeuwse jongeren, iets minder dan de helft, verhuist vóór de 35e verjaardag naar buiten Zeeland. Ongeveer één op de drie van deze vertrokken jongeren keert, bijvoorbeeld na een studie buiten Zeeland, weer terug (HZ | KCZS, 2025).

4 Steeds meer (oudere) ouderen

In Zeeland wonen relatief veel ouderen. De 'grijze druk', ofwel het aantal inwoners van 65 jaar en ouder ten opzichte van mensen tussen de 20 en 65 jaar in Zeeland, is relatief hoog en neemt bovendien toe. In 2021 was dit nog 43,9 procent, in 2025 is dit gestegen naar 46 procent. Landelijk is dat cijfer een stuk lager, namelijk 35,5 procent in 2025 (CBS Statline, 2025). In Zeeland is sprake van een zogenaamde 'dubbele vergrijzing'; er komen steeds meer ouderen en de ouderen worden ook steeds ouder. In Zeeland wonen, relatief gezien, de meeste 100-plussers (CBS, 2024).

5 Meer druk op de werkenden

De 'demografische druk' geeft de verhouding aan tussen inwoners tot 20 jaar plus inwoners van 65 jaar en ouder ten opzichte van het aantal inwoners van 20 tot 65 jaar (de 'productieve leeftijd'). Deze demografische druk neemt in Zeeland steeds verder toe. Voor iedere 100 inwoners van 20 tot en met 65 jaar zijn er ruim 82 inwoners die niet binnen die leeftijdsklasse vallen. Dit betekent dat de werkenden in Zeeland een steeds grotere groep niet-werkenden moet voorzien in het onderhoud (CBS, 2024).

6 Meer alleenstaanden

Het aantal huishoudens in Zeeland is in de periode van 2021 tot 2025 toegenomen van 177 duizend naar 183 duizend (CBS Statline, 2025). De toename is vooral aan de groei van het aantal eenpersoonshuishoudens toe te schrijven. 38 procent van de huishoudens in 2025 bestaan uit één persoon, landelijk is dit aandeel nog groter, namelijk: 40 procent. Volgens landelijke prognoses zal het aandeel eenpersoonshuishoudens tot 2070 naar verwachting groeien tot 44 procent. De groei van het aantal huishoudens komt voornamelijk voor rekening van 65-plussers. Niet alleen omdat ouderen steeds ouder worden, maar ook omdat ze vaker alleen blijven wonen na een scheiding of verweduwing (CBS, 2024).

Uitdagingen als gevolg van demografische veranderingen

De geschetste demografische ontwikkelingen brengen diverse uitdagingen met zich mee. Zo staat inwonergroei in Zeeland momenteel prominent op de politieke agenda. Dit in verband met een dreigende 'spiraal van verschraling' van voorzieningen in de regio.

Verder zorgt een veranderende samenstelling van de bevolking van Zeeland tot een veranderende vraag naar woningen, in een periode waar al sprake is van een krappe woningmarkt. Verdere vergrijzing van de bevolking leidt tot extra druk op de zorg en tot een grote vervangingsvraag op de regionale arbeidsmarkt. Daarnaast kan een minder gunstige verhouding tussen werkenden en niet-werkenden de economische groei in de regio afremmen. Het groeiende aandeel inwoners met een migratieachtergrond kan de krapte op de arbeidsmarkt deels helpen oplossen, maar kan tegelijkertijd ook maatschappelijke tegenstellingen versterken.

Een scherpere foto van brede welvaart

Als we kijken naar de tevredenheid met het leven, dan wordt in de regionale monitor brede welvaart van het CBS aangegeven dat bijna 9 op de 10 Zeeuwen het eigen leven op dit moment een zeven of hoger geeft (CBS, 2024). Het overgrote deel van de inwoners is in het algemeen dus tevreden met zijn of haar leven op dit moment. Vergeleken met de andere provincies staat Zeeland op de vierde plek. Daarbij moet wel worden gezegd dat dit cijfer slecht beperkt fluctueert in de tijd en ook nauwelijks verschilt tussen regio's.

Met ons eigen inwoneronderzoek Leven in Zeeland maken we als het ware een scherpere foto van de brede welvaart in Zeeland. Enerzijds doen wij dat door uitgebreider in kaart te brengen hoe inwoners over bepaalde thema's denken. Anderzijds doen wij dit door een aantal vragen uit landelijke onderzoeken zelf ook te stellen, waardoor wij op deze thema's dieper kunnen inzoomen op de Zeeuwse bevolking.

Zo hebben wij in ons onderzoek Leven in Zeeland ook gevraagd naar de tevredenheid met het leven. Net als het CBS zien ook wij zien dat negen op de tien inwoners tevreden of zeer tevreden is met het eigen leven op dit moment en dat dit in de tijd niet sterk verandert. Maar wat als je dieper kijkt? Dan zien we bijvoorbeeld, grofweg, dat hoe ouder mensen zijn, hoe meer tevreden zij zijn met het eigen leven. Van de inwoners in de leeftijd van 16 tot en met 29 jaar geeft 83 procent aan (zeer) tevreden te zijn met het leven. Dit aandeel neemt toe tot 93 procent onder 60 tot 79-jarigen en daalt vervolgens licht bij inwoners van 80 jaar en ouder.

Tussen gemeenten zijn over het algemeen geen significante verschillen zichtbaar in levenstevredenheid. Een uitzondering vormt de gemeente Veere, die positiever scoort dan de andere gemeenten, terwijl de gemeente Vlissingen juist negatief afwijkt ten opzichte van de overige Zeeuwse gemeenten. Het opleidingsniveau blijkt wel duidelijk samen te hangen met de ervaren levenstevredenheid: inwoners met een hbo- of wo-opleiding geven gemiddeld vaker aan tevreden te zijn met het leven dan inwoners met andere opleidingsniveaus.

Referenties

CBS (2025). *Regionale Monitor Brede Welvaart*. Geraadpleegd van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart>.

CBS (2024). *Prognose huishoudensgroei in de toekomst voor door meer alleenstaanden*. Geraadpleegd van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/51/prognose-huishoudensgroei-in-de-toekomst-vooral-door-meer-alleenstaanden>

CBS (2023). *Steeds meer honderdplussers in Zeeland wonen de meesten*. Geraadpleegd van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/37/steeds-meer-honderdplussers-in-zeeland-wonen-de-meesten>

CBS (2025). Statline. *Regionale kerncijfers Nederland*. Geraadpleegd van: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/70072NED/table?dl=C6EAD>

CBS (2025). Statline. *Bevolking; hoogstbehaald onderwijsniveau en regio*. Geraadpleegd van: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85525NED/table>

CBS (2025). Statline. *Huishoudens; samenstelling, grootte, regio, 1 januari*. Geraadpleegd van: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/71486ned/table?fromstatweb>

Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving (2025). *Jonge Zeeuwen in beweging; verhuisspatronen van en naar Zeeland*. Geraadpleegd van: <https://publicaties.kczs.nl/jonge-zeeuwen-beweging-verhuisspatronen-van-en-naar-zeeland>

3 Samenleven en meedoen

In het kort

- Volgens het CBS is de contactfrequentie en het vertrouwen in anderen in Zeeland ongeveer gelijk aan het landelijk gemiddelde.
- Inwoners voelen zich het meest verbonden met de provincie; de verbondenheid met hun gemeente is gedaald vergeleken met vier jaar geleden.
- Het vertrouwen in de Tweede Kamer is ten opzichte van 2021 verder afgenomen.
- Drie op de tien Zeeuwen doen vrijwilligerswerk; een even groot aandeel geeft mantelzorg.
- Vergeleken met de rest van Nederland, zijn Zeeuwen vaker betrokken bij activiteiten in de buurt of aanwezig bij inspraakavonden.
- Betrokkenheid en participatie zijn vooral hoog in de gemeente Veere; inwoners van Terneuzen en Vlissingen zijn minder actief.

Dit venster draait om de vraag hoe mensen in Zeeland samenleven en meedoen. Met samenleven bedoelen we hoe mensen met elkaar omgaan, elkaar helpen en hoe groot het onderlinge vertrouwen is. Meedoen betekent dat inwoners actief betrokken zijn bij hun dorp of wijk. Dit kan bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk, activiteiten in de buurt of samen te werken met de gemeente of organisaties.

De Provincie Zeeland heeft het meedoen van inwoners als speerpunt opgenomen in haar Leefbaarheidsagenda 2024-2027 (Provincie Zeeland, 2024). Ook gemeenten besteden veel aandacht aan dit onderwerp in hun beleid (zie bijvoorbeeld Gemeente Borsele, 2022, p.10; Gemeente Hulst, 2022, p.6; Gemeente Tholen, 2022, p.8). Daarnaast zetten dorps- en wijkraden en de Zeeuwse Vereniging van Kleine Kernen zich in voor een sterke sociale samenhang en betrokkenheid van inwoners (ZVKK, 2025). In een tijd waarin dorpen veranderen en voorzieningen onder druk staan, zien overheden en maatschappelijke organisaties samenwerking met inwoners als cruciaal voor het behoud van de lokale leefbaarheid.

In dit venster bekijken we het thema op twee manieren. Eerst bekijken we de cijfers uit de regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS. Daarna verdiepen we ons met gegevens uit het onderzoek Leven in Zeeland.

Beeld CBS-monitor

De cijfers uit de regionale Monitor Brede Welvaart geven een beeld van hoe inwoners het samenleven en meedoen in Zeeland ervaren. Op deze aspecten scoort Zeeland over de hele linie gemiddeld in vergelijking met de rest van Nederland.

Zo geeft 71 procent van de inwoners in Zeeland aan regelmatig contact te hebben met familie, vrienden of buren. Daarnaast doet 61 procent vrijwilligerswerk en is 63 procent tevreden over het sociaal leven. Ook de mate van sociale samenhang in de buurt ligt rond het landelijk gemiddelde.

Dat geldt eveneens voor het vertrouwen in andere mensen en in instituties zoals de politie, de rechtspraak en de Tweede Kamer. Wel is er een verschil zichtbaar als we specifiek kijken naar het vertrouwen in de Tweede Kamer: dat ligt in Zeeland lager dan gemiddeld in Nederland. Hier komen we later in dit venster op terug.

Sociale contacten en binding met de buurt

Om het contact tussen inwoners concreter in beeld te brengen, kijken we naast de CBS-cijfers ook naar gegevens uit ons eigen onderzoek Leven in Zeeland. We hebben inwoners gevraagd hoe vaak zij contact hebben met mensen buiten hun huishouden, zoals familie, vrienden en buren. Inwoners kregen ook vragen over de sociale cohesie in hun buurt.

Contact met familie en buren stabiel, contact met vrienden iets toegenomen

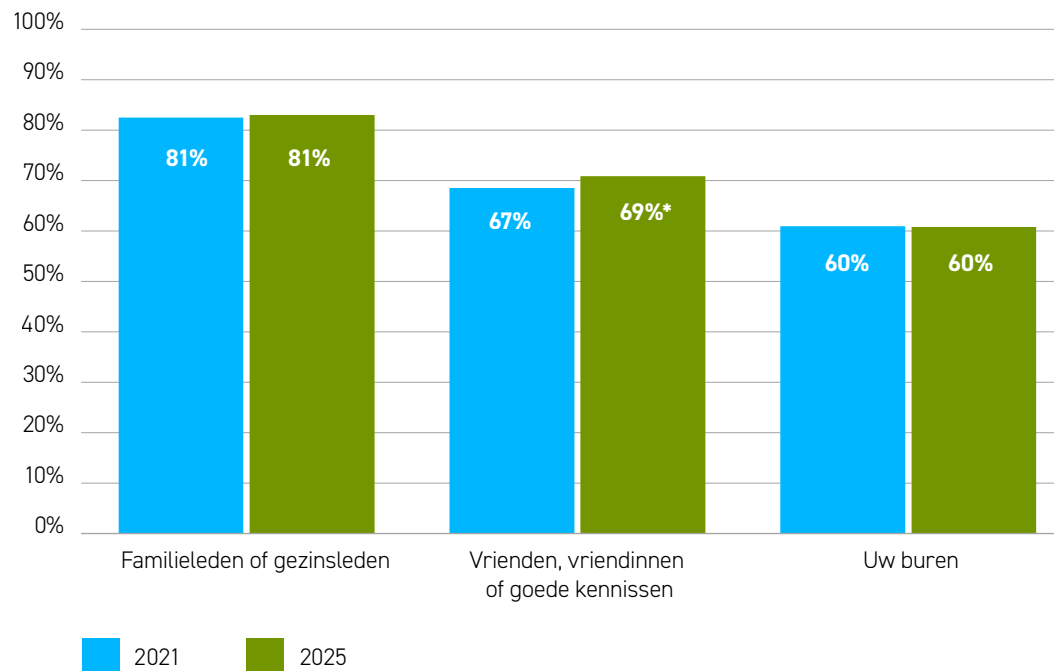
Ruim 80 procent van de inwoners heeft minstens één keer per week contact met familie. Dat is vrijwel gelijk aan de situatie in 2021. Het aandeel inwoners dat wekelijks contact heeft met vrienden is iets toegenomen: van 67 naar 69 procent. De vorige meting vond plaats tijdens de coronapandemie, een periode waarin sociale contacten vaker op afstand plaatsvonden.

Dat verklaart mogelijk de lagere contactfrequentie met vrienden in 2021.

Het contact met buren is gelijk gebleven, 60 procent van de inwoners heeft minstens één keer per week contact met de buren. Daarnaast is het percentage inwoners dat minder dan één keer per maand, zelden of nooit contact heeft met familie, vrienden of buren klein (respectievelijk 7%, 10% en 20%).

Figuur 3.1 Percentage inwoners dat gemiddeld minstens eenmaal per week contact heeft met familie, vrienden of buren

* Significant verschil bij een p-waarde kleiner dan 0,05

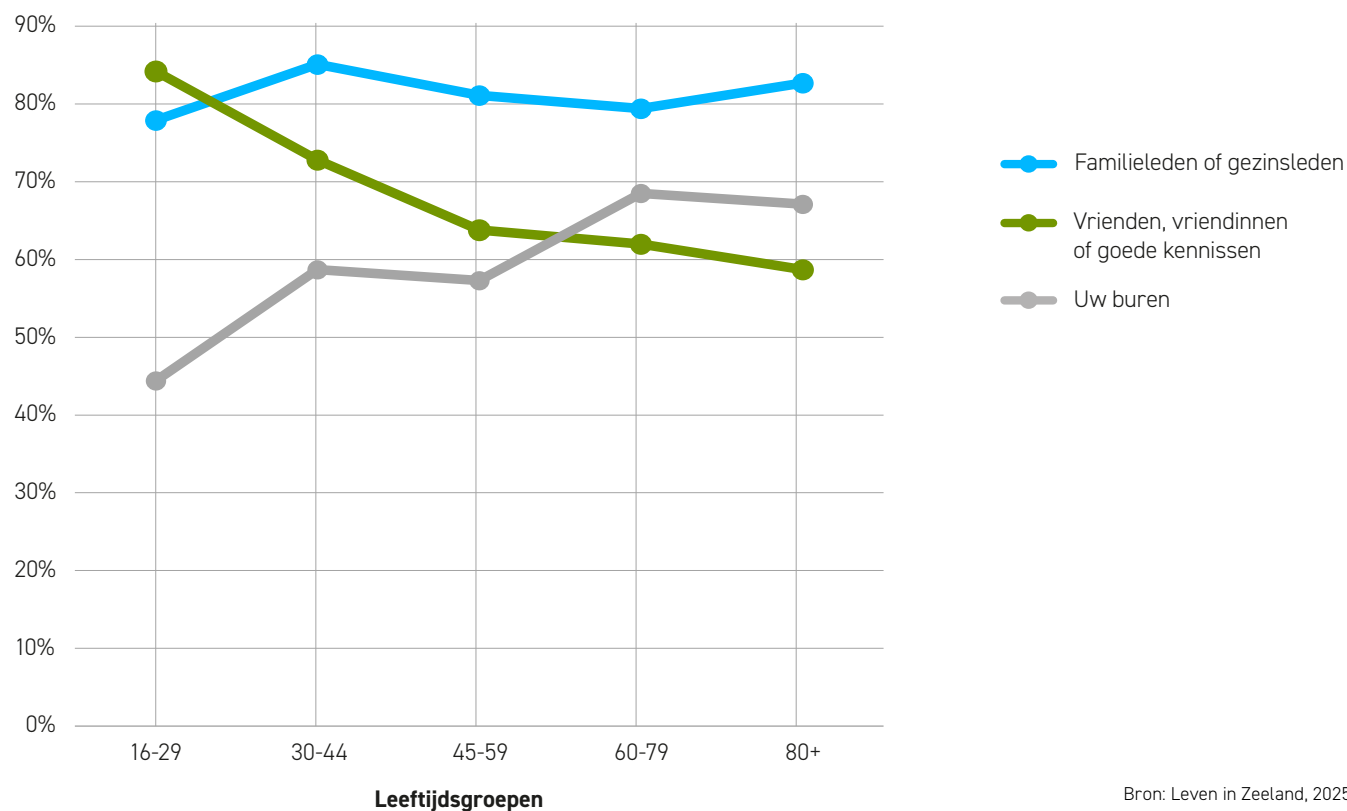
Bron: Leven in Zeeland, 2025

Hoe ouder de inwoner, des te meer contact met buren en des te minder met vrienden

Leeftijd speelt een rol bij de mate van contact dat inwoners hebben. Jongeren van 16 tot 29 jaar hebben vooral contact met vrienden (84% heeft minstens een keer per week contact met vrienden), iets minder met familie (78%) en buren (44%). Volwassenen van 30 tot 44 jaar

hebben het meest contact met familie (85%), gevolgd door vrienden (73%) en buren (59%). Bij inwoners van 60 jaar en ouder komt contact met buren vaker voor dan contact met vrienden, terwijl contact met familie even vaak voorkomt als bij de andere leeftijdsgroepen (83% heeft minstens een keer per week contact met familie buiten het eigen huishouden).

Figuur 3.2 Percentage inwoners dat gemiddeld minstens eenmaal per week contact heeft met familie, vrienden of buren naar leeftijdsgroep

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Inwoners ervaren positieve omgang tussen wijk-/dorpsgenoten

We hebben het contact tussen burens verder onderzocht door inwoners te vragen naar de mate waarin zij zich verbonden voelen met hun burens en hoe buurtbewoners met elkaar omgaan. Deze vragen over sociale cohesie laten zien dat inwoners overwegend positief zijn over de verbondenheid in hun buurt.

Ruim drie op de vier inwoners vinden dat mensen in hun wijk of kern prettig met elkaar omgaan. Ook voelt een groot deel zich thuis bij de mensen in de buurt (62%). Iets meer dan de helft van de inwoners vindt hun wijk of kern gezellig en ervaart saamhorigheid (55%). Daarnaast geeft het merendeel aan dat mensen in de wijk/kern elkaar kennen.¹

Meer ervaren sociale cohesie in de buurt

Vergeleken met 2021 ervaren inwoners van Zeeland over het algemeen iets meer sociale cohesie in hun buurt.² In 2025 ervaart 57 procent veel, 30 procent enige en 13 procent weinig sociale cohesie in de buurt. In 2021 lagen deze percentages op respectievelijk 55, 29 en 17 procent.³

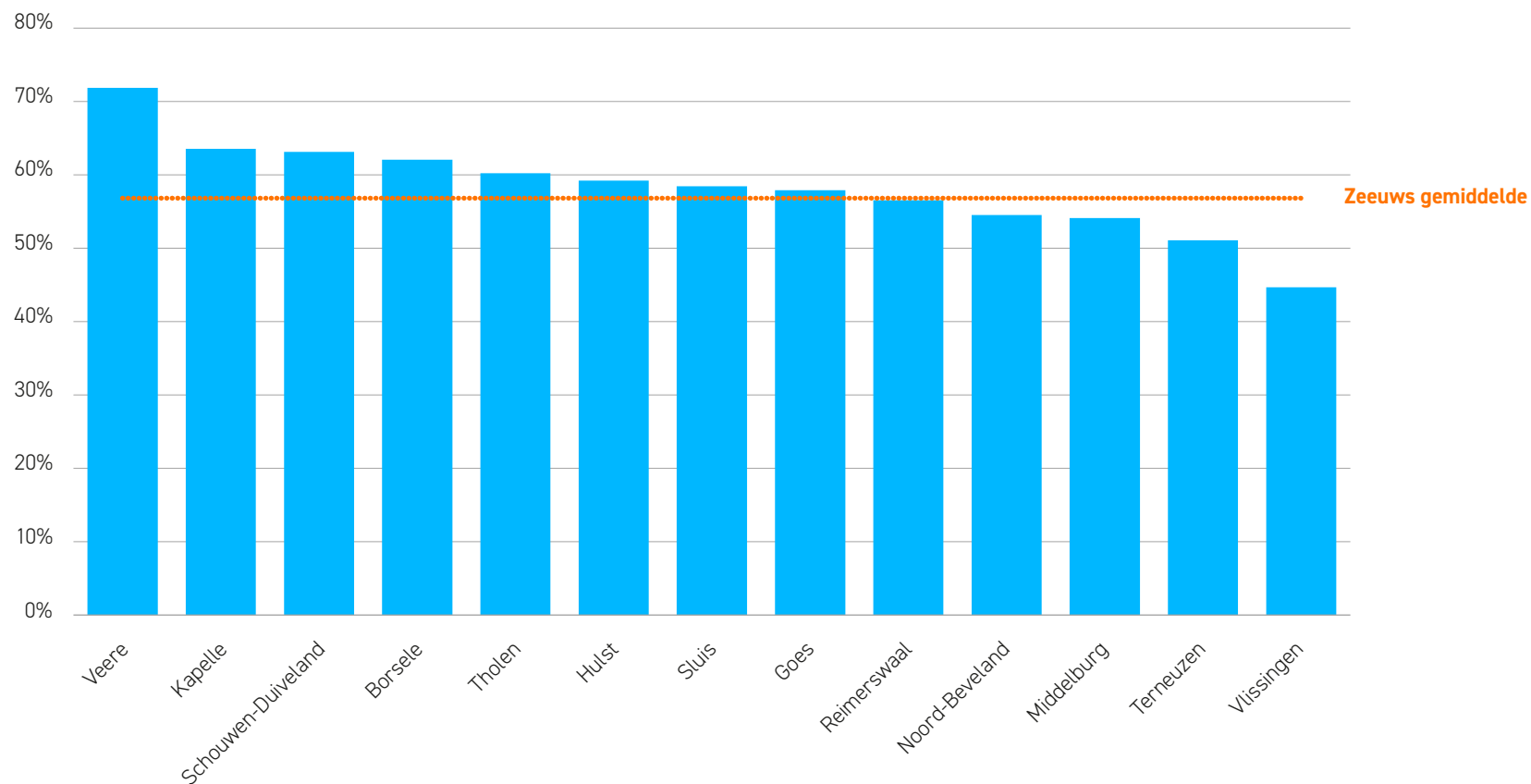
Er zijn ook verschillen tussen gemeenten. Het hoogste aandeel inwoners dat veel sociale cohesie ervaart, is te vinden in Veere (72%). In de gemeenten Terneuzen (51%) en Vlissingen (45%) ervaart een kleiner aandeel inwoners veel sociale cohesie in de buurt. De lagere ervaren sociale cohesie in deze gemeenten hangt deels samen met de stedelijkheid van deze gemeenten. Voor heel Zeeland geldt namelijk dat 45 procent van de inwoners in stedelijke gebieden veel sociale cohesie ervaart, tegenover 54 tot 66 procent in landelijkere gebieden (van weinig landelijk tot zeer sterk landelijk).

¹ Deze stelling was als volgt geformuleerd: mensen kennen elkaar in deze kern/wijk nauwelijks. 61 procent is het hier mee oneens.

² Sociale cohesie is gemeten met vier stellingen over de buurt: (1) mensen kennen elkaar nauwelijks (omgekeerd gescoord), (2) mensen gaan prettig met elkaar om, (3) de buurt is gezellig met veel saamhorigheid, en (4) ik voel me thuis bij de mensen in de buurt. De antwoorden zijn zo gecodeerd dat 'eens' altijd staat voor een positievere beoordeling van de sociale cohesie. Inwoners die het met drie of vier stellingen (zeer) eens waren, vallen in de categorie 'ervaart veel sociale cohesie'. Wie het met één of twee stellingen eens was, valt in 'ervaart enige sociale cohesie'. Inwoners die het met geen van de stellingen eens waren, vallen in 'ervaart weinig sociale cohesie'.

³ Zowel bij een afzonderlijke analyse van de vier stellingen als bij het berekenen van een gemiddelde score voor sociale cohesie in de buurt komen we tot dezelfde conclusie.

Figuur 3.3 Percentage inwoners dat veel sociale cohesie ervaart in de eigen woonomgeving, uitgesplitst naar woongemeente. Gesorteerd van hoogste naar laagste percentage

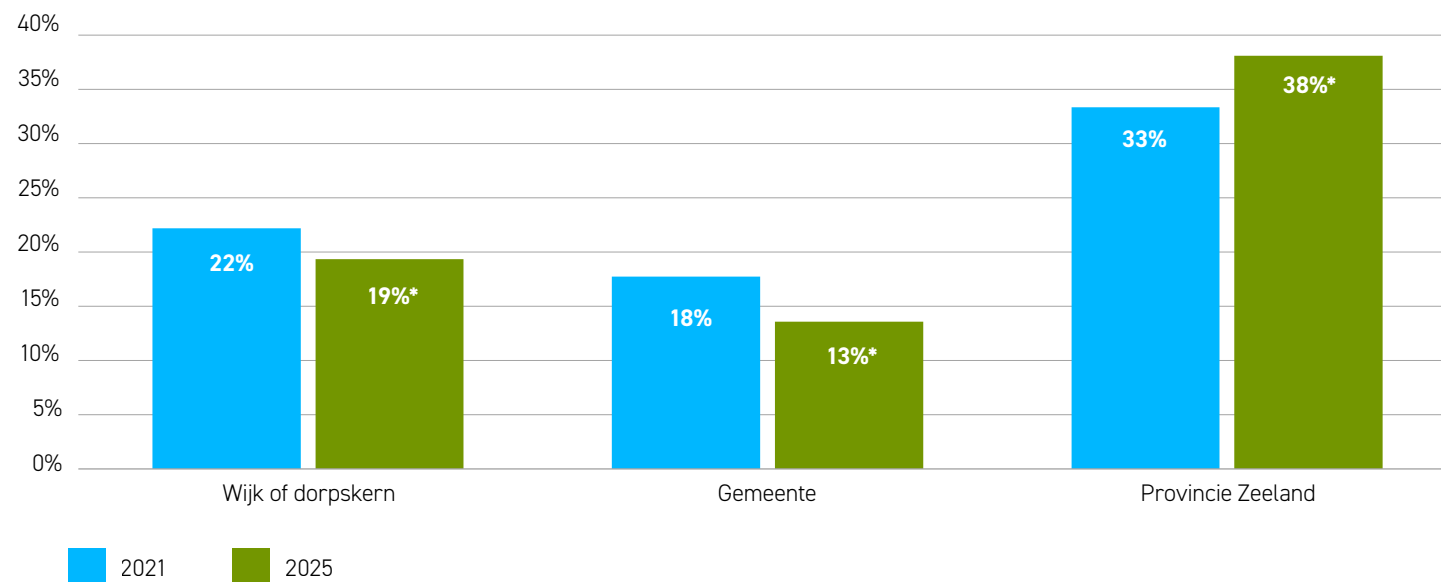
Bron: Leven in Zeeland, 2025

Regionale verbondenheid

De sterke sociale cohesie in de buurt kan zich vertalen in een gevoel van verbondenheid met het dorp of de wijk waarin men woont. We hebben inwoners daarom gevraagd in hoeverre zij zich verbonden voelen met verschillende gebieden: de eigen wijk of dorpskern, de woongemeente, de regio of streek en de provincie Zeeland.

Figuur 3.4 Percentage inwoners dat zich zeer verbonden voelt met de lokale en regionale omgeving

* Significant verschil bij een p-waarde kleiner dan 0,05

Provincie meest verbindend; lokale verbondenheid afgenomen

In de afgelopen jaren is de verbondenheid met de eigen woonomgeving veranderd. Inwoners voelen zich het sterkst verbonden met de provincie. Het aandeel inwoners dat deze sterke band ervaart, is gestegen van 33 procent in 2021 naar 38 procent nu. Daarna volgt de verbondenheid met de regio. Deze vraag is voor het eerst gesteld, maar drie op de tien inwoners zeggen zich sterk met hun regio of streek verbonden te voelen. De verbondenheid met de meer lokale niveaus is juist afgenomen. Zo voelt 19 procent van de inwoners zich sterk verbonden met de eigen wijk of het dorp, dit was in 2021 nog 22 procent. De verbondenheid met de gemeente is het laagst en daalde van 18 procent naar 13 procent.

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Gemeentelijke verschillen in ervaren verbondenheid

De volgorde van mate van verbondenheid met de verschillende gebieden (dus eerst provincie, daarna regio, wijk of dorp en als laatste de gemeente) zien we niet overal in Zeeland terug. In Zeeuws-Vlaanderen en op Tholen, namelijk, voelen inwoners zich een stuk minder verbonden met de provincie (tussen 23% en 29% tegenover 38% gemiddeld). In de gemeenten Reimerswaal en Kapelle is de verbondenheid met de eigen wijk of dorp relatief hoog (respectievelijk 25% en 28% tegenover 19% gemiddeld). In de gemeente Middelburg is de verbondenheid met de wijk dan weer laag (15%) en het gevoel van verbondenheid met de gemeente relatief hoog (19% tegenover 13% gemiddeld).

Maatschappelijk vertrouwen

Een ander onderdeel van samenleven is vertrouwen, zowel in andere mensen als in de gemeente, politie, Tweede Kamer en andere instituties.

Vertrouwen in anderen blijft stabiel

Ongeveer drie op de vijf inwoners van Zeeland is het eens met de stelling dat de meeste mensen over het algemeen te vertrouwen zijn. Het aandeel dat dit vindt, is gelijk gebleven ten opzichte van 2021. Het vertrouwen in anderen is het hoogst in Veere (69%), Borsele (67%) en Goes (66%), en |het laagst in Vlissingen (53%) en Terneuzen (54%).

De verschillen tussen leeftijdsgroepen zijn klein. In alle groepen is het aandeel inwoners dat vertrouwen in anderen heeft ongeveer gelijk, tussen 60 en 62 procent. Alleen de oudste groep, de inwoners van 80 jaar en ouder, heeft minder vertrouwen in anderen (slechts de helft van de 80-jarigen en ouder is het eens met de stelling dat de meeste mensen over het algemeen te vertrouwen zijn).

Meeste vertrouwen in politie en rechtspraak, minste vertrouwen in Tweede Kamer

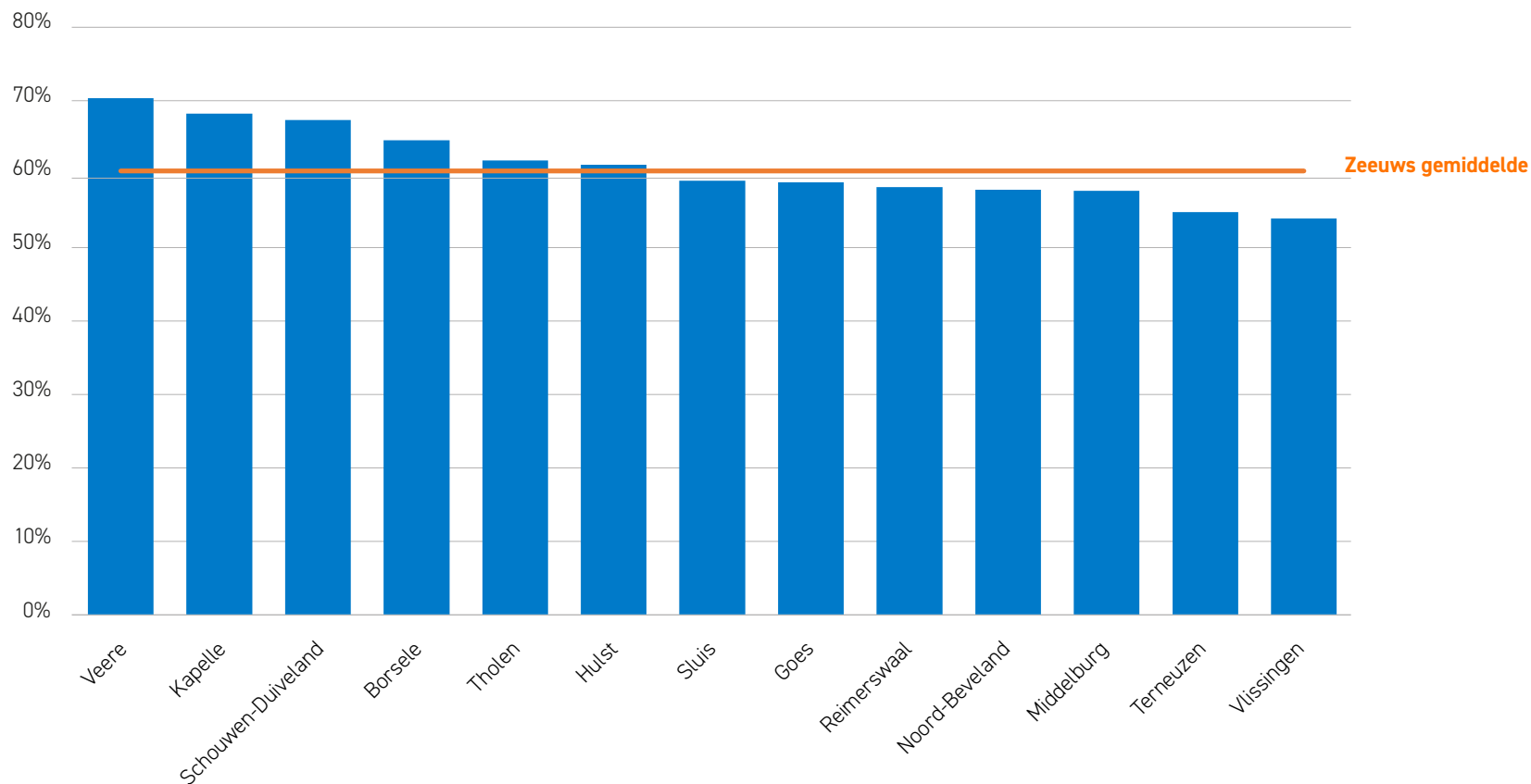
We hebben inwoners gevraagd hoeveel vertrouwen zij hebben in het bestuur van hun gemeente, het bestuur van de provincie, de politie, rechters en de Tweede Kamer. Uit de resultaten blijkt dat het vertrouwen per instituut verschilt.

De politie en de rechtspraak krijgen het meeste vertrouwen. Ruim zeven op de tien inwoners in Zeeland zeggen redelijk veel of heel veel vertrouwen te hebben in deze twee instituties.⁴ Het vertrouwen in het gemeentebestuur en in het bestuur van de Provincie Zeeland ligt lager, maar nog steeds heeft een kleine meerderheid van de inwoners hier vertrouwen in (respectievelijk 53% en 57%).⁵ We zien in deze vormen van institutioneel vertrouwen geen verandering ten opzichte van 2021. Dit is een overeenkomstig beeld met de landelijke ontwikkelingen op het gebied van vertrouwen in deze instituties (CBS Statline, 2024).

⁴ Het vertrouwen in rechters en de politie ligt in Zeeland rond het landelijk gemiddelde.

⁵ Het CBS meet het vertrouwen in de gemeenteraad, wat niet één op één overeenkomt met het vertrouwen in het gemeentebestuur zoals wij dat meten. Het aandeel Nederlanders dat in 2024 vertrouwen had in de gemeenteraad (53 procent) is echter vrijwel gelijk aan het aandeel Zeeuwen dat vertrouwen heeft in het gemeentebestuur.

Figuur 3.5 Percentage inwoners dat het eens is met stelling dat de meeste mensen over het algemeen te vertrouwen zijn naar woongemeente.
Gesorteerd van hoogste naar laagste percentage

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Het vertrouwen in de Tweede Kamer is in Zeeland laag. Slechts 18 procent van de inwoners geeft aan vertrouwen te hebben in de Tweede Kamer; in 2021 was dit 32 procent. Deze sterke daling is ook landelijk zichtbaar, maar het vertrouwen in de Tweede Kamer ligt in Zeeland duidelijk lager dan het landelijk gemiddelde (CBS Statline, 2024).

Gemeente Veere: lager vertrouwen in eigen gemeente, hoger vertrouwen in provincie

Overall in Zeeland geven inwoners aan weinig vertrouwen te hebben in de Tweede Kamer, met nauwelijks verschillen tussen gemeenten. Voor het vertrouwen in het gemeentelijk en provinciaal bestuur zijn er wel verschillen tussen de Zeeuwse gemeenten. In de gemeenten Sluis en Vlissingen ligt het vertrouwen in het bestuur van de gemeente en het bestuur van de provincie onder het Zeeuwse gemiddelde. In Kapelle en op Tholen is het dit vertrouwen juist relatief hoog. In de gemeenten Borsele, Goes en Middelburg hebben relatief veel inwoners vertrouwen in het gemeentebestuur. Veere valt op, omdat inwoners daar minder vertrouwen hebben in de eigen gemeente, maar juist meer dan gemiddeld vertrouwen hebben in het bestuur van de Provincie.

Maatschappelijke participatie

Naast contact en vertrouwen hebben we inwoners ook gevraagd naar hun maatschappelijke participatie.

Meer inwoners geven mantelzorg, verenigingslidmaatschap en vrijwilligerswerk blijven gelijk

Uit de resultaten blijkt dat veel inwoners in Zeeland op één of meerdere manieren betrokken zijn bij hun omgeving. Drie op de tien inwoners doen vrijwilligerswerk. Dit aandeel is gelijk aan 2021. Vrijwilligerswerk wordt vooral gedaan bij sportverenigingen en kerkelijke of levensbeschouwelijke organisaties. Ook inzet bij maatschappelijke instellingen, zoals een school, zorginstelling of dierenopvang, wordt relatief vaak gedaan.

Drie op de tien inwoners (31%) geven aan geregeld mantelzorg te geven. Dit is een stijging ten opzichte van 2021, toen 26 procent mantelzorg gaf. Verder is de helft van de Zeeuwen lid van een vereniging. Dit aandeel is gelijk gebleven ten opzichte van 2021. De meeste leden zijn actief bij een sportvereniging, gevolgd door kerkelijke en levensbeschouwelijke verenigingen.

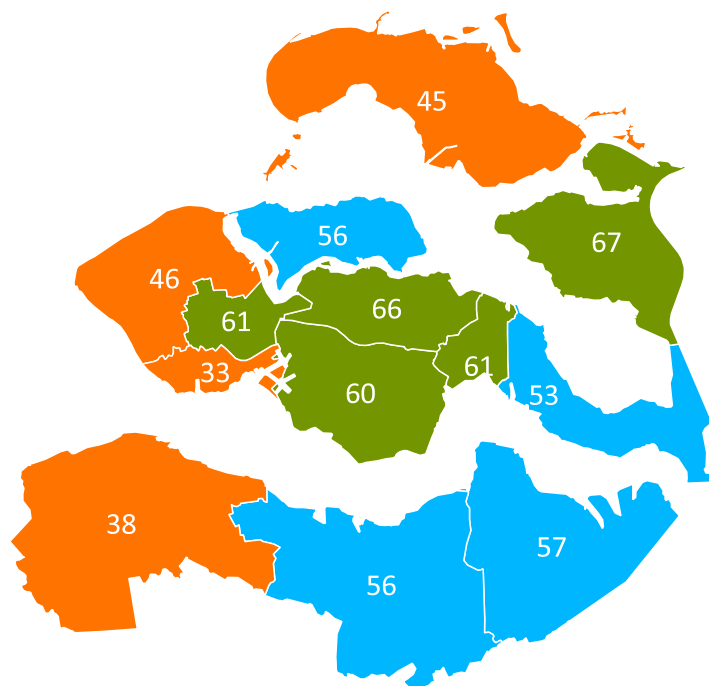
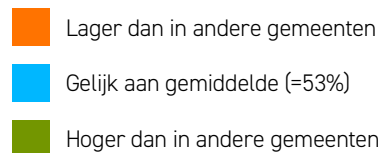
Meeste participatie in Veere en Borsele, minste in Terneuzen en Vlissingen

Kijken we op gemeenteniveau dan zien we dat de maatschappelijke participatie het hoogst is in de gemeenten Veere en Borsele. In deze gemeenten liggen zowel het aandeel vrijwilligers als het aandeel inwoners dat zegt lid te zijn van een vereniging boven het Zeeuwse gemiddelde.

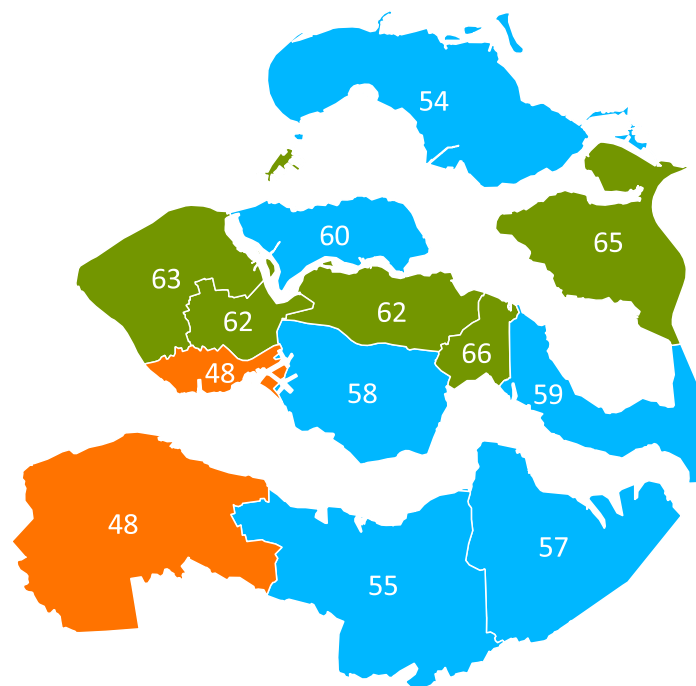
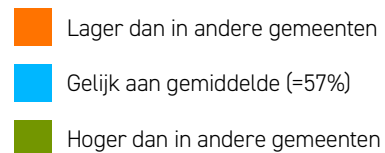
In de gemeenten Terneuzen en Vlissingen ligt de maatschappelijke participatie het laagst. In deze gemeente is het aandeel vrijwilligers, mantelzorgers en leden van een vereniging lager dan in de rest van Zeeland.

Figuur 3.6 Percentage inwoners dat enige of veel vertrouwen heeft in (politieke) bestuur naar woongemeente

Bestuur van de gemeente

Bestuur van de Provincie Zeeland

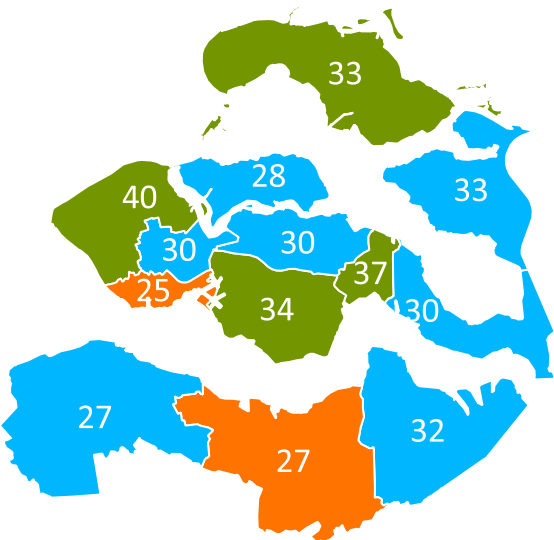

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Figuur 3.7 Percentage inwoners dat betrokken is bij maatschappelijke activiteiten

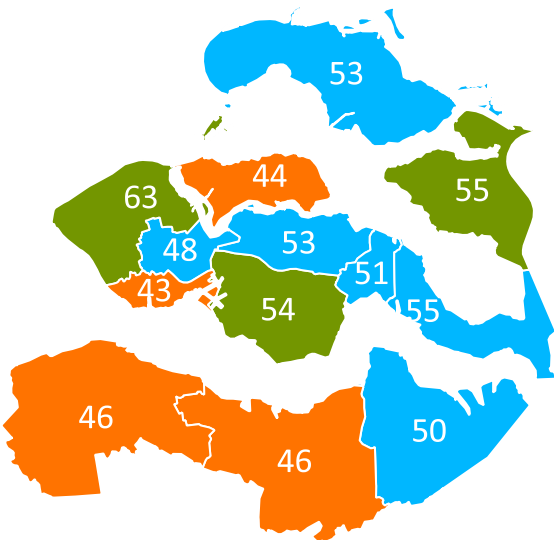
Doet momenteel vrijwilligerswerk

- Lager dan in andere gemeenten
- Gelijk aan gemiddelde (=30%)
- Hoger dan in andere gemeenten

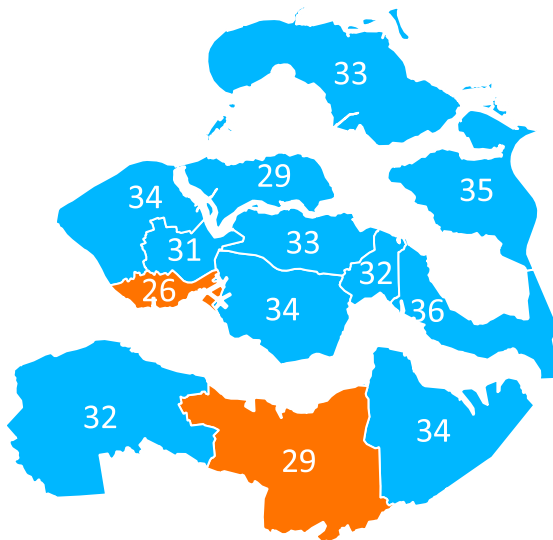
Is lid van een vereniging

- Lager dan in andere gemeenten
- Gelijk aan gemiddelde (=50%)
- Hoger dan in andere gemeenten

Geeft zelf geregeld mantelzorg

- Lager dan in andere gemeenten
- Gelijk aan gemiddelde (=32%)
- Hoger dan in andere gemeenten

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Maatschappelijke participatie verschilt per leeftijd

De manier waarop inwoners deelnemen aan maatschappelijke activiteiten verschilt per leeftijdsgroep. Het percentage inwoners dat lid is van een vereniging is grotendeels vergelijkbaar tussen de verschillende leeftijden. Alleen ouderen (boven de 60 jaar) en jongere inwoners (onder de 30 jaar) zijn wat vaker lid. Mantelzorg wordt vooral gegeven door inwoners van 50 tot en met 70 jaar. Deelname aan vrijwilligerswerk varieert tussen de leeftijdsgroepen, met relatief veel deelnemers onder begin veertigers en inwoners ouder dan 65.

Leeftijd en/of generatie?

Een verschil tussen leeftijdsgroepen kan meerdere oorzaken hebben. Zo kan het verschil te maken hebben met leeftijd: naarmate mensen ouder worden, veranderen hun interesses en hun tijdsbesteding, wat invloed kan hebben op bijvoorbeeld hoe vaak zij deelnemen aan maatschappelijke activiteiten.

Ook kan het verschil te maken hebben met generatie. De periode waarin mensen zijn opgegroeid kan invloed hebben op gewoonten en opvattingen, waardoor sommige generaties mogelijk anders aankijken tegen maatschappelijke participatie.

Met de beschikbare gegevens is het niet mogelijk vast te stellen of de verschillen komen door het ouder worden en/of door het behoren tot een bepaalde generatie.

Bewonersinitiatief

Inwoners zijn ook gevraagd welke activiteiten zij in het afgelopen jaar hebben gedaan in de buurt, alleen of samen met buren. Deze vraag komt uit een landelijk onderzoek, waardoor we de Zeeuwse resultaten kunnen vergelijken met het landelijke beeld (zie tekstkader 'Vergelijking met bevindingen uit Geven in Nederland 2024').

Zeeuwen vaker actief in de buurt dan gemiddeld in Nederland

Uit de vergelijking met de landelijke cijfers blijkt dat inwoners van Zeeland op meerdere punten actiever zijn dan de gemiddelde Nederlander. Vooral bij bewonersinitiatieven die te maken hebben met omzien naar elkaar en gezamenlijke organisatie liggen de Zeeuwse cijfers hoger. Daarbij is het meest opvallend dat inwoners van Zeeland vaker aangeven dat zij:

- buren hebben geholpen met kleine klusjes (17% tegenover 7%),
- activiteiten hebben georganiseerd (10% tegenover 6%),
- samen zorg hebben geregeld of geholpen bij ziekte (10% tegenover <1%),
- toezicht hebben gehouden in de buurt (6% tegenover 3%).

Bij andere activiteiten zijn de verschillen kleiner. Zo is het aandeel inwoners dat heeft geholpen bij het onderhouden of aanleggen van groen vergelijkbaar met Nederland (5% tegenover 6% landelijk). Hetzelfde geldt voor het nemen van gezamenlijke energiemaatregelen (1% in zowel Zeeland als landelijk).

Tabel 3.1 Percentage inwoners dat zich het afgelopen jaar in onderling verband inzette voor de lokale gemeenschap. Gesorteerd van hoogste naar laagste percentage voor Zeeland

	Inwoners Zeeland	Inwoners Nederland
Geholpen bij kleine klusjes voor een buurtbewoner, zoals een ritje naar het ziekenhuis, onderhoud in huis of boodschappen doen.	17	7
Een activiteit georganiseerd, zoals een barbecue of een spelletjesmiddag.	10	6
Samen zorg regelen of elkaar helpen bij ziekte of gezondheidsproblemen.	10	<1
Samen met burens toezicht houden in de buurt.	6	3
Werk gedaan in een park, gemeenschappelijke tuin of andere openbare ruimte, zoals onderhoud plegen.	5	6
Geholpen met het beheren van een buurtrestaurant, buurthuis of andere (sociale) voorziening.	3	1
Meegedaan aan een actie om aandacht te vragen voor problemen in de buurt, zoals rommel op straat, discriminatie of ongezonde gewoontes.	3	1
Samen met burens energie besparen of duurzame energie inkopen.	1	1
Een bedrijf of winkel met een maatschappelijk doel opgezet of daarbij geholpen.	1	<1
Anders	1	n.v.t.

Bron: Leven in Zeeland (2025) en Geven in Nederland (2024)

Antwoordcategorie 'anders' niet meegenomen in het onderzoek 'Geven in Nederland'

Vergelijking met bevindingen uit Geven in Nederland 2024.

Geven in Nederland is een landelijk onderzoek dat elke twee jaar wordt uitgevoerd door de Vrije Universiteit Amsterdam (Bekkers et al., 2024). Het onderzoek brengt het geefgedrag en de maatschappelijke betrokkenheid van Nederlanders in kaart. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van twee groepen: een steekproef van huishoudens via onderzoeksbureau Verian en een landelijke steekproef van mensen van 15 jaar en ouder via het CBS. De gegevens worden verzameld via online vragenlijsten, telefonische interviews en persoonlijke gesprekken.

Wanneer we de Zeeuwse uitkomsten naast de resultaten van het landelijke onderzoek leggen, valt op dat de percentages over actief burgerschap in Zeeland wat hoger liggen. Dit kan deels komen doordat actief betrokken inwoners vaker deelnemen aan onderzoek. In Leven in Zeeland hebben we hier rekening mee proberen te houden door de data onder andere te wegen voor het aandeel vrijwilligers (Zie ook Onderzoeksverantwoording). Mogelijk is dit nog niet genoeg geweest om de oververtegenwoordiging van 'actieve inwoners' volledig te corrigeren. Tegelijkertijd past het patroon wel bij de landelijke bevinding dat inwoners van minder stedelijke gebieden over het algemeen actiever zijn in hun buurt dan inwoners van stedelijke gebieden. Dat zien we ook binnen Zeeland terug.

Eén op de vijf Zeeuwen bezoekt een inspraakavond

We hebben inwoners gevraagd of zij in het afgelopen jaar een vergadering of inspraakavond hebben bezocht van de gemeente(raad), wijk- of dorpsraad, woningbouwvereniging of een andere organisatie. In Zeeland heeft één op de vijf inwoners zo'n bijeenkomst bezocht. Landelijk ligt dit lager: 12 procent van de Nederlanders ging het afgelopen jaar naar een inspraakavond.

Grote lokale verschillen in initiatief en deelname

Net als bij maatschappelijke participatie valt de gemeente Veere op als het gaat om maatschappelijk initiatief. In Veere gaan relatief veel inwoners naar een inspraakavond en nemen zij vaak initiatief in de buurt. Met initiatief bedoelen we het organiseren van één of meerdere activiteiten in de buurt, alleen of samen met burens (zoals genoemd onder tabel 3.1).

Ook op Schouwen-Duiveland ligt het aandeel actieve inwoners boven het Zeeuwse gemiddelde. Middelburg valt juist op doordat inwoners daar minder vaak initiatief nemen. Daarnaast bezoeken inwoners van Terneuzen, Reimerswaal en Tholen minder vaak een inspraakavond dan gemiddeld in Zeeland.

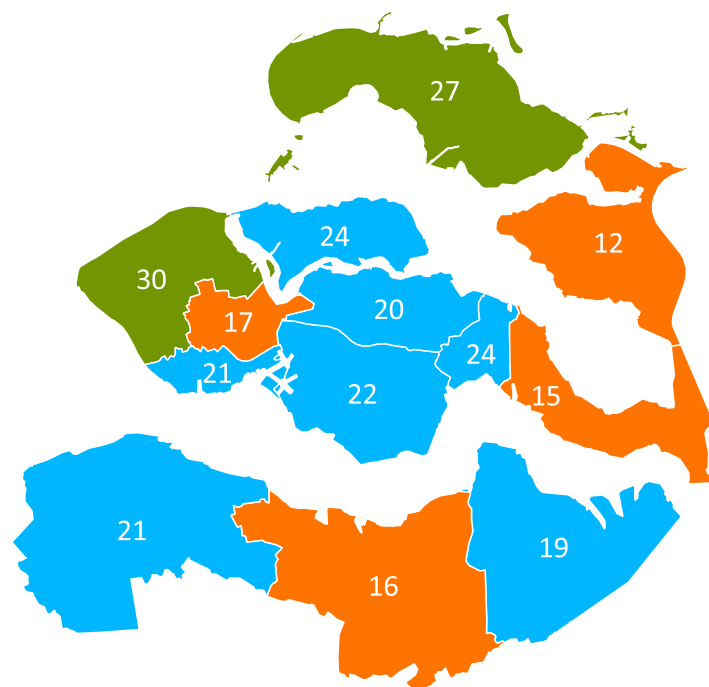
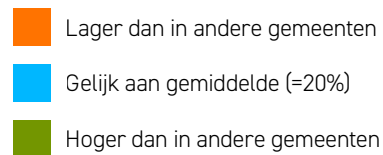
Initiatief en deelname verschillen ook per leeftijdsgroep

Naast verschillen tussen gemeenten zien we ook duidelijke verschillen tussen leeftijdsgroepen. Inwoners jonger dan 40 jaar nemen minder vaak initiatief in de buurt. Bij inwoners van 40 tot 75 jaar is het aandeel initiatiefnemers vergelijkbaar, tussen de 40 en 45 procent. Bij de oudste inwoners (rond 80 jaar en ouder) ligt dit aandeel weer lager.

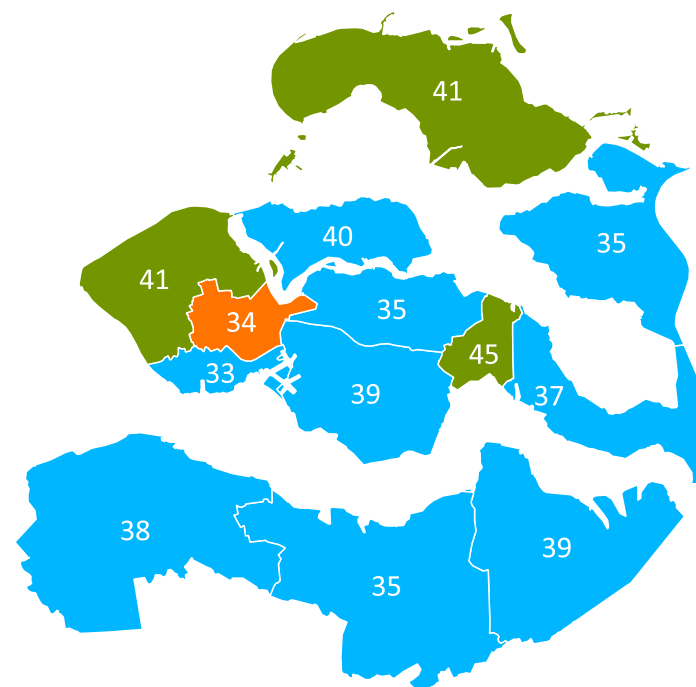
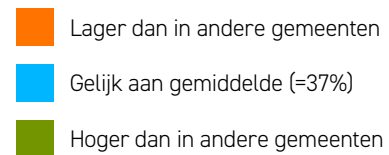
Ook het bezoeken van een vergadering of inspraakavond verschilt tussen leeftijdsgroepen. Jongere inwoners (16-29 jaar) doen dit het minst. De deelname ligt hoger bij inwoners van middelbare en oudere leeftijd, met de hoogste waarden bij de groep tussen 60 en 75 jaar. Bij de 75-plussers is het aandeel weer lager, hoewel het hoger is dan bij de jongste inwoners.

Figuur 3.8 Percentage inwoners dat in de afgelopen 12 maanden actief was in de buurt

Bezoek vergadering / inspraakavond

Inzet voor de lokale gemeenschap

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Conclusie

In dit venster is onderzocht hoe inwoners van Zeeland samenleven en meedoen. We hebben gekeken naar contact met anderen, verbondenheid met de woonomgeving, vertrouwen in mensen en instituties, en actieve deelname aan de samenleving.

Onze resultaten laten zien dat veel Zeeuwen actief meedoen en prettig samenleven in hun buurt. Het aandeel vrijwilligers en verenigingsleden ligt rond het landelijk gemiddelde. De zorggerelateerde participatie is relatief hoog: het aandeel mantelzorgers is bovengemiddeld, veel inwoners ondersteunen burens bij ziekte of gezondheidsproblemen, en sommigen hebben zorgafspraken binnen de buurt gemaakt. Verder is de sociale cohesie ten opzichte van 2021 toegenomen. Deze sterkere onderlinge betrokkenheid vertaalt zich echter niet automatisch in een grotere identificatie met de eigen wijk of kern; de verbondenheid met de woonomgeving is zelfs licht afgenomen in vergelijking met vier jaar geleden.

Naast deze algemene trends zien we duidelijke verschillen tussen gemeenten in meedoen en samenleven. In Veere is de maatschappelijke betrokkenheid hoog, terwijl inwoners van Vlissingen en Terneuzen minder vaak vrijwilligerswerk doen, mantelzorg verlenen en lid zijn van een vereniging. Ook voelen inwoners van gemeenten die grenzen aan andere provincies of aan België zich minder verbonden met Zeeland dan inwoners van de overige gemeenten.

Een punt van zorg blijft het relatief lage vertrouwen in de Tweede Kamer. Minder dan één op de vijf inwoners heeft hier vertrouwen in, en dit vertrouwen is de afgelopen jaren verder afgenomen. Wanneer deze dalende trend aanhoudt, kan dit het draagvlak en de acceptatie van landelijke beleidsbeslissingen beïnvloeden (zie Van der Meer & Den Ridder, 2025). Dit kan bijvoorbeeld spelen bij besluiten die de regio aangaan, zoals de zoektocht naar locaties voor nieuwe kerncentrales, maar geldt eveneens voor andere landelijke beslissingen met regionale impact. De overheid kan het vertrouwen versterken door betrouwbaar en rechtvaardig te handelen, inwoners gelijk te behandelen en actief contact te zoeken met groepen die zich minder gehoord voelen (Universiteit van Amsterdam, 2025).

Referenties

Bekkers, R., Koolen-Maas, S., Schuyt, T. & Ramaekers, M. (2024). *Geven in Nederland. Maatschappelijke betrokkenheid in kaart gebracht 2024*. Geraadpleegd op 12 december 2025 van <https://www.filantropischestudies.nl/geveninnederland/>

CBS Statline (2024). *Vertrouwen in mensen en in organisaties; persoonskenmerken*. Geraadpleegd op 29 januari 2026 van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85533NED/table?dl=A5BF2>

Gemeente Borsele (2022). *Schakelen met raad en daad. Bestuursprogramma 2022-2026 gemeenteraad van Borsele*. Geraadpleegd op 13 januari 2026 van https://www.borsele.nl/sites/borsele/files/2022-06/Bestuursprogramma_raad_Borsele_2022_2026.pdf

Gemeente Hulst (2022). *Bestuursakkoord 2022 – 2026: op koers naar 2026*. Geraadpleegd op 11 januari 2026 van https://www.gemeentehulst.nl/de_Gemeente/College_van_B_W/Bestuursprogramma_2022_2026

Gemeente Tholen (2022). *'Samen leven, ruimte geven': beleidsprogramma 2022 2026*. Geraadpleegd op 11 januari 2026 van https://www.tholen.nl/fileadmin/tholen/Functioneel_Beheer/Documenten/Beleidsprogramma_2022-2026.pdf

Provincie Zeeland (2024). *Leefbaarheidsagenda 2024 – 2027. Werken aan Zeeuws welzijn*. Geraadpleegd op 16 januari 2026 van <https://www.zeeland.nl/sites/default/files/2024-09/Leefbaarheidsagenda%202024-2027%3B%20Werken%20aan%20Zeeuwse%20welzijn%20%28toegankelijk%29.pdf>

Universiteit van Amsterdam (2025). *Vertrouwen in de politiek. Wat is de oorzaak van het gebrek aan vertrouwen? En wat kunnen we eraan doen?* Geraadpleegd op 12 december 2025 van <https://www.uva.nl/nieuws-agenda/nieuws/features/vertrouwen-in-de-politiek.html>

Van der Meer, T. & Den Ridder, J. (2025). *Vertrouwen in de politiek. Factsheet Parlement & Wetenschap*. Geraadpleegd op 29 januari 2026 van <https://www.scp.nl/documenten/2025/09/26/kennisnotitie-vertrouwen-in-de-politiek>

ZVKK (2025). *Werkplan Zeeuwse Vereniging Kleine Kernen*. Geraadpleegd op 15 december 2025 van <https://zvkk.nl/werkplan/>

Portret

Martijn | 25 jaar | Goes

Toen ik vier jaar was ben ik lid geworden bij de korfbalclub in Kloetinge: Blauw-Wit. Korfballen zit denk ik in mijn bloed. Mijn ouders korfbalden allebei en hebben elkaar zo ook ontmoet. Ik heb zelf mijn vriendin via de sport ontmoet. Mijn vader is jarenlang voorzitter geweest van de club en mijn moeder doet veel dingen voor de jeugd. Ik doe zelf ook veel vrijwilligerswerk binnen de club.

Een kloetingenaar

Samen met mijn vriendin en kat woon ik in Goes. Ik woon in Goes, omdat ik starter ben, is wonen in Kloetinge helaas geen optie. De huizenprijzen liggen daar een stuk hoger. Ondanks dat ik er niet woon, voel ik me een Kloetingenaar. Ik doe de Pabo op de HZ in Vlissingen, enigszins succesvol. Ik zit nu in het zesde jaar, dus ik neem mijn tijd ervoor. Vanaf kinds af aan vond ik onderwijs heel gaaf, ik vind werken met kinderen heel leuk. Dus ik had al in groep 8 in mijn hoofd; ik wil vanuit de middelbare school door naar het hbo. Maar dat ging niet helemaal toen ben ik eerst mbo gaan doen en nu dus hbo.

Portret

Martijn | 25 jaar | Goes

Alles vanuit beweging

In mijn vrije tijd ben ik veel bezig met korfbal. Ik doe vrijwilligerswerk, maar speel zelf ook in een team. Ik ben een echte rebounder in het veld, de duels onder de korf aangaan vind ik heel leuk. Het spelletje zelf is heel dynamisch, je moet alles vanuit beweging doen. Het is een gemengde sport en bij korfbal moet je misschien van alle sporten wel het meest samenwerken om het goede resultaat te krijgen. Daarbij is het belangrijk om goed met elkaar te communiceren. Soms ben je meer aan het lullen met elkaar dan echt korfballen. En ondanks dat ik in de afgelopen jaren twee keer mijn kruisband afgescheurd heb, vind ik het nog steeds heel leuk om te doen.

Zaterdag is korfbaldag

Het is maar goed dat ik het leuk vind, want ik ben wel veel tijd kwijt aan alles wat ik doe rondom de korfbal. Zo geef ik bijvoorbeeld op dinsdag en donderdag training aan een jeugdteam, daarna moet ik altijd zelf trainen. Dan ben je al gauw drie uur kwijt op een avond. Dat twee keer in de week. Eens in de maand komen we ongeveer samen met de 'JTC', de jeugd technische commissie. Dan vergaderen we over de jeugd van de vereniging. Dan de zaterdag: zaterdag is korfbaldag. Van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat. En ja, ik ben dan vaak degene

die de lichten uit doet in de kantine, want ik heb de sleutel. Verder volg ik nog een trainerscursus bij de korfbalbond en organiseer ik een trainersavond eens in de twee maanden.

Niet lullen, maar poetsen

Me inzetten voor de club heb ik echt vanuit huis uit meegekregen, omdat mijn ouders zo betrokken zijn. Met mijn moeder heb ik een hele goede band, dus dan merk je van; zij vindt het belangrijk, dan vind ik het ook belangrijk. Ik weet ook eigenlijk niet beter. Het is een stukje van mij die club. En ik weet niet beter dan dat mijn ouders altijd gingen vergaderen 's avonds. Dat vrijwilligerswerk hoorde er gewoon bij. Dingen die je belangrijk vindt, daar maak je je hard voor. Dat is wat ik altijd heb geleerd.

Clubgevoel

Naast mijn eigen club, Blauw-Wit, voel ik me ook nog betrokken bij een andere club, namelijk: Feyenoord. Ik ben fanatiek Feyenoordsupporter. Samen met mijn moeder rijd ik een of twee keer per maand naar Rotterdam en dan gaan we lekker naar een wedstrijdje kijken. Feyenoord hoort heel erg bij mijn normen en waarden; niet lullen, maar poetsen en geen woorden, maar daden. Daarnaast houd ik gewoon heel erg van het

“Dingen die je belangrijk vindt, daar maak je je hard voor. Dat is wat ik altijd heb geleerd.”

clubgevoel. Het geeft me ook een bepaalde houvast. Het brengt ook wel een bepaalde routine met zich mee; dinsdag is korfbal, donderdag is korfbal, zaterdag is korfbal. Het is allemaal een beetje gestructureerd. En Feyenoord is dan en dan. Mijn agenda is nogal vol en dat vind ik fijn en het geeft ook een stukje houvast.

De groei naar 10 jeugdteams

Mijn hoogtepunt van de afgelopen jaren is dat we van drie jeugdteams naar tien jeugdteams zijn gegaan. Dat is echt kicken. Als ik mijn geld zou kunnen verdienen met iets voor de club doen, dan zou ik dat ook meteen doen. Dat kan helaas niet en dat is ook prima zo. Het onderwijs vind ik gelukkig ook heel leuk; kinderen helpen, hun ontwikkeling zien; hoe ze groeien. Dat vind ik bij korfbal ook heel leuk om te zien; de verschillen bekijken tussen begin van het jaar en het eind van het jaar. Dan zie je echt de groei. Daar zit voor mij echt het plezier. Ik zou anderen ook nooit willen verplichten tot vrijwilligerswerk. Vrijwilligerswerk moet in je zitten en dat moet je zelf leuk vinden, want je krijgt er geen euro voor. Je moet het doen vanuit passie.

4 Milieu en klimaat

In het kort

- Zeeuwen zijn over het algemeen tevreden over het bos en de natuur in de omgeving. In landelijk gebied is de tevredenheid met bos en natuur hoog, zelfs als de hoeveelheid bos/natuur in de omgeving niet altijd heel hoog is.
- Uitstoot van vervuilende stoffen concentreert zich in gemeenten met de meeste industrie: Vlissingen, Borsele en Terneuzen. In deze gemeenten geven inwoners ook vaker aan last te hebben van stank, geluid en stof/roet.
- De ervaren overlast is in op provinciaal niveau licht toegenomen. Met name inwoners van Goes en Borsele ervaren meer overlast van stof/roet en lawaai dan vier jaar geleden.
- Bijna zestig procent van de Zeeuwen vindt klimaatverandering een groot probleem.
- De zorgen hierover zijn het laagst onder jongvolwassenen en het hoogst in de steden.
- Ruim vier op de tien Zeeuwen vindt dat inwoners zelf genoeg doen tegen klimaatverandering. Een ongeveer even grote groep vindt dat inwoners te weinig doen.
- Over de rol van de (lokale) overheid zijn de inwoners verdeeld: 31 procent geeft aan dat de gemeenten en provincie te weinig doen om klimaatverandering tegen te gaan, 37 procent geeft aan dat dit voldoende is, en 29 procent weet het niet.

Dit venster van Leven in Zeeland gaat over milieu en klimaat in Zeeland. We starten met het beeld volgens de regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS. Daarna gaan we in op de ruimte en hoeveelheid natuur in Zeeland. Vervolgens gaan we in op tevredenheid met natuur en ervaren overlast. Ten slotte kijken we naar de mening van Zeeuwen over klimaatverandering.

Beeld CBS-monitor

De regionale monitor brede welvaart geeft een beeld van de situatie van natuur en milieu per regio. Zeeland heeft gemiddeld 60 hectare 'natuurlijke ecosystemen op land' per inwoner. Als percentage van de totale landoppervlakte betreft dit 13 procent en dat is lager dan het landelijk gemiddelde. Van alle Zeeuwse gemeenten heeft de gemeente Hulst het de meeste natuur per inwoner (149 ha), gevolgd door gemeente Schouwen-Duiveland (133 ha). Hekkensluiters zijn Middelburg (7,1 ha) en Vlissingen (4,2 ha) (CBS, 2025-b).

In vergelijking met andere provincies worden in Zeeland, omgerekend naar het aantal inwoners, relatief veel broeikasgassen uitgestoten. Zeeland heeft per inwoner de hoogste uitstoot van CO₂ (en vergelijkbare stoffen), met 28,8 ton per inwoner. Alleen Groningen komt hierbij in de buurt met 19,5 ton. In alle andere provincies is de uitstoot per inwoner 11 ton of lager. De uitstoot per inwoner is in Zeeland de laatste tien jaar wel sterk gedaald; in 2015 was dit nog 41 ton per inwoner.

De uitstoot van fijnstof is in gemeenten met havens en industrie relatief hoog: de fijnstofuitstoot per km² in Terneuzen (1.400 kg per km²) en Vlissingen (4.200 kg per km²) behoort tot de hoogste van Nederland. In andere gemeenten, zoals Sluis, Noord-Beveland, en Schouwen-Duiveland ligt de uitstoot juist relatief laag (alle drie bij de 25% gemeenten van Nederland met de laagste fijnstofuitstoot per km²) (CBS, 2025-b). De afgelopen 15 jaar is de uitstoot van fijnstof in heel Nederland, en daarmee ook in Zeeland, stevig gedaald.

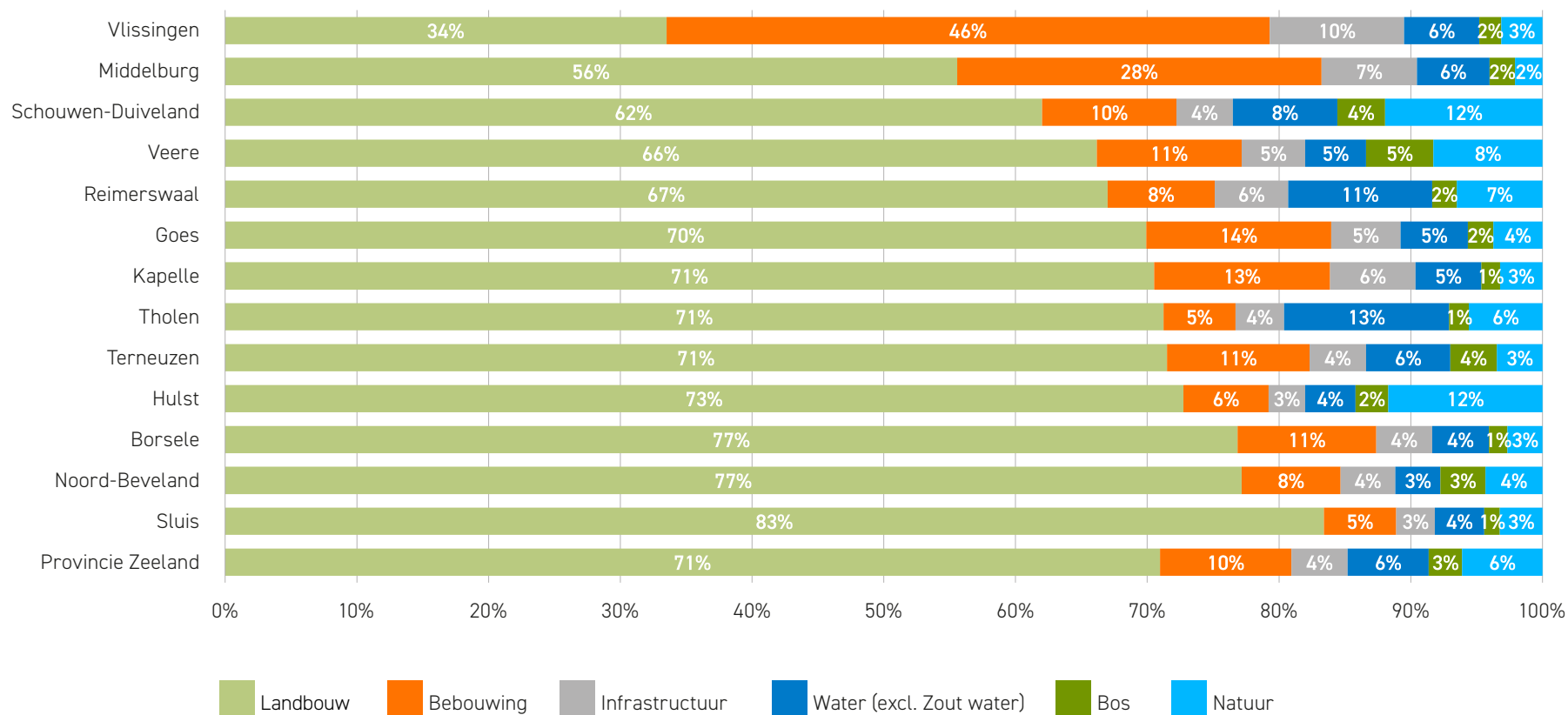
Bij het vergelijken van cijfers over uitstoot van broeikasgassen en fijnstof maakt het uit hoe je dit meet. Zo is de CO₂-uitstoot per inwoner in Zeeland relatief mede hoog, doordat de totale uitstoot van broeikasgassen (door bijvoorbeeld industriële activiteit) wordt gedeeld door een relatief laag aantal inwoners.

Ruimte en natuur

Hoe de ruimte in Zeeland wordt gebruikt, kan latere resultaten in dit hoofdstuk (zoals tevredenheid met natuur van inwoners) helpen te duiden. Daarom wordt eerst in beeld gebracht hoe de beschikbare ruimte in Zeeland momenteel gebruikt wordt.

¹ Een ecosysteem is een natuurlijk systeem dat gekarakteriseerd wordt door specifieke biotische en abiotische kenmerken. De (half-) natuurlijke ecosystemen die zijn inbegrepen zijn: bosgebieden, heide en stuifzandgebieden, moeras- en veengebieden, duin- en kustgebieden, natuurlijke graslanden en natuurlijke akkerbouw- en tuinbouwgebieden.

Figuur 4.1 Grondgebruik in Zeeland, per gemeente (excl. zout water)

Bron: LGN 2024. Wageningen University & Research, 2025.

Zeeland als agrarische provincie

Het overgrote deel van de ruimte in Zeeland is agrarisch gebied: in Zeeland wordt 71 procent van het landoppervlak is landbouwgrond.² Dit is ruim boven het gemiddelde van Nederland, met 54 procent (CBS, 2025-a). Hiermee is Zeeland qua bodemgebruik één van de meest agrarische provincies van Nederland (o.a. Compendium voor de Leefomgeving, 2023; 2025, Wageningen University Research, 2025). In Sluis wordt maar liefst 83 procent van de grond voor landbouw ingezet, terwijl in Middelburg (56%) en Vlissingen (34%) de percentages veel lager liggen. Vlissingen is met afstand de meest bebouwde gemeente. In Sluis, Tholen, en Hulst is minder dan tien procent van het landoppervlak gebruikt voor bebouwing en infrastructuur.

Grote verschillen in hoeveelheid natuur per gemeente

In Zeeland bestaat iets minder dan negen procent van het grondgebied op land uit bos en andere natuur (3% bos, 6% ander natuurgebied). Hiermee is Zeeland één van de provincies met de minste (relatieve) hoeveelheid bos en natuurgebied (o.a. CBS, 2024; Compendium voor de Leefomgeving, 2025). De bossen en natuurgebieden zijn niet gelijkmatig verdeeld over de gemeenten: Schouwen-Duiveland (16%) Hulst (14%), en Veere (13%) zijn de enige gemeenten waar meer dan tien procent van het oppervlak bos- of natuurgebied is. Meer dan de helft (54%) van al het bos en natuurgebied van Zeeland is in deze drie gemeenten te vinden. In Middelburg, Borsele, Sluis, en Vlissingen is minder dan vijf procent van het grondgebied bos of natuurgebied.

Tevredenheid met natuur

In Leven in Zeeland hebben wij aan inwoners gevraagd hoe zij de natuur in hun leefomgeving ervaren. We gaan hier nu nader op in.

Ruime meerderheid Zeeland tevreden met natuur in omgeving

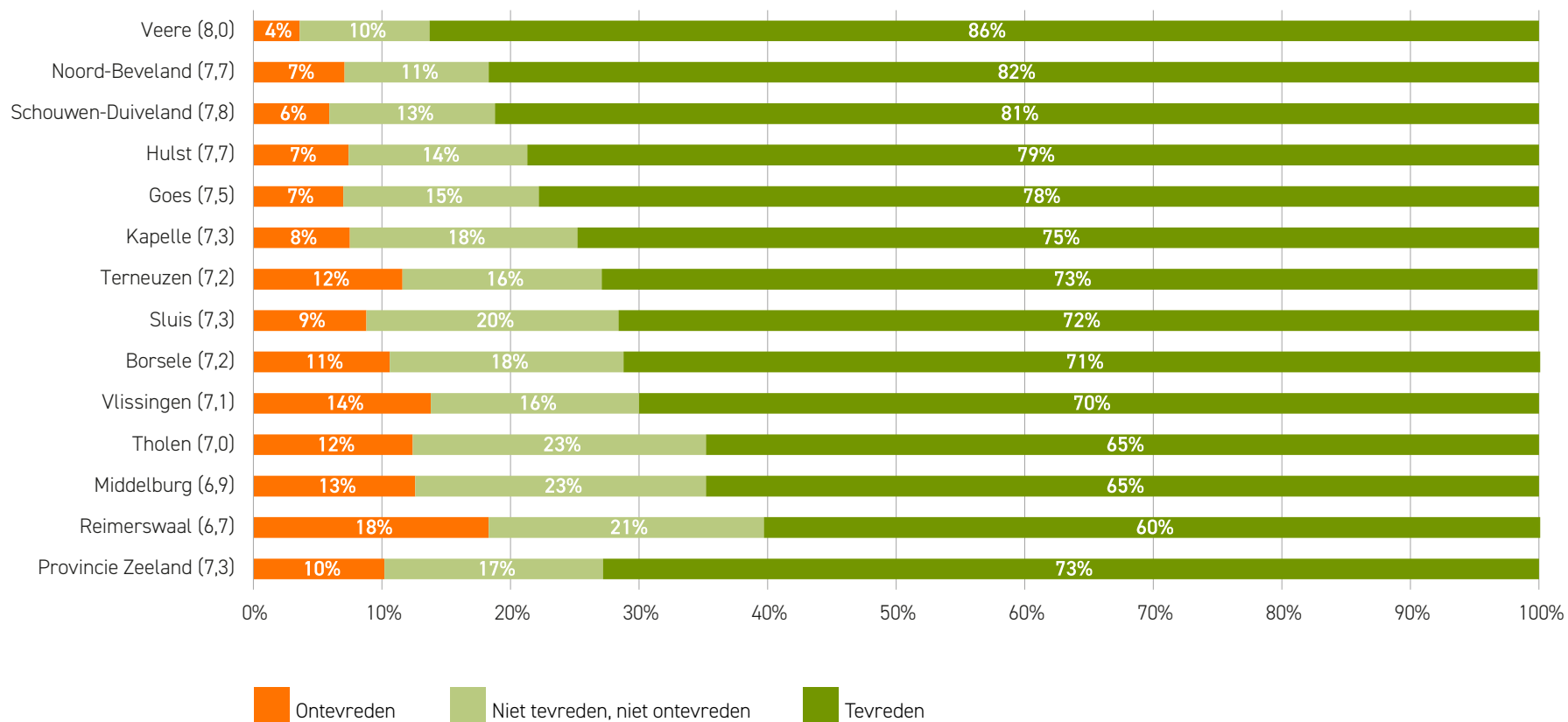
Bijna drie op de vier Zeeuwen (73%) is tevreden met het bos en de natuur in hun omgeving.³ Iets meer dan tien procent van de inwoners geeft aan hier juist ontevreden over te zijn. Inwoners van gemeente Veere (8,0), Schouwen Duiveland (7,8), en Noord-Beveland (7,7) beoordelen de bossen en natuur in hun omgeving gemiddeld het hoogst, en inwoners van Tholen (7,0), Middelburg (6,9) en Reimerswaal (6,7) het laagst. Op Tholen en in Reimerswaal geldt overigens ook dat de tevredenheid met 'klein groen' (zoals een plantsoen) in de omgeving lager ligt dan in overige Zeeuwse gemeenten. Inwoners van Schouwen-Duiveland en Goes zijn juist meer tevreden over het kleinere groen in hun omgeving.

Gemeenten met hoge gemiddelde scores hebben, niet verrassend, doorgans weinig ontevreden inwoners. In Middelburg, Tholen en Reimerswaal (de gemeenten met de laagste scores) is minder dan twee derde tevreden. Op hoofdlijnen blijkt dat gemeenten met veel natuur hoger scoren in tevredenheid. Opvallende uitzondering is Noord-Beveland: deze gemeente heeft relatief weinig bos en natuurgebied (7%, figuur 4.1), maar desondanks bijna het hoogste aandeel tevreden inwoners.

² In deze berekening is zout water/buitenwateren niet meegenomen in de totale oppervlakte van de provincie. Zoet water binnen de provincie (bijv. kleine meren, kanalen, , etc.) zijn wel meegenomen in deze berekening.

³ Bij tienpuntsschalen hanteren we de volgende categorieën: tevreden bij een rapportcijfer van een 7 of hoger; niet tevreden, niet ontevreden bij een rapportcijfer van een 5 of 6; en ontevreden bij een rapportcijfer van een 4 of lager.

Figuur 4.2 Tevredenheid met bossen en natuurgebieden in de omgeving, per gemeente. De cijfers tussen haakjes zijn gemiddelde beoordelingen

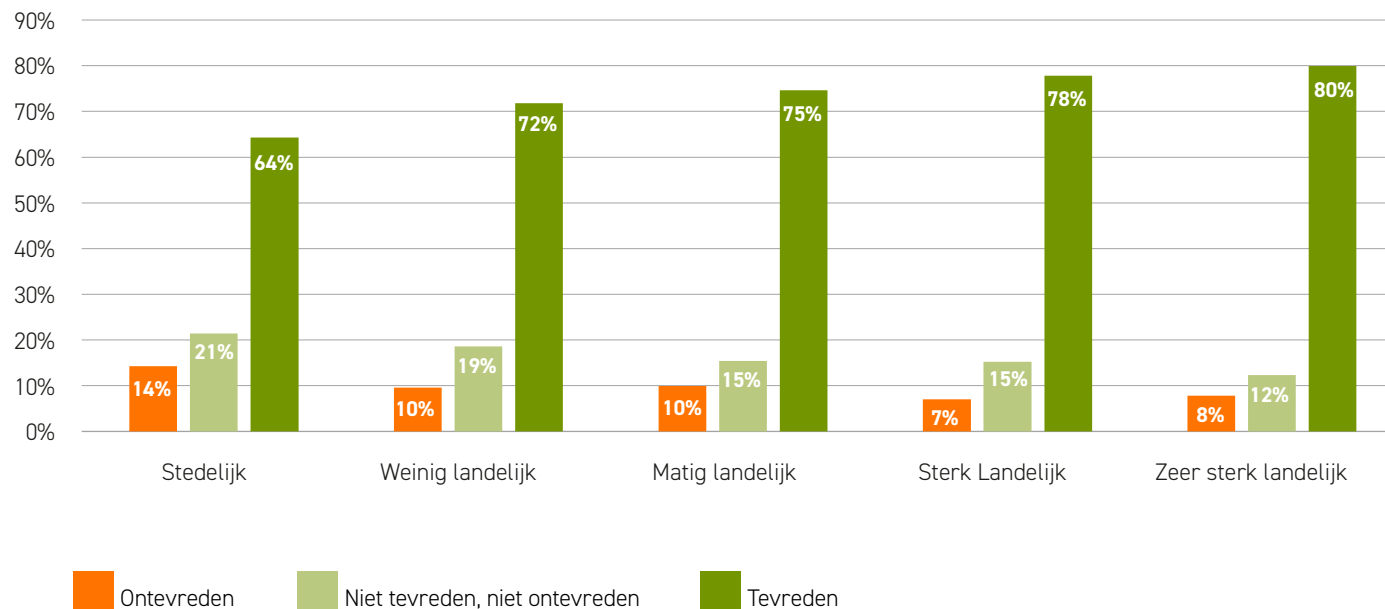
Bron: Leven in Zeeland, 2025

Lagere tevredenheid in stedelijke gebieden met bos en natuur

Verder is er samenhang tussen de mate van landelijkheid⁴ en de tevredenheid met bos en natuur in de omgeving. Inwoners van stedelijk gebied zijn vaker ontevreden over het bos en de natuur dan gemiddeld in Zeeland; in de meest stedelijke wijken/gebieden van Zeeland is 'slechts' 64 procent van de inwoners tevreden met het bos en de natuur in de omgeving, terwijl dit in zeer landelijke gebied van Zeeland 80 procent betreft.

Naast de tevredenheid met de hoeveelheid bos en natuur, is ook gevraagd naar de tevredenheid met kleiner groen in de buurt, zoals grasveldjes en bloemperken. Hier zien we dat het percentage tevreden inwoners in zowel stedelijk als in landelijk gebied op ongeveer 75 procent ligt, en het aantal ontevreden inwoners tussen de 6 en 8 procent varieert. Alleen in de meest landelijke gebieden van Zeeland ligt de tevredenheid met klein groen nog iets hoger, met 81 procent.

Figuur 4.3 Tevredenheid met bos en natuur in Zeeland naar mate van landelijkheid

Bron: Leven in Zeeland, 2025

⁴ Zie de Onderzoeksverantwoording voor de indeling van Zeeland in mate van landelijkheid.

Ervaren overlast licht toegenomen, duidelijke verschillen per gemeente

In de CBS-monitor zagen we dat in Zeeland, omgerekend per inwoner, relatief veel schadelijke stoffen worden uitgestoten en dat dit vooral gebeurt in de gemeenten in nabijheid van industriële activiteit. We hebben inwoners gevraagd in hoeverre zij overlast ervaren van zaken die te maken kunnen hebben met industriële activiteiten, zoals stank, lawaai of stof en roet.

Lawaai

Op provinciaal niveau is te zien dat de ervaren overlast van stank de afgelopen vier jaar licht is gestegen. In 2025 had iets meer dan de helft van de inwoners (52%) soms of vaak last van lawaai, in 2021 was dit nog iets minder dan de helft (48%). Op gemeenteniveau zien we dat de ervaren overlast in 2025 groter was in drie gemeenten die deel uitmaken van het North Sea Port District, het haven- en industriegebied (Borsele: 52%, Terneuzen: 56%, Vlissingen: 55%). Dit was ook in 2021 het geval. Deze percentages zijn voor Vlissingen en Terneuzen nagenoeg hetzelfde gebleven, in Borsele is wel een stijging te zien in het aandeel inwoners dat soms last heeft van lawaai (59% in 2025). Ook valt op dat inwoners van Goes in 2025 vaker aangeven soms of vaak last te hebben van lawaai ten opzichte van 2021 (stijging van 46 naar 57%).

Stank

In 2025 had 33 procent van de inwoners soms, en vijf procent vaak last van stank in de omgeving. Dit is bijna exact gelijk aan de resultaten van 2021. Op gemeentelijk niveau zijn wel ontwikkelingen te zien. Op Noord-Beveland is de ervaren overlast van stank flink gedaald: in 2021 had 51

procent soms of vaak last van stank, in 2025 is dit 39 procent. Ook in Kapelle is de ervaren overlast gedaald (van 39% in 2021 naar 32% in 2025). In alle andere gemeenten is weinig verandering te zien. Inwoners van Borsele (54%) en Terneuzen (47%) geven het vaakst aan soms of vaak last te hebben van stank. Als we puur kijken naar het percentage inwoners dat vaak last heeft van stank, zien we dat dit in de meeste gemeenten tussen de twee en vijf procent ligt. In de North Sea Port District-gemeenten (Borsele, Vlissingen, en Terneuzen) ligt dit percentage net iets hoger (7 tot 9%). In Vlissingen is echter ook de groep die aangeeft nooit of zelden last te hebben van stank relatief groot (34%).

Stof en roet

Inwoners ervaren duidelijk minder vaak last van stof en roet dan van stank of van lawaai. 72 procent van de inwoners van Zeeland heeft zelden tot nooit last van stof of roet. In 2021 lag dit percentage nog op 78 procent, dus het aandeel inwoners dat hier last van heeft, is de afgelopen vier jaar wel gestegen. Toch is met name in gemeenten Vlissingen (van 23 naar 33%), Goes (van 18 naar 27%), Borsele (van 24 naar 33%) en Sluis (van 19 naar 27%) de groep inwoners die soms of vaak last heeft van stof of roet, gegroeid. De ervaren overlast van stof en roet is in 2025 het hoogst in Terneuzen (39%), gevolgd door Vlissingen en Borsele (beiden 33%). Wel valt op dat de ervaren overlast in Vlissingen en Borsele is gestegen, terwijl het percentage in Terneuzen niet veranderd is de afgelopen vier jaar. Het percentage inwoners dat vaak last heeft van stof/roet ligt bij de meeste gemeenten in 2025 tussen de twee en vijf procent. Ook hier is het percentage in de drie gemeenten van/rond North Sea Port iets hoger, variërend van acht tot elf procent.

Er zijn ook gemeenten waar inwoners juist minder last van lawaai, stank, en stof en roet hebben: met name inwoners van Veere en Schouwen-Duiveland geven vaak aan weinig last te hebben van stank, roet/stof, of lawaai. Ook op Tholen, en in Hulst, Middelburg, en op Noord-Beveland ervaren inwoners relatief weinig overlast van al deze zaken.

Mening over klimaatverandering

Aan de inwoners van Zeeland is gevraagd hoe ze tegen klimaatverandering aan kijken, en in hoeverre zij klimaatverandering als een probleem zien. De mening van Zeeuwen over klimaatverandering is van belang voor beleidsmakers, onder meer omdat het beeld van inwoners op klimaatverandering invloed kan hebben op de steun voor klimaatbeleid (Ruiz, Faria, & Neumann, 2020).

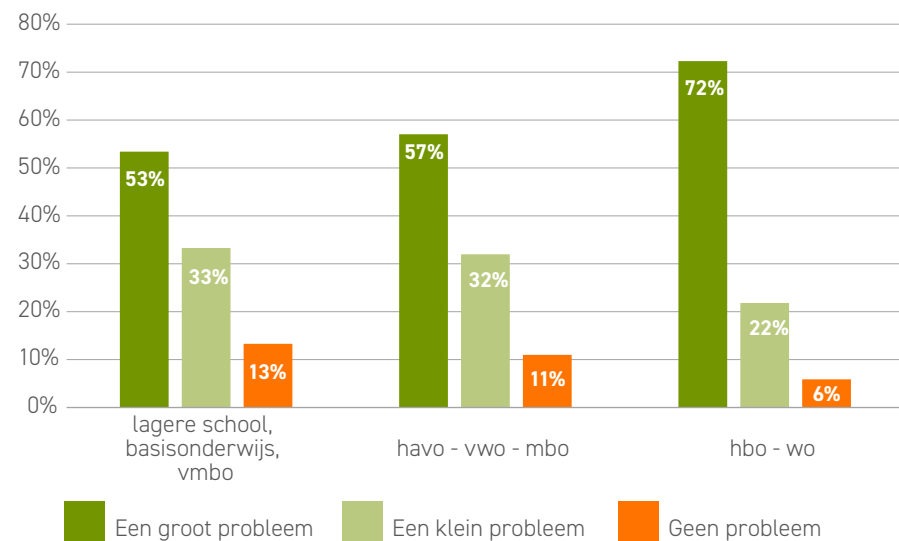
Bijna zestig procent van de Zeeuwen vindt klimaatverandering een groot probleem. Hiermee wijkt Zeeland nauwelijks af van het landelijke percentage van 62 procent (CBS, 2023).⁵ Dertig procent van de Zeeuwen vindt klimaatverandering een klein probleem, terwijl tien procent klimaatverandering helemaal niet als probleem ziet. Hieronder worden verschillen tussen enkele (demografische) groepen in Zeeland verder uitgewerkt.

Zorgen over klimaatverandering groter onder HBO-WO geschoolden en in steden

Zorgen over klimaatverandering, zowel nu als voor toekomstige generaties, zijn groter in stedelijke gebieden en onder Zeeuwen

met een hbo- of wo-opleiding. In zo goed als alle gemeenten vindt minimaal de helft van de inwoners klimaatverandering een groot probleem. Alleen in Reimerswaal en op Tholen ligt dit percentage net onder de vijftig procent. In Goes (68%) Vlissingen (65%), en Middelburg (65%) vinden inwoners klimaatverandering het vaakst een groot probleem. Ook geldt in Goes, Middelburg, en Vlissingen dat inwoners van zich vaker veel zorgen maken over de gevolgen van klimaatverandering voor de toekomstige generaties.

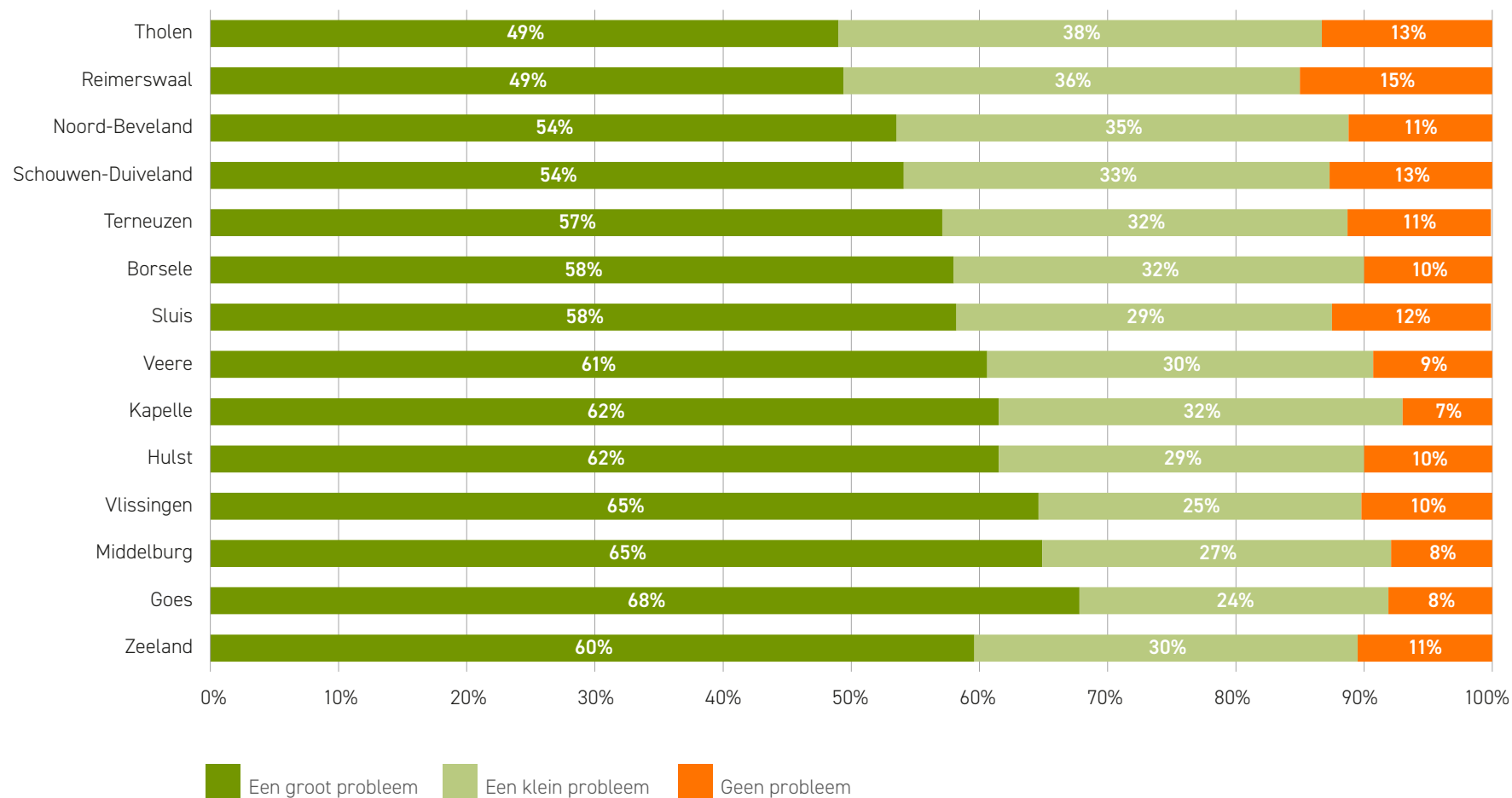
Figuur 4.4 Is klimaatverandering volgens u een groot, klein, of geen probleem? Per hoogst behaald opleidingsniveau

Bron: Leven in Zeeland, 2025

⁵ De vraagstelling uit het onderzoek van het CBS is z.g.a. hetzelfde als in de voor Leven in Zeeland gebruikte vragenlijst en daardoor vergelijkbaar. Wel is de data van het CBS (over het landelijke beeld van klimaatverandering) bijna twee jaar eerder verzameld dan de data van Leven in Zeeland.

Figuur 4.5 Is klimaatverandering volgens u een groot, klein, of geen probleem? Per gemeente

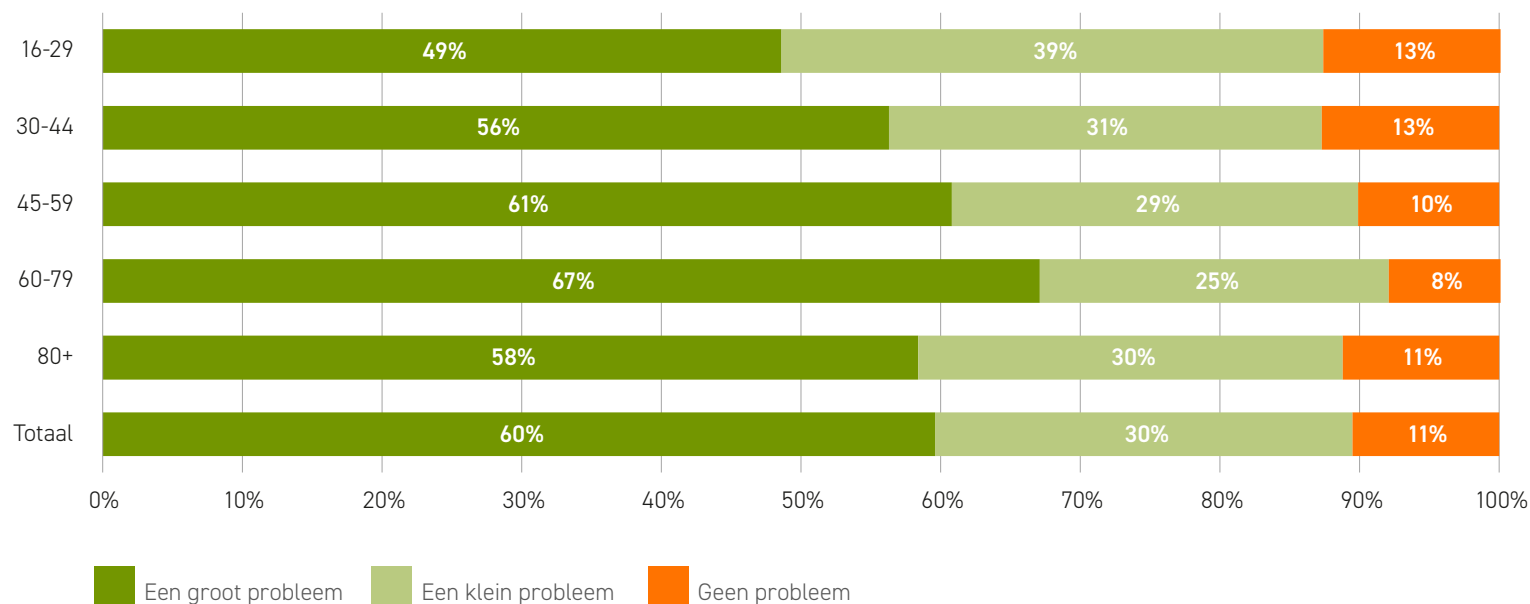
Bron: Leven in Zeeland, 2025

Zorgen over klimaat het kleinst onder jongeren

Jongeren (16-29 jaar) maken zich het minste zorgen over het klimaat. Bij deze groep geeft 49 procent aan dat ze klimaatverandering een groot probleem vinden, terwijl dit percentage voor alle Zeeuwen op zestig procent ligt. Bij de groep 30 tot 44-jarigen is de ervaren urgentie op dit onderwerp ook nog iets lager dan bij oudere leeftijdsgroepen. De groep inwoners die zich het meest zorgen maakt over het klimaat, is de groep 60 tot 79-jarigen; ruim twee op de drie in deze groep vindt klimaatverandering een groot probleem.

Zowel de 80-plussers als de 60 tot 79-jarigen maken zich het vaakst zorgen over wat klimaatverandering gaat betekenen voor toekomstige generaties. De jongere generatie, de huidige 16 tot 44-jarigen, maakt zich minder zorgen over de gevolgen van klimaatverandering voor toekomstige generaties. Dat jongeren klimaatverandering minder vaak als een probleem zien, sluit aan bij landelijk onderzoek over dit onderwerp (Ipsos I&O (2025)).

Figuur 4.6 Is klimaatverandering volgens u een groot, klein, of geen probleem? Per leeftijdscategorie

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Zeeuwen niet eensgezind over verantwoordelijkheid klimaatverandering

Aan inwoners van Zeeland is gevraagd welke organisaties en sectoren volgens hen de verantwoordelijk hebben om iets tegen klimaatverandering te doen.⁶ Met andere woorden: welke organisaties moeten zich volgens de Zeeuwen in (gaan) zetten op het tegengaan van klimaatverandering?

Onder de Zeeuwen is er geen duidelijke overeenstemming over welke organisaties en sectoren meer of minder verantwoordelijkheid moeten nemen in het tegengaan van klimaatverandering. De partijen die volgens de inwoners vooral te weinig doen tegen klimaatverandering zijn de luchtvaart (67%), grote bedrijven en industrie (63%) en landen buiten de Europese Unie (66%).

Er zijn maar weinig sectoren waarvan de inwoners vinden dat ze te veel deden om klimaatvereniging tegen te gaan. Ongeveer 11 procent van de inwoners vindt bijvoorbeeld dat boeren te veel (moeten) doen tegen klimaatverandering. Ook voor de landelijke overheid en de EU ligt dit percentage net boven de tien procent. Er is echter een flink grotere groep die zegt dat deze sectoren en organisaties meer zouden moeten doen: 26 procent vindt dat boeren meer zouden moeten doen.

Voor de landelijke overheid (50%) en de EU (42%) is dit percentage nog een stuk hoger.

Ook over de verantwoordelijkheid van de Zeeuwse gemeenten en de provincie zijn Zeeuwen verdeeld: 31 procent vindt dat deze overheden te weinig doen, 37 procent vindt dat deze overheden genoeg doen, en vier procent vindt dat er al te veel gebeurt. Wat ook opvalt, is het hoge percentage inwoners dat aangeeft niet te weten of de Zeeuwse overheden genoeg doen; 29 procent.

We hebben gevraagd hoe de inwoners tegen hun eigen verantwoordelijkheid aankijken als het gaat om klimaatverandering. 43 procent van de inwoners vindt dat inwoners zelf genoeg of te veel doen, en bijna evenveel inwoners (42%) vinden dat inwoners juist te weinig doen. In Reimerswaal en op Tholen vinden inwoners aanzienlijk vaker dat ze genoeg of te veel doen, en dat deze verantwoordelijkheid niet bij de burgers ligt. In de meeste andere gemeenten ligt dat anders: de groep inwoners die vindt dat burgers te weinig doen of dat ze juist genoeg of te veel doen, is telkens ongeveer even groot.⁷ Van de inwoners blijft 15% het antwoord schuldig.

⁶ Zie voor een volledige lijst van partijen, organisaties, en sectoren waarover inwoners bevraagd zijn m.b.t. klimaatverandering vraag 19 van de vragenlijst (Bijlage 1).

⁷ In Borsele, Vlissingen, Middelburg en Kapelle is de groep die vindt dat burgers te weinig doen groter dan de groep 'genoeg/te veel'. Per gemeente is hier echter geen sprake van een significant verschil t.o.v. de andere gemeenten.

Conclusie

In dit venster hebben we gekeken naar hoe Zeeuwen de natuur en het groen in hun omgeving beleven. Ook hebben we gekeken naar de uitstoot van vervuilende stoffen in de provincie, overlast en naar de mening van Zeeuwen over klimaatverandering. Hier vallen enkele zaken op:

Ondanks dat Zeeland relatief weinig natuurlijk gebied op land heeft, zijn Zeeuwen zijn over de breedte tevreden met bos en natuur in hun omgeving. Deze tevredenheid komt vermoedelijk mede door het groene en weidse landschap, dat door Zeeuwen sterk wordt gewaardeerd ([zie ook 'Blik op Zeeland'](#)). Inwoners van gemeenten met meer bos de natuur beoordelen dit ook hoger, maar het omgekeerde geldt niet per se voor gemeenten met weinig bos. Verklaringen kunnen zijn dat inwoners gebruik maken van natuur in andere gemeenten, of dat zij vooral de weidsheid waarderen.

Zeeland heeft een relatief hoge uitstoot van broeikasgassen als je die omrekent naar het aantal inwoners. Dit heeft deels te maken met de aanwezigheid van het haven- en industriecluster. In de gemeenten rond dit gebied hebben inwoners ook beduidend vaker overlast van overlast van stank, lawaai, stof en roet. De havens en industrie zijn van groot economisch belang en bieden werkgelegenheid, maar het is belangrijk aandacht te hebben voor de nadelige gevolgen voor nabij wonende inwoners.

De meeste Zeeuwen zien klimaatverandering als een groot probleem, zowel voor nu, als voor toekomstige generaties. Er zijn wel verschillen tussen groepen inwoners in hoe zij kijken naar zowel de urgentie van het probleem als naar de verantwoordelijkheid voor verschillende partijen en organisaties. Zo valt op dat inwoners juist over de lokale overheid het vaakst zeggen dat ze niet weten of er al genoeg gebeurt op het gebied van klimaatverandering. Voor de Zeeuwse overheden liggen er wellicht nog mogelijkheden om richting inwoners te communiceren wat er momenteel al gebeurt op het gebied van klimaatbeleid, en wat hier het belang van is. Het beeld dat inwoners hebben van klimaatverandering en de bijbehorende risico's en gevolgen, is van invloed op hun steun voor klimaatgerelateerd beleid (Hagen et al., 2016; Ruiz et al., 2020).

Referenties

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023). *Klimaatverandering en energietransitie: Opvattingen over klimaatverandering*. Geraadpleegd op 21 oktober 2025, van <https://longreads.cbs.nl/klimaatverandering-en-energietransitie-2023/opvattingen-over-klimaatverandering/>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024, 3 mei). *Minder natuur- en bosgebied in Nederland*. Geraadpleegd op 12 november 2025, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/18/minder-natuur-en-bosgebied-in-nederland#:~:text=Bijna%20de%20helft%20van%20Nederland%20is%20agraris%20gebied&text=Natuur%2D%20en%20bosgebied%20is%20de,de%20totale%20oppervlakte%20van%20Nederland.>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025-a). *Feiten en cijfers over de landbouw*. Geraadpleegd op 12 november 2025, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2025/14/feiten-en-cijfers-over-de-landbouw>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025-b). *Regionale Monitor Brede Welvaart*. Geraadpleegd op 8 december 2025, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart>

Compendium voor de leefomgeving. (2023). *Kaart bodemgebruik van Nederland 2017*. Geraadpleegd op 16 oktober 2025, van <https://www.clo.nl/indicatoren/nl006112-kaart-bodemgebruik-van-nederland-2017>

Compendium voor de Leefomgeving. (2025). *Landgebruik en het landschap, 2024*. Geraadpleegd op 20 november 2025, van <https://www.clo.nl/indicatoren/nl220503-landgebruik-en-het-landschap-2024>

Hagen, B., Middel, A., & Pijawka, D. (2016). *European climate change perceptions: Public support for mitigation and adaptation policies*. *Environmental policy and governance*, 26(3), 170-183. <https://doi.org/10.1002/eet.1701>

Ipsos I&O. (2025). *Klimaatverlamming: de barrières tussen duurzaam denken en duurzaam doen*. Geraadpleegd op 20 november 2025, van <https://www.ipsos-publiek.nl/actueel/klimaatverlamming-de-barrieres-tussen-duurzaam-denken-en-duurzaam-doen/>

Ruiz, I., Faria, S. H., & Neumann, M. B. (2020). *Climate change perception: Driving forces and their interactions*. *Environmental Science & Policy*, 108, 112-120. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2020.03.020>

Wageningen University & Research. (2025). *Landelijk Grondgebruik Nederland 2024 (LGN2024) (Versie 2)* [Dataset]. <https://research.wur.nl/en/datasets/landelijk-grondgebruik-nederland-2024-lgn2024/>

Portret

Antoinette | 40 jaar | Serooskerke

Tijdens de coronaperiode werkten we meer vanuit huis en hadden we net ons eerste kindje gekregen. We vroegen ons af: waar willen we onze kinderen laten opgroeien? En waar willen we zelf eigenlijk zijn? Dan kom je er achter; ik hoef eigenlijk helemaal niet dicht bij mijn werk te zijn. Als ik maar in een fijne omgeving woon. Inmiddels wonen we, mijn man en ik samen met onze twee kinderen, al bijna drie jaar in Zeeland.

Van Brabant naar Zeeland

We kwamen altijd al graag aan zee, ook toen we in Tilburg woonden. Via internet kwamen we er per toeval achter dat er een heel mooi project ontstond in Zeeland. En dat bleek in Serooskerke te zijn: de Woongaard. Toen dachten we: het zou wel heel gaaf zijn om ten eerste compleet energieneutraal te kunnen wonen en ten tweede spullen en kennis te kunnen delen. Drie jaar later woonden we er ook echt. Het enige wat we missen vanuit Tilburg zijn vrienden en familie. Toen we hierheen verhuisden hadden we geen familie of vrienden hier. Gelukkig hebben we via de Woongaard, ons werk en de school in het dorp inmiddels een fijn netwerk opgebouwd.

Portret

Antoinette | 40 jaar | Serooskerke

Waarom niet delen?

De Woongaard, een oude perenboomgaard, is nu een kleine woonwijk waar 25 huishoudens wonen; van alleenstaanden tot gezinnen. Het is eigenlijk onder andere ontstaan vanuit het idee om meer met elkaar te delen. Je hebt zelf niet zo heel veel nodig. Waarom heeft iedereen een eigen grasmaaier, als je die maar weinig gebruikt? Kunnen we dat niet samen doen? Als we een moestuintje hebben, kunnen we dat niet met z'n allen doen? Dan eten we er allemaal van. Er is ook een groot gemeenschappelijk gebouw in wording. Daarin zit bijvoorbeeld een klusplaats met gereedschap dat we delen. Er komen ook flexwerkplekken en logeerkamers, met het idee; niet iedereen hoeft een logeerkamer of een flexwerkplek te hebben in z'n huis. Je kunt ook kleiner gaan wonen en zo'n ruimte delen.

Een betere wereld begint in je achtertuin

Duurzaamheid staat hier hoog in het vaandel. De woningen hebben een houten skelet. Daarnaast zijn veel materialen herbruikt. De uitbouw en pergola's zijn gemaakt van oude meerpalen en we hebben geïsoleerd met métisse, dat zijn oude spijkerbroeken. Oude spanten van een tankstation zijn gebruikt voor het dak en

gevelelementen van het gemeenschappelijk gebouw, de fundering is onder andere opgebouwd met stoeptegels die we van het prikbord van Zeelandnet hebben gehaald. We hebben wadi's aangelegd om regenwater langer vast te houden op het terrein. Daarnaast zijn we volledig van het gas af en heeft ieder huis een warmtepomp en zonnepanelen. Duurzaam leven vind ik belangrijk en het is alleen maar belangrijker geworden sinds we kinderen hebben gekregen. Je denkt toch; wat willen we ze meegeven en op wat voor wereld zetten we ze? Dat klinkt allemaal heel groots maar uiteindelijk is dat het wel. Een betere wereld begint bij jezelf, in je eigen achtertuin.

Kwestie van een lange adem

Natuurlijk is het niet alleen maar rozengeur en maneschijn om hier te wonen. Het is ook een kwestie van een lange adem. Zo moet je als bewoner over allerlei dingen meebeslissen, van parkeerplaatsen tot kleuren van de deuren. Op een gegeven moment heb ik gezegd; sommige dingen maken me ook niet zo heel erg uit. Choose your battles. Wat vind ik nu echt belangrijk en wat niet? Want je hoeft niet van álles iets te vinden vind ik zelf. Ik wil daar de tijd niet voor maken. Ik had ook niet verwacht dat ik zo veel tijd zou moeten steken in het wonen

“Duurzaam leven vind ik belangrijk en het is alleen maar belangrijker geworden sinds we kinderen hebben gekregen.”

hier. We dachten dat het minder zou worden als we hier eenmaal zouden wonen, maar er is altijd wel iets waar je aan kunt werken en wat je weer kunt veranderen. Mijn man werkt hier bijvoorbeeld heel veel op het gezamenlijk terrein. Dat betekent dat het gezin draaiende houden veel op mij alleen terecht komt, wat soms pittig is.

Je hebt elkaar nodig

Ik vind het heerlijk om de kinderen hier lekker te zien spelen. Als we op het terras zitten dat ze dan heel enthousiast de burens begroeten. Ze kunnen hier lekker struinen en vruchtjes plukken uit de verschillende bessenstruiken. Zelf vind ik het ook lekker om hier te wonen, maar ik geniet vooral van het feit dat de kinderen hier onbezorgd opgroeien. Als ik naar de toekomst kijk hoop ik ook dat mijn kinderen beseffen dat het niet vanzelfsprekend is om op deze manier op te groeien. Daarnaast hoop ik dat we anderen weten te inspireren met onze manier van samenleven. Dat als je écht doorzet dat het dan ook anders kan, maar dat je daar elkaar wel voor nodig hebt.

5 Voorzieningen en bereikbaarheid

In het kort

- De afstand tot voorzieningen in Zeeland ligt gemiddeld iets hoger dan in Nederland gemiddeld, en deze afstand stijgt.
- Zeeuwen zijn het meest tevreden over de aanwezigheid van basisscholen, sportvelden en medische zorg (huisarts en fysiotherapie), maar minder tevreden over de aanwezigheid van winkels (m.u.v. supermarkt), culturele voorzieningen, en het ziekenhuis.
- Reisbereidheid naar voorzieningen is lager onder jongeren dan onder ouderen. Jongeren vinden vaker dat een supermarkt of een huisarts binnen enkele minuten bereikbaar moet zijn. Ouderen zijn vaker bereid om langer te reizen naar voorzieningen.
- Het autogebruik in Zeeland blijft hoog: 43 procent van de inwoners gebruikt zo goed als dagelijks een auto.
- Het gebruik van de elektrische fiets is sterk gestegen. Ook incidenteel gebruik van het ov (zowel bus als trein) is toegenomen. Dat geldt niet voor frequent gebruik van het ov.
- Het beeld van het openbaar vervoer in Zeeland is weinig positief. Over zowel de betaalbaarheid als beschikbaarheid van het OV zijn inwoners bovendien negatiever dan vier jaar geleden.

In dit venster richten we ons op voorzieningen en bereikbaarheid in Zeeland. We starten met het beeld over dit onderwerp volgens de regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS. Vervolgens kijken we naar de mening van inwoners over de aanwezigheid en bereikbaarheid van voorzieningen. Tot slot gaan we in op mobiliteit van inwoners en hun mening over het openbaar vervoer in Zeeland.

Beeld CBS-monitor

In de regionale Monitor Brede Welvaart wordt bijgehouden wat de gemiddelde afstand in de provincie is tot een sportterrein, een basisschool, het ov, en tot een café (CBS, 2025-c).¹ De gemiddelde afstand tot ov (0,5 km), basisschool (0,9 km), en een café (2,4 km) is in Zeeland wat hoger dan gemiddeld in Nederland. Met name in Randstedelijke provincies liggen de afstanden tot deze voorzieningen lager. Ondanks dat is de gemiddelde afstand tot de meeste van deze voorzieningen in Zeeland niet veel hoger dan in Nederland; voor zowel de basisschool en het ov² is de gemiddelde afstand in Zeeland enkele honderden meters hoger dan gemiddeld is in Nederland. De gemiddelde afstand tot een café is in Zeeland de laatste vijf jaar toegenomen van 1,5 tot 2,4 km. Landelijk zien we ook een toename, maar die is minder sterk. Met name op Schouwen-Duiveland, in Reimerswaal en op Noord-Beveland zijn deze afstanden relatief groot.

¹ Cijfers uit de regionale Monitor Brede Welvaart over afstand tot voorzieningen is gebaseerd op data uit 2024, m.u.v. de afstand tot een sportterrein. Deze is afkomstig uit 2017.

² In deze cijfers is geen rekening gehouden met de kenmerken van de ov-halte. Zo wordt bijvoorbeeld geen rekening gehouden met het aantal buslijnen dat een bushalte aandoet.

³ Het percentage (zeer) tevreden is gebaseerd op een tienpuntsschaal. Een cijfer van 7 of hoger correspondeert met 'tevreden' of 'zeer tevreden', een cijfer van 5 of 6 correspondeert met 'matig tevreden' en een cijfer van 4 of lager correspondeert met 'ontevreden'.

⁴ Het gaat hier bijvoorbeeld om fysiotherapie of een huisarts. Zie vraag 20 van de vragenlijst (Bijlage 1).

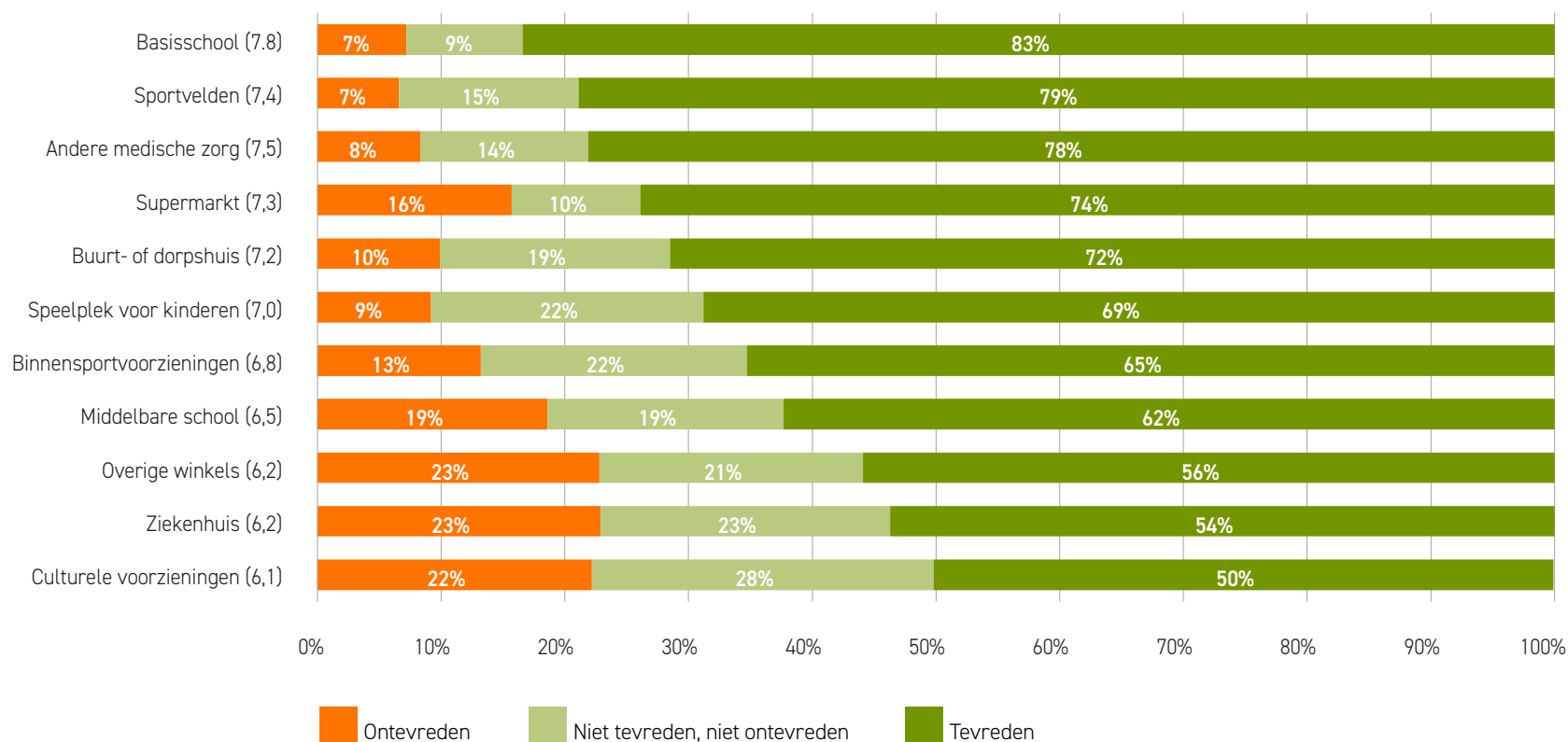
In de regionale Monitor Brede Welvaart zijn enkele voorzieningen geselecteerd die een algemeen beeld schetsen van het voorzieningenniveau in een provincie, gemeente, of regio. In het vervolg van dit venster zoomen wij verder in op dit voorzieningenniveau, onder meer door naar een groter aantal voorzieningen te kijken dan in de regionale Monitor Brede Welvaart.

Aanwezigheid van voorzieningen

Hoge tevredenheid met basisscholen, beoordeling winkelaanbod en ziekenhuis lager

Aan inwoners is gevraagd hoe tevreden³ ze zijn met de aanwezigheid van voorzieningen, zoals een supermarkt, basisschool, of een huisarts. Het blijkt dat Zeeuwen het meest tevreden zijn over de aanwezigheid van een basisschool, sportvelden, en 'overige medische zorg'.⁴ Over de aanwezigheid van culturele voorzieningen, ziekenhuizen, winkels (uitgezonderd supermarkt), de middelbare school, en binnensportvoorzieningen is echter meer dan één op de drie Zeeuwen niet, of slechts gematigd tevreden. Voor ziekenhuizen, overige winkels, en culturele voorzieningen, is zelfs 22-23 procent van de inwoners ontevreden.

Figuur 5.1 Tevredenheid met de aanwezigheid van verschillende voorzieningen. Gemiddelde beoordeling per voorziening tussen haakjes

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Tabel 5.1 Gemiddelde beoordeling aanwezigheid van voorzieningen, per gemeente Onvoldoendes in rood

	Supermarkt	Overige winkels	Middelbare school	Ziekenhuis	Culturele voorzieningen
Borsele	5,4	4,9	5,6	6,6	5,4
Goes	7,0	6,5	7,3	7,8	6,8
Hulst	6,5	5,5	6,6	6,0	5,4
Kapelle	7,8	7,1	6,6	7,3	6,2
Middelburg	8,0	7,2	7,6	5,7	6,9
Noord-Beveland	7,8	6,4	5,2	6,1	5,4
Reimerswaal	6,9	5,5	6,4	6,6	5,6
Schouwen-Duiveland	7,4	6,3	6,1	4,3	6,1
Sluis	6,3	5,3	6,0	5,5	5,5
Terneuzen	7,2	6,0	6,3	7,2	6,0
Tholen	7,4	5,4	5,4	5,3	5,1
Veere	7,4	6,6	6,4	5,6	6,2
Vlissingen	8,1	7,1	7,0	6,0	6,2
Zeeland	7,3	6,2	6,5	6,2	6,1

Op Tholen worden vier verschillende voorzieningen met een onvoldoende beoordeeld, gevolgd door Borsele (drie voorzieningen onvoldoende), Noord-Beveland en Sluis (twee voorzieningen). Met name de aanwezigheid van culturele voorzieningen, het ziekenhuis, en overige winkels wordt relatief laag beoordeeld. In Goes, Middelburg, en Kapelle worden minimaal zes voorzieningen met een 7,5 of hoger beoordeeld.

De voorziening die over de breedte het hoogst werd beoordeeld (qua aanwezigheid) is de basisschool: in geen enkele gemeente was de beoordeling lager dan een 7. Het percentage inwoners dat ontevreden is over de aanwezigheid van een basisschool, is met zeven procent ook het laagst van alle voorzieningen (zie figuur 5.1).

Grote verschillen in beoordeling voorzieningen-niveau, ook binnen gemeenten

Met cijfers op dorp- of wijkniveau kunnen we lokaal zien waar men in Zeeland wel en niet tevreden is met het voorzieningenniveau, en kunnen we naar lokale omstandigheden kijken die opvallende beoordelingen kunnen verklaren. Hieronder worden voor enkele voorzieningen uitgelicht.

Supermarkt

In Middelburg (85%), Vlissingen (87%), op Noord-Beveland (82%) en in Kapelle (82%) is het percentage inwoners dat tevreden is met de aanwezigheid van een supermarkt hoger dan in andere gemeenten. In Borsele (47%), Sluis (59%) en Hulst (63%) is die tevredenheid het laagst. In de gemeenten met een hoge beoordeling valt Noord-Beveland op, tussen veelal relatief stedelijke gemeenten.⁵ Alleen inwoners van Middelburg en Vlissingen beoordelen de aanwezigheid van supermarkten hoger dan Noord-Beveland, terwijl het aanbod in supermarkten in deze meer stedelijke gemeenten een stuk groter is: in Vlissingen, Middelburg en Goes zijn gemiddeld acht tot negen supermarkten binnen drie kilometer te vinden, op Noord-Beveland zijn dit er nog geen twee (CBS, 2025-a). In Terneuzen is zowel de groep tevreden inwoners (76%) als de groep ontevreden inwoners (18%) relatief groot. In gemeente Terneuzen zijn de meningen over deze voorziening dus meer verdeeld dan in andere gemeenten.

De wijken met de laagste gemiddelde beoordelingen bevinden zich voornamelijk in Zeeuws-Vlaanderen en Borsele. De laagste

beoordelingen zijn overigens niet per definitie in de kleinste kernen van Zeeland te vinden, maar veelal in meer 'middelgrote' dorpen of kernen. Voorbeelden hiervan zijn Aardenburg, Zaamslag, Borssele, Lewedorp, en 's Heerenhoek. Dit zijn allemaal dorpen met meer dan 1.000 inwoners (in enkele gevallen meer dan 2.000), waar geen supermarkt aanwezig is. In veel van deze dorpen is in de afgelopen jaren de laatste supermarkt gesloten, waardoor inwoners nu (veel) verder moeten reizen om een supermarkt te bereiken. De hoogste beoordelingen zijn voor een deel in wijken in steden te vinden (bijv. Paauburg-Westduin en Veersepoort), maar ook in enkele middelgrote dorpen, die (nog) wel over een supermarkt op het dorp beschikken. Voorbeelden hiervan zijn Nieuwerkerk en Zoutelande.

Overige winkels

Ook over de aanwezigheid van andere winkels dan de supermarkt zijn inwoners van Middelburg, Vlissingen, en Kapelle het vaakst tevreden. In deze drie gemeenten is minimaal 70 procent tevreden over de aanwezigheid van verschillende typen winkels. In onder andere Borsele, Sluis en op Tholen is men minder tevreden: ongeveer 35 procent van de inwoners van Sluis en Tholen en 46 procent van Borsele is ontevreden over het overige winkelaanbod.

Op wijkniveau ligt de gemiddelde beoordeling van de aanwezigheid van overige winkels het laagst in Nieuwdorp, Biervliet (kern en buitengebied), Aardenburg, Lewedorp, en Borssele. In gemeenten Veere en Borsele valt op dat de verschillen binnen de gemeente groot zijn, en soms zeer

⁵ Zie Venster 'Brede welvaart in Zeeland' voor de indeling van Zeeland naar mate van landelijkheid.

lokaal: zo is de hoogste beoordeling van het winkelaanbod van heel Zeeland in Meliskerke gegeven (8,5), terwijl inwoners van Grijskerke het winkelaanbod met een 3,8 beoordelen. Grijskerke en Meliskerke liggen nog geen vijf km van elkaar vandaan, en het inwonersaantal is nagenoeg gelijk (Gemeente Veere, 2025). In Meliskerke is echter het aantal winkels binnen drie km aanzienlijk hoger, zo blijkt ook uit CBS-cijfers (2025-b). In Borsele zijn Heinkenszand (7,9) en 's Gravenpolder (7,0) de dorpen waar men vaak tevreden is over het winkelaanbod, maar in de meeste andere dorpen van de gemeente wordt het winkelaanbod met een onvoldoende beoordeeld. Ook hier blijkt uit CBS-cijfers (2025-b) dat het aantal winkels binnen drie km in Heinkenszand en 's Gravenpolder een stuk hoger ligt dan in zo goed als alle andere kernen in de gemeente.

Basisschool

De aanwezigheid van basisscholen wordt relatief hoog beoordeeld, zeker in vergelijking met andere voorzieningen in Zeeland. In alle gemeenten is dit minimaal 72 procent van de inwoners tevreden over de aanwezigheid van basisscholen. In Middelburg (91% tevreden), Goes (89%) en Reimerswaal (88%) is de groep inwoners die hierover tevreden is nog wat groter dan in de rest van Zeeland. In Sluis (15% ontevreden), op Schouwen-Duiveland (12%) en in Kapelle (11%) is men juist vaker ontevreden over de aanwezigheid van basisscholen.

De laagste beoordelingen over de aanwezigheid van een basisschool liggen verspreid door heel Zeeland, maar zijn wel bijna allemaal in relatief kleine dorpen te vinden, zoals Baarland, Zonnemaire, en Ritthem.

Ziekenhuis

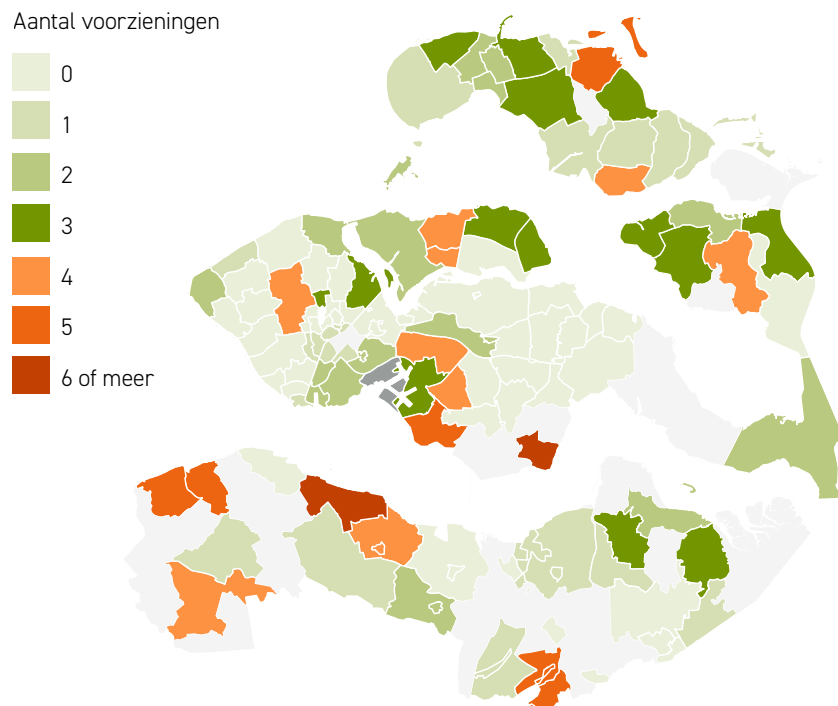
Van alle Zeeuwen is 54 procent is tevreden over de aanwezigheid van het ziekenhuis, terwijl 23 procent ontevreden is. Op Schouwen-Duiveland is de groep die ontevreden is met 48 procent het grootst van Zeeland, gevolgd door Tholen en Sluis (beiden 33%). In Goes (86% tevreden), Kapelle (78%) en Terneuzen (73%) zijn inwoners het vaakst tevreden over de aanwezigheid van een ziekenhuis, wat goed te verklaren is door de nabijheid van het ADRZ of ZorgSaam. Verder valt op dat inwoners van Vlissingen, ook een gemeente met een ziekenhuis, iets minder vaak tevreden (47%) zijn met de aanwezigheid van het ziekenhuis dan inwoners van andere Zeeuwse gemeenten. Op wijkniveau zien we de laagste beoordelingen over de aanwezigheid van een ziekenhuis op Schouwen-Duiveland: alle wijken en dorpen in die gemeente beoordeelden de aanwezigheid van het ziekenhuis met een onvoldoende.

Kortom, de beoordelingen variëren per voorziening, maar dus ook per wijk, soms binnen dezelfde gemeente.

Algemeen beeld wijken

In gemeente Veere, Goes, en Middelburg scoren de meeste wijken en dorpen weinig onvoldoendes, zie ook figuur 5.2. In Borsele en Sluis is het aantal wijken waar relatief veel voorzieningen onvoldoende worden beoordeeld hoger. De wijken in deze gemeenten waar de meeste voorzieningen onvoldoende worden beoordeeld zijn Baarland, Hoofdplaat (8 onvoldoendes), Borssele, Cadzand/Nieuwvliet (5), 's Heerenhoek, Lewedorp, en Aardenburg (4).

Figuur 5.2 Aantal voorzieningen die met een onvoldoende beoordeeld worden, per wijk. Er zijn 11 voorzieningen uitgevraagd

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Bereikbaarheid van voorzieningen

Algemene bereikbaarheid voorzieningen

Naast de aanwezigheid van voorzieningen, is ook de bereikbaarheid ervan van groot belang. Aan inwoners is gevraagd in hoeverre ze tevreden zijn over de bereikbaarheid van voorzieningen die voor hen belangrijk zijn. Hieruit blijkt dat tien procent van de inwoners ontevreden is over de bereikbaarheid van belangrijke voorzieningen, 16 procent is gematigd tevreden, en 72 is tevreden. Inwoners van Sluis, Hulst en Borsele zijn iets vaker ontevreden over de bereikbaarheid van voorzieningen dan inwoners van andere gemeenten. In Goes, Middelburg, Kapelle, en Vlissingen is de tevredenheid juist iets hoger dan in andere Zeeuwse gemeenten.

Deze tevredenheid met de bereikbaarheid van voorzieningen varieert niet alleen per gemeente, maar ook per leeftijdsgroep. De ontevredenheid met de bereikbaarheid van voorzieningen is over het algemeen het grootst onder de 16 tot 29-jarigen (32% niet of gematigd tevreden), gevolgd door de inwoners van 80 of ouder (28% niet of gematigd tevreden).

Grote verschillen in reistijd naar supermarkt en huisarts

We hebben inwoners ook gevraagd naar hun reistijd naar de supermarkt.⁶ Hieruit blijkt dat de gemiddelde reisduur naar een supermarkt in Zeeland iets minder dan acht minuten is. Inwoners van Borsele (11 minuten) en Hulst (10 minuten) hebben de hoogste gemiddelde reistijd, inwoners van Middelburg, Kapelle, en Tholen is de laagste (6-6,5 minuten).

⁶ Inwoners hebben de reistijd zelf ingevuld. Het gebruikte vervoersmiddel is niet uitgevraagd.

De reistijd varieert ook binnen gemeenten. Zo zijn in gemeente Borsele enkele dorpen te vinden met de hoogste reistijd naar de supermarkt (Borssele, Nieuwdorp, en Lewedorp), maar ook enkele dorpen waarin de reistijd naar de supermarkt tot de laagste van heel Zeeland behoort; 's Gravenpolder en Heinkenszand hebben beiden minder dan vier minuten reistijd. Verder bevinden de meeste dorpen/wijken met de hoogste reistijd naar de supermarkt zich in Zeeuws-Vlaanderen.

De gemiddelde reistijd naar de huisarts ligt in Zeeland net iets boven negen minuten. De verschillen tussen gemeenten zijn relatief beperkt: in 11 van de 13 Zeeuwse gemeenten geven inwoners aan tussen de acht en de twaalf minuten te reizen naar de huisarts. Er zijn twee gemeenten waar de reistijd onder de acht minuten ligt: Noord-Beveland (7,5 minuut) en Tholen (6). Het is verrassend dat de kortste reistijd naar de huisarts te vinden is in twee relatief landelijke gemeenten, die beiden geen duidelijk centraal punt hebben dat als 'voorzieningencentrum' voor de hele gemeente geldt.

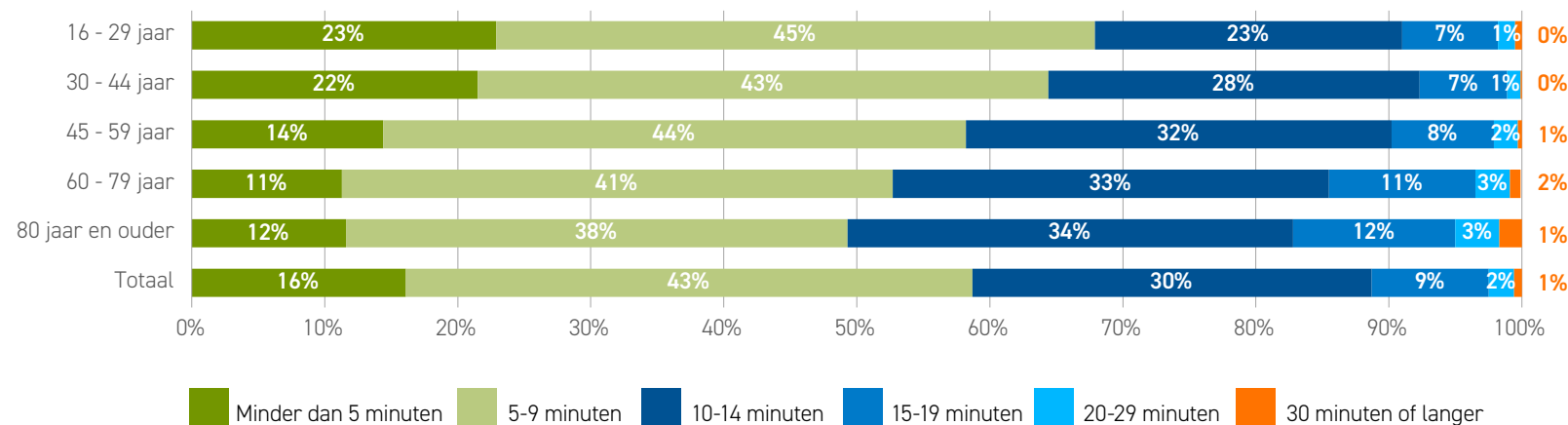
De laagste gemiddelde reistijd naar de huisarts is overigens niet in wijken in de stad te vinden, maar vaker in de grotere en middelgrote dorpen in Zeeland. Enkele dorpen met de kortste reistijd naar de huisarts zijn Zaamslag, Westkapelle, en 's Gravenpolder (tussen de vier en vijf minuten). De langste reistijd vinden we overigens ook vaak in dorpen/wijken in relatief landelijk gebied. Enkele dorpen/wijken met de langste reistijd naar de huisarts zijn Wilhelminadorp/Kattendijke en Graauw (beiden +/-15 minuten gemiddeld).

Niet alleen tussen gemeenten zijn verschillen in reistijd te zien: ook per leeftijdsgroep varieert de reistijd naar de supermarkt en de huisarts. Niet geheel verrassend zijn de reistijden onder 80-plussers het hoogst, gevolgd door de 60 t/m 79-jarigen. De gemiddelde reistijd voor beide voorzieningen ligt het laagst onder de 30 t/m 44-jarigen. De langere reistijd is mogelijk te verklaren door een lagere reissnelheid. Daarnaast hebben ouderen minder vaak een auto, of rijden ze minder auto dan jongere leeftijdsgroepen (Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid, 2022). Dat de laagste reistijden bij de groep 30 t/m 44-jarigen ligt is ook niet heel verrassend. Deze groep beschikt (veel) vaker over een auto dan jongeren en ouderen (Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid, 2022).

Reisbereidheid het laagst onder jongeren, reistijd volgens ouderen het vaakst te groot

Wat een acceptabele reistijd is naar een supermarkt, huisarts, of andere voorziening, verschilt sterk per persoon. Relatief veel Zeeuwen (43%) vinden dat een supermarkt in vijf tot tien minuten te bereiken moet zijn. Ongeveer 16 procent vindt dat een supermarkt in minder dan vijf minuten bereikbaar moet zijn. Slechts een kleine groep (3%) is bereid meer dan twintig minuten naar de supermarkt te reizen. De reisbereidheid is met name onder jonge Zeeuwen lager. Zij vinden vaker dat een supermarkt binnen vijf minuten bereikbaar moet zijn. De oudere inwoners zijn wat vaker bereid om tien tot twintig minuten te reizen, maar ook hier blijft de bereidheid om verder dan twintig minuten te reizen minimaal.

Figuur 5.3 Maximaal aanvaardbare reistijd naar de supermarkt, per leeftijdscategorie

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Door aanvaardbare reistijd naast de huidige reistijd te leggen, weten we voor hoeveel Zeeuwen de huidige reistijd langer is dan dat ze acceptabel vinden. Drie op de vier Zeeuwen vindt de reistijd naar de supermarkt aanvaardbaar. De overige 25 procent vindt dus dat ze langer moeten reizen dan aanvaardbaar is. Aan de andere kant is 30 procent van de Zeeuwen bereid om juist langer naar de supermarkt te reizen dan ze nu doen.

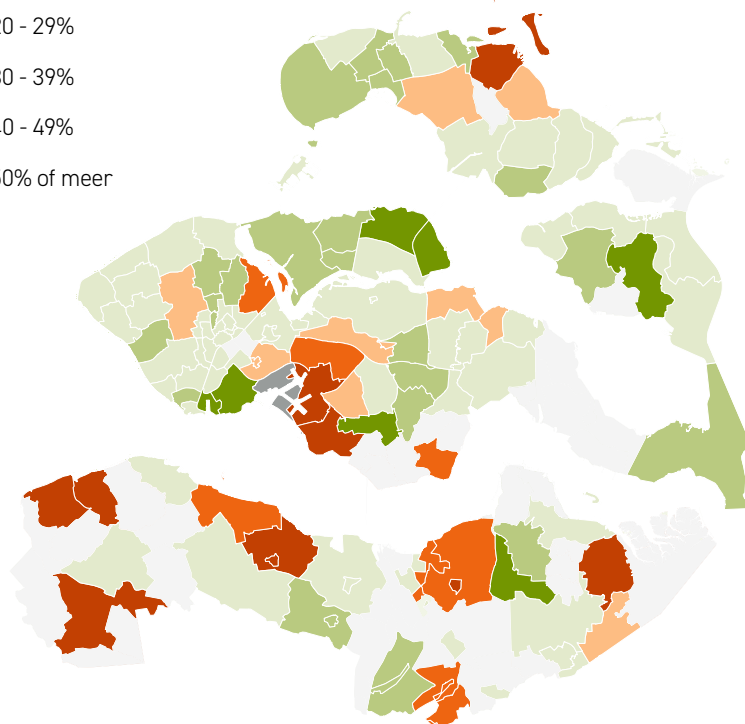
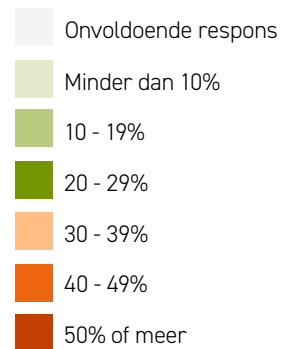
Verder zien we dat relatief dicht bij een supermarkt wonen niet automatisch betekent dat iemand hier ook tevreden over is: 12 procent van de inwoners die op vijf tot negen minuten van de supermarkt woont, vindt deze reistijd alsnog te hoog. Van de inwoners die 10-14 minuten moeten reizen, vindt 40% dat ze verder moeten reizen dan aanvaardbaar is. Ook zijn er grote verschillen tussen wijken qua percentage inwoners wat de reistijd acceptabel vindt.

Als we kijken naar de reisbereidheid richting de huisarts, zien we dat de meeste Zeeuwen vijf tot negen minuten (39%) of 10-14 minuten (35%) aanvaardbaar vindt. iets meer dan één op de tien Zeeuwen wil echter in minder dan vijf minuten een huisarts kunnen bereiken. Net zoals bij de supermarkt geldt ook voor de huisarts dat de reisbereidheid onder jonge Zeeuwen lager ligt: 18 procent van de Zeeuwen tussen de 16 en 29 jaar vindt een reistijd van maximaal vier minuten naar de huisarts aanvaardbaar.

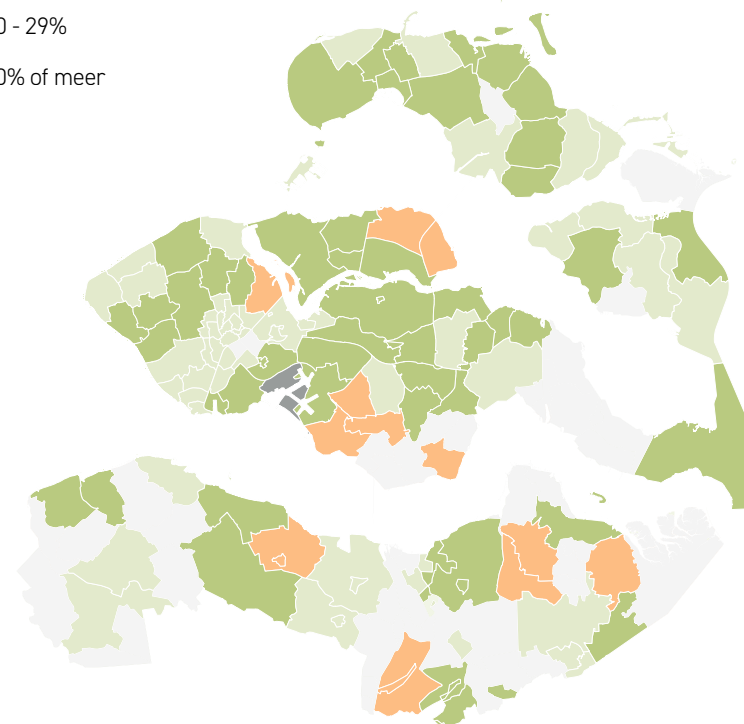
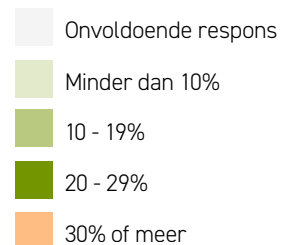
De combinatie van de aanvaardbare en de werkelijke reistijd bepaalt of inwoners hun reistijd acceptabel vinden.

Figuur 5.4 Reistijd naar de supermarkt: percentage inwoners met een minimale reistijd van 15 minuten (werkelijk), percentage inwoners dat bereid is 15 minuten of langer te reizen (bereid)

Supermarkt werkelijk

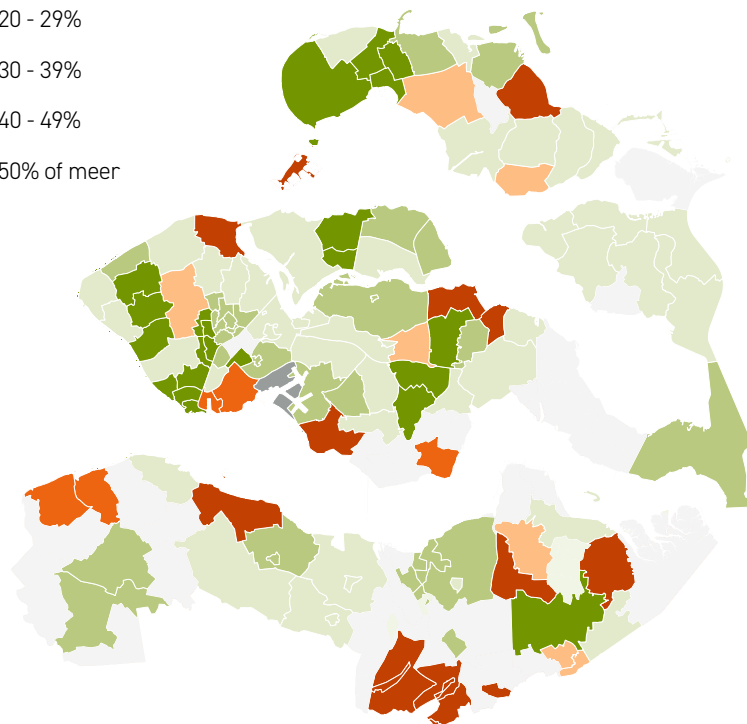
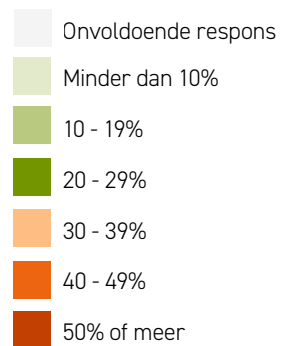
Supermarkt bereid

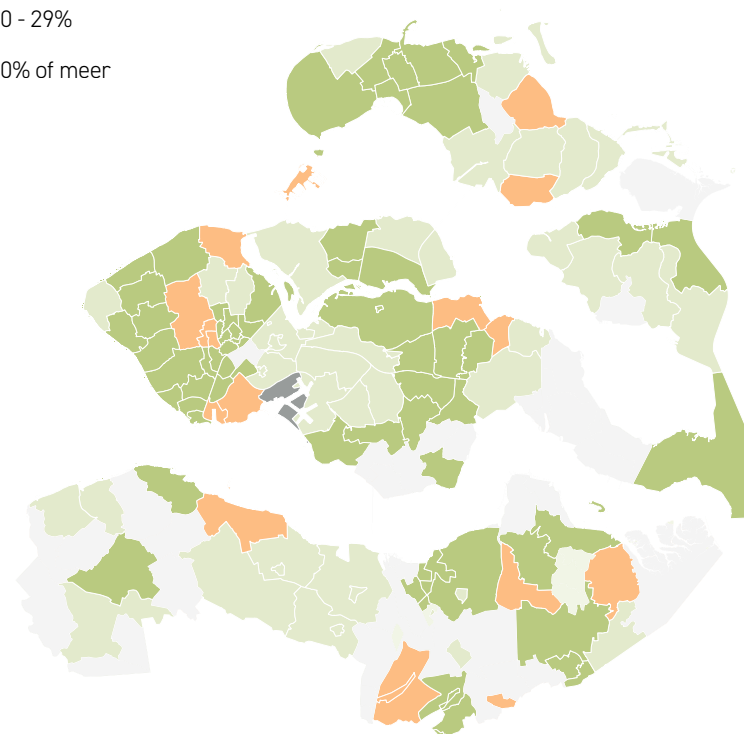
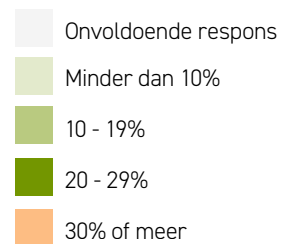
Bron: Leven in Zeeland, 2025

Figuur 5.5 Reistijd naar de huisarts: percentage inwoners met een minimale reistijd van 15 minuten (werkelijk), percentage inwoners dat bereid is 15 minuten of langer te reizen (bereid)

Huisarts werkelijk

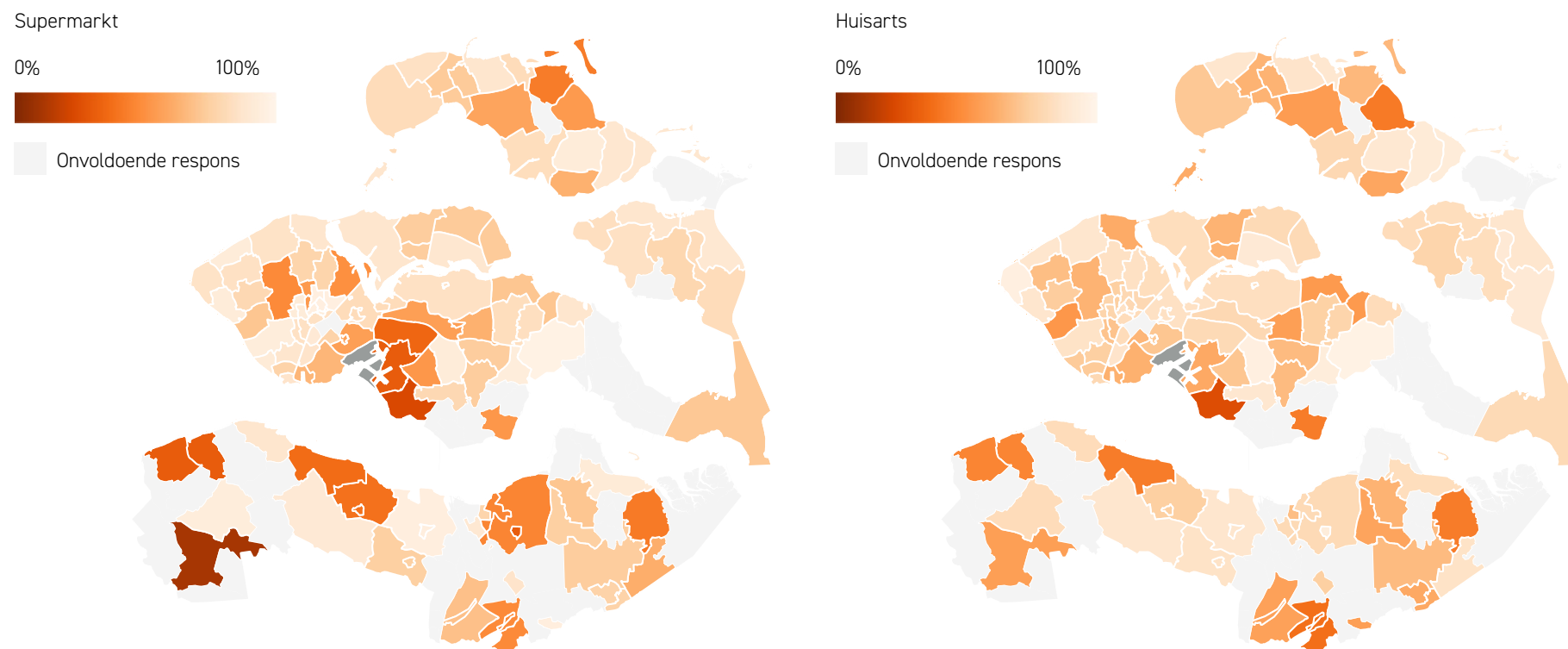

Huisarts bereid

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Figuur 5.6 Reistijd naar de supermarkt en huisarts: percentage inwoners dat de huidige reistijd aanvaardbaar vindt

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Hoewel de reisbereidheid van oudere inwoners (60 tot 79-jarigen en 80-plussers) hoger ligt dan die van jongere Zeeuwen, is deze groep niet vaker tevreden over hun reistijd. Dit is met name bij de 80-plussers te zien; onder deze groep inwoners is, ondanks een hoge reisbereidheid, het vaakst te zien dat hun huidige reistijd hoger is dan ze eigenlijk aanvaardbaar vinden.

Dit is niet geheel verrassend; eerder in dit venster bleek al dat dit deze leeftijdsgroep ook de hoogste werkelijke reistijd heeft. Voor zowel de supermarkt als de huisarts geeft meer dan één op de drie 80-plussers aan dat de huidige reistijd langer is dan wat ze aanvaardbaar vinden.

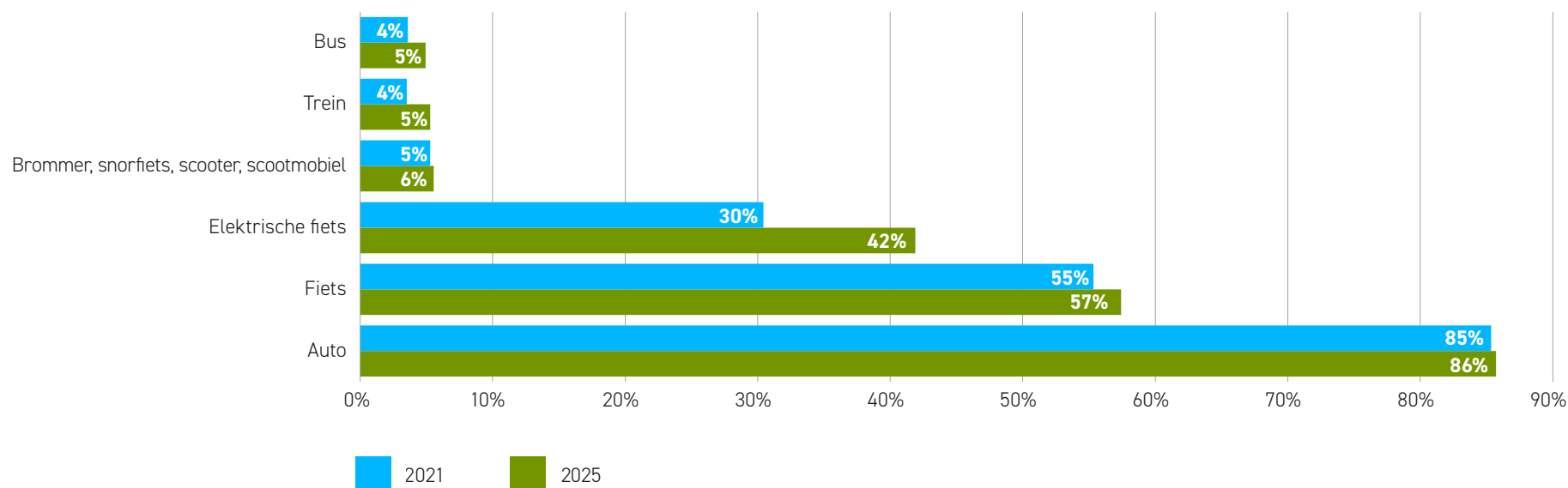
Mobiliteit en reisgedrag

Bereikbaarheid hangt onder andere samen met de mogelijkheden van mensen om zich van a naar b te verplaatsen. De beschikbaarheid van vervoersopties heeft een directe invloed op het reisgedrag en de reismogelijkheden van inwoners. *Welke ontwikkelingen zien we in het vervoersgebruik van inwoners? Welke inwoners ervaren problemen om zelfstandig voorzieningen te bereiken? En wat is de rol van het openbaar vervoer?* Deze vragen komen hier aan de orde.

Zeeland autoregio, toename gebruik elektrische fiets

Zeeland is en blijft een autoregio: bijna negen op de tien de inwoners van Zeeland maken wekelijks gebruik van de auto. Ongeveer een derde maakt hier zelfs dagelijks of bijna dagelijks gebruik van. Sinds 2021 zijn deze percentages nauwelijks veranderd. De groep die de auto nooit gebruikt is klein, maar gegroeid van vijf naar zeven procent tussen 2021 en 2025. Naast de auto wordt ook veelvuldig gebruik gemaakt van de fiets; bijna zes op de tien Zeeuwen maken meerdere keren per week gebruik van de fiets. Ook dat gegeven is vrij constant. Alleen bij elektrische fietsen (inclusief fatbikes) zien we een duidelijke verandering ten opzichte van vier jaar geleden; het wekelijkse gebruik nam toe van 30 procent naar 42 procent.

Figuur 5.7 Wekelijks gebruik van vervoersmiddelen door inwoners van Zeeland, 2021 en 2025

Bron: Leven in Zeeland, 2025

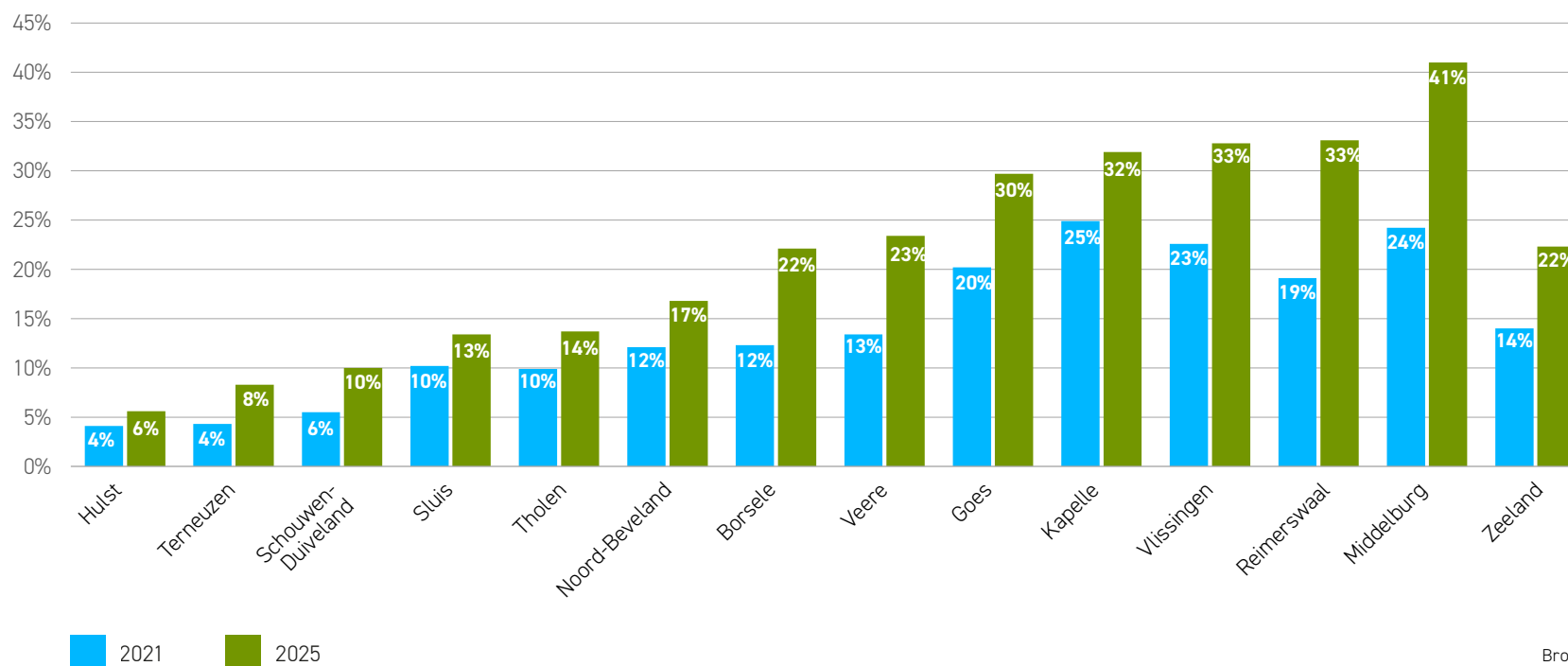
In Middelburg en Vlissingen ligt het wekelijkse autogebruik (rond 75%) lager dan in de rest van Zeeland, en het wekelijkse fietsgebruik, met respectievelijk 71 en 67 procent, hoger. In Borsele, Hulst en op Noord-Beveland ligt het minimale wekelijkse autogebruik boven de 90 procent. Autogebruik ligt hoger in landelijk gebied, fietsgebruik juist lager. In meer stedelijk gebied is dit juist andersom.

Frequent OV gebruik ongewijzigd, toename in incidenteel gebruik

Frequent gebruik van OV blijft beperkt

Ten opzichte van de auto en de fiets is het frequent (minimaal wekelijks) gebruik van het openbaar vervoer (trein, bus) relatief laag: slechts vijf procent van alle Zeeuwen maakt hier wekelijks gebruik van.

Figuur 5.8 Percentage inwoners dat gebruik maakt van de trein, ontwikkeling 2021-2025

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Jongvolwassenen zijn de meeste wekelijkse gebruikers van trein (17%) of bus (16%). Regionaal zien we dat men op Tholen en Schouwen-Duiveland relatief vaak frequent gebruik gemaakt van de bus (9%), terwijl inwoners uit Middelburg (10%) en Reimerswaal (15%) juist het vaakst wekelijks de trein pakken. Middelburg en Reimerswaal zijn overigens ook de twee gemeenten waar het frequente treingebruik het meest is toegenomen. In de andere Zeeuwse gemeenten is er nauwelijks verschil.

Groei in OV-gebruikers, vooral door toename incidenteel gebruik

Hoewel er in het frequente ov-gebruik weinig verandering te zien is, is het totale aandeel ov-gebruikers in de provincie wel toegenomen. Dit heeft te maken met een toename in het aantal inwoners dat de trein en/of de bus incidenteel (minder dan ééns per week) gebruikt. Tussen 2021 en 2025 groeide deze groep 'incidentele' treingebruikers in Zeeland van 10 naar 17 procent. Hiermee is het totale aandeel treingebruikers (dus zowel frequent als incidenteel) toegenomen van 14 naar 22 procent. Deze toename in treingebruik is het duidelijkst te zien in Middelburg; hier maakte in 2021 24 procent van de inwoners wel eens gebruik van de trein, in 2025 is dit gestegen naar 41 procent.⁷ In figuur 5.11 is te zien dat het aandeel treingebruikers in alle gemeenten toegenomen is. Ook het incidentele busgebruik in de provincie toegenomen, maar niet in dezelfde mate als het incidentele treingebruik.

Zelfstandig bereiken van voorzieningen

Het kan zijn dat inwoners vanwege omstandigheden, zoals gebrek aan eigen vervoer of in verband met de leeftijd, plekken niet zelfstandig kunnen bereiken. We hebben aan inwoners gevraagd in hoeverre zij daarmee te maken hebben.

Met name 80-plussers afhankelijk van anderen voor bereiken voorzieningen

Positief is dat voor de meeste plekken geldt dat de meeste Zeeuwen voorzieningen zelfstandig kunnen bereiken. De voorziening die inwoners het vaakst niet zelf kunnen bereiken is het ziekenhuis; bijna één op de tien Zeeuwen kan hier niet zelfstandig komen. Voor alle andere ligt dit tussen de twee en zes procent. Voor alle soorten plekken die we hebben uitgevraagd geldt dat met name inwoners van 80 jaar of ouder moeite hebben met het zelfstandig bereiken: zo kan een kwart van de 80-plussers niet zelfstandig bij een ziekenhuis komen. Ten opzichte van 2021 is het percentage inwoners dat moeite heeft plekken te bereiken licht toegenomen. Voor alle voorzieningen die we hebben uitgevraagd, kan één tot drie procent de voorziening niet zelf bereiken, en krijgt hiervoor ook geen hulp van bekenden. Dit is niet wezenlijk veranderd vergeleken met vier jaar geleden.

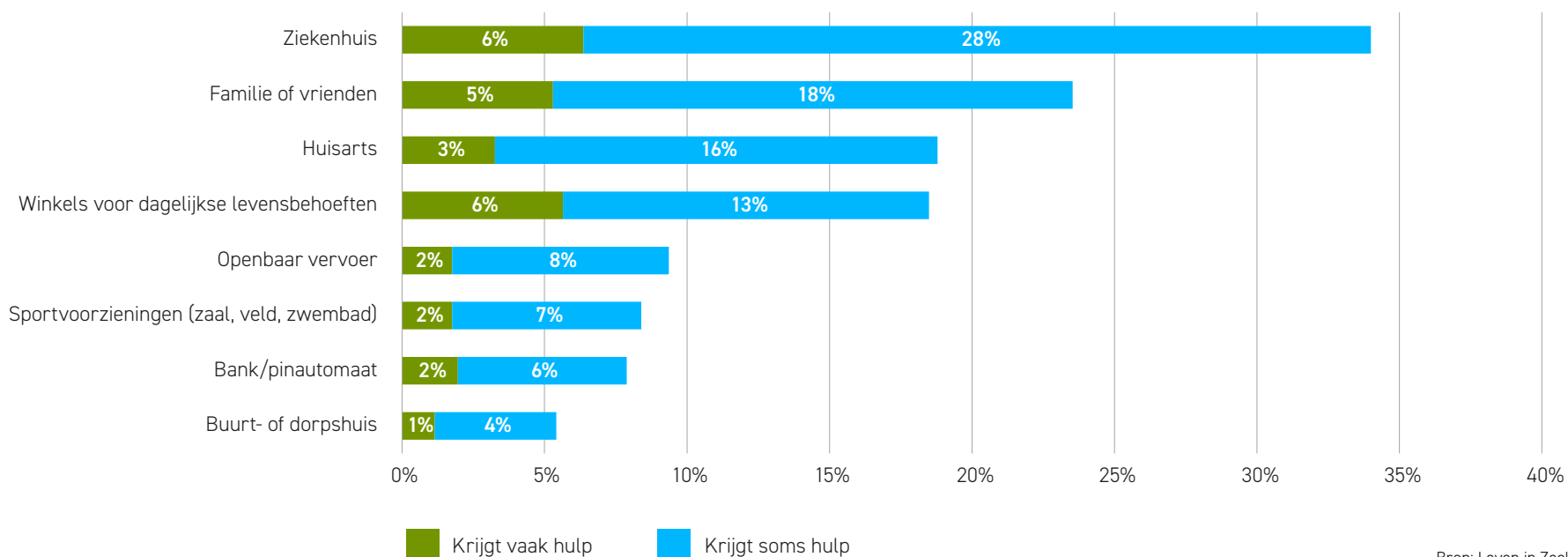
⁷ Dit is het totale percentage inwoners dat gebruik maakt van de trein, los van frequentie.

Meer mensen krijgen hulp om naar ziekenhuis of huisarts te gaan dan vier jaar geleden

Er is echter een veel grotere groep Zeeuwen voor wie hulp niet direct noodzakelijk is, maar die wel hulp ontvangt van bekenden om voorzieningen te bereiken. Hier zien we dat met name voor een bezoek aan het ziekenhuis, de huisarts, familie of vrienden, en winkels Zeeuwen vaker hulp ontvangen. Voor andere voorzieningen (zoals een buurthuis, of sportvoorzieningen) krijgen mensen minder vaak hulp. Ten opzichte van vier jaar geleden is het aandeel inwoners dat hulp krijgt om plekken te bereiken licht toegenomen. Dat geldt met name voor het ziekenhuis of de

huisarts. Het zijn de jongvolwassenen en 80-plussers die relatief vaak hulp krijgen van bekenden om plekken te bereiken. Zo krijgt ruim de helft van zowel de jongvolwassenen als de 80-plussers soms of vaak hulp om naar het ziekenhuis te gaan. Als het gaat om winkels en de huisarts, dan valt op dat in Zeeuws-Vlaanderen (met name Sluis en Hulst) relatief veel inwoners hulp krijgen om deze plekken te bereiken. In lijn met de lage beoordeling van de aanwezigheid van winkels in Sluis en Hulst, zien we daar ook een hoger percentage inwoners dat hulp ontvangt bij het bereiken van deze voorzieningen. Met name inwoners uit Hulst, Reimerswaal en Middelburg krijgen vaak hulp om een ziekenhuis te bezoeken.

Figuur 5.9 Percentage inwoners dat hulp ontvangt bij het bereiken van voorzieningen

Bron: Leven in Zeeland, 2025

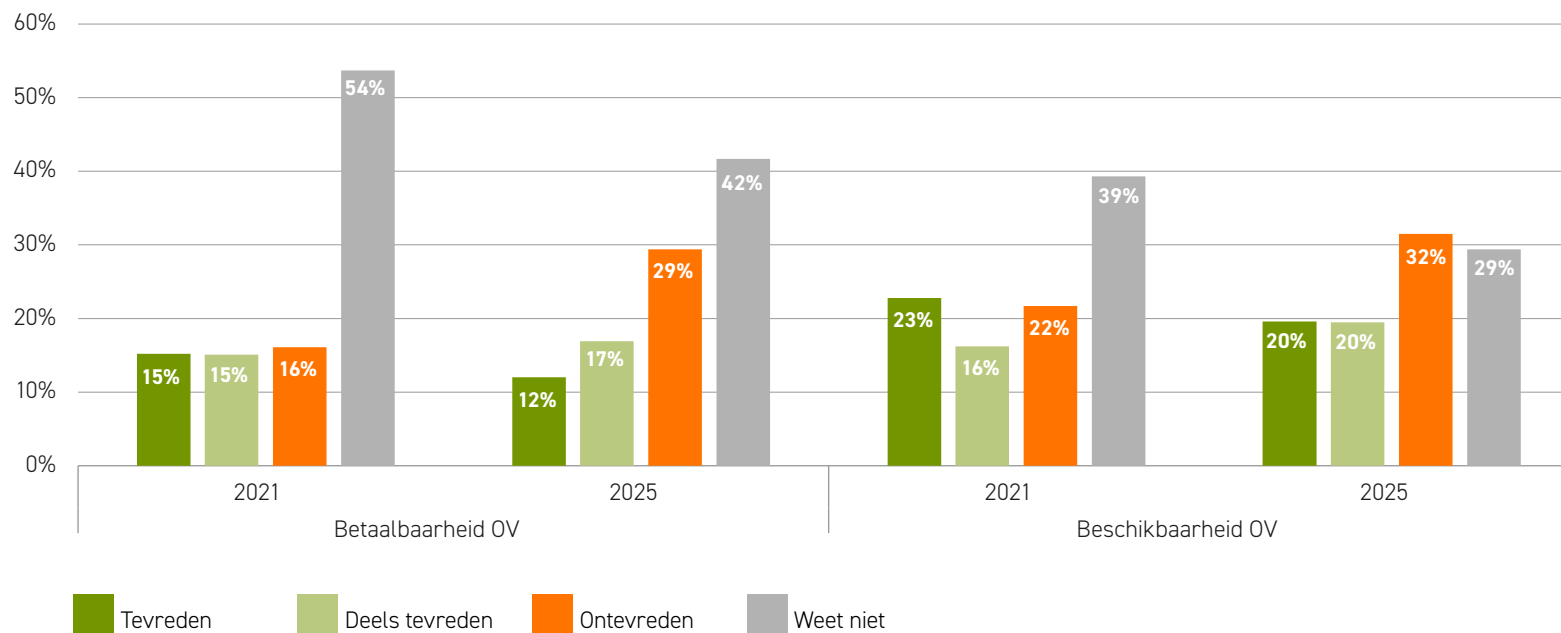
Beeld van ov negatiever onder jongeren

We zagen al dat de groep ov-gebruikers in Zeeland groeit, maar dat het frequente gebruik beperkt is. Hoe zit het dan met de beeldvorming? Al met al zijn meer inwoners negatief dan positief gestemd over het openbaar vervoer in de eigen woonomgeving. Er is ook een grote groep die geen mening heeft. Dat kan bijvoorbeeld zijn, omdat zij geen gebruik maken van het OV. Het meest negatief zijn 16-29 jarigen dat wel positief is over de betaalbaarheid (14%) en de beschikbaarheid (23%) van het OV is dan ook laag. Het is overigens niet zo dat oudere Zeeuwen hier vaker tevreden over

zijn: veel vaker geven ze aan niet te weten wat ze van de prijzen/de beschikbaarheid van het OV vinden. De ontevredenheid met zowel de betaalbaarheid als de beschikbaarheid van het ov is aanzienlijk toegenomen ten opzichte van 2021.

Opvallend is dat inwoners die het ov vaker gebruiken er niet vaker een uitgesproken mening over hebben dan inwoners die het ov (bijna) niet gebruiken. Hoewel ze vaker tevreden zijn over het ov (zowel over betaalbaarheid als over beschikbaarheid), zijn ze ook vaker uitgesproken ontevreden.

Figuur 5.10 Tevredenheid met betaalbaarheid en beschikbaarheid van het openbaar vervoer, ontwikkeling 2021-2025

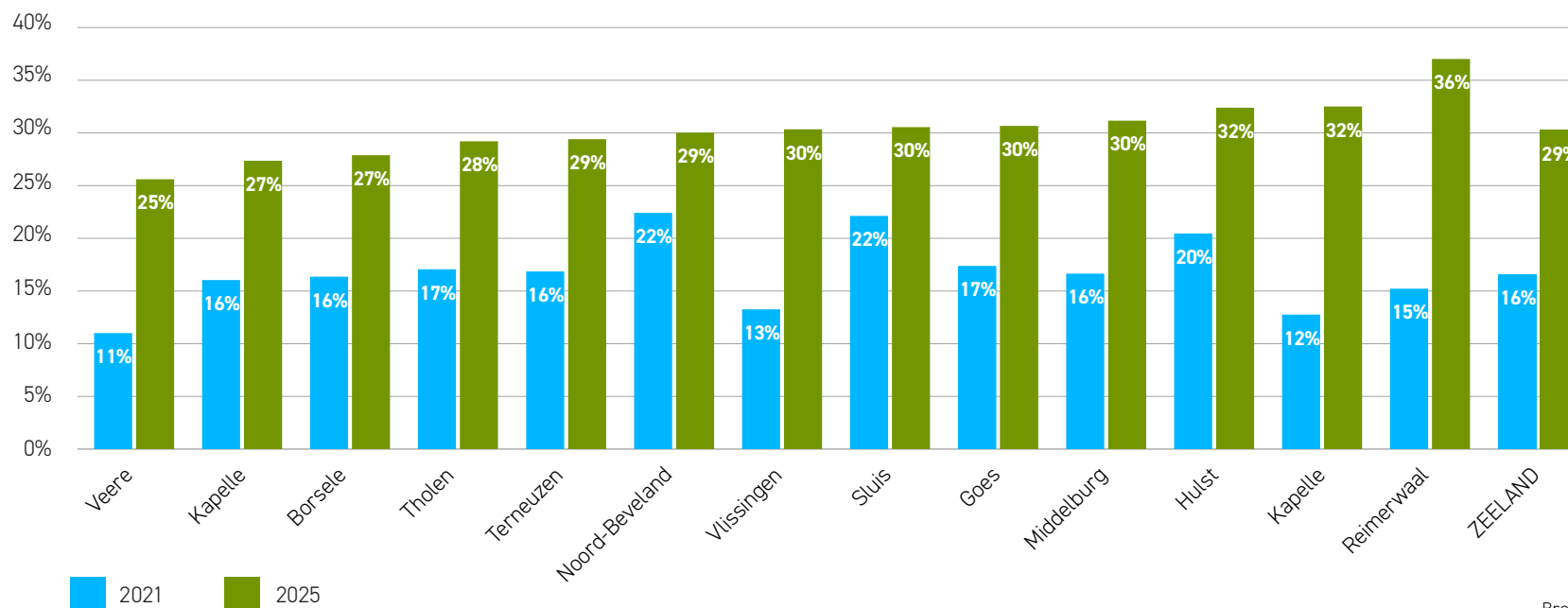
Bron: Leven in Zeeland, 2025

Ontevredenheid met ov in alle gemeenten gestegen

In bijna alle Zeeuwse gemeenten zijn inwoners minder positief over de betaalbaarheid van het ov dan vier jaar geleden. In de meeste gemeenten is ongeveer 30 procent ontevreden met de betaalbaarheid van het ov, in 2021 lag dit percentage alle gemeenten een stuk lager. In 2021 waren Noord-Beveland en Sluis de gemeenten waarin de meeste inwoners ontevreden waren over de betaalbaarheid van het ov (22%). In 2025 lag dit percentage in alle gemeenten op minimaal 25 procent. Het percentage ontevreden inwoners is het hoogst in Reimerswaal (36%), Kapelle (32%), en Hulst (32%).

Het percentage inwoners dat in 2025 juist wél tevreden is over de betaalbaarheid varieert tussen de zeven en de 15 procent. Deze tevredenheid is in de meeste gemeenten ongeveer hetzelfde gebleven, of zeer licht gedaald. In Middelburg (van 22 naar 15%), Veere (17 naar 12%), en Vlissingen (van 20 naar 15%) is de groep die tevreden is over de prijs wel wat sterker gedaald. Ondanks deze daling is de groep inwoners die tevreden is over de betaalbaarheid van het ov in Middelburg, samen met Schouwen-Duiveland en Vlissingen (alle drie 15%) het grootst.

Figuur 5.11 Ontwikkeling van percentage inwoners dat ontevreden is over de betaalbaarheid van het OV, per gemeente

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Ook over de beschikbaarheid van het ov zijn Zeeuwen in 2025 minder tevreden dan in 2021. In heel Zeeland is 32 procent van de inwoners ontevreden met de beschikbaarheid van het ov. Vier jaar geleden was dit nog 22 procent. In alle gemeenten is de tevredenheid gedaald. Men is het meest ontevreden over de beschikbaarheid van het ov in Zeeuws Vlaanderen (49% in Hulst en Sluis, 40% in Terneuzen), gevolgd door Borsele (40%). De ontevredenheid lag in 2021 in deze gemeenten al hoog vergeleken met de rest van Zeeland, maar is in 2025 dus verder gestegen. Net als in 2025 lag de tevredenheid met de beschikbaarheid van het ov het hoogst in Middelburg (34% tevreden), Vlissingen (34%), Reimerswaal (32%) en Kapelle (32%), allemaal gemeenten met een treinverbinding. Het aandeel tevreden inwoners is in deze gemeenten echter harder gedaald dan in andere gemeenten.

De tevredenheid over zowel de prijs als over de beschikbaarheid van het OV loopt dus in heel de provincie terug. Wel blijven de verschillen tussen gemeenten groot, met niet geheel verrassend een hogere tevredenheid in gemeenten met een treinstation. De groep inwoners die geen duidelijke mening heeft over de beschikbaarheid (29%) en de betaalbaarheid (42%) is gedaald t.o.v. vier jaar geleden, maar blijft groot.

Conclusie

De afstand tot voorzieningen in Zeeland ligt gemiddeld iets hoger dan gemiddeld in Nederland, en deze afstand is de afgelopen jaren licht gestegen. Deze stijging komt overwegend door het sluiten van voorzieningen. Het sluiten van één supermarkt doet weinig met de gemiddelde afstand op provinciaal niveau, maar heeft lokaal serieuze gevolgen voor de inwoners die deze voorziening gebruikten.

Inwoners van stedelijke gemeenten zijn vaker tevreden over hun voorzieningen. Op wijkniveau zien we echter dat de hoogste beoordelingen voor voorzieningen minstens zo vaak in dorpen te vinden zijn. Maar óók de laagste beoordelingen liggen vaak in dorpen. Dat dorpen opvallend hoog, of juist opvallend laag scoren, heeft verschillende mogelijke verklaringen.

Enkele lage beoordelingen hebben te maken met recente ontwikkelingen: de laagste beoordelingen van de supermarkt zijn afkomstig uit dorpen en wijken waar de afgelopen vier jaar de laatste supermarkt is gesloten. Voor deze inwoners is het wegvallen van deze voorziening een groot verschil met het verleden. Daarnaast is het mogelijk dat inwoners van steden gewend zijn om relatief dicht bij voorzieningen te wonen, en hun voorzieningenaanbod 'strenger' beoordelen.

In kleinere kernen zijn inwoners mogelijk tevreden met minder voorzieningen. Bijvoorbeeld op Noord-Beveland, waar het aanbod van supermarkten kleiner is dan in bijvoorbeeld Middelburg, maar de gemiddelde beoordelingen hier elkaar weinig ontlopen. Verder zijn inwoners van dorpen zich mogelijk vaker bewust van (het risico op) een afnemend voorzieningenaanbod in landelijk gebied.

Een laatste verklaring voor hoge beoordelingen in dorpen is dat de reistijd in deze dorpen simpelweg laag is. Wanneer een dorp (nog) een supermarkt of een huisarts heeft, wonen bijna alle inwoners van dit dorp binnen afzienbare afstand van de voorziening.

De tevredenheid over bereikbaarheid van voorzieningen is het laagst onder de oudste en de jongste Zeeuwen. Dit is goed te verklaren omdat beide groepen relatief vaak afhankelijk zijn van anderen om plekken te bereiken. Jongeren hebben vaker geen (eigen) auto of rijbewijs in vergelijking met volwassenen. Ook voor ouderen geldt vaker dat ze niet (meer) zelf gebruik kunnen maken van vervoersmiddelen zoals de auto of de fiets. Jongvolwassenen hebben doorgaans ook een lagere reisbereidheid naar voorzieningen. Dat geldt ook voor inwoners van steden en in stedelijk gebied.

In Zeeland blijft de auto het dominante vervoersmiddel. De grootste verandering in gebruik van vervoersmiddelen is het gebruik van de elektrische fiets. Ook het gebruik van het ov neemt toe, hoewel dat vooral geldt voor incidenteel gebruik en niet voor frequent gebruik. De stijging in het aantal treingebruikers in Zeeland kan verschillende verklaringen hebben. Ten eerste is het mogelijk dat meer Zeeuwen de trein gebruiken omdat er sinds enkele jaren een snellere intercity-verbinding tussen Zeeland en de randstad is. Daarnaast is het mogelijk dat het aandeel ov-gebruikers vier jaar terug lager lag vanwege corona. Hoewel het (incidenteel) ov-gebruik door heel de provincie is gestegen, is de reputatie van het ov niet verbeterd. Zeeuwen zijn beduidend vaker ontevreden over de beschikbaarheid en de betaalbaarheid van het ov dan vier jaar terug.

Referenties

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025-a). *Nabijheid voorzieningen; afstand locatie, regionale cijfers*. [Dataset]. <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80305ned/table?fromstatweb>

Centraal Bureau voor de Statistiek (2025-b). *Nabijheid voorzieningen; afstand locatie, wijk- en buurtcijfers 2022*. [Dataset]. <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85560NED/table>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025-c). *Regionale Monitor Brede Welvaart*. Geraadpleegd op 14 oktober 2025, via <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/thema>

Gemeente Veere. (2025). *Bevolkingscijfers: inwonersaantallen per kern*. Geraadpleegd op 14 januari 2026, van <https://www.veere.nl/bevolkingscijfers>

Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid. (2022). *Het wijdverbreide autobezit in Nederland*. Geraadpleegd op 18 december 2025, van <https://www.kimnet.nl/documenten/2022/02/22/het-wijdverbreide-autobezit-in-nederland>

Portret

Remi | 56 jaar | Zierikzee

Ik ben opgegroeid in Brouwershaven, maar inmiddels woon ik alweer zo'n 25 jaar in Zierikzee. Samen met mijn vrouw, onze twee kinderen wonen niet meer thuis. Ik werk in Middelburg bij Cultuurpunt Walcheren. Ik werk vier dagen in de week, waarvan drie op kantoor. Vroeger zou ik standaard de auto hebben gepakt naar Middelburg, maar dat bleek al snel onpraktisch, daarom ga ik met het openbaar vervoer. Vrienden verklaarden me voor gek, maar het bevalt me verbazingwekkend goed.

Loopbaan

Ik kom uit de financiële wereld. Ik heb 25 jaar bij de Rabobank gewerkt als beleggingsadviseur, een functie waar ik in het begin veel voldoening uit haalde. Toch begon er na verloop van tijd iets te knagen. De regelgeving werd strenger, het werk veranderde en ik merkte dat ik steeds minder energie kreeg van constant met geld bezig zijn. Ik ben er toen met een regeling uitgestapt, wat me tijd gaf om na te denken over wat ik wilde. Na wat omzwervingen kwam ik terecht bij Cultuurpunt Walcheren. Ik ondersteun vanuit verschillende rollen; ik ben applicatiebeheerder, planner en ben verantwoordelijk voor het pand.

Portret

Remi | 56 jaar | Zierikzee

Zierikzee - Middelburg

Ik werk vier dagen per week, van maandag tot en met donderdag. Eén dag daarvan werk ik thuis. Vroeger zou ik standaard de auto hebben gepakt naar Middelburg, maar dat bleek al snel onpraktisch. Parkeren is lastig en ik krijg maar 30 kilometer vergoed, terwijl de afstand voor mij 45 kilometer is. Het ov wordt volledig vergoed en we hebben maar één auto thuis. Mijn vrouw gebruikt die regelmatig voor haar zaak, dus het was logisch dat ik het openbaar vervoer eens ging proberen.

OV? Op jouw leeftijd?

In het begin kreeg ik veel verbaasde reacties van vrienden. "Ov? Op jouw leeftijd? In Zeeland?" Maar eigenlijk beviel het me direct. Ik loop in tien minuten naar het busstation in Zierikzee, pak de bus naar Goes, wacht zeven minuten, stap daar over op de trein, en loop dan nog een klein stukje naar kantoor. Alles bij elkaar ben ik zo'n 1 uur en 10 minuten onderweg. Met de auto zou ik misschien 20 minuten sneller zijn, maar die extra tijd zie ik als een rustmoment. In de bus en trein doe ik niet veel: ik kijk wat op mijn telefoon, lees soms een artikel, of doe gewoon even mijn ogen dicht. Ik zie vaak dezelfde gezichten in de bus of trein. Af en toe maak je dan een

praatje, maar overwegend is het wel rustig in het openbaar vervoer hier. Het is mijn manier om de dag rustig op te starten en af te sluiten.

Tussen de scholieren

Natuurlijk heeft het ov ook nadelen. Soms is het druk, vooral als de scholen weer begonnen zijn. In de harmonicabus is het soms echt duwen en moet ik soms staan. En de trein, vooral op maandagochtend, kan vies zijn na een weekend met uitgaand publiek. Dat zou ik wel graag anders zien. Voor het geld wat je betaalt voor het ov, verwacht ik minstens dat het netjes is. Ook valt er natuurlijk wel eens een bus of trein uit, dan blijf ik gewoon op mijn werk zitten en neem ik er een later. Als het echt dramatisch is, dan heb ik een uitwijkroute met een bus die over de kering rijdt. Dan doe ik er 1 uur en 20 minuten over, dus dat is wel lang. De laatste optie is mijn vrouw bellen, maar dat is eigenlijk nog nooit gebeurd. Over het algemeen functioneert het ov goed. Ik reis nu 3,5 jaar op deze manier en heb zelden grote problemen gehad.

Veiligheid en toekomst

Ik voel me meestal wel veilig in het ov, al zie ik soms wel groepen hangen op stations. Zelf voel ik me niet snel geïntimideerd. Ik ben

"In het begin kreeg ik veel verbaasde reacties van vrienden. "Ov? Op jouw leeftijd? In Zeeland?" Maar eigenlijk beviel het me direct."

een man en redelijk groot, dus dat scheelt denk ik veel. En de tijden waarop ik reis – in de spits – zorgen er ook voor dat er altijd genoeg mensen om me heen zijn. Voor de toekomst zie ik mijn reissituatie dan ook niet snel veranderen. Zolang mijn functie en werkomstandigheden hetzelfde blijven, blijf ik gewoon met het ov reizen. Verhuizen is voor mij sowieso geen optie, een andere baan zou dan echt in Zierikzee moeten zijn. De balans die ik nu heb tussen werk, reizen en privéleven voelt goed zo.

6

6 Werk en loopbaan

In het kort

- Scholieren en studenten zijn positiever geworden over de beschikbaarheid van banen en carrièrekansen voor zichzelf in Zeeland: meerderheid is optimistisch
- Ruim de helft van de werkenden is positief over carrièrekansen in Zeeland. Werkenden met een hbo- of wo-diploma en werkenden uit Hulst, Sluis en Schouwen-Duiveland zijn hierover het minst positief.
- Zeeland heeft een negatief 'pendelsaldo' ten opzichte van de andere provincies: meer Zeeuwen reizen de provincie uit voor werk dan andersom. De meeste woonwerk-pendel vindt plaats binnen de provincie. Goes trekt de meeste pendelaars: ruim een kwart van alle woonwerkpendel binnen de provincie gaat richting die gemeente.
- Werktevredenheid onder Zeeuwse werkenden is stabiel hoog. Werkenden met een afgeronde hbo- of wo-opleiding zijn, gemiddeld genomen, het meest positief over het huidige werk. De werktevredenheid is het laagst in de horeca en groothandel.

Werk is voor een groot deel van de inwoners van Zeeland een belangrijk onderdeel van het dagelijks leven. Naast dat werk ervoor zorgt dat mensen voldoende inkomen hebben om in het dagelijks leven te kunnen voorzien heeft werk voor veel mensen ook een rol in de persoonlijke ontwikkeling en sociale contacten. In Leven in Zeeland 2021 zagen we dat werkenden over het algemeen positief zijn over het werk, maar werkzoekenden minder positief over carrièrekansen. Wat zien we nu, vier jaar later? Eerst gaan we in op de CBS-cijfers uit de Regionale Monitor Brede Welvaart. Daarna gaan we de diepte in op basis van de uitkomsten uit Leven in Zeeland.

Beeld CBS-monitor

De Regionale Monitor Brede Welvaart laat voor Zeeland op dit thema een wisselend beeld zien, gezien vanuit het perspectief van de inwoners. Positief voor werkenden en werkzoekenden is dat de werkloosheid historisch laag is. Dit hangt samen met een arbeidsmarkt die al jarenlang zeer krap is; er is namelijk meer vraag naar werk dan dat er aanbod is van arbeidskrachten. Vanuit dat perspectief is het gunstig dat de arbeidsparticipatie, ofwel het aandeel 15 tot 75-jarigen dat betaald werk doet, in Zeeland (net als in andere regio's) steeds verder toeneemt.

Aandachtspunten voor Zeeland volgens de CBS-monitor zijn een relatief slechte bereikbaarheid van het ov (in relatie tot dit hoofdstuk gaat dat specifiek om woon-werkverkeer. Voor alle vormen van bereikbaarheid;

lees hier verder, in [venster 5](#) en het relatief lage aandeel inwoners met een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt. In Zeeland hebben zeven op de tien inwoners tussen de 15 en 75 jaar een mbo (2-4), havo-, vwo-, hbo- of wo-diploma. Samen met Limburg is dit het laagste percentage van alle Nederlandse provincies. Tot slot gaat het bij werk ook over de balans tussen werk en privé. In dat opzicht is het positief dat relatief veel inwoners tevreden zijn met de hoeveelheid vrije tijd die ze hebben: dat geldt namelijk voor ruim driekwart van de Zeeuwen (CBS, 2025a).

Scholieren en studenten positiever over baankansen in Zeeland dan vier jaar geleden

In Zeeland is sprake van een zeer krappe arbeidsmarkt. Deze krapte zien we terug over de hele breedte van beroepsrichtingen en beroepsniveaus. In dat opzicht zijn er dus talrijke kansen voor werkenden en werkzoekenden om (nieuw) betaald werk te vinden.

Wij hebben inwoners van Zeeland gevraagd hoe zij denken over hun eigen carrièreperspectief in hun provincie. We kijken hierbij naar de huidige werkenden en naar de toekomstige werkenden, namelijk de huidige scholieren en studenten.¹ Van alle werkende Zeeuwen geven bijna zes op de tien aan (zeer) tevreden te zijn met de beschikbaarheid van banen en de carrièremogelijkheden voor zichzelf in Zeeland.² Het aandeel dat positief gestemd is over de eigen baan zekerheid in Zeeland is nog hoger. Dit heeft mogelijk te maken met de huidige arbeidsmarktsituatie met veel vacatures.

¹ Vragen over carrièreperspectief zijn ook gesteld aan werklozen/werkzoekenden. De aantallen zijn echter te laag om hierover robuuste cijfers te tonen.

² Het percentage (zeer) tevreden is gebaseerd op een tienpuntsschaal. Een cijfer van 7 of hoger correspondeert met 'tevreden' of 'zeer tevreden', een cijfer van 5 of 6 correspondeert met 'matig tevreden' en een cijfer van 4 of lager correspondeert met 'ontevreden'.

Zeer krappe arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt van Zeeland is al jarenlang zeer krap, wat betekent dat er meer vacatures zijn dan direct inzetbare werklozen met een verstreken uitkeringsduur van korter dan een half jaar. Kortom: de vraag is groter dan het (directe) aanbod. Op dit moment zijn de tekorten in Zeeland het grootst in beroepen in Zorg en welzijn, en ICT. Maar ook in dienstverlenende beroepen, technische beroepen en in het openbaar bestuur is sprake van krapte. Voor veel beroepsgroepen geldt bovendien dat de krapte zich uitstrekt over alle beroepsniveaus: het gaat dan om banen met eenvoudige taken, maar zeker ook om banen die een hoger of wetenschappelijk denkniveau vereisen (UWV, 2025a).

De conjunctuurenquête van het CBS laat zien in welke sectoren werkgevers het meeste kampen met personeelstekorten. Landelijke cijfers laten zien dat enerzijds bedrijven in verhuur en zakelijke dienstverlening, en anderzijds in vervoer en opslag het meest kampen met tekorten aan arbeidskrachten. Ook in de horeca ervaren bijna vier op de tien werkgevers dit als een belemmering (CBS, 2025b).

In november 2025 rapporteerde UWV dat er in Zeeland vijf keer zoveel vacatures zijn als kortdurende werkzoekenden. Sectoren die maatschappelijk én economisch van belang zijn, zoals zorg, onderwijs, kinderopvang en veiligheid, maar ook aan techniek en bouw & installatie, kampen met personeelstekorten. Om het maximale uit het Zeeuwse arbeidspotentieel te halen adviseert UWV om in de toekomst meer te focussen op vaardigheden en minder op (alleen) diploma's (UWV, 2025b).

Scholieren en studenten positiever over beschikbaarheid van banen dan werkenden

Scholieren en studenten zijn iets positiever gestemd over de eigen baankansen in Zeeland dan werkenden; twee derde is tevreden of zeer tevreden met de beschikbaarheid van banen voor zichzelf in Zeeland. Wel zijn scholieren en studenten iets minder positief over de baan zekerheid dan werkenden. Dat laatste heeft er mogelijk mee te maken dat een groot deel van deze groep nog jong is en op dit moment nog geen vaste baan heeft. Als het gaat over de inschatting van de carrièremogelijkheden voor zichzelf in Zeeland zitten de scholieren/studenten en werkenden redelijk op één lijn; 56 procent is hierover tevreden of zeer tevreden. Maar er is dus ook een substantiële groep (ruim vier op de tien) gematigd of niet tevreden over de carrièrekansen voor zichzelf in Zeeland. Ten opzichte van vier jaar geleden zijn scholieren en studenten optimistischer over hun baankansen en carrièrekansen in Zeeland. Ook over de baan zekerheid zijn scholieren en studenten positiever gestemd dan vier jaar geleden. In het kader van het binden van jonge Zeeuwsen aan de Zeeuwse arbeidsmarkt is dat een positieve ontwikkeling.

We hebben de Zeeuwse werkenden en scholieren/studenten ook gevraagd naar de tevredenheid met de opleidingskansen die ze tot nu toe hebben gehad. Zowel onder de werknemers als onder de scholieren/studenten geeft het gros (8 op de 10) aan tevreden of zeer tevreden te zijn met de opleidingskansen die ze tot nu toe hebben gehad.

Werkenden met hbo- of wo-diploma minst positief over baankansen in Zeeland

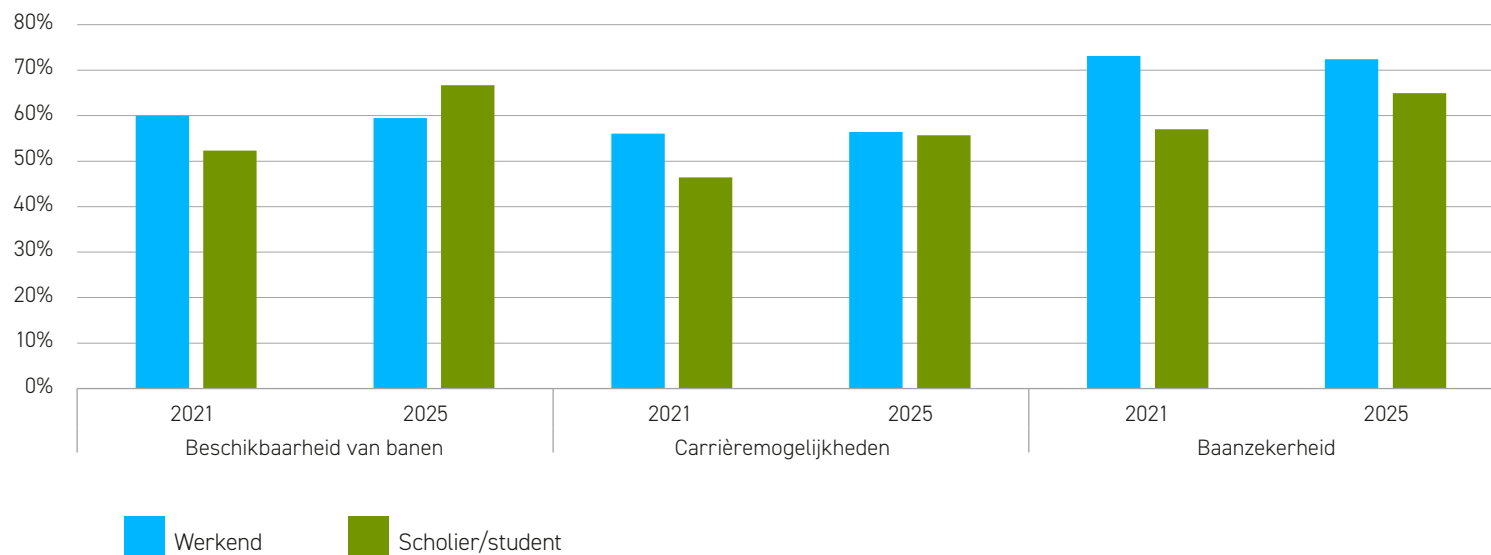
Bij de eigen inschatting van baankansen speelt ook opleiding een rol.

Werkenden met een mbo-, havo-, of vwo-diploma zijn het meest positief over zowel de baankansen als de carrièrekansen voor zichzelf in Zeeland; ruim zes op de tien zijn hierover optimistisch. Werkenden met een afgeronde hbo- of wo-opleiding zijn het minst positief gestemd over de baankansen en het carrièreperspectief voor zichzelf in Zeeland: iets meer dan de helft is hierover (zeer) tevreden en bijna een kwart is hierover

ontevreden. Ten opzichte van vier jaar geleden is het oordeel van werkenden met een afgeronde hbo- of wo-opleiding onveranderd.

Regionaal zien we dat in de gemeente Reimerswaal en Veere de werkenden het meest positief gestemd zijn over de carrièrekansen in Zeeland; ongeveer twee derde in deze gemeenten is hierover optimistisch. Ook zien we dat werkenden woonachtig in het meer landelijk gebied van Zeeland, gemiddeld genomen, positiever zijn over de carrièrekansen dan werkenden in de stedelijke wijken.

Figuur 6.1 Carrièreperspectief voor zichzelf in Zeeland volgens werkenden en scholieren/studenten (% (zeer) tevreden)

Het percentage (zeer) tevreden is gebaseerd op een 10-puntsschaal, waarbij een cijfer van 7 of hoger correspondeert met 'tevreden' of 'zeer tevreden'.

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Vooraf pendel binnen de provincie: Goes heeft aanzuigende werking

We zien dat de wisselende perceptie van carrièrekansen in Zeeland zich vertaalt in de verhuisbewegingen van jonge Zeeuwen (zie kader rechts). Zien we dit ook terug in patronen van woonwerkpendel van Zeeuwse werkenden?

In Zeeland wordt veel gereisd voor werk. Een Zeeuwse werknemer reist, gemiddeld genomen, bijna 24 kilometer voor werk. Landelijk is dat bijna 20 kilometer. Ruim de helft van alle werkenden in loondienst reist zijn of haar woongemeente uit voor werk. Ongeveer 17 procent gaat daarvoor zelfs de provincie uit. Ten opzichte van andere provincies is dat percentage niet bijzonder hoog. Er zijn zeven provincies in Nederland waar dit percentage hoger ligt. Binnen Zeeland hebben werknemers uit de grensgemeenten Noord-Beveland (29 kilometer), Hulst (27 kilometer) en Tholen (27 kilometer) de langste woonwerkafstand. Van de vier stedelijke gemeenten is Vlissingen de gemeente van waaruit het verst wordt gereisd voor werk. Zeeland heeft een negatief pendelsaldo van ongeveer 11 duizend, wat betekent dat er 11 duizend meer werknemers Zeeland uitreizen voor werk dan andersom. De pendelcijfers over gemeente- en provinciegrens heen zijn in de afgelopen vier jaar niet sterk veranderd. Dit blijkt uit cijfers van het CBS over woonwerkpendel (CBS, 2025c).³

³ De meest recente cijfers op dit moment gaan over de periode december 2024.

Boeien en binden van jongeren

Ruim vier op de tien scholieren/studenten in Zeeland zijn matig of niet positief over de carrièrekansen in Zeeland. Jongeren en jongvolwassenen uit Zeeland zijn dan ook volop in beweging, zo blijkt uit eerder onderzoek. Bijna de helft van de jongvolwassenen (26 tot 35 jaar) die op hun 15e in Zeeland woonden heeft voor zijn of haar 26e buiten Zeeland gewoond. Het gaat vaak om jongeren die buiten Zeeland gaan studeren. Ongeveer drie op de tien van de 'vertrekkers' uit Zeeland zijn voor hun 26e weer teruggekeerd naar Zeeland. Het aandeel jongeren dat Zeeland verlaat is in de afgelopen jaren iets gedaald. Maar hetzelfde geldt voor het percentage dat weer naar Zeeland terugkeert. Tot slot zijn er ook 'nieuwkomers', ofwel mensen van buiten Zeeland die vóór hun 26e naar Zeeland toe verhuizen. Dit is een groeiende groep, waarvan meer dan de helft vanuit het buitenland komt (HZ KCZS, 2025).

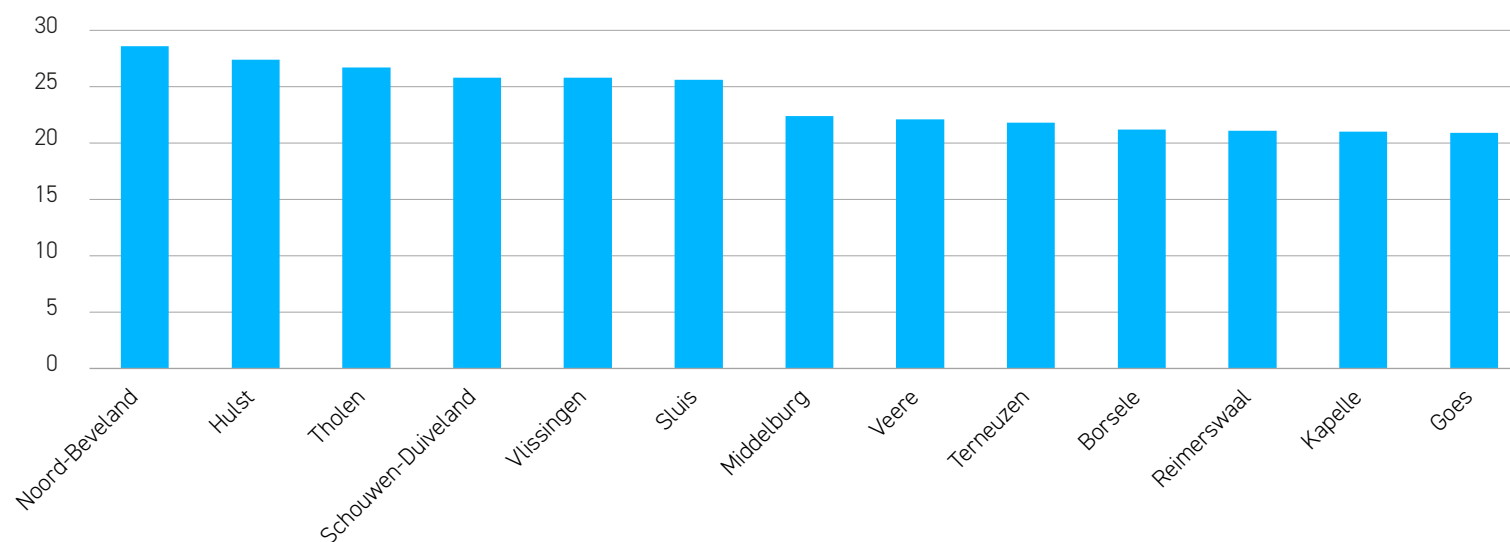
Per saldo 'verliest' Zeeland jongeren als gevolg van verhuizingen, waarvan een groot deel richting de Randstad. De Provincie Zeeland zet zich, samen met andere organisaties, in om jongeren voor Zeeland te boeien en aan Zeeland te binden. Hierbij richt men zich zowel op jongeren die (nog) in Zeeland wonen als op jongvolwassenen die inmiddels buiten Zeeland wonen. Ook is er aandacht voor een goede 'landing' van nieuwkomers van buiten Zeeland.

Ook inwoners van Zeeland uiten hun zorgen over het vertrek van jongeren uit de regio. Zie het venster ['Blik op Zeeland, nu en in de toekomst'](#).

Een aanzienlijk deel van de woonwerkpendel vindt plaats binnen Zeeland, waarbij met name Goes een sterk 'aanzuigende' werking heeft; ruim een kwart van alle pendel tussen gemeenten en binnen de provinciegrens van Zeeland gaat richting Goes. Het aandeel van de gemeenten Middelburg, Terneuzen en Vlissingen in deze Zeeuwse pendel is, met respectievelijk 17, 13 en 12 procent van het totaal, aanzienlijk lager. De centrale ligging van de stad Goes speelt ongetwijfeld een belangrijke rol bij deze aanzuigende werking. Werknemers uit Kapelle, Noord-Beveland en Borsele reizen het vaakst (ongeveer driekwart van het totaal) de eigen gemeente uit voor hun werk. Voor alle drie deze gemeenten geldt een sterke oriëntatie op Goes als werkgemeente (CBS, 2025c).

Als het gaat over pendel over de provinciegrens dan vallen met name Tholen en, in mindere mate, Schouwen-Duiveland op; vanuit die twee gemeenten werken relatief veel inwoners in een andere provincie (respectievelijk 51 en 29 procent van de werknemers). Waar pendelaars uit Tholen meer op Noord-Brabant georiënteerd zijn, zijn werkenden uit Schouwen-Duiveland dat meer op Zuid-Holland en in het bijzonder de regio Rotterdam (CBS, 2025c).

Figuur 6.2 Gemiddelde woon-werk-afstand van werknemers, uitgesplitst naar gemeente, december 2024 (km)

Bron: CBS, 2025

Naast pendel over de provinciegrens zijn er ook werkenden die de landsgrens oversteken voor werk. en dan met name over de grens met België. In 2021 heeft HZ I KCZS dit onderzocht. We zagen toen dat de inkomende pendel vanuit het buitenland ongeveer in balans is met de uitgaande pendel. Verder zagen we dat het saldo van pendel over de landsgrens heen voor Zeeuws-Vlaanderen, en met name de gemeente Hulst, negatief is (dus meer uitgaande dan inkomende pendel) en voor de gemeenten boven de Westerschelde juist positief (HZ I KCZS, 2021).

Meerderheid werkenden reist met de auto naar werk

Om te kunnen pendelen heb je toegang nodig tot vervoer. Hoe reizen de Zeeuwen naar hun werk? Ongeveer 65 procent van de werkende Zeeuwen reist met de auto naar werk. Ruim een kwart doet dat doorgaans op de fiets. Binnen de regio zien we grote verschillen. Zo zijn de werkenden uit Noord-Beveland, Tholen en Hulst koploper als het gaat over het autogebruik voor woon-werkverkeer; ongeveer acht op de tien werkenden gaan daar met de auto naar werk. Middelburg en Goes zijn in dat opzicht meer 'fietsgemeenten'; vier op de tien werkenden uit die gemeenten gaan op de fiets; ongeveer de helft gaat met de auto.

Als we kijken naar de reistijd naar werk zien we herkenbare patronen. Vanuit de 'autogemeenten' Noord-Beveland, Hulst en Tholen zijn werkenden doorgaans het langst onderweg naar werk; ongeveer vier op de tien werkenden zijn langer dan een half uur onderweg. Dat geldt ook voor werkenden uit Kapelle en Schouwen-Duiveland. De langste

reistijden voor werk zien we in die laatstgenoemde gemeente. Op Schouwen-Duiveland is namelijk 15 procent van de werknemers langer dan één uur onderweg voor werk. Vanuit deze gemeente reizen zo'n duizend werknemers op en neer naar Rotterdam voor werk, zo weten we uit CBS-cijfers (CBS, 2025c). De relatief hoge gemiddelde reistijd voor werk in Kapelle wordt mede veroorzaakt door langeafstand fietsers; bijna vier op de tien fietsers uit Kapelle doet er een half uur of langer over om naar werk te fietsen.

Werkenden met hbo- of wo-diploma meest positief over werk

Reistijd is één van de aspecten die bepalen hoe tevreden werkenden met hun werk zijn. Maar er zijn meer aspecten die het werkplezier beïnvloeden. We kijken in het bijzonder naar zes aspecten, namelijk de inhoud van het werk, hoogte van het salaris, mogelijkheden voor persoonlijke groei en ontwikkeling en het vergroten van de kansen op de arbeidsmarkt, de balans tussen werk en privé en mentale belasting.

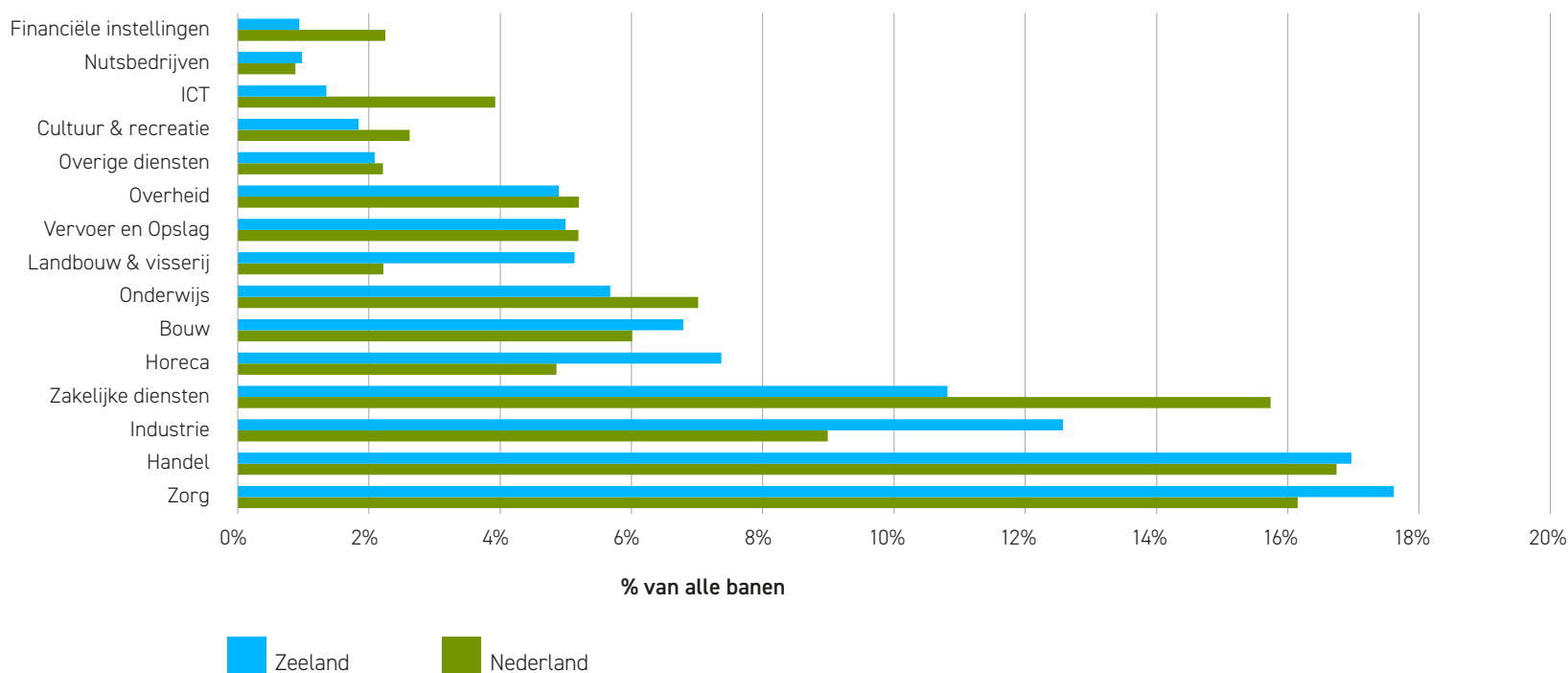
Een ruime meerderheid van de Zeeuwse werkenden is (zeer) tevreden met de verschillende aspecten van het huidige werk.⁴ Over de inhoud van het werk is men het meest positief: negen op de tien zijn hierover tevreden of zeer tevreden. Voor de overige aspecten geldt dat ruim zeven op de tien werkenden hierover tevreden of zeer tevreden zijn.

⁴ Ook scholieren en studenten met een bijbaan hebben hun mening gegeven over het werk dat ze op dit moment hebben. Omdat dit een specifieke doelgroep is (vaak gaat het om een bijbaan of vakantiebaan) hebben we deze groep in de algemene analyse van werktevredenheid buiten beschouwing gelaten.

Als het gaat over de inhoud van het werk, het salaris en de mentale belasting zien we dat oudere werknemers hiermee doorgaans meer tevreden mee zijn dan jongere werknemers. Als het gaat over de werk-privébalans zien we dat werkenden van 30 tot 45 jaar hier het minst optimistisch over zijn. Dat is niet zo vreemd, aangezien dit de vaak mensen zijn in de zogenoemde 'spitsuurfase' van hun leven, waarin mensen hun tijd moeten verdelen tussen werk, gezin en sociale contacten.

Ook zien we patronen als we kijken naar opleiding. Zo zijn werknemers met een afgeronde hbo- of wo-opleiding vaker tevreden met het salaris dat ze verdienen (84%) dan werknemers met basisonderwijs en/of een vmbo-diploma (66%). Ook als het gaat om mogelijkheden voor verdere ontwikkeling en vergroting van de eigen kansen op de arbeidsmarkt zijn werkenden met een voltooide hbo- of wo-opleiding doorgaans het meest tevreden. Werkenden met een havo-, vwo-, of mbo-diploma zitten hier, qua oordeel, doorgaans tussenin.

Figuur 6.3 Banen in Zeeland en Nederland, 2024, uitgesplitst naar sector van de werkgever

Bron: LISA, 2025

Ten opzichte van vier jaar geleden zien we, gemiddeld genomen, weinig verandering in de werktevredenheid. Alleen de tevredenheid met het salaris is, gemiddeld genomen, iets toegenomen.

Horeca en groothandel minst aantrekkelijk

Net als vier jaar geleden hebben wij ook gekeken naar verschillen in werktevredenheid tussen sectoren. Voordat we hier nader op ingaan kijken we eerst naar de omvang van de verschillende sectoren. Als je kijkt naar het aantal banen zijn, net als in andere provincies, Zorg en Handel de twee grootste sectoren in Zeeland. Er zijn ook enkele verschillen met andere regio's. Zo werken in Zeeland relatief veel werknemers in de industrie, horeca en landbouw en visserij. Aan de andere kant zijn in Zeeland de sectoren Zakelijke dienstverlening en ICT relatief klein, in termen van aantal banen.

Om inzicht te krijgen in verschillen in werktevredenheid tussen sectoren hebben we de zes indicatoren samengevoegd tot één gemiddelde score. Op basis van die score krijgen we een totaalbeeld van werktevredenheid per sector.⁵ We zien dan dat het werk in het bank- en verzekeringswezen van alle sectoren het hoogst gewaardeerd wordt; negen op de tien werkenden in die sector geven de aspecten van werktevredenheid gemiddeld een 7 of hoger. Ook werkenden bij de overheid waarderen de verschillende aspecten van het werk duidelijk bovengemiddeld.⁶ Aan de andere kant zien we dat werk in de horeca en in de groothandel minder

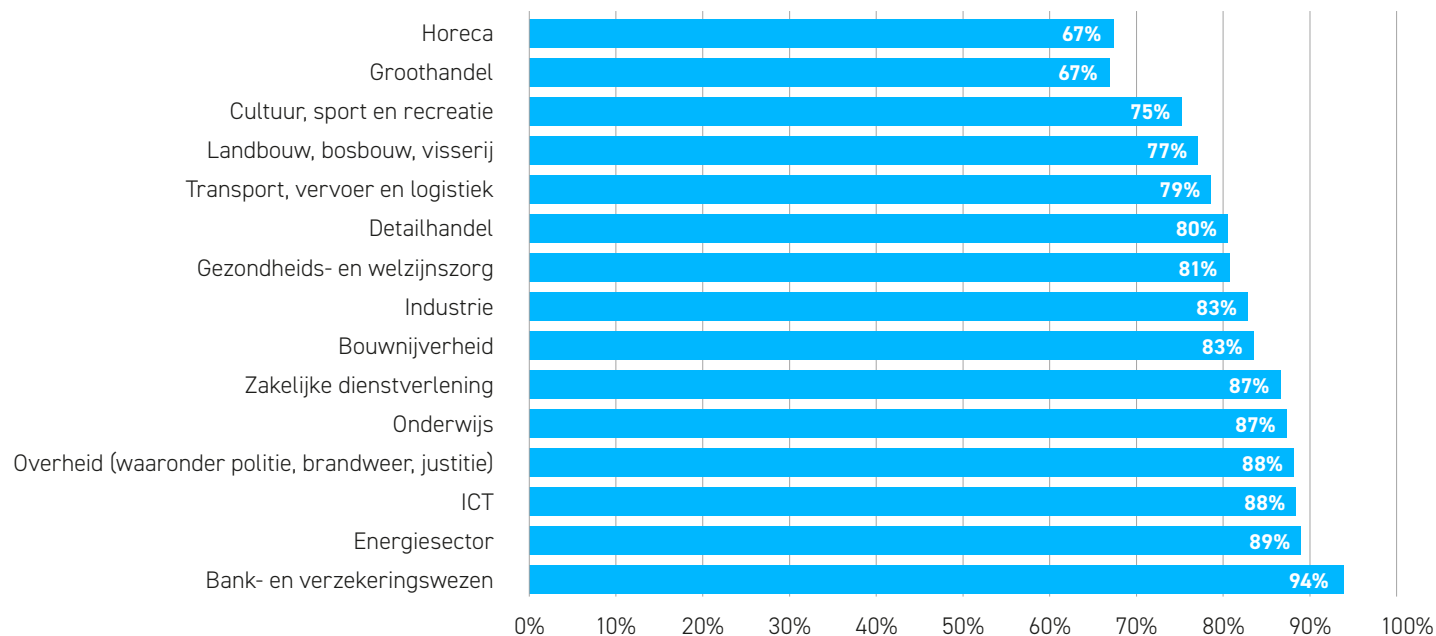
positief wordt beoordeeld; in die sectoren scoort ongeveer twee derde de verschillende aspecten gemiddeld 7 of hoger. In beide sectoren zijn werkenden matig positief over de mogelijkheden voor persoonlijke groei en het vergroten van kansen op de arbeidsmarkt. Specifiek in de horeca worden ook de werk-privébalans en het salaris minder goed beoordeeld. In de groothandel zijn werkenden in het bijzonder ook minder tevreden over de mentale belasting van het werk. De matige werktevredenheid in deze twee sectoren zagen we ook al in Leven in Zeeland vier jaar geleden. In de sector cultuur, sport en recreatie zien we enkele specifieke aandachtspunten; in die sector worden de werk-privébalans en de mogelijkheden om de arbeidsmarktkansen te vergroten beneden gemiddeld beoordeeld.

Uit landelijk onderzoek van het CBS blijkt dat de horeca en handel sectoren ver beneden gemiddeld scoren op werktevredenheid. In deze landelijke cijfers springt ook de sector vervoer en opslag er in negatieve zin uit (CBS, 2025d). In ons eigen onderzoek zien we dit laatste niet sterk terug. Zeeuwse werkenden in de sector transport, vervoer en logistiek scoren de arbeidsomstandigheden in hun huidige werk namelijk maar net onder het gemiddelde.

⁵ We hebben deze analyse gedaan voor de werkenden die over alle zes items een oordeel hebben gegeven.

⁶ Voor de sectoren energie en ICT geldt dit ook, maar dit verschil ten opzichte van het gemiddelde is statistisch niet significant.

Figuur 6.4 Tevredenheid met de verschillende aspecten van het huidige werk, naar sector (% (zeer) tevreden)

Het percentage (zeer) tevreden is gebaseerd op een 10-puntsschaal, waarbij een cijfer van 7 of hoger correspondeert met 'tevreden' of 'zeer tevreden'. Sectors die niet worden getoond in verband met te weinig waarnemingen: Winning van delfstoffen, Afval- en watersector, Onroerend goed (verhuur en handel).

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Conclusie

De Zeeuwse arbeidsmarkt is nog altijd zee krap: er zijn in Zeeland baankansen genoeg. Desalniettemin wordt er door Zeeuwse werknemers en scholieren/studenten nog altijd wisselend gedacht over de carrièrekansen in Zeeland; een meerderheid ziet kansen, maar ruim vier op de tien zijn gematigd of niet tevreden hierover. Een positieve ontwikkeling is dat scholieren en studenten, ten opzichte van vier jaar geleden, aanzienlijk positiever zijn over hun eigen baankansen en het

carrièreperspectief voor zichzelf in Zeeland. Een lichte daling in het aandeel jongeren dat Zeeland op enig moment verlaat (bijvoorbeeld voor studie of werk) ondersteunt dit beeld. Kanttekening daarbij is wel dat ook het aandeel jongvolwassenen dat na een vertrek uit Zeeland weer terugkeert ook iets afneemt. Van de huidige 26 tot 35-jarigen Zeeuwen heeft iets minder dan de helft Zeeland voor hun 26e verlaten; ongeveer 3 op de 10 van deze groep zijn voor hun 26e inmiddels ook weer teruggekeerd naar Zeeland.

Per saldo reizen meer werkenden dagelijks Zeeland uit voor werk dan andersom. De meeste woonwerkpandelen vindt echter plaats binnen de provinciegrens, waarbij Goes een sterke aanzuigende werking heeft als het gaat om werkenden uit andere Zeeuwse gemeenten. In het kader van boeien en binden van Zeeuwen voor de Zeeuwse arbeidsmarkt zien we als aandachtspunt dat werkenden uit Tholen, Schouwen-Duiveland en Hulst qua woonwerkpandelen relatief sterk naar buiten Zeeland zijn georiënteerd. De ligging van deze gemeente aan de grens speelt hierbij ongetwijfeld een rol.

Werknemers in Zeeland zijn doorgaans tevreden met de verschillende aspecten van hun huidige werk. Het bank- en verzekeringswezen en de overheid springen hier positief in uit. Aan de andere kant wordt het werk in de horeca en groothandel minder positief gewaardeerd. Dit terwijl de horeca juist één van de sectoren is waarin werkgevers vaak kampen met belemmeringen door een tekort aan arbeidskrachten. Werknemers met een afgeronde hbo- of wo-opleiding zijn positief over de verschillende aspecten van hun huidige werk, maar over carrièrekansen in Zeeland zijn zij beduidend minder optimistisch dan degenen met een elk ander opleidingsniveau. En dat terwijl de krapte op de Zeeuwse arbeidsmarkt juist het grootst in beroepen die een hoger of wetenschappelijk denk-niveau vereisen.

Referenties

CBS (2025a). *Regionale Monitor Brede Welvaart*. Geraadpleegd op 19 januari 2026 van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart>

CBS (2025b). *Conjunctuurenquête Nederland; bedrijfsgrootte, bedrijfstakken (SBI 2008)*. Geraadpleegd op 19 januari 2026 van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85611NED/table?ts=1705935756571>

CBS (2025c). *Werknemersbanen en reisafstand; woon- en werkregio*. Geraadpleegd op 19 januari 2026 van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85481NED/table>

CBS (2025d). *Duurzame inzetbaarheid werknemers; bedrijfstak*. Geraadpleegd op 19 januari 2026 van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83156NED/table>

HZ | KCZS (2021) *Zeeuwse pendel in beeld*. Geraadpleegd op 19 januari 2026 van <https://publicaties.kczs.nl/zeeuwse-pendel-beeld>

HZ | KCZS (2025). *Jonge Zeeuwen in Beweging: verhuispatronen van en naar Zeeland*. Geraadpleegd op 19 januari 2026 van <https://publicaties.kczs.nl/jonge-zeeuwen-beweging-verhuispatronen-van-en-naar-zeeland>

UWV (2025a). *UWV Dashboard spanningsindicator*. Geraadpleegd op 19 januari 2026 van <https://www.uwv.nl/nl/arbeidsmarktinformatie/dashboards/dashboard-spanningsindicator>

UWV (2025b). *Regio in beeld 2025 Zeeland*. Geraadpleegd op 19 januari 2026 van <https://www.uwv.nl/nl/arbeidsmarktinformatie/regio/zeeland/regio-in-beeld-2025>

Portret

Kevin | 40 jaar | Oostburg

Mijn naam is Kevin Caboor, en ik heb mijn eigen bedrijf: CABOOR ontwerpstudio. Ik ben 40 jaar oud en ik kom oorspronkelijk uit oostburg. Ik ben hier geboren en getogen. Ik ben vader van twee kinderen. Tegenwoordig durf ik echt te zeggen dat ik op de eerste plaats kunstenaar ben, naast ontwerper. Dat heeft tijd nodig gehad.

Weg uit Oostburg

Ik wist al heel jong dat ik weg wilde uit Oostburg. Het voelde te bekrompen voor mij en ik voelde een enorme drang om dingen te gaan doen. Op mijn zeventiende vertrok ik naar Eindhoven om grafische vormgeving te studeren. Ik wilde logo's ontwerpen, magazines maken en illustreren. Ik liep onder andere stage bij een reclamebureau in New York en was gefocust op een carrière in de grafische wereld.

Werken vanuit fantasie

Toch miste ik iets. Ik werkte graag met mijn handen en zag mezelf niet mijn hele leven achter een computer zitten. Als kind hield ik al van knutselen en fröbelen. Op de grafische school maakte ik voor een opdracht een knuffel geïnspireerd op wattenstaafjes: Graafje Wattenstaafje. Dat was eigenlijk mijn eerste product, nog zonder dat ik het zo noemde. Zo ontdekte ik hoe leuk het is om iets tastbaars te maken. Daarom besloot ik naar de Design Academy te gaan, ook in Eindhoven. Daar ging er een nieuwe wereld voor me open en ontdekte ik dat mijn werk zich afspeelt op de grens tussen kunst en design. Mijn ontwerpen beginnen nog steeds grafisch, heel plat,

Portret

Kevin | 40 jaar | Oostburg

met een schets op papier, maar daarna wordt het fysiek tastbaar. Ik zie overal gezichtjes in, dat heb ik altijd gehad. Die fantasie is steeds belangrijker geworden in mijn werk. Uiteindelijk ben ik me tijdens de studie gaan focussen op meubel- en productontwerp, maar ik merkte ook: ik wil geen koffiezetapparaten ontwerpen. Dat paste niet bij mij, ik wilde wat anders.

Nooit meer terug

Ik was altijd degene die riep: ik kom nooit meer terug naar Zeeuws-Vlaanderen. Ik was ook niet voor niets zo jong weggegaan. Maar later ga je er anders naar kijken. In de stad beseftte ik hoe vrij ik in Oostburg als kind was. De natuur, de zee, het strand en de rust. Pas als het weg is, zie je hoe bijzonder dat eigenlijk is. Ik kan me overal snel aanpassen, in New York en in Eindhoven. Sinds 2013 woon ik weer in Zeeuws-Vlaanderen en merk ik dat ik hier ook goed kan functioneren. Als ik een paar dagen in de stad ben geweest, kan ik hier weer landen.

Vaste tijden en financiële zekerheid

Het spannendste aan teruggaan vond ik mijn werk. Ik had hard gewerkt aan mijn carrière in Eindhoven, ik zat bij Studio Job. Toen dacht ik: ik ga terug naar Oostburg en wat dan? Er is hier geen ontwerpstudio waar je kunt aankloppen en zeggen: ik ben ontwerper. Om rust te krijgen ben ik bij Elopak in Terneuzen gaan werken als designmanager. Dat was een enorm contrast.

De vaste tijden en financiële zekerheid: dat was welkom om hier weer te kunnen aarden. Maar creatief gezien was het geen goede plek voor mij, het was creatief dodend. Na twee jaar wist ik: ik wil niet meer voor iemand werken. Dat heb ik mezelf beloofd.

Mijn eigen leerschool

Toen ben ik het zelf gaan proberen. Ik ontwierp tiny houses, maakte meubels en leerde door te doen. Eerst werkte ik in de schuur van mijn moeder, later kreeg ik een eigen plek. Ik moest een opdrachtgever vinden die vertrouwen had in mij als ontwerper, mijn visie en mijn vormtaal. Dat vertrouwen gaf De Eetboetiek in Sluis me. Ik trok de stoute schoenen aan en vroeg of er nog iets miste in hun zaak. Ze gaven een aantal dingen aan, en die kans greep ik.

Bij het opstellen van de offerte twijfelde ik of iemand dit zou durven te betalen. Toen ze ja zeiden, dacht ik: het kan hier. Ik ben in mijn bus gaan zitten en ik ben gaan huilen van blijdschap. Als zzp'er voelde ik de verantwoordelijkheid extra zwaar, vooral omdat ik inmiddels vader was. Het gaat niet alleen om mijn eigen creatieve droom, maar ook om een stabiel inkomen voor mijn gezin. Financiële druk is dan constant aanwezig.

Op zoek naar balans

Werken in Zeeland betekent voor mij zoeken naar balans tussen creatief werk en wat nodig

“Bij het opstellen van de offerte twijfelde ik of iemand dit zou durven te betalen. Toen ze ja zeiden, dacht ik: het kan hier.”

is om geld te verdienen. Nu is ongeveer veertig procent van het werk creatief en zestig procent noodzakelijk. Dat blijft soms zwaar. Creatieve mensen zijn vooral creatief; wat niet betekent dat je ook goed kunt ondernemen. Dat is een leerschool van opdracht naar opdracht. Ik werk nu samen met een andere ontwerper uit de buurt, dat is fijn. Het is een weg van een lange adem. Mensen zien vooral wat lukt: de foto's en de geslaagde projecten. Maar daarachter zit stress, twijfel en emotie. Dat hoort erbij.

Wat voor mij vaststaat is dat ik dit op mijn manier wil doen. Ik ga hier in Zeeuws-Vlaanderen mijn droom najagen. Ik kom hier vandaan, mijn familie komt hier vandaan. Dat ons-kent-ons heeft nadelen, maar ook voordelen. De lijntjes zijn kort. Wat mij hier voedt is de plek zelf: het strand en de ruimte. Vaak ga ik hardlopen en dat geeft rust in mijn hoofd. Voor mijn gevoel is dit de ideale plek om te werken. Ik ben bezig met een print van een smiley, omdat de wereld dat een beetje nodig heeft. Ik vind het heel belangrijk dat mensen blij worden van mijn werk, dat geeft mijn voldoening: ik weet hoeveel werk erin heeft gezeten.

7 Signalen van kwetsbaarheid

In het kort

- Wij hebben onderzocht in welke mate inwoners van Zeeland te maken hebben met signalen van kwetsbaarheid. Hierbij onderscheiden wij financiële kwetsbaarheid, kwetsbare (lichamelijke en mentale) gezondheid, kwetsbare zelfstandigheid en eenzaamheid.
- Eenzaamheid is de vaakst voorkomende vorm van kwetsbaarheid, met name onder 80+'ers en jongvolwassenen. Sterke eenzaamheid is iets toegenomen ten opzichte van lichte eenzaamheid.
- Ruim twee op de tien inwoners hebben een sterk signaal van kwetsbaarheid.
- Bijna twee op de tien inwoners hebben meerdere signalen van kwetsbaarheid tegelijkertijd
- Risicogroepen als het gaat om kwetsbaarheid zijn inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt (werkloosheid, arbeidsongeschiktheid), alleenwonenden en alleenstaande ouders.
- Inwoners met signalen van kwetsbaarheid zijn, gemiddeld genomen, minder gelukkig dan inwoners die die signalen niet vertonen. Ook hebben zij minder toegang tot hulp uit de sociale omgeving.

In het algemeen is het goed gesteld met de brede welvaart in Zeeland. Zo zien we in ons onderzoek dat negen op de tien inwoners van Zeeland tevreden zijn met zijn of haar eigen leven op dit moment. Niet alle inwoners ervaren dit echter zo. Er zijn altijd mensen die, om verschillende redenen, meer moeite hebben om 'mee te komen'. Waar in andere vensters van Leven in Zeeland de nadruk ligt op omgevingsaspecten van brede welvaart, gaan we in dit venster in op persoonlijke omstandigheden van mensen. In het bijzonder onderzoeken wij 'signalen van kwetsbaarheid'. We kijken hierbij naar verschillende vormen en combinaties van kwetsbaarheid: financieel, qua gezondheid, qua zelfstandigheid en sociale kwetsbaarheid. Bij welke groepen inwoners van Zeeland zien wij signalen van kwetsbaarheid? En hoeveel mensen ervaren combinaties van verschillende vormen van kwetsbaarheid? Vóórdat we verder ingaan op kwetsbaarheid schetsen we het beeld van de regionale monitor brede welvaart van het CBS over materiële welvaart en gezondheid in Zeeland.

Beeld CBS-monitor

Als we kijken naar de regionale monitor brede welvaart, lichten we in dit kader de thema's materiële welvaart en gezondheid uit. Financiële middelen en een goede gezondheid zijn belangrijke persoonlijke randvoorwaarden voor een fijn leven.

Het beeld van de materiële welvaart van Zeeuwen is bovengemiddeld positief. Allereerst ligt het 'mediaan' besteedbaar inkomen van huishoudens rond het landelijke cijfer.¹ In Kapelle, Veere en Borsele is dit het hoogst (rond 39.000 euro per jaar), in Vlissingen het laagst (gemiddeld 33.700 euro per jaar). Het aandeel huishoudens met problematische schulden is, met zeven procent, in Zeeland het laagst van alle provincies – dat is positief. Net als landelijk stijgt dit percentage wel. In Veere is het aandeel huishoudens met problematische schulden het laagst (rond 3%) en in Vlissingen is dat aandeel het hoogst (rond 10%). Tot slot is ook positief dat de werkloosheid in Zeeland relatief laag is, ook historisch gezien: slechts 3 procent van Zeeuwse beroepsbevolking is werkloos. De verschillen tussen de Zeeuwse gemeenten zijn in dit opzicht klein (CBS, 2025a).

Het beeld van de gezondheid van inwoners van Zeeland is minder positief. De tevredenheid met de eigen gezondheid ligt iets onder het landelijk gemiddelde, maar is sinds de voorlaatste meting door het CBS van 2022 wel iets verbeterd. In Veere, Kapelle, Borsele, Goes en Reimerswaal is driekwart van de inwoners tevreden of zeer tevreden met de eigen gezondheid. In de overige Zeeuwse gemeenten ligt dat rond de 70 procent. Daarnaast kijkt het CBS naar overgewicht en langdurige aandoeningen, om gezondheid van inwoners te meten. Overgewicht is bij de helft van alle volwassen inwoners aan de orde. Langdurige ziekten of aandoeningen komen bij 37 procent van de Zeeuwse inwoners voor. Dit aandeel neemt wel toe. Inwoners van Noord-Beveland kampen het vaakst met chronische aandoeningen.

¹ De mediaan is de middelste waarde als je alle inkomens op waarde sorteert. Het is een alternatieve maat voor het vaak gebruikte 'gemiddelde', die minder gevoelig is voor extreem lage of hoge waarden.

Zeeland is een vergrijsde regio en ouderen kampen doorgaans vaker met gezondheidsproblematiek dan jonge mensen. Vergrijzing zegt echter niet alles. Zo wonen er in Veere ook relatief veel ouderen, terwijl het gemiddelde gezondheidsbeeld daar bovengemiddeld is (CBS, 2025a). Vermoedelijk speelt ook materiële welvaart een rol; mensen met meer materiële welvaart zijn doorgaans gezonder en in gemeenten met meer welvarende mensen, zoals Veere en Kapelle, zijn inwoners ook positiever over hun eigen gezondheid.

Verschillende soorten kwetsbaarheid

De regionale monitor brede welvaart van het CBS beschrijft de brede welvaart aan de hand van gemiddelden. In dit venster gaan we juist specifiek op zoek naar de groep die onder deze gemiddelden uitkomt. We kijken naar zogenoemde 'signalen van kwetsbaarheid'. Hiermee bedoelen we dat een deel van de inwoners in lastige persoonlijke omstandigheden leeft, waardoor zij niet gemakkelijk kunnen profiteren van de toenemende welvaart. In het bijzonder kijken we naar vijf dimensies van kwetsbaarheid:

Tabel 7.1 Overzicht definities signalen van kwetsbaarheid

	Geen signaal	Licht signaal	Sterk signaal
Financiële kwetsbaarheid	Huishouden kan makkelijk rondkomen zonder gebruik spaargeld	Huishouden kan niet moeilijk/niet makkelijk rondkomen zonder gebruik spaargeld	Huishouden kan moeilijk rondkomen zonder gebruik spaargeld
Kwetsbare lichamelijke gezondheid	Rapportcijfer eigen lichamelijke gezondheid 7 of hoger	Rapportcijfer eigen lichamelijke gezondheid 5 of 6	Rapportcijfer eigen lichamelijke gezondheid 4 of lager
Kwetsbare mentale gezondheid	Rapportcijfer eigen mentale gezondheid 7 of hoger	Rapportcijfer eigen mentale gezondheid 5 of 6	Rapportcijfer eigen mentale gezondheid 4 of lager
Kwetsbare zelfstandigheid	Heeft met geen van 8 huishoudelijke taken* grote moeite of kan het niet zelf	Heeft met 1 of 2 van 8 huishoudelijke taken grote moeite of kan het niet zelf	Heeft met meer dan 2 van 8 huishoudelijke taken grote moeite of kan het niet zelf
Eenzaamheid	Niet eenzaam	Enigszins eenzaam	Sterk eenzaam

* Het gaat om: het huishouden doen, warme maaltijd klaarmaken, jezelf verzorgen, jezelf verplaatsen in en om de eigen woning, deelnemen aan het verkeer, eigen geldzaken en/of administratie regelen, gebruik maken van een computer, laptop, tablet en/of smartphone en het zelfstandig leggen van sociale contacten.

financiële kwetsbaarheid, kwetsbare gezondheid (fysiek en mentaal), kwetsbare zelfstandigheid en sociale kwetsbaarheid. Op basis van wat inwoners zelf hebben aangegeven in de enquête van Leven in Zeeland onderscheiden we drie groepen; de eerste groep betreft inwoners zonder signalen van kwetsbaarheid. De tweede groep bevat inwoners met lichte signalen van kwetsbaarheid. Tot slot is er een groep met sterke signalen van kwetsbaarheid.

Eén op de tien inwoners heeft moeite met rondkomen

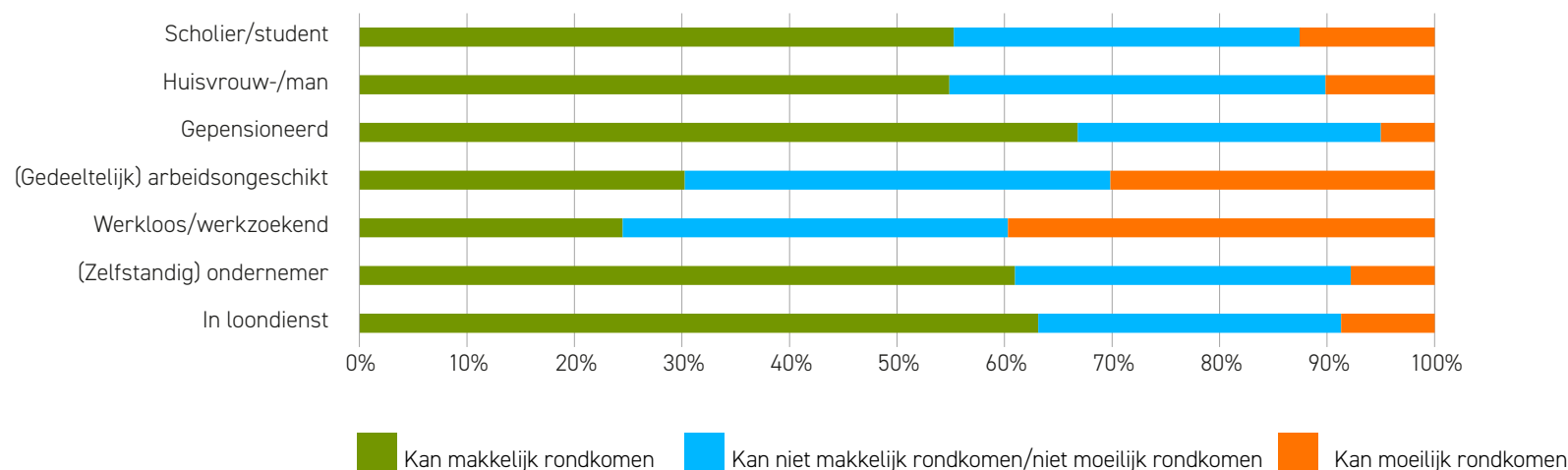
Het hebben van voldoende financiële middelen voor het betalen van vaste lasten is een belangrijke randvoorwaarde voor een gelukkig leven. Voor het signaleren van financiële kwetsbaarheid hebben wij inwoners gevraagd in hoeverre zij, als huishouden, moeite hebben

met rondkomen, zonder inzet van eigen spaargeld. Van alle inwoners geeft ongeveer één op de tien aan dat diens huishouden moeite heeft met rondkomen. Een grotere groep (30%) zit op de grens van makkelijk en moeilijk rondkomen.

Werkloosheid en arbeidsongeschiktheid risicofactoren

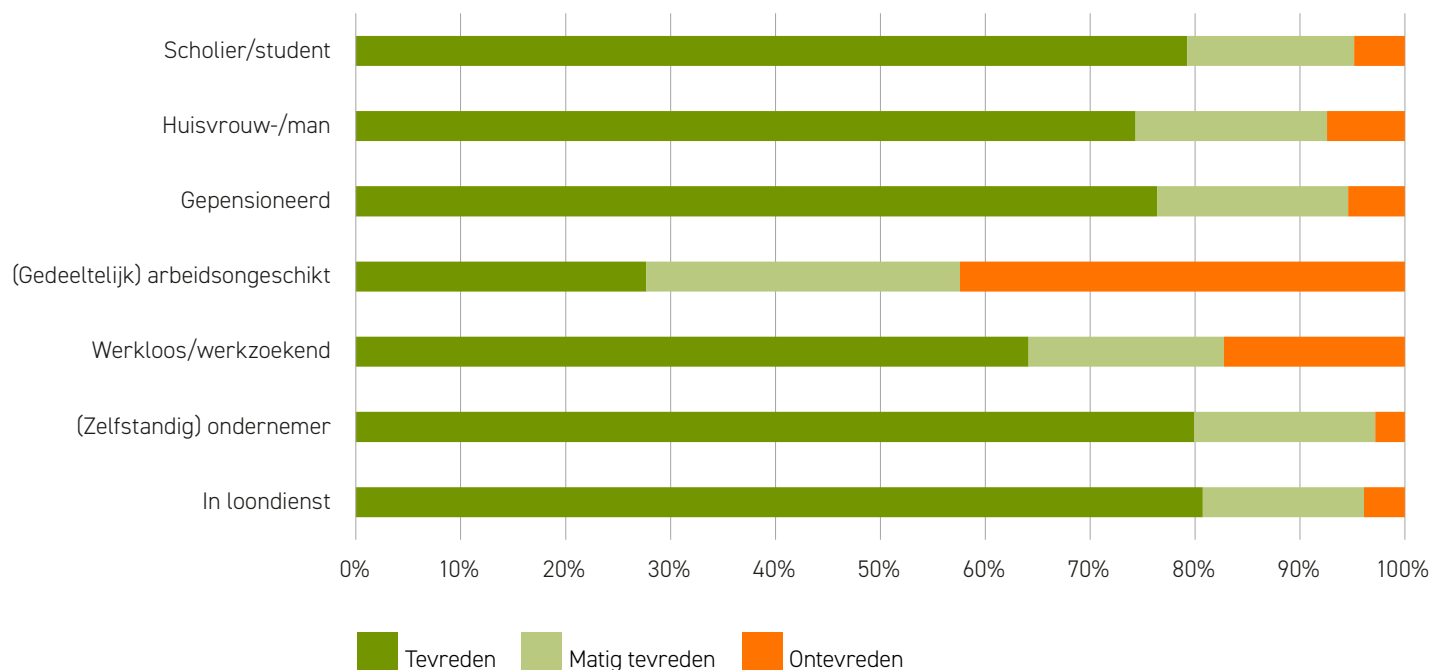
Inwoners in een situatie van werkloosheid of arbeidsongeschiktheid geven het vaakst aan dat diens huishouden moeite heeft met rondkomen (respectievelijk 40% en 30% heeft moeite met rondkomen). Mensen met een hbo- of wo-diploma hebben het doorgaans financieel goed op orde; slechts zes procent van deze groep heeft moeite om de eindjes aan elkaar te knopen. Regionaal gezien valt Veere in positieve zin op: slechts zes procent van de inwoners uit die gemeente geeft aan dat diens huishouden moeite heeft met rondkomen.

Figuur 7.1 Moeite met rondkomen (huishouden), naar sociaaleconomische positie (% van de inwoners)

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Figuur 7.2 Tevredenheid met de eigen lichamelijke gezondheid, naar sociaaleconomische positie (% van de inwoners)

Het percentage (zeer) tevreden is gebaseerd op een 10-puntsschaal, waarbij een cijfer van 7 of hoger correspondeert met 'tevreden' of 'zeer tevreden'.

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Dat moeite met rondkomen beperkingen met zich meebrengt blijkt uit de antwoorden die inwoners geven op aanvullende vragen over of hun huishouden voldoende geld heeft om bepaalde zaken te doen/kopen die voor veel mensen heel normaal zijn. Bijna zes op de tien inwoners die moeilijk kunnen rondkomen hebben te weinig geld om meubels te vervangen als die versleten zijn. De helft heeft niet voldoende geld om ieder jaar een week op vakantie te gaan of om regelmatig nieuwe kleren te kopen.

Eén op de twintig inwoners is ontevreden met eigen gezondheid

Een andere belangrijke randvoorwaarde voor een gelukkig leven is een goede gezondheid. Wij hebben inwoners van Zeeland gevraagd naar hun lichamelijke en mentale gezondheid.²

² Dat is anders dan in 2021; toen vroegen wij naar een oordeel van de gezondheid in het algemeen. Hierdoor zijn de resultaten niet vergelijkbaar met de resultaten van Leven in Zeeland 2021.

Lichamelijke gezondheid: arbeidsongeschiktheid en werkloosheid risicofactoren

Van alle Zeeuwse inwoners is, met zes procent, slechts een klein deel (zeer) ontevreden³ met de eigen lichamelijke gezondheid. Ongeveer 17 procent is matig tevreden en ruim driekwart is (zeer) tevreden. Dit aandeel verschilt weinig per leeftijdsgroep. Wel beoordelen inwoners van 80 jaar of ouder hun eigen lichamelijke gezondheid relatief vaak (ruim twee op de tien) als matig.

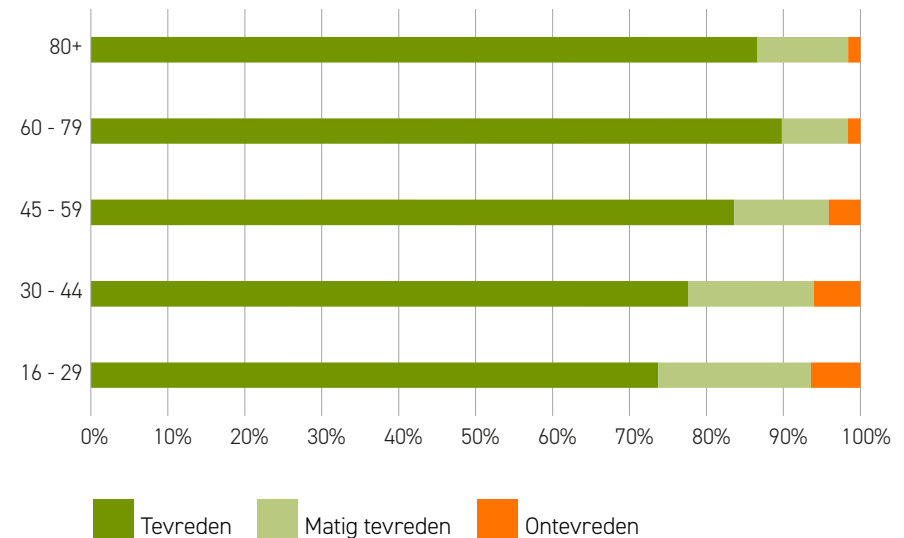
De meest negatief uitgesproken groep, in termen van lichamelijke gezondheid, betreft mensen in een situatie van arbeidsongeschiktheid; vier op de tien zijn ontevreden en ook nog eens drie op de tien matig tevreden met de eigen lichamelijke gezondheid. Ook mensen in een situatie van werkloosheid en alleenstaanden vormen een risicogroep. Inwoners met een hbo- of wo-diploma en inwoners van Veere en Reimerswaal zijn, gemiddeld genomen, met meest positief over de eigen lichamelijke gezondheid.

Mentale gezondheid: jongvolwassenen minst tevreden

Als het gaat over de zelf ingeschatte eigen mentale gezondheid zien we dat ruim acht op de tien inwoners tevreden of zeer tevreden zijn. Ongeveer 13 procent is matig tevreden 4 procent ontevreden. Het oordeel van de mentale gezondheid wordt (groveweg) beter met de leeftijd. De 60 tot 80-jarige Zeeuwen zitten in dat opzicht het best in hun vel: slechts tien procent is matig of niet tevreden. Dat is anders onder de

jongvolwassenen. Van alle 16 tot 30-jarigen geeft een kwart aan matig of niet tevreden te zijn met de mentale gezondheid. Net als bij lichamelijke gezondheid zijn inwoners in een situatie van arbeidsongeschiktheid of werkloosheid en alleenstaanden risicogroepen als het gaat om mentale gezondheid. Hetzelfde geldt voor inwoners die met hun ouders/ verzorgers wonen. Net als bij materiële kwetsbaarheid en lichamelijke kwetsbaarheid zien we dat inwoners met een hbo- of wo-diploma en ook inwoners van Veere het meest positief gestemd zijn.

Figuur 7.3 Tevredenheid met de eigen mentale gezondheid, uitgesplitst naar leeftijd (% van de inwoners)

Bron: Leven in Zeeland, 2025

³ Het percentage (zeer) tevreden is gebaseerd op een tienpuntsschaal. Een cijfer van 7 of hoger correspondeert met 'tevreden' of 'zeer tevreden', een cijfer van 5 of 6 correspondeert met 'matig tevreden' en een cijfer van 4 of lager correspondeert met 'ontevreden'.

Gezondheidsonderzoek Zeeland: gezondheid Zeeuwen verslechtert

Vanwege verandering in vraagstelling kunnen wij onze eigen onderzoeksresultaten rond (ervaren) gezondheid niet goed vergelijken met die van vier jaar geleden.

In de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen rapporteren GGD, RIVM en CBS over de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van gezondheid en zorg. In de meest recente rapportage over 2024 en 2025 schetsen zij een beeld waarin zowel de fysieke als mentale gezondheid van de Zeeuwse inwoners onder druk staat. Zij zien dat chronische aandoeningen, mentale gezondheidsproblemen en sociale ongelijkheid toenemen. Vooral mensen met een lager inkomen of die moeite hebben om rond te komen kampen met gezondheidsproblemen en jongvolwassenen (18-24 jaar) hebben het mentaal zwaar (GGD, CBS, RIVM, 2025).

Eén op de dertig inwoners heeft moeite met dagelijkse activiteiten

Een ander aspect van kwetsbaarheid betreft zelfredzaamheid. In ons onderzoek hebben wij inwoners gevraagd naar acht verschillende dagelijkse activiteiten, waar onder zelfstandig het huishouden kunnen doen, het regelen van geldzaken, het gebruik maken van een computer en het leggen van sociale contacten. We zien dat het gros van de inwoners (ruim acht op de tien) bij geen van de door ons voorgelegde activiteiten aangeeft grote moeite te hebben of het niet zelfstandig te kunnen doen. Ongeveer 13 procent ervaart problemen met één of twee van de activiteiten en 3 procent met meer dan twee activiteiten. Het huishouden doen, sociale contacten leggen en gebruik maken van digitale middelen worden het vaakst genoemd als activiteiten die moeite kosten om zelfstandig te doen.

Vooral 80+ers en mensen in situatie van arbeidsongeschiktheid kwetsbaar

Niet geheel verassend zijn het vooral inwoners van 80 jaar of ouder die vaak moeite hebben met huishoudelijke taken en activiteiten: bijna de helft heeft met één of meerdere huishoudelijke activiteiten grote moeite of kan deze zelf helemaal niet uitvoeren. Andere specifieke groepen inwoners die worstelen met huishoudelijke taken zijn inwoners in een situatie van arbeidsongeschiktheid en alleenwonenden. Tot slot zien we, net als bij de andere vormen van kwetsbaarheid, ook hier een rol van opleidingsniveau.⁴

⁴ Dit is niet alleen een leeftijdseffect; ook als je de gepensioneerden (ouderen) en scholieren/studenten (jongeren) buiten beschouwing laat, blijft het verschil naar opleidingsniveau zichtbaar.

Inwoners met basisonderwijs en/of vmbo als hoogst behaald opleidingsniveau hebben vaker moeite met dagelijkse activiteiten (bijna 30%) dan inwoners met een hbo- of wo-diploma (8%).

Ten opzichte van 2021 zien we op de verschillende aspecten van zelfstandigheid geen sterke ontwikkelingen. Wel zien we dat het aandeel inwoners dat moeite heeft met het huishouden en met het leggen van sociale contacten ten opzichte van 2021 iets is toegenomen.

Eén op de tien inwoners voelt zich sterk eenzaam; aandeel neemt toe

De laatste vorm van kwetsbaarheid die we beschouwen betreft sociale kwetsbaarheid en in het bijzonder eenzaamheid.⁵ Ongeveer vier op de tien Zeeuwen geeft aan in lichte (31%) of sterke (11%) mate eenzaamheid te ervaren. Dit beeld is vergelijkbaar met landelijke cijfers over eenzaamheid (CBS, 2025b). Ten opzichte van vier jaar geleden zien we dat het aandeel inwoners met een sterk signaal van eenzaamheid licht is toegenomen (9% naar 11%) en het aandeel met een licht signaal juist iets is afgenomen (34% naar 31%). Ook in ander onderzoek wordt de urgentie van eenzaamheidsproblematiek in Zeeland onderstreept: relatief veel Zeeuwen kampen met eenzaamheid en het percentage dat kampt met eenzaamheid neemt bovendien toe (GGD, CBS, RIVM, 2025).

Belang van sociale contacten

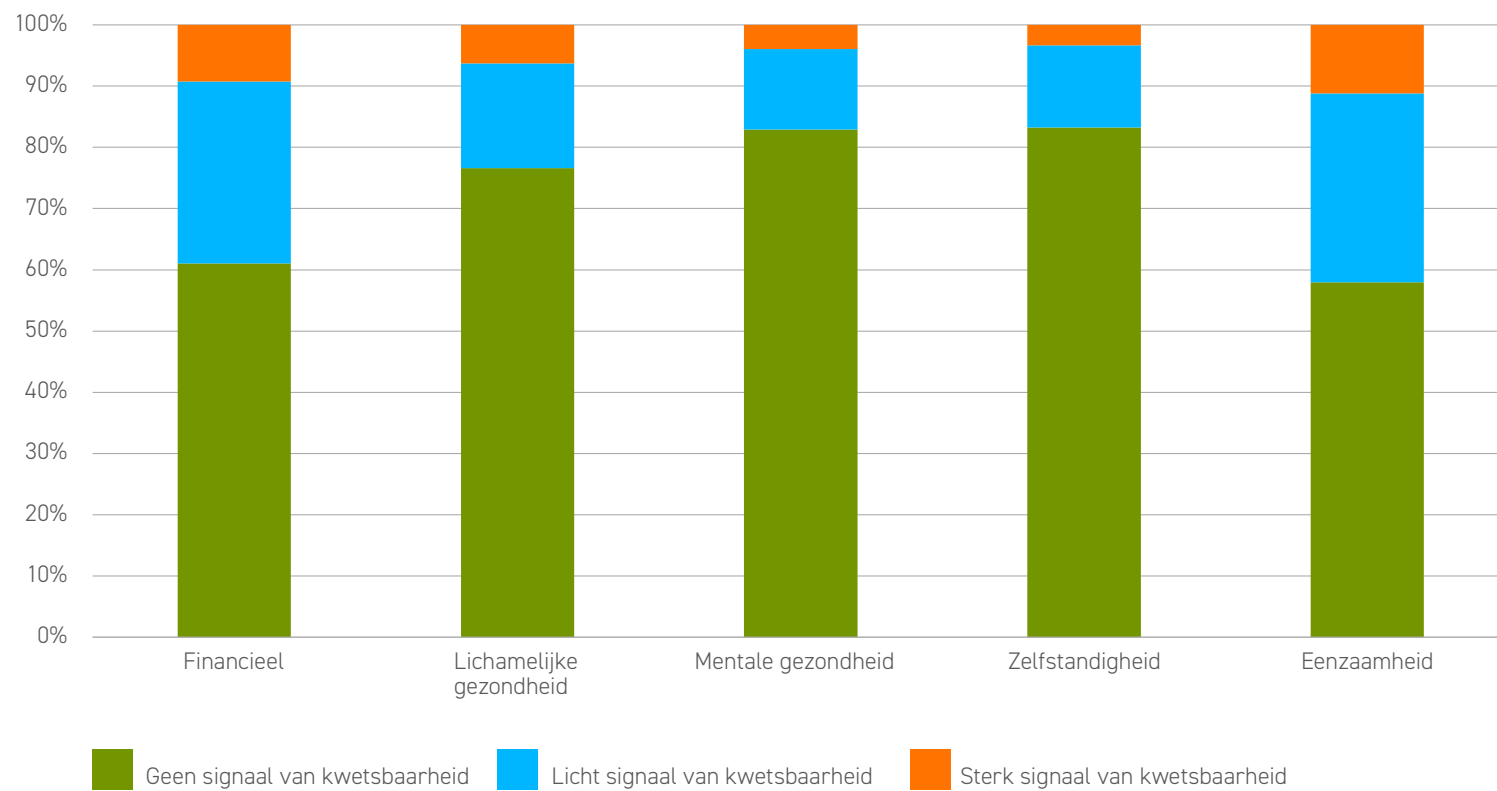
Eenzaamheid in Zeeland komt vooral onder inwoners in de leeftijd van 80 jaar en ouder. Maar zoals we in 2021 al constateerden is er ook onder jongvolwassenen sprake van eenzaamheid en dan in het bijzonder sterke eenzaamheid (14 procent van alle 16 tot 30-jarigen in 2025). De risicofactoren voor eenzaamheid lijken vooral te zitten in de gezinssituatie en de sociaaleconomische positie van inwoners. Zo voelt ruim de helft van de alleenwonenden en alleenstaande ouders in Zeeland zich in meer of minder mate eenzaam. Onder inwoners die arbeidsongeschikt of werkloos zijn is dat aandeel nog hoger. Het is bij al deze groepen, gezien hun aard, goed denkbaar dat een gebrek aan dagelijkse sociale contacten hier een belangrijke rol speelt.

Ruim twee op de tien inwoners minstens één sterk signaal van kwetsbaarheid

Als we naar het totaalbeeld kijken zien we dat twee op de tien inwoners van Zeeland te maken hebben met een sterk signaal van kwetsbaarheid op minstens één van de hierboven beschreven vormen. Als we daarin ook de lichte signalen van kwetsbaarheid meetellen gaat het om een aanzienlijk grotere groep. Van de door ons onderzochte vormen van kwetsbaarheid komt eenzaamheid het vaakst voor, zowel in lichte vorm als in sterke vorm.

⁵ We maken hierbij gebruik van de verkorte eenzaamheidschaal van De Jong Gierveld (1999).

Figuur 7.4 Signalen van kwetsbaarheid, naar soort kwetsbaarheid (% van de inwoners)

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Sterke signalen vaak gepaard met ander vormen van kwetsbaarheid

Signalen van kwetsbaarheid kunnen ervoor zorgen dat mensen minder makkelijk 'mee komen'. Dat is zeker het geval voor mensen die te maken hebben met verschillende vormen van kwetsbaarheid. Zo kunnen financiële zorgen bijvoorbeeld leiden tot stress (mentale gezondheid) en kan dat weer leiden tot lichamelijke klachten. Wij hebben de antwoorden van inwoners gecombineerd om te zien in welke mate Zeeuwen te maken hebben met 'stapeling' van verschillende vormen van kwetsbaarheid.

Op het moment dat we de vijf onderzochte vormen van kwetsbaarheid combineren in één analyse krijgen we een beeld van 'stapeling' van signalen. In deze analyse richten wij ons op inwoners met meerdere signalen van kwetsbaarheid, waarvan minimaal één sterk signaal.⁶ Wij beschouwen dit als een groep inwoners met een grote kans dat zij in het dagelijks leven daadwerkelijk belemmeringen ervaren als gevolg van kwetsbaarheid. We zien hier ook samenhang met de algemene tevredenheid met het leven: onder inwoners met stapeling van signalen van kwetsbaarheid is 42 procent niet of matig tevreden met het leven, terwijl dat aandeel binnen de overige inwoners slechts 4 procent is.

In Zeeland hebben bijna twee op de tien inwoners te maken met meerdere signalen van kwetsbaarheid, waarvan minstens één sterk signaal. Een groot deel van alle inwoners met een sterk signaal van kwetsbaarheid heeft dus ook te maken met een stapeling, ofwel

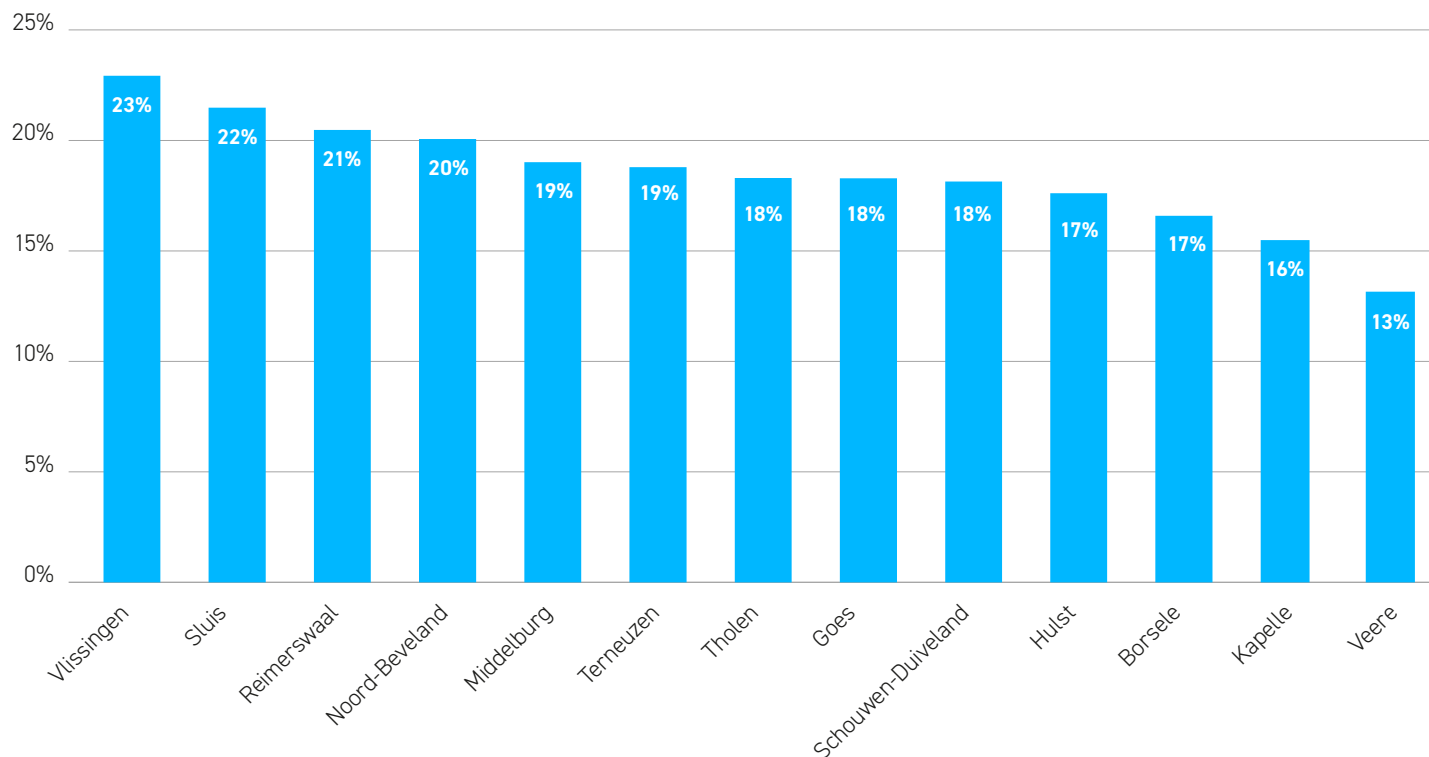
combinaties van meerdere vormen van kwetsbaarheid. Combinaties van twee soorten kwetsbaarheid komen het vaakst voor (32%), maar combinaties van drie (30%) of zelfs vier (26%) soorten kwetsbaarheid ook nog relatief vaak voor. Combinaties van meerdere sterke signalen van kwetsbaarheid komen echter minder vaak voor. Specifieke combinaties van signalen die het vaakst voorkomen zijn sterke eenzaamheid in combinatie met (lichte of sterke) financiële kwetsbaarheid en sterke eenzaamheid in combinatie met een matige of slechte (lichamelijke of mentale) gezondheid.

Samenhang met woonsituatie en sociaaleconomische positie

Stapeling van kwetsbaarheid komt met name voor onder de 80+'ers (vaak kwetsbare zelfstandigheid in combinatie met eenzaamheid) en jongvolwassenen (vaak eenzaamheid in combinatie met mentale gezondheid). Inwoners tussen 60 en 80 jaar lijken van al de leeftijdsgroepen het minst kwetsbaar. Verder komen bij een analyse van stapeling de eerder genoemde risicogroepen opnieuw en bovendien sterker naar voren: inwoners in een situatie van arbeidsongeschiktheid of werkloosheid, alleenwonenden en alleenstaande ouders. We zien dus een duidelijke samenhang met de woonsituatie en sociaaleconomische positie bij meervoudige kwetsbaarheid. Ook hebben inwoners met basisonderwijs en/of vmbo als hoogst behaald opleidingsniveau relatief vaak te maken met kwetsbaarheid, met name ten opzichte van inwoners met een afgeronde hbo- of wo-opleiding.

⁶ Dit wijkt af van de wijze waarop in Leven in Zeeland 2021 is gekeken naar stapeling van signalen van kwetsbaarheid. Ook omdat de vormen van kwetsbaarheid nu anders zijn uitgevraagd kunnen de cijfers niet worden vergeleken met die uit Leven in Zeeland 2021.

Figuur 7.5 Inwoners met meerdere vormen van kwetsbaarheid, naar woongemeente (% van de inwoners)

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Meeste kwetsbaarheid in Vlissingen en in stedelijke wijken

Relatief gezien wonen in de gemeente Vlissingen de meeste inwoners met meerdere signalen van kwetsbaarheid. In dat opzicht springt Veere er juist in positieve zin uit. Ook zien we dat combinaties van kwetsbaarheid relatief vaak voor komen in de meest stedelijke wijken van Zeeland en juist minder

vaak in de meest landelijke gebied van Zeeland. De hogere aanwezigheid van kwetsbaarheid onder inwoners in bepaalde delen van Zeeland is niet los te zien van de persoonlijke kenmerken en omstandigheden van de inwonerspopulatie. Zo wonen in Vlissingen en ook in stedelijke wijken bijvoorbeeld relatief alleenwonenden.

Kwetsbaren minst vaak toegang tot hulp uit de sociale omgeving

Signalen van kwetsbaarheid hebben invloed op het dagelijks leven en, zoals we eerder zagen, ook de tevredenheid met het leven. De mate waarin individuele kwetsbaarheid ook daadwerkelijk een probleem is, hangt, onder andere, samen met het sociaal netwerk. Voor de vijf verschillende vormen van kwetsbaarheid hebben wij onderzocht in hoeverre mensen met signalen van kwetsbaarheid toegang hebben tot een sociaal netwerk voor hulp of ondersteuning.

Voor mensen met lichamelijke kwetsbaarheid zien we dat ze beneden gemiddeld toegang hebben tot mensen met wie ze kunnen praten over persoonlijke problemen; een kwart geeft aan dit soort mensen niet in zijn of haar omgeving te hebben. Voor alle inwoners is dat percentage 13 procent. Hetzelfde geldt voor de aanwezigheid van mensen in de omgeving die willen helpen met klusjes; een kwart van de inwoners met een slechte lichamelijke gezondheid heeft geen mensen in hun omgeving die willen helpen met klusjes, waar dat percentage voor alle inwoners tezamen slechts 15 procent is. Bij kwetsbare zelfstandigheid zien we een vergelijkbaar patroon: degenen met de sterkste signalen van kwetsbaarheid, en dus een grotere kans op een hulpbehoefte, hebben het minst vaak toegang tot hulp.

Ook als het gaat over kwetsbare mentale gezondheid zien we dat de meest kwetsbaren degenen zijn die het vaakst geen (ruim een derde) of beperkt (bijna een kwart) toegang hebben tot mensen met wie ze kunnen praten over persoonlijke problemen. Bij eenzaamheid zien we dit in nog sterkere mate. Dat is op zichzelf niet vreemd, aangezien eenzaamheid vaak direct

samenloopt met een gebrek aan sociale contacten. Ook bezoek aan of van familie, vrienden, kennissen of burens is voor mensen die kampen met eenzaamheid verre van een vanzelfsprekendheid.

Hoewel in mindere mate zien we, tot slot, ook bij financiële kwetsbaarheid dat juist de meest kwetsbaren relatief weinig toegang hebben tot sociale hulp: van de inwoners die grote moeite hebben met rondkomen hebben twee op de tien inwoners geen toegang tot mensen in hun omgeving met wie ze kunnen praten over persoonlijke problemen. Voor alle Zeeuwse inwoners samen is dat percentage 12 procent.

Al met al zien we dus een samenhang tussen kwetsbaarheid en toegang tot hulp vanuit de sociale omgeving: kwetsbare inwoners hebben, gemiddeld genomen, minder toegang tot een sociaal netwerk om op terug te vallen voor hulp of ondersteuning, dan inwoners zonder signalen van kwetsbaarheid.

Conclusie

Het gros van de inwoners van Zeeland is gelukkig. Maar er is ook een (kleinere) groep inwoners die minder gelukkig is. Tevredenheid met het leven hangt onder meer samen met kwetsbaarheid: inwoners met signalen van kwetsbaarheid zijn, gemiddeld genomen, beduidend minder vaak tevreden met hun eigen leven dan inwoners die dat niet hebben.

Ruim twee op de tien inwoners hebben te maken met één of meer sterke signalen van kwetsbaarheid. Signalen van kwetsbaarheid komen het vaakst voor onder jongvolwassen (namelijk mentale gezondheid en eenzaamheid) en 80+ers (namelijk kwetsbare zelfstandigheid en

eenzaamheid). Inwoners in de leeftijd van 60 tot 80 jaar lijken het minst kwetsbaar van alle leeftijdsgroepen. Duidelijke risicogroepen, als het gaat om kwetsbaarheid, zijn inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt (werkloosheid of arbeidsongeschiktheid), alleenwonenden en alleenstaande ouders. De samenhang tussen eenzaamheid en de arbeidsmarktpositie en leefsituatie van inwoners duidt op het belang van (het gebrek aan) dagelijkse sociale contacten met andere mensen.

Eenzaamheid blijft een aandachtsgebied, ook in Zeeland. Niet alleen is het aandeel inwoners dat te maken heeft met een lichte of sterkere vorm van eenzaamheid hoog (vier op de tien). Ook is het aandeel inwoners dat een sterke mate van eenzaamheid ervaart (één op de tien) toegenomen in de afgelopen vier jaar. En dat terwijl de vorige editie van ons onderzoek plaats vond tijdens een coronalockdown. Landelijke cijfers over eenzaamheid laten zien dat eenzaamheid nog niet is teruggezakt naar het niveau van vóór de coronapandemie (CBS, 2025b).

Net als vier jaar geleden zien we opnieuw dat eenzaamheid niet alleen onder ouderen speelt, maar ook onder jongvolwassenen.

Hoewel de werkloosheid historisch laag is ([zie ook venster over werken](#)), zijn er altijd mensen die wel willen en/of kunnen werken, maar wegens omstandigheden geen betaald werk hebben. Betaald werk genereert niet alleen inkomsten, maar zorgt ook voor een sociaal netwerk dat ondersteuning kan bieden en kan helpen bij het verminderen van kwetsbaarheid. Onze analyses laten zien dat dit een extra reden is om te investeren in mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Bijna twee op de tien inwoners hebben te maken met stapeling, ofwel combinaties van meerdere vormen van kwetsbaarheid. Stapeling van kwetsbaarheid komt binnen Zeeland het vaakst voor in Vlissingen en in stedelijke wijken. Net als op veel andere thema's (zie ook andere vensters) springt de gemeente Veere er juist in positieve zin uit. Voor gemeenten blijft het belangrijk om aandacht te hebben voor kwetsbare groepen. Mentale gezondheid en toegang een sociaal netwerk zien wij hierbij in het bijzonder als aandachtsgebieden.

Referenties

CBS (2025a). *Regionale Monitor Brede Welvaart*. Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 21 januari 2026 van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart>

CBS (2025b). *Statline: Eenzaamheid, persoonskenmerken*. Geraadpleegd op 21 januari 2026 van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85766NED/table>

De Jong Gierveld, J., & van Tilburg, T.G. (1999). *Manual of the loneliness scale*. VU University Amsterdam, Department of Social Research Methodology. <https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/1092113/1999%20dJG%20vT%20Loneliness%20manual.pdf>

GGD, CBS, RIVM (2025). *Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2024*. Geraadpleegd van <https://rapportage.ggdzeeland.nl/gezondheidsmonitor-volwassenen-en-ouderen-2024-2025/>

Portret

Corrie | 97 jaar | Vlissingen

Ik ben als enig kind geboren in Yerseke. Inmiddels heb ik zelf een grote familie; vier kinderen, acht kleinkinderen en al dertien achterkleinkinderen. Daar ben ik ontzettend trots op. Wat ik zelf niet kan geloven is dat ik 97 jaar oud ben. Ik woon in een eengezinswoning in Vlissingen samen met het vogeltje van een overleden vriendin. Ik ben een extravert mens, soms misschien te; ik zeg wat ik denk.

Vlissingen

Ik ben 28 jaar getrouwd geweest en toen is het een scheiding geworden, dat is altijd jammer. Via een vriendin ben ik in Vlissingen komen wonen. Een jeugdvriendin van mij woonde al in Vlissingen. Toen zei ze; kom hier wonen, dan kunnen wij je een beetje helpen. Een stuk of drie andere vriendinnen woonden hier ook al, omdat ze bijvoorbeeld met een loods trouwden. Dus ik kwam hier meteen in een club van dames uit Yerseke. Dat was hartstikke gezellig. Om de week dronken we bij iemand een kopje koffie.

Ouder worden in zeeland

Vroeger toen ik jong was, dan 'brak ik mijn benen' om in de stad te komen, zoals Rotterdam of Den Haag. Een dagje winkelen, logeren bij mijn tantes. De stad dat vond ik heerlijk, die trammetjes, de drukte. Ik voelde me daar

Portret

Corrie | 97 jaar | Vlissingen

100% thuis. Maar naarmate ik ouder werd, werd dat gevoel steeds minder. Nu word ik er onzeker van. Al dat gedoe rondom me. Dat komt ook; ik zie slecht en ik hoor slecht. Als dat soort zintuigen slechter worden, dan is het net of je hele lichaam niet werkt. Daar word ik onzeker van. En dat ben ik nooit geweest, want ik stapte overal op af. Maar nu; laat me maar oud worden in Zeeland. Het is hier knus, je kunt elkaar groeten en een praatje maken. In de grote stad is toch het vlug, vlug, vlug.

De boer op

De hulp die ik krijg is heel fijn. Vroeger pakte ik mijn autootje en reed ik om boodschappen. Dat gaat de laatste twee jaar niet meer door mijn slechte zicht. Er zijn mensen die boodschappen voor me doen en er wordt soms voor me gekookt via Thuisgekookt. Eens per twee weken komt mijn neef uit Goes. Hij is ook van mijn leeftijd en rijdt auto. Dan gaan we samen de boer op. Eerst samen koffie drinken, een warme maaltijd eten, samen op pad, samen eten met een wijntje achteraf.

Hulp

Drie uur in de week heb ik hulp in de huishouding. We werken samen op. Hij/zij doet de dingen die ik niet meer kan, zoals bukken of de trap stofzuigen. We doen het

dan eigenlijk samen, dat is wel zo gezellig. Als ik ergens heen moet maak ik bij korte stukjes gebruik van de regiotaxi en voor langere stukken de Valys. De chauffeurs zijn zo aardig; ze blijven staan totdat ik de sleutel in mijn slot heb gestopt. Dan zeggen ze; dat je hier nog zelfstandig kunt wonen. Maar ik vind het heerlijk hier. Er zijn kindertjes in de buurt, daar ben ik gek op. Het geeft veel gezelligheid. Dan krijg ik tekeningen in mijn brievenbus met 'liefste buurvrouw van de wereld'.

Zelfredzaam

Als het moet dan ga ik een verzorgingskamertje zitten, maar zo lang het kan blijf ik hier. Als ik later de trap niet meer op kan bijvoorbeeld. Nu loop ik de trap gewoon heel rustig op en af, want in beweging blijven is ook belangrijk. Om maar de hele dag in een kamertje te zitten dat is ook niet goed. Ik zie ook wel eens tegen dingen op hoor, vooral 's morgens, dan doet mijn hele lijf zeer. Maar dan denk ik; een vuist maken en rustig aan.

Eenzaamheid

Ik voel me gelukkig nooit eenzaam, echt never. Ik heb een groot sociaal netwerk. Al wordt dat wel kleiner. Ik had altijd veel vriendinnen, maar er vallen er steeds meer weg.

“Eens per twee weken komt mijn neef uit Goes. Hij is ook van mijn leeftijd en rijdt auto. Dan gaan we samen de boer op.”

Vroeger had ik 's morgens even een telefoontje naar die en die of ik kreeg zelf telefoon en dat wordt nu steeds minder. Dat vind ik wel verdrietig. Maar dat hoort erbij.

Genieten

Gewoon lekker in mijn stoel zitten, een kopje koffie drinken. Dat is voor mij genieten. En natuurlijk ook van aanloop, een kletspraatje. Ik vind het ook fijn om een dag alleen te zijn of een weekend. Nu ben ik het weekend alleen geweest, wel een paar telefoontjes, maar dat vind ik ook goed. Ik vermaak me wel. Ik heb boven nog een kamertje daar deed ik altijd naaien, daar strijk ik nu en daar staat nu het laptopje. Ik luister daarmee naar zangkoren of naar een kerkdienst. Of ik zoek iets op wat ik niet begrijp als ik de krant lees. Dan typ ik het in en dan snap ik het weer. Ik vind het belangrijk om met de tijd mee te gaan. Als ik lees wat voor ellende er in de krant staat, dan heb ik geen reden tot klagen. Ik probeer altijd te relativieren. Dat heb ik wel echt van mijn moeder; "Niet tegen de steen schoppen, maar eroverheen stappen."

8

8 Prettig en veilig wonen

In het kort

- Het merendeel van de Zeeuwen maakt zich zorgen over het tekort aan sociale huurwoningen en betaalbare koopwoningen.
- Zeeuwen zijn tevreden met hun woning en woonomgeving; vergelijkbaar met 2021.
- Inwoners vinden veiligheid het belangrijkste aspect aan hun leefomgeving.
- Gevoelens van onveiligheid in de eigen buurt toegenomen.
- Zeeuwen ervaren de meeste overlast door omgevingslawaai en toeristen.

In dit venster kijken we naar de thema's wonen en veiligheid. Beide aspecten hebben invloed op de brede welvaart in een regio. Een woning biedt onderdak, veiligheid, privacy en persoonlijke ruimte. Een goede en betaalbare woning in een fijne buurt, met toegang tot diverse voorzieningen, versterkt de kwaliteit van leven (CBS, 2025). Ook veiligheid heeft invloed op de brede welvaart: zowel feitelijk risico op slachtofferschap als het gevoel van (on)veiligheid hebben invloed op de kwaliteit van leven van inwoners. In dit venster bespreken we wat de houding en ervaringen zijn van Zeeuwse inwoners ten aanzien van de thema's wonen, leefbaarheid en veiligheid. *Hoe tevreden zijn zij over hun woning en woon-omgeving? Welke aspecten van hun leefomgeving vinden zij belangrijk? En hoe veilig voelen inwoners zich in de buurt?* Dit zijn vragen die we beantwoorden in dit venster.

Beeld CBS-monitor

Wonen is een van de acht centrale thema's in de regionale Monitor Brede Welvaart (rMBW) van het CBS. Kwaliteit van wonen wordt gemonitord op basis van de tevredenheid met de woning en de woonomgeving en op basis van afstand tot voorzieningen. In dit venster wordt alleen de tevredenheid over de woning en woon-omgeving besproken, de afstand tot voorzieningen wordt besproken in venster vijf: ['Voorzieningen en bereikbaarheid'](#).

Het grootste gedeelte van de Zeeuwse inwoners is tevreden of zeer tevreden met de woning en woonomgeving: 87 procent is (zeer) tevreden met de woning en 86 procent met de woonomgeving.

Schets van de Zeeuwse woningmarkt

De woningmarkt in Nederland is krap: er is een groot tekort van ongeveer 400.000 woningen. Tegelijkertijd blijven de huizenprijzen sterk stijgen. In het vierde kwartaal van 2025 lagen de prijzen van bestaande koopwoningen gemiddeld 14 procent hoger dan in kwartaal vier van 2021 (NVM, 2026).

De krapte wordt aangeduid met de krapte-indicator. Die wordt berekend door de woningvoorraad aan het begin van het kwartaal te delen door het aantal transacties dat tijdens het kwartaal plaatsvindt. Hoe lager het cijfer, hoe krappere de markt voor kopers.*

Als we kijken naar de Zeeuwse woningmarkt in het laatste kwartaal van 2025, is deze wat minder krap dan de Nederlandse woningmarkt. Zo staat de krapte-indicator in Zeeland gemiddeld op 4,9 en in Nederland op 1,9 (NVM, 2026). Er zijn wel duidelijke verschillen zichtbaar tussen Zeeuws-Vlaanderen en de rest van Zeeland. In Zeeuws-Vlaanderen staat de krapte-indicator op een 6,5, daar is de woningmarkt in balans. In de rest van Zeeland is er de vraag naar woningen groter dan het woningaanbod, de indicator staat hier op een 3,2. De prijzen stijgen in Zeeland gestaag, maar minder hard dan in de rest van Nederland (NVM, 2026).

Van alle woningen in Zeeland is 67 procent een koopwoning. Het aandeel koopwoningen is een stuk hoger dan het landelijke aandeel (57%). De overige 33 procent van de woningen in Zeeland is een huurwoning: tweederde daarvan is in het bezit van een woning-corporatie en eenderde is in het bezit van andere verhuurders (CBS Statline, 2025).

* Wanneer de indicator boven de tien uitkomt is sprake van een ruime markt met weinig vraag en veel aanbod. Als de indicator onder de vijf ligt is er veel vraag en weinig aanbod, oftewel: een krappe woningmarkt. Een indicator tussen de vijf en tien betekent een evenwichtige woningmarkt.

Ten opzichte van 2021 is er een licht dalende trend zichtbaar; toen was de tevredenheid met de woning nog 89 procent en met de woonomgeving 87 procent. Vooral ten opzichte van de provincies Noord- en Zuid-Holland en Groningen zijn Zeeuwen meer tevreden met hun woning en woonomgeving.

Veiligheid is een voorwaarde om prettig te kunnen wonen. Veiligheid wordt in de rMBW gemeten aan de hand van het aantal geregistreerde misdrijven, ondervonden delicten en het gevoel van onveiligheid in de buurt.

Het aantal ondervonden delicten is in Zeeland het laagste van heel Nederland, namelijk 28 per 100 inwoners. In Nederland zijn dit er gemiddeld 39 per 100 inwoners. Ook het aantal geregistreerde misdrijven ligt lager dan het nationaal gemiddelde (45 per 1000 inwoners). In Zeeland ligt dit op 36 misdrijven per 1000 inwoners (CBS, 2023).

De gevoelens van onveiligheid in de buurt zijn licht toegenomen in de periode van 2021 tot en met 2023. In 2021 voelde 1,3 procent zich vaak onveilig in de buurt, in 2023 was dat 1,8 procent. Dit ligt dichtbij het nationaal gemiddelde (2,2%). We hebben deze vraag ook gesteld in onze eigen vragenlijst, dit is verderop in dit venster terug te lezen.

Hoge woontevredenheid; weinig verschil tussen gemeenten

Volgens het CBS is de tevredenheid met de woning en woonomgeving wat hoger dan het landelijk gemiddelde. Ook in ons onderzoek hebben we de Zeeuwse inwoners gevraagd in hoeverre ze tevreden zijn over de eigen woning en woonomgeving. We bekijken of deze cijfers zijn veranderd ten opzichte van vier jaar geleden en of er verschillen

zijn tussen Zeeuwse gemeenten en tussen kopers en huurders.

De tevredenheid met de eigen woning is nog steeds erg hoog. Van de inwoners is 86 procent (zeer) tevreden, tegenover 87 procent vier jaar geleden. Iets minder mensen zijn (zeer) ontevreden met hun woning vergeleken met 2021; dit is gedaald van zeven naar zes procent.

Als we inzoomen op de verschillende Zeeuwse gemeenten zien we dat de verschillen in woontevredenheid niet groot zijn; tussen de tachtig en negentig procent van de Zeeuwen is tevreden met de woning. Alleen in Vlissingen zijn de inwoners iets minder tevreden over hun eigen woning (80% ten opzichte van 86% gemiddeld, figuur 8.1).

Onder woonomgeving verstaan we de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. De tevredenheid met de woonomgeving is even hoog als vier jaar geleden. 85 procent geeft aan (zeer) tevreden te zijn met de woonomgeving. Ook hier zijn de verschillen tussen gemeenten beperkt, met tevredenheidspercentages tussen de tachtig en negentig procent.

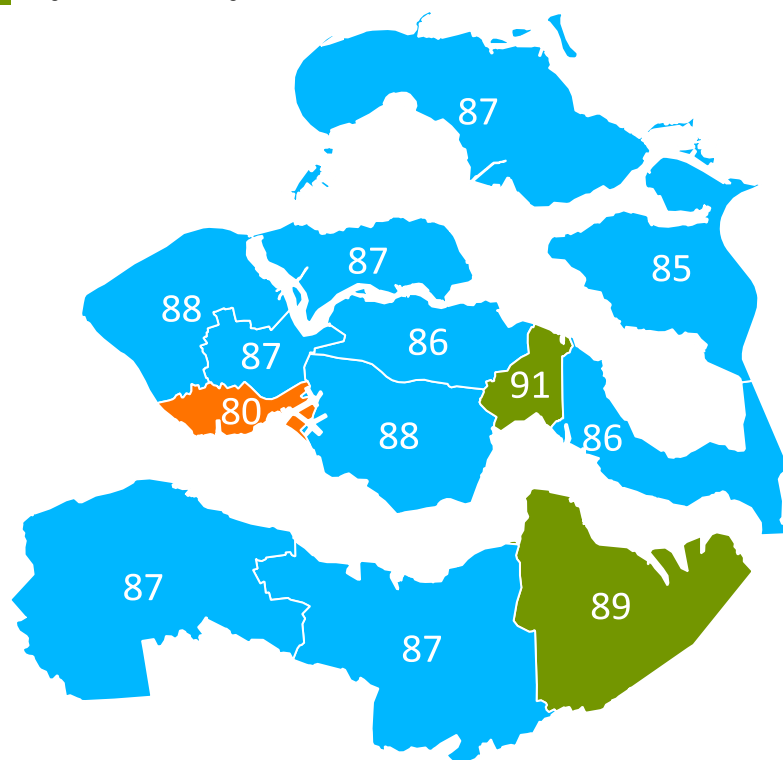
Samenhang tussen woning- en woonomgevingstevredenheid

Zeeuwen die tevreden zijn met hun woning zijn vaak ook tevreden met hun woonomgeving. Dit geldt voor negen op de tien Zeeuwen. Zeeuwen met een hbo- of wo-opleidingsniveau en Zeeuwen met een koopwoning zijn doorgaans meer tevreden over hun woning en woonomgeving. Kopers zijn vaker (zeer) tevreden over hun woonomgeving dan huurders: 88 procent ten opzichte van 75 procent. Bij de tevredenheid met de huidige woning is er nog een groter verschil zichtbaar: 90 procent van mensen met een koophuis is (zeer) tevreden met de woning, terwijl 68 procent van de huurders (zeer) tevreden is.

Figuur 8.1 Percentage inwoners dat (zeer) tevreden met de eigen woning en woonomgeving; naar woongemeente

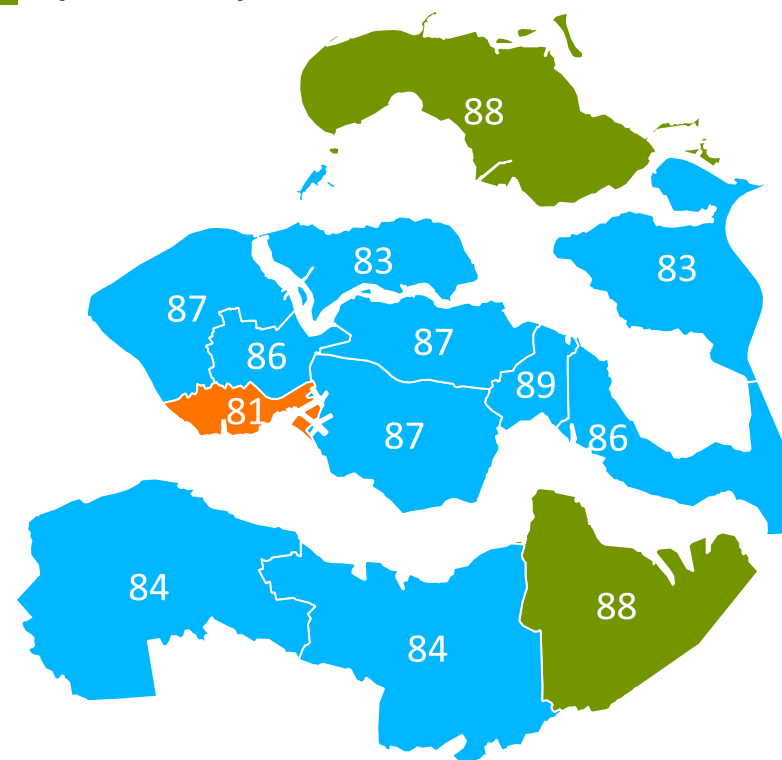
Eigen woning

- Lager dan in andere gemeenten
- Gelijk aan gemiddelde (=86%)
- Hoger dan in andere gemeenten

Woonomgeving

- Lager dan in andere gemeenten
- Gelijk aan gemiddelde (=85%)
- Hoger dan in andere gemeenten

Noot: De waarde voor tevredenheid met de woonomgeving ligt in de gemeente Kapelle hoog, maar wijkt niet significant af.

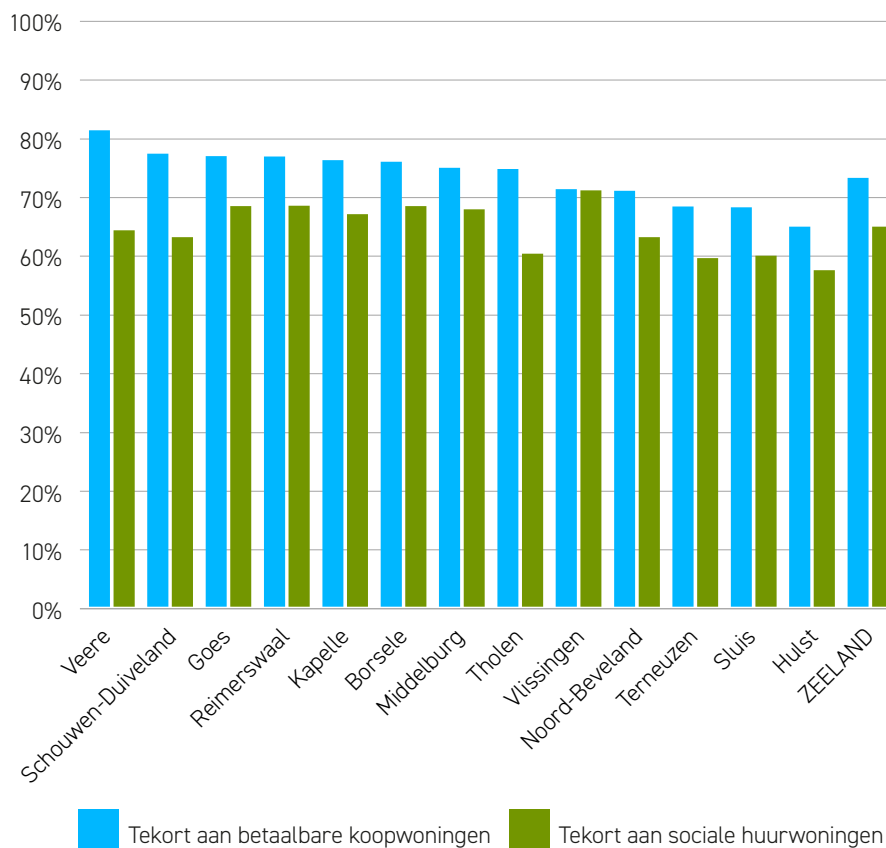
Bron: Leven in Zeeland, 2025

Zorgen over koop en sociale huur: beschikbaarheid en betaalbaarheid

We hebben de Zeeuwen gevraagd of zij zich zorgen maken over de woningmarkt. Als het gaat om een tekort aan sociale huurwoningen, zegt 65 procent het (zeer) eens te zijn met de stelling: 'Ik maak me zorgen over een tekort aan sociale huurwoningen in Zeeland'. Kijken we naar verschillen tussen gemeenten, dan zien we dat de inwoners van Vlissingen zich meer dan in andere gemeenten zorgen maken over dit tekort (71%). Dit zou kunnen komen omdat het gemiddelde huishoudensinkomen lager ligt dan in andere Zeeuwse gemeenten, waardoor de vraag naar sociale huurwoningen groter is (CBS Statline, 2023).

Het percentage mensen dat zich zorgen maakt, ligt zelfs nog wat hoger als het gaat om een tekort aan betaalbare koopwoningen: bijna driekwart (73%) maakt zich daar zorgen over. Kijken we naar verschillen tussen gemeenten, zien we dat Zeeuwen uit iedere gemeente zich veel zorgen maken over het tekort aan betaalbare koopwoningen. In de gemeente Veere maken de inwoners zich hier nog iets meer zorgen over dan in andere gemeenten; 82 procent van de inwoners van de gemeente Veere vindt dit zorgelijk. Dit zou te maken kunnen hebben met het feit dat de gemeente Veere hoger scoort op de betaalbaarheidsindex in vergelijking met andere Zeeuwse gemeenten. Dit houdt in dat men hier een hoger deel van het netto huishoudinkomen uitgeeft aan woonlasten (Calcasa, 2025).

Figuur 8.2 Maakt zich zorgen over het tekort aan betaalbare koopwoningen en sociale huurwoningen (% inwoners)

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Zorgen onder jongeren over koop en sociale huur: betaalbaarheid en beschikbaarheid

We zijn nagegaan of er verschillen zijn tussen leeftijdsgroepen als het gaat om zorgen over het tekort aan sociale huurwoningen: Zeeuwen van 45 tot en met 59 jaar (67%) en Zeeuwen van 60 tot en met 79 jaar (73%) maken zich vaker zorgen over het tekort aan sociale huurwoningen. Jongvolwassenen maken zich hier aanzienlijk minder vaak zorgen over (15%).

Kijken we naar zorgen over een tekort aan betaalbare koopwoningen, dan zijn het vooral de jongere leeftijdsgroepen tot 60 jaar (75% tot 80%) die zich zorgen maken. Vooral ouderen geven aan geen mening te hebben of het antwoord niet te weten: daaronder vallen voornamelijk mensen van 80 jaar en ouder (17% voor sociale huur en 19% voor koop).

Kopers meer zorgen over tekort betaalbare koopwoningen dan huurders

We hebben gekeken of er verschillen zichtbaar zijn tussen inwoners met een huurhuis ten opzichte van inwoners met een koophuis. Dit blijkt het geval te zijn. Zeeuwse kopers hebben meer zorgen over het tekort aan betaalbare koopwoningen (75%), ten opzichte van huurders (63%). Wat betreft de zorgen over een tekort aan sociale huurwoningen is het beeld omgekeerd. Hier maken huurders zich meer zorgen over dan kopers: 77 procent ten opzichte van 64 procent.

Tevredenheid over wijken gelijk gebleven

Woontevredenheid speelt zich voor een belangrijk deel af op wijk- en kernniveau. Op de vraag of de kern of wijk in het afgelopen jaar voor- of achteruit is gegaan geeft bijna twee derde (65%) aan dat deze volgens hen gelijk is gebleven. Dit aandeel ligt iets hoger dan in 2021 (63%).

Twaalf procent van de Zeeuwen vindt dat de wijk in het afgelopen jaar vooruit gegaan is; vijftien procent, vindt dat de wijk juist achteruit is gegaan. Eén op de twaalf Zeeuwen geeft aan dat men het antwoord niet weet of geen mening heeft. Dat aandeel is het hoogst onder jongeren tot 29 jaar met 16 procent. Tegelijkertijd zijn het de jongeren die het vaakst van mening zijn dat hun wijk erop vooruit is gegaan, met 17 procent. Dit zou kunnen komen omdat jongeren vaak nog maar enkele jaren in hun wijk wonen. Ze vergelijken de huidige situatie vooral met het recente verleden, niet met hoe de wijk er twintig of dertig jaar geleden uitzag. Kleine verbeteringen vallen daardoor sneller op (Boschman, 2018).

Daarnaast zijn er meer inwoners met een huurwoning van mening dat hun wijk achteruit gegaan is in het afgelopen jaar dan inwoners met een koopwoning. Zo vindt 21 procent van de Zeeuwen die huren dat het achteruit gegaan is, terwijl dat percentage bij Zeeuwen die in een koopwoning wonen lager ligt (14%).

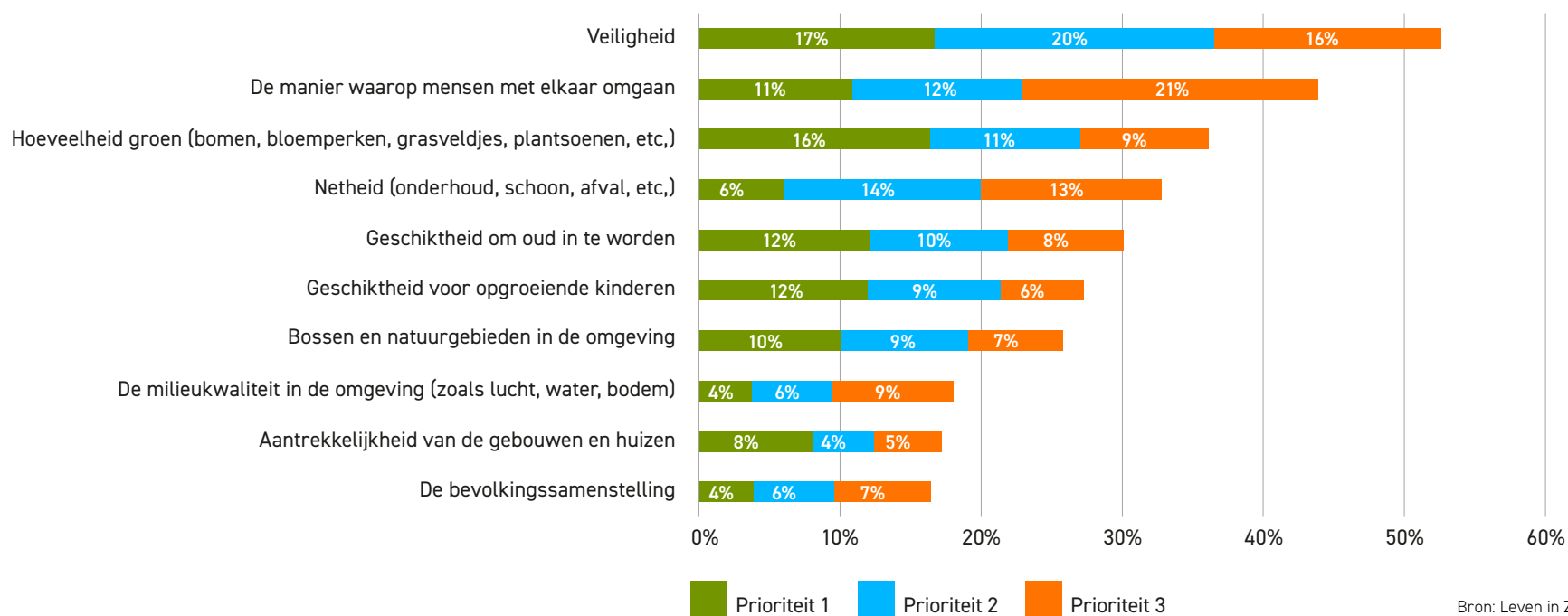
De verschillen tussen Zeeuwse gemeenten zijn niet groot: alleen in de gemeente Tholen geven relatief meer inwoners dan in andere gemeenten aan (één op de vijf) dat de wijk achteruit is gegaan in het afgelopen jaar.

Meeste inwoners tevreden over de belangrijkste aspecten van hun woonomgeving

Eerder in dit venster hebben we gekeken naar de algemene tevredenheid met de woonomgeving, waaruit bleek dat Zeeuwse inwoners over het algemeen positief zijn. In dit deel gaan we dieper in op de verschillende onderdelen die samen de leefomgeving vormen. Tevredenheid met de woonomgeving bestaat uit een aantal aspecten, zoals milieukwaliteit, geschiktheid voor kinderen of ouderen en veiligheid. Om meer inzicht

te krijgen in de kwaliteit van de woonomgeving zijn inwoners op twee manieren bevraagd. Ten eerste is gevraagd welke drie aspecten zij het meest bepalend vinden voor hun woonomgeving (top-3 selectie). Ten tweede hebben zij deze drie aspecten beoordeeld met een rapportcijfer (1 tot en met 10). Door deze twee invalshoeken te combineren kunnen we beter onderscheiden of aspecten belangrijk worden gevonden omdat inwoners hier tevreden over zijn, of juist omdat zij hier verbeteringen wensen.

Figuur 8.3 Thema's van de woonomgeving in de top drie belangrijkste thema's, in procenten van het totaal

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Veiligheid belangrijk thema voor Zeeuwen

In figuur 8.3 is te zien dat veiligheid het vaakst in de top drie wordt genoemd: 53 procent van de Zeeuwen plaatste dit thema op de eerste, tweede of derde plek. De manier waarop mensen met elkaar omgaan volgt als goede tweede (44% in de top drie), gevolgd door de hoeveelheid groen (36%). De bevolkingssamenstelling wordt het minst vaak genoemd; slechts 16 procent van de inwoners neemt dit aspect op in de top drie.

Een thema kan in de top drie voorkomen omdat het goed functioneert en men dit wil behouden, maar ook omdat het juist tekortschiet en verbetering gewenst is. Uit de beoordelingen blijkt dat voor de meeste inwoners het eerste het geval is. Tussen de 74 en 84 procent van de Zeeuwen is tevreden¹ met de door hen genoemde top-drie thema's. Slechts vier tot tien procent is ontevreden met deze thema's. Dit wijst erop dat inwoners vooral waarde hechten aan aspecten van de woonomgeving waar zij overwegend tevreden over zijn.

Beoordeling van aspecten leefomgeving; verschillen tussen gemeenten

Nagegaan is in hoeverre er verschillen bestaan tussen Zeeuwse gemeenten in de beoordeling van de top-3 aspecten: veiligheid, de manier waarop mensen met elkaar omgaan, en de hoeveelheid groen. De analyses zijn gebaseerd op de inwoners die deze aspecten in hun top-3 hebben opgenomen. In tabel 8.1 is daarbij onderscheid gemaakt tussen de reden van selectie: sommigen kozen een aspect omdat ze er tevreden over zijn, anderen juist omdat ze er ontevreden over zijn.

Tabel 8.1 Gemeenten met hoogste en laagste percentages goede en onvoldoende beoordelingen per thema. (als % van inwoners met dit thema in top 3)

Thema	Beoordeling	Gemeente met hoogste %
Veiligheid	Ontevreden	Vlissingen (13%)
	Tevreden	Kapelle (95%)
Omgang mensen	Ontevreden	Terneuzen (10%)
	Tevreden	Kapelle (87%)
Hoeveelheid groen	Ontevreden	Noord-Beveland (16%)
	Tevreden	Goes (95%)

De resultaten laten een divers beeld zien. Bij veiligheid loopt het aandeel inwoners die tevreden zijn met dit aspect uiteen van 71 procent in Vlissingen tot 95 procent in Kapelle. Vlissingen kent daarbij het hoogste aandeel ontevreden inwoners (13%), wat wijst op een relatief grote groep inwoners die veiligheid als knelpunt ervaren.

Voor de manier waarop mensen met elkaar omgaan laat Kapelle het meest positieve beeld zien, met het hoogste aandeel tevreden inwoners (86%) en geen inwoners die ontevreden zijn over dit aspect. Terneuzen scoort hier het minst gunstig, met het hoogste aandeel ontevreden inwoners (10%). Op Noord-Beveland is niemand ontevreden (0%), maar kiest relatief een groot deel van de inwoners voor een neutrale beoordeling (28%).

De resultaten voor de hoeveelheid groen en plantsoenen wijzen op een duidelijke ontevredenheid op Noord-Beveland. Deze gemeente kent zowel

¹ Het percentage (zeer) tevreden is gebaseerd op een tienpuntsschaal. Een cijfer van 7 of hoger correspondeert met 'tevreden' of 'zeer tevreden', een cijfer van 5 of 6 correspondeert met 'matig tevreden' en een cijfer van 4 of lager correspondeert met 'ontevreden'.

het hoogste aandeel ontevreden inwoners (16%) als het laagste aandeel tevreden inwoners (66%). Goes laat juist een positief beeld zien met de meeste tevreden inwoners (95%).

Stedelijke gebieden; vaker onvoldoendes voor top drie-thema's

De gevonden verschillen tussen gemeenten lijken deels samen te hangen met de mate van stedelijkheid. Meer ontevredenheid in Vlissingen en Terneuzen, beide relatief stedelijke gemeenten, passen in dit patroon. In meer stedelijke gebieden geven inwoners vaker een onvoldoende voor hun top drie-thema's dan in landelijke gebieden. Dit zien we terug bij veiligheid (9% stedelijk tegenover 2% zeer landelijk), bij de hoeveelheid groen (9% tegenover 5%) en bij de manier waarop mensen met elkaar omgaan (5% tegenover 3%). Dit beeld wordt ondersteund door objectieve indicatoren uit de Regionale Monitor Brede Welvaart. Daarin is te zien dat er in landelijke gebieden meer natuurlijke ecosystemen op land per inwoner zijn en er in deze gebieden juist minder delicten plaatsvinden (CBS, 2025).

Veiligheid

Veiligheid is een voorwaarde om prettig te kunnen wonen, daarnaast is het een belangrijk thema in de leefomgeving volgens de Zeeuwse inwoners. We diepen daarom dit thema verder uit in dit venster aan de hand van het ervaren gevoel van onveiligheid, de overlast in de buurt en de kans of buurtgenoten ingrijpen bij een incident. Zoals we in de Monitor Regionale Brede Welvaart al zagen is Zeeland een relatief veilige provincie vergeleken met andere provincies.

Twaalf procent Zeeuwen slachtoffer van delict in afgelopen jaar

Ook in onze vragenlijst hebben we inwoners gevraagd of zij of iemand anders uit het huishouden, naar eigen zeggen, slachtoffer is geweest van een delict in het afgelopen jaar, zoals van een woninginbraak, autodiefstal of fietsendiefstal.²

Twaalf procent geeft aan het afgelopen jaar slachtoffer te zijn geweest van een delict, dit is hetzelfde aandeel als vier jaar geleden. De meeste Zeeuwen waren slachtoffer van vernieling (4%), bedreiging (4%) en/of fietsendiefstal (4%).

Meer fietsendiefstallen in Middelburg, Goes, Vlissingen en Reimerswaal

In de gemeente Sluis wordt het minst aantal keer aangegeven dat iemand slachtoffer is geweest van een delict (8%), in de gemeente Vlissingen het meest (17%). Als we inzoomen op de verschillende delicten per gemeente is alleen bij fietsendiefstal en vernieling een significant verschil zichtbaar. Fietsendiefstal wordt in de stedelijke gemeenten Middelburg, Goes, Vlissingen en de gemeente Reimerswaal door meer dan zes procent van de inwoners genoemd. In de andere gemeenten lag dit onder de drie procent. Inwoners van Vlissingen geven relatief het meest aan (6%) dat zij, of andere leden van het huishouden, slachtoffer zijn geweest van vernieling. In de overige gemeenten is dit gemiddelde vier procent. De meeste strafbare feiten worden opgegeven door inwoners van 16 tot en met 59 jaar. Een uitzondering daarop is hacken, dat wordt juist door

² De regionale monitor van het CBS presenteert ook slachtofferschapcijfers in termen van 'ondervonden delicten'. Wij berekenen niet het aantal ondervonden delicten, maar kijken enkel naar de mate waarin inwoners wel of geen slachtoffer zijn geweest van een misdrijf. In lijn met de definitie van het CBS hebben wij cybercrime-delicten buiten beschouwing gelaten bij deze berekening.

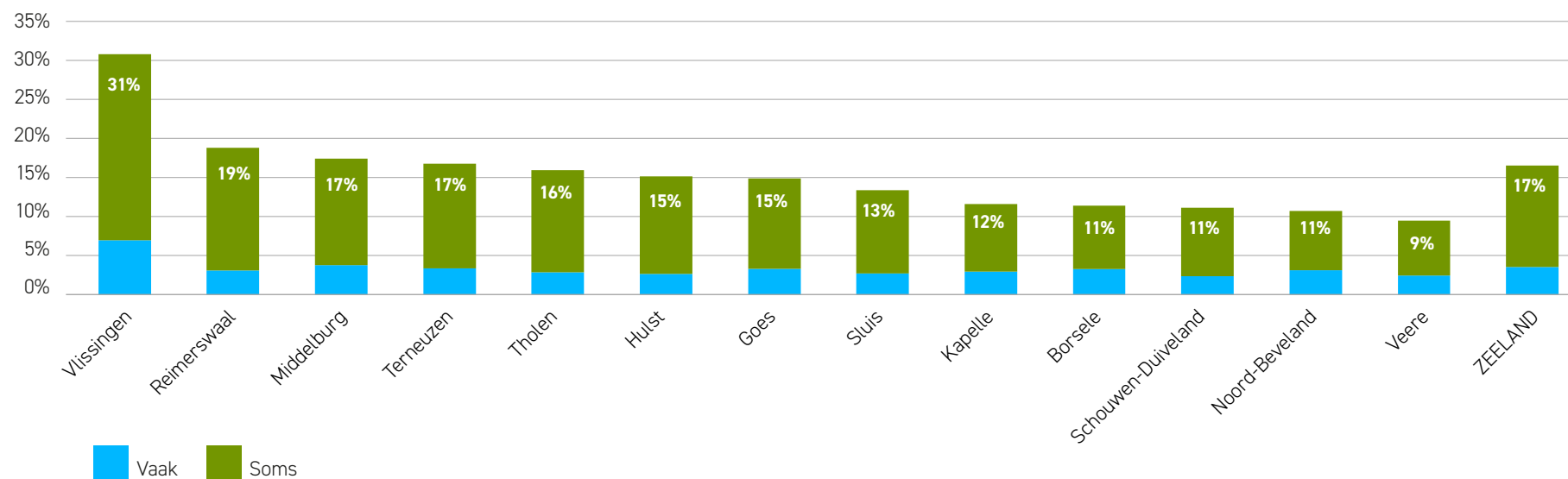
de twee oudste leeftijdscategorieën vaker genoemd: van 60-79 jaar is dat vier procent, bij mensen van 80 jaar en ouder is dit vijf procent. Voor de andere leeftijdsgroepen is het gemiddelde twee procent. Dit is opvallend omdat landelijke cijfers het omgekeerde beeld laten zien: jongeren zijn vaker slachtoffer van hacken dan ouderen (Statline, 2025).³

Tussen mannen en vrouwen zien we geen significante verschillen als het gaat om slachtofferschap binnen het huishouden.

Groter gevoel van onveiligheid in stedelijke gebieden

Naast daadwerkelijk slachtofferschap spelen ook gevoelens van (on) veiligheid een belangrijke rol in de beleving van de woonomgeving. Het overgrote deel van de Zeeuwse inwoners (84%) voelt zich nooit of zelden onveilig in de eigen buurt; 46 procent geeft zelfs aan zich nooit onveilig te voelen.

Figuur 8.4 Percentage inwoners dat zich soms of vaak onveilig voelt in de buurt, uitgesplitst naar gemeente

Bron: Leven in Zeeland, 2025

³ We hebben de overige delicten ook vergeleken met landelijke cijfers. Deze zijn (op woninginbraak na) in lijn met de landelijke cijfers.

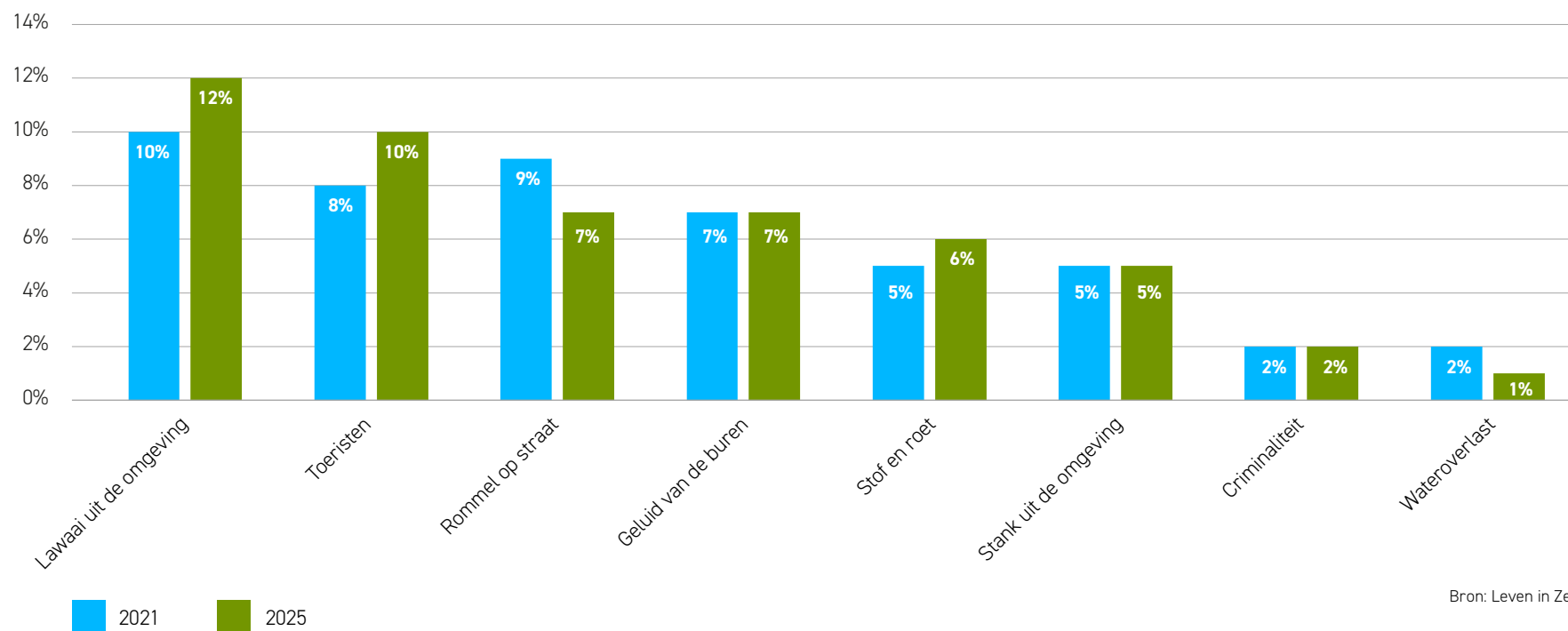
Tegelijkertijd voelt een deel van de inwoners zich soms of vaak onveilig in de buurt. Dit aandeel is toegenomen ten opzichte van vier jaar geleden: in 2021 gaf 11 procent aan zich soms of vaak onveilig te voelen, in 2025 is dit gestegen naar 17 procent. In stedelijke gebieden van Zeeland is dit percentage aanzienlijk hoger (26%) dan in meer landelijke gebieden (13%). Ook tussen gemeenten bestaan verschillen. In Vlissingen zijn gevoelens van onveiligheid het meest nadrukkelijk aanwezig, daar geeft 31 procent van de inwoners aan zich soms of vaak onveilig te voelen in de buurt.

Meer last van lawaai uit de omgeving en toeristen

In de vragenlijst is inwoners ook gevraagd naar de overlast die zij ervaren. Dat gaat over verschillende soorten overlast, zoals geluid van de burens, stank uit de omgeving en overlast veroorzaakt door toeristen.

De meeste soorten overlast zijn toegenomen ten opzichte van 2021. Zo geven meer Zeeuwen aan vaak last te hebben van lawaai uit de omgeving, toeristen, stof en roet, stank uit de omgeving en criminaliteit.

Figuur 8.5 Percentage dat vaak overlast ervaart van de volgende aspecten, uitgesplitst naar jaar van uitvragen

Bron: Leven in Zeeland, 2025

De meeste overlast wordt veroorzaakt door lawaai uit de omgeving; 12 procent van de Zeeuwen ervaart hier vaak overlast van. De toegenomen overlast door omgevingsgeluid en toerisme zou deels kunnen worden verklaard door de coronapandemie in 2021, wat leidde tot minder mensen op straat en minder toerisme (CBS, 2022).

Lawaai uit de omgeving veroorzaakt volgens Zeeuwen de meeste overlast. In alle gemeenten, op Sluis na, is de overlast hiervan licht toegenomen. In Goes is dit verschil tussen 2021 en 2025 procentueel het meest gestegen: van acht naar 14 procent. Verder zien we wat betreft overlast van toeristen de grootste onderlinge verschillen tussen de Zeeuwse gemeenten. Zo heeft in Veere bijna één op de drie (31%) inwoners vaak last van toeristen en ligt dit percentage op Noord-Beveland op 30 procent. In de gemeenten Terneuzen, Reimerswaal, Goes en Borsele, daarentegen, ligt dit percentage onder de vijf procent.

Meer overlast in stedelijk gebied

In stedelijke gebieden ervaren inwoners over het algemeen meer overlast dan in de (zeer sterk) landelijke gebieden. Dit geldt voor alle soorten overlast die we hebben uitgevraagd, op wateroverlast en stank uit de omgeving na. Bij wateroverlast is er weinig verschil tussen stedelijke- en niet-stedelijke gebieden zichtbaar. Bij stank uit de omgeving is juist te zien dat landelijke of zeer landelijke gebieden er meer (soms of vaak) overlast van hebben (gemiddeld 46%), in stedelijk gebied is dat 29 procent.

Als we leeftijdsgroepen vergelijken dan zien we dat vooral de jongste leeftijdsgroep, van 16 tot en met 29 jaar, de meeste overlast ervaart van toeristen: 17 procent ten opzichte van gemiddeld 8 procent. Van stof en roet heeft juist deze groep het minste last; 82 procent geeft aan hier nooit of zelden last van te hebben, voor de andere leeftijdsgroepen ligt dit gemiddeld op 71 procent.

Minder Zeeuwen verwachten dat buurtgenoten ingrijpen bij incident

Als er overlast veroorzaakt wordt, kunnen buurtgenoten ingrijpen. We hebben gevraagd of Zeeuwen denken dat mensen uit de wijk of kern zouden ingrijpen bij overlast van jongeren, een heftige woordenwisseling, een vechtpartij, overlast of vandalisme.

Vergeleken met vier jaar geleden geven inwoners iets minder vaak aan dat ze verwachten dat buurtgenoten ingrijpen. In 2021 was dat 50 procent, in 2025 is dat 47 procent. Of Zeeuwen verwachten dat buurtgenoten ingrijpen is ook afhankelijk van het type incident. Bij een gevecht verwacht 38 procent dat buurtgenoten ingrijpen, terwijl bij het aanspreken van anderen op overlast dit 60 procent is.

Er is ook verschil te zien tussen stedelijk- en (zeer sterk) landelijk gebied als het gaat over de verwachting om in te grijpen: hoe stedelijker een gebied, des te minder mensen denken dat buurtgenoten zullen ingrijpen. In stedelijke gebieden denkt 30 procent van de inwoners dat buurtgenoten zullen ingrijpen, in zeer sterk landelijk gebied is dit 52 procent.

Conclusie

In dit venster hebben we gezocht naar antwoorden op vragen over de houding en ervaringen van Zeeuwse inwoners ten aanzien van wonen en veiligheid. *Hoe tevreden zijn zij over hun woning en woonomgeving? Welke aspecten van hun leefomgeving vinden zij belangrijk? En hoe veilig voelen inwoners zich in de buurt?*

De woontevredenheid in Zeeland is hoog. Ruim acht op de tien Zeeuwen zijn (zeer) tevreden met hun woning en woonomgeving. Dat niveau is vergelijkbaar met vier jaar geleden en ligt iets boven het landelijk gemiddelde. De verschillen tussen gemeenten zijn klein. Alleen in Vlissingen ligt de tevredenheid met de woning lager dan in andere Zeeuwse gemeenten. Huiseigenaren zijn duidelijk vaker tevreden dan huurders, zowel over de woning als over de woonomgeving.

Tevredenheid met de woning en de woonomgeving hangen sterk samen: wie tevreden is over de woning, is dat vaak ook over de buurt. De meeste Zeeuwen vinden dat hun wijk niet vooruit, maar ook niet achteruit is gegaan. Bijna twee derde vindt dat de wijk het afgelopen jaar gelijk is gebleven. Wel vindt een groter aandeel huurders dan kopers dat de wijk achteruit is gegaan.

Ondanks de hoge tevredenheid maken veel Zeeuwen zich zorgen over de woningmarkt: het tekort aan betaalbare koopwoningen en sociale huurwoningen baart inwoners zorgen. Deze zorgen worden in alle gemeenten gedeeld, met extra aandacht voor Veere bij betaalbare koop en Vlissingen bij sociale huur. Jongvolwassenen maken zich wat minder zorgen over sociale huur, maar juist meer over betaalbare koopwoningen.

Wanneer er wordt gekeken naar afzonderlijke aspecten van de woonomgeving blijkt dat Zeeuwen vooral waarde hechten aan onderdelen waar zij overwegend tevreden over zijn. Veiligheid, de manier waarop mensen met elkaar omgaan en de hoeveelheid groen worden het vaakst als belangrijk genoemd en krijgen vaak een hoge beoordeling. Dit laat zien dat deze thema's niet bovenaan staan vanwege grote knelpunten, maar juist omdat inwoners deze pluspunten willen behouden. Tegelijkertijd bestaan er duidelijke verschillen tussen gemeenten, waarbij inwoners van stedelijke gemeenten zoals Vlissingen en Terneuzen vaker ontevreden zijn met aspecten van de woonomgeving dan inwoners van meer landelijke gemeenten zoals Kapelle.

Veiligheid wordt door inwoners het vaakst genoemd als een belangrijk aspect van de woonomgeving. Hoewel het percentage inwoners dat aangeeft slachtoffer geweest te zijn van een delict de afgelopen vier jaar onveranderd is gebleven, zijn de gevoelens van onveiligheid toegenomen. Het merendeel van de Zeeuwen voelt zich nooit of zelden onveilig in de buurt, maar een groeiende minderheid voelt zich soms of vaak onveilig. Deze gevoelens komen vaker voor in stedelijke gebieden en verschillen tussen gemeenten, waarbij inwoners van Vlissingen zich het vaakst onveilig voelen.

Daarnaast is de ervaren overlast toegenomen. Vooral lawaai uit de omgeving en overlast van toeristen worden vaker genoemd. In toeristische gemeenten, zoals Veere en Noord-Beveland, ervaren relatief veel inwoners overlast van toeristen, terwijl in stedelijke gebieden de ervaren overlast in het algemeen hoger ligt dan in landelijke gebieden.

Tot slot verwachten Zeeuwen iets minder vaak dan voorheen dat buurtgenoten ingrijpen bij incidenten. Deze verwachting is lager in stedelijke gebieden dan in niet-stedelijke gebieden. Gezamenlijk schetsen deze uitkomsten een beeld van een provincie met een hoge woontevredenheid, waarbij zorgen over betaalbaarheid, veiligheid, overlast en de kwaliteit van de leefomgeving een belangrijke rol spelen in de ervaren leefbaarheid.

Referenties

Boschman, S. (2018). *Individual differences in the neighbourhood level determinants of residential satisfaction*. Housing Studies, 33(7), 1127–1143. <https://doi.org/10.1080/02673037.2018.1424804>

Calcasa. (2025). *Kwartaalbericht K3 2025*. Geraadpleegd op 19 november 2025 van: https://calcasa.nl/files/Calcasa_WOX_2025K3.pdf

CBS. (2025). *Gemiddelde transactieprijis bestaande koopwoning 451 duizend euro in 2024*. Geraadpleegd op 19 november 2025 van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/08/gemiddelde-transactieprijis-bestaande-koopwoning-451-duizend-euro-in-2024>

CBS. (2022). *Again fewer foreign tourists in overnight accommodations in 2021*. Geraadpleegd op 10 december 2025 van: <https://www.cbs.nl/en-gb/news/2022/08/again-fewer-foreign-tourists-in-overnight-accommodations-in-2021>

CBS. (2022). *Hoe beïnvloedt corona onze mobiliteit?* Geraadpleegd op 10 december 2025 van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/cbs-cijfers-coronacrisis/hoe-beinvloedt-corona-onze-mobiliteit->

CBS. (2025). *Regionale Monitor Brede Welvaart*. Geraadpleegd van op 8 december 2025: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart>

CBS Statline. (2025). *Regionale kerncijfers Nederland*. Geraadpleegd op 8 december 2025 van: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/70072NED/table?fromstatweb>

CBS Statline. (2025). *Kerncijfers wijken en buurten 2023*. Geraadpleegd op 8 december van: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85618NED/table?searchKeywords=inkomen%20goes>

CBS Statline. (2025). *Veiligheidsmonitor; kerncijfers, persoonskenmerken*. Geraadpleegd op 8 december van: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85844NED/table?ts=1765898186505>

NVM. (2025). *Marktinformatie koopwoningen*. Geraadpleegd van op 19 november 2025: <https://www.nvm.nl/wonen/marktinformatie/>

NVM. (2026). *NVM: Gemiddelde transactieprijis boven half miljoen bij meer aanbod en vlotte verkopen*. Geraadpleegd van op 27 januari 2026: <https://www.nvm.nl/nieuws/2026/nvm-gemiddelde-transactieprijis-boven-half-miljoen-bij-meer-aanbod-en-vlotte-verkopen/>

Portret

Janneke | 37 jaar | Noordgouwe

Vroeger woonden we naast elkaar in Zierikzee, we kregen verkering toen we 17 waren. En nu, 20 jaar later, zijn we nog steeds samen. Na 12 jaar in Rotterdam gewoond te hebben, zijn we nu weer terug op Schouwen-Duiveland. We wonen niet meer in Zierikzee, maar in een dorpje in de buurt; Noordgouwe. We wonen daar samen met ons hondje en twee kinderen; Jet en Guus.

Naar Rotterdam

Dat we naar Rotterdam verhuisden in 2008 is meer een praktische overweging geweest, want we gingen beiden in de randstad studeren. Toch waren we beiden nog niet uitgekeken in Zierikzee en hadden niet per se de behoefte om veel te stappen of naar de stad te gaan. Onze vrienden woonden ook nog in Zierikzee, dus we gingen eigenlijk elk weekend terug naar huis met al onze vieze was. We hadden in die tijd namelijk niet eens een wasmachine. Dat veranderde wel toen we afgestudeerd waren. Dan heb je wat meer geld te besteden waardoor je wat meer van het stadse leven kan genieten. We gingen lekker uiteten, borrelen met vrienden. Onze focus lag toen echt op de stad.

Terug op schouwen

Het klinkt cliché, maar je wordt ouder en op den duur heb je het stappen en feesten wel gehad. Vrienden verlieten Rotterdam, gingen terug naar hun roots en kregen kinderen. Dan ga je denken; wat gaan wij doen? En omdat we allebei buitenmensen zijn, was de keuze snel gemaakt om terug te gaan naar Zeeland. Ons ideaal plaatje was een vrijstaand huis in de polder. Dat leken we te vinden in Kwadendamme. Alleen als je daar de straat uitliep keek je uit de op industrie aan de Westerschelde en dat paste niet bij ons beeld van rust, ruimte en vrijheid. Toen kwam dit huis in Noordgouwe vrij. We hebben het voor de markt uit kunnen kopen.

Portret

Janneke | 37 jaar | Noordgouwe

Dit huis voldeed niet aan het ideaal plaatje wat we voor ogen hadden, maar het had wel een grote tuin en schuur. Daarom zijn we er toch voor gegaan. Prijstechnisch was het heel interessant. We kregen meer voor ons kleine appartementje in Rotterdam, dan waarvoor we dit hebben gekocht. Dus met die overwaarde hebben we nog kunnen verbouwen, dat was ook erg nodig want het is een prachtig huis, maar het was totaal uitgeleefd. We zijn vier jaar bezig geweest met het opknappen van dit rijksmonument. Toen we klaar waren kwam ons eerste kindje en snel daarna volgde nummer twee.

Neem een hond

Hoe is de sociale controle? Gaat niet iedereen op je letten? Daar waren we bang voor toen we in dit dorp gingen wonen. Gelukkig valt dat ontzettend mee. Het is idyllisch en heel kneuterig. Je hebt er bijna niks. We hebben een biologische boerderij en daar kun je wel wat boodschapjes doen. Zoals groenten, fruit en koffie. De mensen die er werken ken je ook gewoon. Dus vergeet je een keer je portemonnee; dan schrijven ze een bonnetje en dan ga je het de dag erna gewoon betalen. Dat is hier nog allemaal. De buurvrouw liet de hond op momenten dat wij allebei naar kantoor moesten voor ons uit. We lopen de deuren niet plat bij elkaar, het is even kletsen en daarna gewoon weer door. Sinds we een hond hebben is het leggen van sociale contacten veel makkelijker geworden. We zeggen ook altijd

tegen nieuwe mensen in het dorp: neem een hond en je hoort erbij.

's Avonds een duik

Waar we het meest van genieten is 's avonds met mooi weer naar de Oosterschelde rijden met hoog water en daar nog lekker even zwemmen. Dat is het grootste cadeau van hier wonen. Het is een veel rustiger leven geworden. Er komen wel eens vrienden langs uit Rotterdam en die zeggen dan; leuk huis, maar gadver wat is het hier rustig. In de zomer vinden ze het wel leuk om hier naar het strand te gaan, maar in de winter is het te stil voor ze. En dat snappen we ook, het is maar net wat je zoekt. Wij hadden onszelf nooit een gezin zien stichten in Rotterdam, dat vonden we te druk. Kinderen moeten de vrijheid hebben om lekker buiten te spelen, ook zonder ouders die constant toezicht houden. Hier rijden de auto's in het dorp 30, maar onze straat in Rotterdam was net een startbaan waar auto's zo 80 reden. Daarnaast woonden we vlakbij een verslaafdenopvang. Dat was allemaal hartstikke netjes geregeld, maar daar laat je je kinderen dan net wat minder snel tussen spelen. Hier voelt het veilig. Als Jet buiten is weet iedereen wie ze is en dat zij bij ons hoort.

Sneller lopend dan met de bus

Het openbaar vervoer is - met een uitroepteken - een ding hier. Als je hier woont heb je gewoon een auto nodig. Als je een keertje met het ov

“Kinderen moeten de vrijheid hebben om lekker buiten te spelen, ook zonder ouders die constant toezicht houden.”

naar je werk in Vlissingen wilt, dan ben je zo 1,5 tot 2 uur onderweg, terwijl het met de auto een kleine 40 minuten is. Dat is wel echt een nadeel aan het wonen hier. De bus hier rijdt maar één kant op. 's Morgens rijdt 'ie richting Zierikzee en in de middag juist weer de andere kant op. Laatst kwam ons neefje als verrassing op bezoek vanuit Zierikzee. We waren alleen niet thuis. Heeft hij eerst een uur op de eerstvolgende bus moeten wachten, om vervolgens nog 50 minuten langs alle dorpen weer terug naar Zierikzee te rijden. Hij was sneller geweest als hij het lopend had gedaan.

Thuiskomen

Het leven had er heel anders uitgezien als we niet naar Rotterdam waren gegaan. Vrienden die hier altijd zijn blijven wonen zijn getrouwd en vroeg aan kinderen begonnen. Zij hebben kinderen die naar de middelbare school gaan, terwijl die van ons twee en één zijn. Het leven is hier anders. Het verstilt ook een beetje. We zijn blij dat we naar de Randstad zijn gegaan en daar zo lang hebben gewoond. Je wereld verbreedt, je bent internationaler ingesteld. Voor ons was dit ideaal; eerst naar Rotterdam en dan weer thuiskomen in Zeeland.

9

9 Blik op Zeeland: nu en later

In het kort

- De perceptie over de ontwikkelingen in Zeeland is sinds 2021 iets negatiever geworden, al blijft de helft van de inwoners optimistisch.
- Jongere inwoners zijn optimistischer over toekomstige ontwikkelingen, maar waarderen het huidige Zeeland lager dan ouderen.
- De inwoners waarderen het Zeeuws landschap, de samenleving en de economie hoog.
- Inwoners noemen vooral rust, natuur, ruimte en saamhorigheid als sterke punten van de provincie.
- Belangrijkste problemen volgens inwoners zijn de bereikbaarheid, het zorgaanbod en het aanbod en de betaalbaarheid van woningen.
- Wonen en ouderenzorg zijn voor inwoners de belangrijkste prioriteiten richting 2050.
- Bij toekomstige woning- en wegenbouw is er geen duidelijke voorkeur voor het gebruik van ruimte; inwoners willen natuur en landbouwgrond niet zomaar opgeven.

In Zeeland wordt in het beleid vooruitgekeken naar de toekomst. Met het traject Zeeland 2050 werken overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners samen (Overleg Zeeuwse Overheden, 2025). Zij maken een visie voor de lange termijn. Het doel is dat Zeeland ook in 2050 een sterke en leefbare provincie is. Daarbij gaat het om voldoende werk, toegang tot basisvoorzieningen (zoals zorg en winkels), een betrouwbare energievoorziening, goede bereikbaarheid en een aantrekkelijk landschap.

In dit venster beschrijven we hoe inwoners zelf naar de toekomst van Zeeland kijken. We beantwoorden twee vragen. Hoe vinden inwoners dat het nu gaat in Zeeland? Welke keuzes zouden zij maken voor de toekomst?

Om deze vragen te beantwoorden, hebben we inwoners gevraagd wat zij goed vinden gaan in Zeeland, wat minder goed gaat en welke keuzes zij belangrijk vinden richting 2050. Voordat we de resultaten bespreken, kijken we eerst naar cijfers die uit de regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS (2025) komen. Deze cijfers gaan over de dimensie 'later'.

Beeld CBS-monitor

Het CBS kijkt niet alleen naar de welvaart nu, maar ook naar de welvaart later. De dimensie 'hier en nu' gaat over hoe welvaart op dit moment is verdeeld. De indicatoren bij deze dimensie zijn in de vorige vensters besproken.

De dimensie 'later' van het CBS laat zien hoe het gaat met de middelen die belangrijk zijn voor de toekomst van inwoners, zoals inkomen, kennis, gezondheid en de kwaliteit van het milieu. Met deze middelen kan een volgende generatie dezelfde kansen en kwaliteit van leven hebben als de huidige generatie. Bijvoorbeeld: voldoende inkomen, startkwalificaties, een goede gezondheid en een gezonde leefomgeving bepalen in hoeverre kinderen en kleinkinderen kunnen leren, werken en opgroeien in een veilige en leefbare omgeving. Het gaat dus om zaken die op de lange termijn beschikbaar moeten blijven en die iets opleveren voor mensen. Het CBS noemt deze middelen 'kapitalen' en deelt ze in vier vormen in economisch, menselijk, sociaal en natuurlijk kapitaal.

Voor Zeeland laten de cijfers een divers beeld zien (CBS, 2025):

- Op het gebied van *menselijk kapitaal* scoort Zeeland lager dan veel andere provincies. Relatief weinig inwoners hebben een startkwalificatie. Ook geeft 72 procent van de inwoners aan dat zij hun gezondheid als (zeer) goed ervaren. Dat is iets lager dan het landelijk gemiddelde van 74 procent. De gemiddelde arbeidsduur per week ligt ongeveer gelijk aan het Nederlandse gemiddelde.
- Op het gebied van *natuurlijk kapitaal* scoort Zeeland goed op sommige punten. Zo is de opwekking van zonne-energie door huishoudens per woning hoog. Ook is er per inwoner veel groen- en watergebied, exclusief reguliere landbouw. Tegelijkertijd staat de kwaliteit van de natuur onder druk. Het aandeel natuurlijke

ecosystemen¹ op land is relatief laag en de uitstoot van broeikasgassen ligt hoger dan gemiddeld. Dit kan ertoe leiden dat toekomstige generaties te maken krijgen met een ongezondere leefomgeving, minder natuur en meer klimaatgerelateerde risico's. Het aandeel bebouwd gebied bedraagt tien procent en ligt rond het landelijk gemiddelde.

- Op het gebied van *economisch* en *sociaal kapitaal* scoort Zeeland overeenkomstig met veel andere provincies. Het inkomen en de schulden van inwoners liggen rond het landelijk gemiddelde. Ook de sociale cohesie (oftewel de verbondenheid met de buurt en omgang tussen buurtbewoners), net als het vertrouwen in andere mensen en in instituties, is gemiddeld.

Beleving van inwoners

De cijfers van het CBS laten zien hoe Zeeland scoort ten opzichte van andere provincies. Ze zeggen echter weinig over hoe inwoners zelf de ontwikkelingen in Zeeland ervaren. Ook laten ze niet zien welke keuzes inwoners belangrijk vinden voor de toekomst. We vervolgen daarom met bevindingen uit Leven in Zeeland die inzicht geven in hoe inwoners de huidige Zeeuwse samenleving, economie en het landschap beoordelen. Deze beoordeling laat zien waar inwoners tevreden over zijn en waar zij minder tevreden over zijn. Daarmee geeft het een eerste indicatie van waar aandacht of verandering nodig is volgens inwoners richting de toekomst.

Inwoners beoordelen het Zeeuws landschap het hoogst

Inwoners zijn het meest positief over het Zeeuws landschap. Ongeveer negen op de tien inwoners (92%) zijn hier (zeer) tevreden over, wat neerkomt op een rapportcijfer van 7 of hoger. De Zeeuwse samenleving en de economie krijgen iets lagere cijfers, maar worden nog steeds goed beoordeeld.

Tabel 9.1 Waardering van diverse aspecten van de maatschappij (in gemiddelden en procenten)

	2021		2026	
	Gemiddelde	% tevreden	Gemiddelde	% tevreden
Zeeuwse samenleving	7,6	89%	7,5	86%
Economie van Zeeland	7,2	78%	7,2	77%
Landschap van Zeeland	-	-	8,0	92%

Noot. ‘Kunt u aangeven hoe tevreden u bent met?’ Score tussen 1 (= zeer ontevreden) en 10 (= zeer tevreden). Hiervan is het gemiddelde genomen en is het percentage inwoners gepresenteerd dat een 7 of hoger geeft. In lijn met de analysewijze van het Sociaal en Cultureel Planbureau zijn de antwoordopties ‘ik weet het niet’ hier buiten beschouwing (SCP, 2025). In ons onderzoek betrof deze categorie voor samenleving, economie en landschap respectievelijk 3%, 13% en 2%.

Bron: Leven in Zeeland, 2025

¹ Het CBS gaat uit van de volgende natuurlijke ecosystemen: bosgebieden, heide en stuifzandgebieden, moeras- en veengebieden, duin- en kustgebieden, natuurlijke graslanden en natuurlijke akkerbouw- en tuinbouwgebieden. De ecosystemen rivieren en kanalen, en meren en reservoirs, nemen zij niet mee.

Tevredenheid over samenleving daalt licht sinds 2021

Het aandeel inwoners dat de Zeeuwse samenleving een 7 of hoger geeft, is in 2025 iets gedaald ten opzichte van 2021: toen was 89 procent (zeer) tevreden. In 2025 is dit 86 procent. De tevredenheid over de Zeeuwse economie is vrijwel gelijk gebleven. Nog steeds geeft ongeveer driekwart van de inwoners aan hier (zeer) tevreden over te zijn. De waardering voor het Zeeuws landschap is in 2025 voor het eerst gemeten en kan daarom niet worden vergeleken met 2021.

Oudere inwoners zijn meer tevreden dan jongere inwoners

Over het algemeen zijn oudere inwoners meer tevreden dan jongere inwoners. Zo is 89 procent van de inwoners van 60 jaar en ouder (zeer) tevreden over de Zeeuwse samenleving. Bij inwoners van 16 tot en met 44 jaar is dit 84 procent. Voor de economie geldt eenzelfde patroon: bij de oudste groep is 79 procent (zeer) tevreden, en bij de jongste groep 75 procent. Ook het landschap wordt iets positiever beoordeeld door oudere inwoners: 93 procent tegenover 90 procent bij de jongere groep.²

Tevredenheid verschilt per gemeente en per thema

In alle gemeenten beoordelen inwoners het landschap ongeveer even positief. Als het gaat om de tevredenheid over de samenleving dan zijn de verschillen groter. In de gemeenten Goes (91%), Veere (89%) en Middelburg (89%) ligt het aandeel (zeer) tevreden inwoners hoger dan het Zeeuwse gemiddelde van 86 procent. In Vlissingen (81%) en Terneuzen (84%) ligt dit aandeel lager.

Voor de economie zijn de verschillen tussen gemeenten nog groter. Goes (82%), Veere (83%) en Tholen (83%) scoren boven het Zeeuwse gemiddelde van 77 procent. In Hulst (74%), Sluis (68%) en Vlissingen (69%) ligt de tevredenheid juist lager.

Meer inwoners zien negatieve ontwikkelingen, maar de helft is positief

We hebben inwoners ook gevraagd hoe zij in het algemeen kijken naar de ontwikkelingen in Zeeland. De resultaten laten zien dat hun mening sinds 2021 is veranderd.

Het aandeel inwoners dat vindt dat het in Zeeland over het algemeen de verkeerde kant opgaat, is toegenomen. In 2021 ging het om 19 procent. In 2025 is dit gestegen naar 27 procent. Toch vindt de helft van de inwoners dat het over het algemeen de goede kant opgaat. Het aandeel inwoners dat aangeeft het niet te weten, is nagenoeg gelijk gebleven. In 2021 was dit 23 procent en in 2025 24 procent.

Optimisme verschilt per leeftijdsgroep

Inwoners van 16 tot en met 44 jaar zijn het meest positief over de ontwikkelingen in Zeeland. In deze groepen zijn er aanzienlijk meer inwoners die vinden dat het de goede kant op gaat dan inwoners die vinden dat het de verkeerde kant op gaat. Bij inwoners van 45 tot en met 59 jaar is dit verschil het kleinst. Dat betekent dat zij minder positief zijn dan andere leeftijdsgroepen. Bij inwoners van 60 jaar en ouder is het verschil weer groter dan bij de middelste leeftijdsgroep.

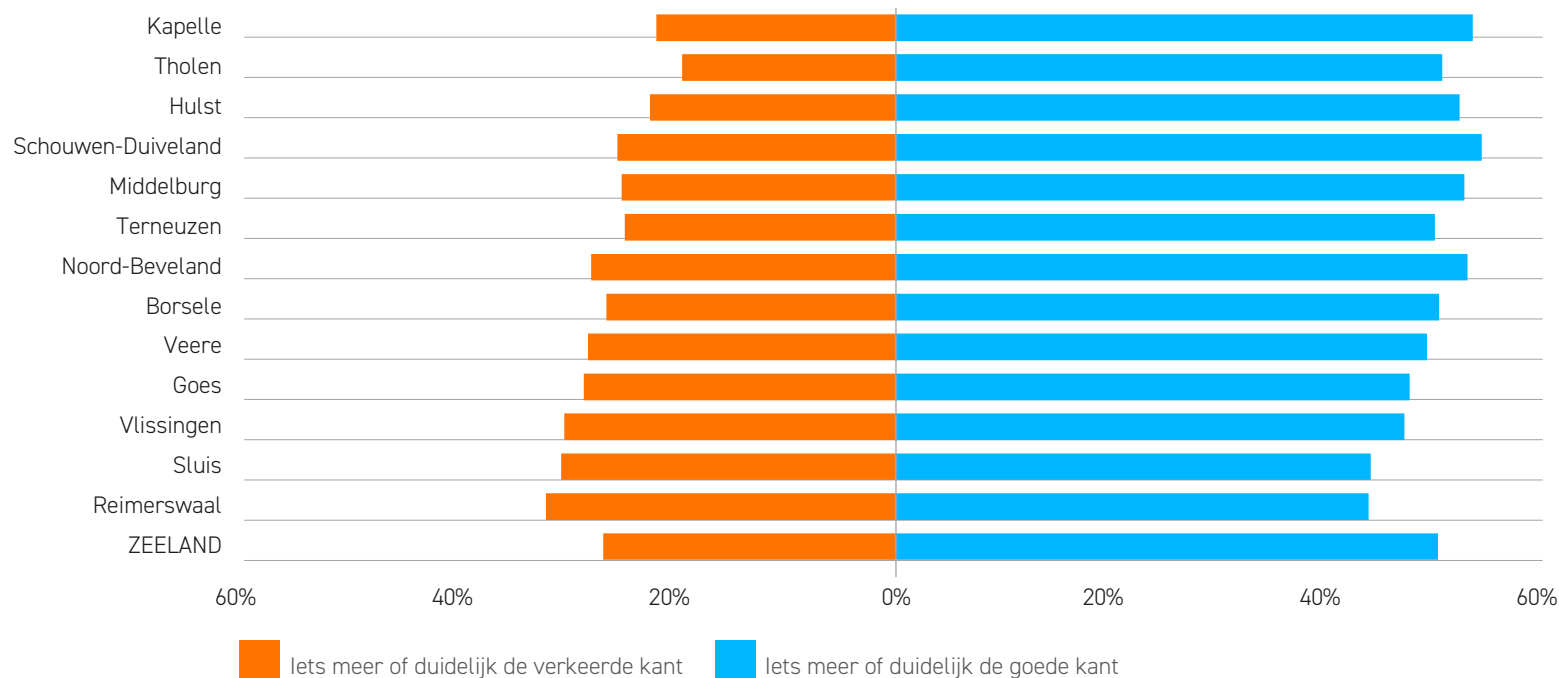
² Het SCP onderzoekt in Burgerperspectieven hoe Nederlanders aankijken tegen de economie en samenleving in Nederland. In ons onderzoek is specifiek gevraagd naar de Zeeuwse economie en samenleving, waardoor een vergelijking met landelijke cijfers niet mogelijk is.

Verschillen tussen gemeenten

Ook tussen gemeenten zijn er verschillen waar te nemen in de beoordeling van de algemene ontwikkelingen in Zeeland. Inwoners van Kapelle en Tholen zijn het meest positief: in deze gemeenten is het verschil tussen het aandeel inwoners dat vindt dat het de goede kant op gaat (50-53%) en het aandeel dat het de verkeerde kant op gaat (20-22%) het grootst.

Ook in Hulst en op Schouwen-Duiveland is dit verschil relatief groot (52-54% positief tegenover 23-26% negatief). In gemeenten als Reimerswaal, Sluis en Vlissingen is het verschil juist kleiner (44-47% positief tegenover 31-32% negatief) en zijn inwoners minder positief over de richting waarin Zeeland zich ontwikkelt.

Figuur 9.1 Algemeen oordeel over de ontwikkelingen in Zeeland, naar woongemeente; gerangschikt naar saldo van positieve en negatieve oordelen [a]

[a] Het saldo is het aandeel inwoners dat vindt dat het in Zeeland de goede kant opgaat, minus het aandeel dat vindt dat het de verkeerde kant opgaat.

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Wat gaat goed en wat zijn de belangrijkste problemen volgens de Zeeuwse inwoners

We hebben inwoners gevraagd wat zij goed vinden gaan in de provincie en wat zij op dit moment als de belangrijkste problemen zien in Zeeland. Zij konden bij beide vragen een toelichting geven van maximaal 250 tekens. In totaal hebben 8.237 inwoners een toelichting gegeven over wat goed gaat in Zeeland. Daarnaast hebben 9.027 inwoners aangegeven wat volgens hen de belangrijkste problemen zijn.

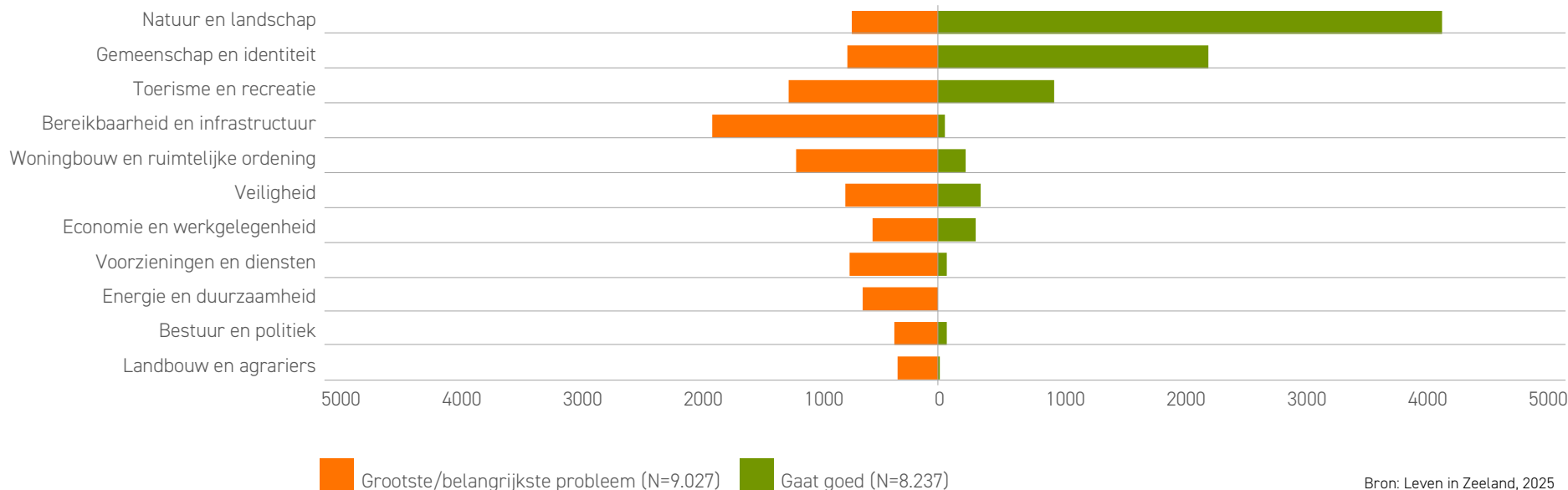
Natuur, gemeenschap en bereikbaarheid domineren de beleving

Uit de antwoorden op beide open vragen komen elf overkoepelende thema's naar voren (Zie ook Onderzoeksverantwoording).

Figuur 9.2 laat zien hoeveel antwoorden in elk thema vallen.

Als we kijken naar wat inwoners vinden dat goed gaat in Zeeland, dan vallen veel antwoorden binnen het thema natuur en landschap. Meer dan de helft van de respondenten geeft een antwoord dat bij dit thema past. Ook binnen het thema gemeenschap en identiteit zien we veel antwoorden met een positieve beoordeling.

Figuur 9.2 Verdeling (aantal) inwonersantwoorden over wat goed gaat in Zeeland en wat zij de belangrijkste problemen in de provincie vinden, naar thema

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Tabel 9.2 Meest voorkomende woorden en woordcombinaties per thema [a,b]

Thema	Grootste / belangrijkste probleem (woordfrequentie)	Gaat goed (woordfrequentie)
Natuur en landschap	Natuur (263), vervuiling (167), PFAS (137), landschap (136) en milieu (114).	Rust (2092), natuur (1386), ruimte (1203), mooi (785), landschap (523), omgeving (477), prachtig (224), groen (186), water (181), kust (162), schoon (120), landelijk (62) en polder (59).
Gemeenschap en identiteit	Asielzoekers (180), vergrijzing (149), samenleving (87) en elkaar (68).	Elkaar (471), saamhorigheid (407), trots (369), nuchter (267), samenleving (239), vriendelijk (218), gemoedelijk (154), mentaliteit (148), vrijheid (121), identiteit (73) en hulp (61)
Toerisme en recreatie	Toerisme (1142), drukte (278), vakantieparken (185) en kustlijn (151).	Toerisme (410), strand (363), fietsen (186), evenementen (80).
Bereikbaarheid en infrastructuur	Openbaar vervoer (794), bereikbaarheid (447), tunnel (277), ov (211), auto (167), bus (123), A58 (106), Vlaketunnel (91), verbinding (80) en trein (75).	
Woningbouw en ruimtelijke ordening	Woningtekort (422), betaalbaarheid (362), wonen (193), huizen (148), woningbouw (120) en starters (111).	Kleinschalig (96) en betaalbaar wonen (91).
Veiligheid	Criminaliteit (199), overlast (187), veiligheid (172), politie (86) en drugs (57)	Veiligheid (313) en weinig criminaliteit (76)
Economie en werkgelegenheid	Bedrijven (206), werkgelegenheid (98), opleidingen (75), economie (70), banen (68) en werk (61).	Werk (132), economie (87) en bedrijvigheid (67)
Voorzieningen en diensten	Voorzieningen (267), zorg (266), ziekenhuis (193), winkels (138).	Winkels (63)
Energie en duurzaamheid	Nieuwe kerncentrale (455), energie (179), windmolens (84) en hoogspanningsmasten (68).	
Bestuur en politiek	Overheid (118), Den Haag (79) en politiek (62).	
Landbouw en agrariërs	Landbouw (180), boeren (155) en stikstof (74)	

[a] Alleen woorden of woordcombinaties die vaker dan 50 keer zijn genoemd, staan in de tabel.

[b] Tussen haakjes de aantallen antwoorden

De analyse van de (belangrijkste) problemen laat zien dat veel antwoorden onder de thema's bereikbaarheid en infrastructuur vallen. Daarna volgen toerisme, recreatie, woningbouw en ruimtelijke ordening.

De mening van inwoners over thema's zoals toerisme, veiligheid en woningbouw is verdeeld. Bij deze thema's noemen inwoners zowel dingen die goed gaan als dingen die niet goed gaan.

Rust, saamhorigheid en woningtekort vormen de kern

Om beter te begrijpen wat inwoners bedoelen, hebben we gekeken naar de woorden of woordcombinaties die zij in hun antwoorden gebruiken als ze tevreden zijn of als zij zich zorgen maken.

Bij positieve ervaringen met natuur en landschap komen vooral woorden als rust, ruimte en natuur voor. Dit laat zien dat inwoners de openheid en het groene karakter van Zeeland waarderen. Bij gemeenschap en identiteit zien we woorden als 'elkaar', 'saamhorigheid' en 'nuchter'. Dit wijst op waardering voor de sociale verbondenheid, mentaliteit en onderlinge hulp.

Bij het aangeven van problemen van bereikbaarheid en infrastructuur wordt vaak het openbaar vervoer genoemd als grootste probleem. Bij woningbouw en ruimtelijke ordening gaat het vooral over het woningtekort en de betaalbaarheid van woningen. Bij toerisme en recreatie komen woorden als 'drukke' en 'vakantieparken' regelmatig terug.

Inwoners waarderen ruimte en verbondenheid, zorgen over toerisme en infrastructuur

Om de antwoorden verder concreet te maken, tonen we vanaf hier per thema enkele kenmerkende citaten. Hoe vaker een thema door respondenten wordt genoemd, hoe meer citaten we ervan laten zien. Zo staat het aantal citaten in verhouding tot de 'zwaarte' of het belang van het thema. De citaten zijn bedoeld als illustratie en geven een beeld van zowel waardering als zorgen.

Natuur en landschap

Inwoners noemen natuur en landschap vaak als iets dat goed gaat in Zeeland. Ze waarderen vooral de rust, de ruimte en het groen. Tegelijkertijd uit een kleiner deel van de inwoners zorgen over vervuiling en aantasting van het landschap door bijvoorbeeld industriële activiteiten en infrastructurele projecten.

Gaat goed:

"Fantastische plek om te leven, met heel veel water en ruimte."

"Blij met de ruimte, rust, strand & mooie steden."

"Ik kan nog steeds genieten van onze mooie provincie en blij worden als ik terugkom uit een weekendtrip van de dijken en ons mooie landschap."

"Goede wegen en fietspaden, ruimte, natuur om ons heen.

Overzichtelijk. Niet te grote steden en dorpen."

"Rust, ruimte en de zee."

"Rustig wonen in een mooie omgeving."

Grootste/belangrijkste probleem:

"Vervuilende industrie, PFAS, onnodige aanleg wegen, fijnstof, slecht onderhoud dijken door waterschap."

Gemeenschap en identiteit

Bij gemeenschap en identiteit gaat het vooral om hoe inwoners met elkaar omgaan. Velen spreken hun waardering uit voor vriendelijkheid en saamhorigheid onder elkaar. Tegelijkertijd zijn er zorgen over demografische ontwikkelingen (zoals vergrijzing en de komst van asielzoekers), de toename van onverschilligheid, individualisme en sociale vervreemding, en het gevoel dat mensen minder rekening met elkaar houden.

Gaat goed:

"De vriendelijkheid en gemoedelijkheid van de Zeeuwen, daar ben ik trots op. We zeggen elkaar over het algemeen nog goedendag."

"De behulpzaamheid van de inwoners, het klaarstaan voor een ander en het trotse gevoel om een Zeeuw te zijn."

"De gemeenschapszin, er wordt op straat nog gegroet."

Mentaliteit van leven en laten leven en toch is er een vorm van sociale controle."

"Blij dat in onze provincie nog naar elkaar wordt omgekeken, dat de dorpssamenleving sterk is, zodat mensen de hulp krijgen die de overheid laat liggen."

Grootste/belangrijkste probleem:

"De grootte van de groepen asielzoekers en arbeidsmigranten die geplaatst worden in de dorpen."

"Normen en waarden en zeker respect."

Toerisme en recreatie

Inwoners ervaren toerisme en recreatie zowel positief als negatief. Respondenten waarderen recreatiemogelijkheden en ruimte voor ontspanning, maar maken zich zorgen over drukte en effecten van toerisme op leefbaarheid.

Gaat goed:

"Nog genoeg ruimte om te wandelen en te fietsen, vooral langs het water."

"Ruimte en veelzijdig in jaargetijden, rustig in de winter en bedrijvig in het zomerseizoen. Door het toerisme hebben we een veelzijdigheid aan winkels."

"Goede mix van natuur, industrie, toerisme. Genoeg ruimte voor ontspanning en voor het individu."

Grootste/belangrijkste probleem:

"Het grote aantal toeristen en auto's dat de provincie bezoekt. Inwoners zijn hier de dupe van."

"De balans m.b.t. toerisme is mijns inziens zoek. Toerisme is belangrijk voor onze economie maar mag niet ten koste gaan van onze natuur en leefbaarheid. Een goede plek om te wonen is meer waard dan nog een hotel of vakantiepark."

"Bouw vakantieparken ten koste van milieu. Bouw leuke vakantiewoningen die voor 20% slechts bewoond worden. Verhuur/verkoop woningen aan toeristen, ten nadele van Zeeuwse woningzoekenden."

Bereikbaarheid en infrastructuur

Bereikbaarheid is het thema dat door de meeste inwoners als probleem wordt genoemd. Openbaar vervoer en de kwaliteit van verbindingen staan daarbij centraal.

Grootste/belangrijkste probleem:

- "Bereikbaarheid met openbaar vervoer naar ADRZ Goes, problemen rond de Vlaketunnel, slechte doorstroming A58."
- "Bereikbaarheid met de Randstad is slecht."
- "Het vervoer: bus en trein rijden te weinig en sluiten slecht aan."
- "De verbindingen qua vervoer kunnen nog wel wat beter. Eén spoorlijn is dat wel genoeg voor onze regio?"

Woningbouw en ruimtelijke ordening

Wonen is een thema waar inwoners veel zorgen over uiten. Vooral betaalbaarheid van wonen en het woningtekort worden genoemd. Positieve ervaringen hebben vooral betrekking op het comfortabel wonen in de provincie.

Gaat goed:

- "Mooi, comfortabel en betaalbaar kunnen wonen in een gebied dat vrijwel alles heeft wat je nodig hebt in de directe omgeving. Dit geldt overigens wel alleen als je een auto bezit."

Grootste/belangrijkste probleem:

- "Dat er zo weinig huizen gebouwd worden tegen een betaalbare prijs."
- "Leegstaande panden blijven verwaarloosd achter terwijl nieuwe grond wordt bebouwd."
- "Te kort aan betaalbare woningen vind ik zorgelijk: gaan onze kinderen een huis kunnen vinden?"

Veiligheid

Inwoners ervaren Zeeland over het algemeen als rustig, maar hebben ook zorgen over criminaliteit en geweld, vooral in de steden.

Gaat goed:

"Hier in Zeeland is alles gelukkig nog vrij rustig, weinig criminaliteit en het meeste is onder controle."

Grootste/belangrijkste probleem:

"De toename van geweld en bedreigingen in met name de steden baart mij zorgen."

"Drugs, smokkel en steeds meer jongeren met wapens en messen op zak."

Economie en werkgelegenheid

Over economie en werkgelegenheid noemen inwoners zowel positieve als negatieve punten. Werkgelegenheid en flexibiliteit van ondernemers worden gewaardeerd, terwijl er zorgen bestaan over onderwijs en het vertrek van jongeren uit de provincie.

Gaat goed:

"De werkgelegenheid is hier goed, en de nuchtere Zeeuwse ondernemers weten ondanks allerlei regeltjes toch flexibel een weg te vinden."

Grootste/belangrijkste probleem:

"Te weinig hoger onderwijs, de kinderen verhuizen naar andere provincies en komen niet terug."

Energie en duurzaamheid

Bij energie en duurzaamheid wordt vooral zorg geuit over nieuwe kerncentrales, en de impact van windmolens en zonnepanelen op het landschap.

Grootste/belangrijkste probleem:

"Zeeland wordt te veel belast met de doorvoer van energie, zeker nu er mogelijk nog kerncentrales bij komen."

"Zonnepanelen en windmolens midden in het mooie Zeeuwse landschap."

Voorzieningen en diensten

Inwoners waarderen voorzieningen zoals winkels, festivals en cultuur. Tegelijkertijd worden het aanbod van zorg en de bereikbaarheid van lokale diensten als problemen genoemd.

Gaat goed:

"Natuur, foodtruckfestivals, aanbod poppodia, oog voor traditie, weinig files, winkelaanbod, veel monumenten en historische gebouwen, kust."

Grootste/belangrijkste probleem:

"Opleidingen voor kinderen, natuur, speelplekken voor kinderen, bereikbaarheid ziekenhuizen, dokters en buurtwinkels."

"Verdwijnen van zorg in de directe omgeving."

Bestuur en politiek

Als het gaat om bestuur en politiek, geven inwoners aan dat zij zich onvoldoende gehoord voelen door gemeente en hogere overheden.

Grootste/belangrijkste probleem:

"Dat overheden zo slecht luisteren naar de eigen bevolking (doen hun eigen zin). Geen goede participatie zowel bij gemeente als bij hogere overheid."

"Dat we niet zo belangrijk gevonden worden in Den Haag. Er bestaat nog meer dan de Randstad."

Landbouw en agrariërs

Inwoners maken zich zorgen over zowel de intensieve landbouw alsook over de situatie van boeren.

Grootste/belangrijkste probleem:

"Landbouw moet beter en duurzamer kunnen. Minder gifstoffen en uitputten van de grond."

"Boeren die het moeilijk hebben met stikstof en gebrek aan zoet water."

Prioriteiten richting 2050

We hebben inwoners niet alleen gevraagd hoe het nu gaat in Zeeland. We vroegen ook welke onderwerpen volgens hen aandacht nodig hebben om Zeeland in 2050 een fijne plek te laten zijn. Inwoners konden kiezen uit twintig thema's. Daarnaast konden zij zelf een onderwerp toevoegen: vier procent van de inwoners gaf aan een ander thema belangrijk te vinden.³

Inwoners geven prioriteit aan wonen en zorg voor ouderen

De inwoners geven vooral prioriteit aan betaalbare woningen (44%), toegankelijke zorg voor ouderen (31%) en het oplossen van het woningtekort (28%). Daarnaast worden woningaanpassingen voor ouderen (20%) en goedkopere huurwoningen voor mensen met minder geld (18%) vaak genoemd. Dit laat zien dat wonen en zorg voor kwetsbare groepen voor veel inwoners bovenaan staan.

Daarnaast noemen zij het stimuleren van lokaal ondernemerschap (15%), waterveiligheid en dijkversterking (15%) en meer ruimte voor natuur en biodiversiteit (13%). De thema's investeren in technologie (3%), duurzame energie (2%) en openbaar vervoer (<1%) worden het minst genoemd.

Verschillen tussen gemeenten

We zijn nagegaan of het benoemen van prioriteit verschilt tussen de gemeenten. Het grootste verschil zien we bij het thema oplossen van het woningtekort. Inwoners van Hulst, Sluis en Terneuzen noemen dit thema minder vaak dan inwoners van andere gemeenten (variërend

van 21 tot 22% tegenover 28% gemiddeld). Daarnaast krijgt lokaal ondernemerschap relatief meer aandacht in de Zeeuws-Vlaamse gemeenten dan in de rest van Zeeland (variërend van 17 tot 18% tegenover 15% gemiddeld). Waterveiligheid wordt juist vaker genoemd in de gemeenten Schouwen-Duiveland, Kapelle en Borsele (variërend van 17 tot 18% tegenover 15% gemiddeld). Milieuvriendelijker boeren wordt over de hele linie weinig genoemd, maar iets vaker in de gemeenten Borsele, Veere, Noord-Beveland en Schouwen-Duiveland (variërend van 12 tot 13% tegenover 10% gemiddeld).

Prioriteiten verschillen per leeftijd

Over het algemeen sluiten de thema's die inwoners belangrijk vinden nauw aan bij hun levensfase. Jongere inwoners (16–29 jaar) noemen vooral het tekort aan betaalbare woningen als belangrijk aandachtspunt. Zij benadrukken daarnaast het belang van het oplossen van het woningtekort en de mogelijkheden om zich op te leiden of om te scholen voor banen van de toekomst.

De leeftijdsgroep 30–44 jaar noemt vaker thema's als lokaal ondernemerschap en meer ruimte voor natuur en biodiversiteit. Oudere inwoners (80 jaar en ouder) hechten vooral waarde aan toegankelijke zorg en woningaanpassingen die het mogelijk maken om langer zelfstandig te blijven wonen.

³ Dit gaat vooral over onderwerpen zoals het beperken van toerisme, het verbeteren van het zorgaanbod en aandacht voor demografische ontwikkelingen, bijvoorbeeld het aantrekkelijk maken van Zeeland voor jongeren en het reguleren van de instroom van nieuwkomers, zoals asielzoekers.

Figuur 9.3 Percentage inwoners dat aangeeft aan welk thema nu gewerkt moet worden voor een fijn Zeeland in 2050

[a] Bij anders gaat het om zaken zoals het beperken van toerisme, het verbeteren van het zorgaanbod en aandacht voor demografische ontwikkelingen, bijvoorbeeld het aantrekkelijk maken van Zeeland voor jongeren en het reguleren van de instroom van nieuwe inwoners, zoals asielzoekers.

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Tabel 9.3 Verdeling van voorkeuren van inwoners bij tien dilemma's

Keuze A	Sterke voorkeur A	Lichte voorkeur A	Lichte voorkeur B	Sterke voorkeur B	Keuze B
We investeren in economische groei, ook als dat ten koste gaat van schone lucht en rust.	6%	14%	39%	41%	Schone lucht en rust moeten behouden blijven, ook als dat betekent dat de economie minder groeit.
Gebouwen met cultuurhistorische waarde moeten blijven staan, ze mogen niet worden gesloopt voor nieuwbouw.	42%	30%	21%	8%	Als nieuwbouw beter past bij de wensen van inwoners en ondernemers, mag dat ten koste gaan van historische gebouwen.
We geven toerisme de ruimte omdat dat goed is voor de economie, ook als dat overlast geeft voor inwoners.	6%	18%	36%	40%	Het woongenot van inwoners gaat vóór toerisme, ook als dat minder goed is voor de economie.
Steden moeten goed bereikbaar blijven met de auto, ook in het centrum.	28%	27%	28%	16%	Auto's mogen niet meer het centrum in, ook al betekent dit dat het centrum met de auto minder goed bereikbaar is.
Zeeland moet aantrekkelijker worden voor grote bedrijven, ook als dat ten koste gaat van landbouw en natuur.	7%	19%	39%	34%	We beschermen het landschap, ook als dat betekent dat er minder bedrijven en banen komen.
We bouwen vooral binnen steden en dorpen om het landschap te sparen, ook als dat minder ruimte betekent in de steden en dorpen voor groen, wandelen en fietsen.	13%	22%	45%	20%	We bouwen ook buiten steden en dorpen, zodat er binnen meer ruimte blijft voor groen, wandelen en fietsen in de steden en dorpen
We beschermen het landschap, ook als dat betekent dat er minder nieuwe woningen komen.	21%	32%	38%	9%	We bouwen nieuwe woningen, ook als dat betekent dat er stukken landschap verdwijnen.
De wegen mogen worden uitgebreid om steden en dorpen beter bereikbaar te maken, ook als dat ten koste gaat van onbebouwd gebied (zoals natuur of landbouwgrond).	12%	37%	34%	17%	De wegen mogen niet worden uitgebreid om steden en dorpen beter bereikbaar te maken, omdat dat ten koste gaat van onbebouwd gebied (zoals natuur of landbouwgrond)
Landbouwgrond moet alleen gebruikt worden voor de landbouw.	29%	24%	34%	13%	Landbouwgrond mag ook gebruikt worden voor andere functies als wonen, zonneparken of natuur.
Zonnepanelen mogen alleen op daken worden gelegd, ook als dat betekent dat we andere manieren moeten vinden om de groene energiedoelen te halen.	36%	27%	27%	10%	Zonnepanelen mogen zowel op daken als in het landschap worden geplaatst, omdat het belangrijk is om de groene energiedoelen te halen.

Noot. Respondenten zonder keuze of antwoord zijn buiten deze analyse gehouden. Dit aandeel lag bij per stelling rond de zes procent.

Bron: Leven in Zeeland, 2025

Sommige onderwerpen, zoals goedkopere huurwoningen en woningbouw met aandacht voor klimaat en milieu, worden door inwoners van alle leeftijden ongeveer even vaak genoemd.

Keuzes maken

Tot slot hebben we inwoners tien dilemma's voorgelegd, met telkens twee uitersten. Bij elk dilemma werd hen gevraagd waar hun voorkeur naar uitging. Ongeveer zes procent van de inwoners gaf geen antwoord of maakte geen keuze. Deze groep is voor de verdere analyse buiten beschouwing gelaten.

Duidelijke keuzes bij economie, leefklimaat en erfgoed

Bij een aantal dilemma's maken inwoners duidelijke keuzes: dit geldt vooral voor vragen waarin economische groei wordt afgezet tegen leefkwaliteit. Zo kiest een ruime meerderheid voor het behoud van schone lucht en rust, ook als dat betekent dat de economie minder groeit (80% voorkeur). Ook bij toerisme is de voorkeur duidelijk: inwoners vinden het woongenot belangrijker dan verdere groei van het toerisme (76% voorkeur). Daarnaast geeft een grote meerderheid de voorkeur aan het beschermen van het landschap, zelfs als dat betekent dat er minder bedrijven en banen komen (73% voorkeur).

Ook bij cultuurhistorie en het plaatsen van zonnepanelen zijn de keuzes eenduidig. Veel inwoners vinden dat gebouwen met cultuurhistorische waarde behouden moeten blijven (71% voorkeur). Daarnaast is er een duidelijke voorkeur voor het plaatsen van zonnepanelen op daken in plaats van in het landschap (respectievelijk 63% en 37% voorkeur).

Minder uitgesproken voorkeuren bij ruimtegebruik en mobiliteit

Bij dilemma's over ruimtegebruik en bereikbaarheid zijn de meningen meer verdeeld. Zo zijn inwoners minder eensgezind over de vraag of stedelijke centra autoluw moeten worden of goed bereikbaar moeten blijven met de auto (respectievelijk 44% en 56% voorkeur). Ook bij woning- en wegenbouw is er geen duidelijke meerderheid voor één richting.

Inwoners zijn terughoudend als het gaat om het opgeven van onbebouwd gebied, zoals natuur, landbouwgrond en landschap, voor nieuwe woningen en wegen. Wel lijken meer inwoners de voorkeur te geven aan bouwen buiten de bestaande steden en dorpen, zodat er binnen ruimte blijft voor groen en recreatie (65% voorkeur).

Conclusie

In dit venster is onderzocht hoe inwoners van Zeeland de algemene situatie in de provincie ervaren en welke keuzes zij belangrijk vinden met het oog op de toekomst. De manier waarop inwoners Zeeland nu waarderen, geeft daarmee ook een indicatie van welke kwaliteiten zij willen behouden en op welke punten zij verbetering noodzakelijk achten richting de toekomst.

Ongeveer de helft van de inwoners vindt dat Zeeland de goede kant opgaat, al is het aandeel inwoners dat negatieve ontwikkelingen ziet toegenomen ten opzichte van vier jaar geleden. Over het algemeen zijn inwoners positief over het landschap, de Zeeuwse samenleving en de economie. Rust, ruimte en groen worden vaak genoemd

als kernkwaliteiten van de provincie, evenals vriendelijkheid en saamhorigheid tussen inwoners. Tegelijkertijd ervaren inwoners ook knelpunten. Bereikbaarheid wordt het vaakst genoemd, waarbij vooral het openbaar vervoer en de kwaliteit van verbindingen aandacht vragen. Daarnaast maken inwoners zich zorgen over de betaalbaarheid van wonen, het woningtekort en de druk van toerisme op de lokale leefbaarheid.

Met het oog op de toekomst geven inwoners richting 2050 vooral prioriteit aan voldoende en betaalbare woonruimte en goede zorg voor ouderen. Hoewel het woningtekort in heel Zeeland als belangrijk wordt gezien, is de wens om het woningtekort aan te pakken iets minder groot in Zeeuws-Vlaanderen. In de gemeenten Sluis, Hulst en Terneuzen hechten inwoners juist relatief meer belang aan het versterken van lokaal ondernemerschap. Verder laten de resultaten zien dat inwoners bij toekomstige keuzes vaker het behoud van leefklimaat laten prevaleren boven economische groei. Dit komt onder andere naar voren bij toerisme: inwoners erkennen het economische belang, maar vinden dat verdere groei niet ten koste mag gaan van het landschap en de leefbaarheid. Over ruimtegebruik bij woning- en wegenbouw zijn de meningen minder uitgesproken; inwoners onderschrijven het belang van woningbouw, maar willen natuur en landbouwgrond niet zomaar opofferen.

De uitkomsten bieden enkele denkrichtingen voor beleid. De hoge waardering voor landschap en de natuurlijke omgeving laat zien dat deze kwaliteiten als belangrijke uitgangspunten gelden bij toekomstige ruimtelijke keuzes. Tegelijkertijd maakt de brede steun voor woningbouw

duidelijk dat ontwikkeling onvermijdelijk is. Dit kan betekenen dat woningbouwopgaven vooral vragen om zorgvuldige inpassing, waarbij rekening wordt gehouden met bestaande bebouwing en met het karakter en de identiteit van het Zeeuwse landschap.

Daarnaast komt uit de resultaten een dubbel beeld naar voren als het gaat om wonen in landelijk gebied. Inwoners waarderen de rust en ruimte van Zeeland sterk, terwijl zij tegelijkertijd veel belang hechten aan een goede bereikbaarheid van voorzieningen en verbindingen met andere regio's. Verbeteringen in bereikbaarheid kunnen bijdragen aan een betere toegankelijkheid van voorzieningen en kunnen daarmee ook de aantrekkelijkheid van de regio vergroten. Dit roept de vraag op hoe deze gewenste verbetering kan samengaan met het behoud van rust en ruimte. De resultaten laten daarmee zien dat keuzes rond bereikbaarheid en mobiliteit nauw samenhangen met bredere afwegingen over leefbaarheid, groei en de gewenste ontwikkeling van Zeeland richting de toekomst.

Referenties

CBS Statline (2025). *Regionale Monitor Brede Welvaart, thema*. Geraadpleegd op 5 januari 2026 van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/thema>

Overleg Zeeuwse Overheden (2025). *Zeeland 2050: bouwen aan de delta van de toekomst*. Toekomstperspectief. Geraadpleegd op 2 februari 2026 van https://zeeland2050.nl/sites/default/files/2025-07/magazine_zeeland_2050.pdf

Portret

Eefke | 12 jaar | Lewedorp

De ene week woon ik bij mijn vader op een boerderij in de buurt van Lewedorp. De andere week woon ik in Lewedorp zelf bij mijn moeder, want mijn ouders zijn gescheiden. Ik vind de afwisseling leuk, maar elke week mijn tas weer inpakken is minder leuk. In totaal heb ik zes broers en zussen, inclusief mijn stiefbroers en -zussen. Sinds januari van dit jaar ben ik kinderburgemeester van de gemeente Borsele.

Nieuwe fase

Na de zomer ga ik naar de middelbare school. Het wordt wel anders, want nu zit ik op de basisschool in Lewedorp en straks ga ik naar het Ostrea Lyceum in Goes. Dan moet ik naar Goes fietsen en ik heb juist een hekel aan fietsen. Ik ga mavo/havo doen. Ik heb er wel zin in en vind het niet heel spannend. Mijn zussen zitten ook al op het Ostrea, daardoor was het voor mij geen lastige keuze. Ik ken alleen nog niet echt iemand in mijn nieuwe klas, want er is niemand van mijn basisschool die ook naar het Ostrea gaat.

Portret

Eefke | 12 jaar | Lewedorp

Hobby's

Ik vind veel dingen leuk om te doen. Ik houd van zwemmen, bij mijn vader in de tuin of bij Stelleplas, het zwembad van Heinkenszand. Ik houd van afspreken met vriendinnen, dansen en feesten. Naar feestjes gaan of zelf feestjes organiseren, het maakt me niet uit. Ook zit ik op voetbal bij Lebo. Ik denk dat ik dat nu al drie jaar doe. De vereniging is niet alleen van Lewedorp, maar is samen met Nieuwdorp en 's-Heerenhoek. Als we een thuiswedstrijd hebben, is die op een van deze drie plekken. Gelukkig is dat allemaal niet zo ver fietsen. Met de bus gaan is lastig hier, want er is alleen een belbus.

Opgroeien in Lewedorp

Het is superleuk om in Lewedorp te wonen. Ik ken de weg goed; het is niet zo groot. Er zijn wel verschillende voorzieningen, zoals een school. Er is een park en er zijn veel speeltuinen. Er was een winkel, maar die is weg. Er is nog wel een cafetaria waar je gebak en ijsjes kunt halen. Het leukst vind ik dat ik bijna iedereen ken. Wat ook heel leuk is, is de Soos. Dat is voor kinderen uit de bovenbouw van de basisschool en zij organiseren allerlei activiteiten. Soms gaan we op de fiets naar De Piet en doen we

spelletjes of roosteren we marshmallows.

Met carnaval spelen we vaak levend Stratego. Jammer is dat ik nu naar de oudere groep moet, de Club, die is voor kinderen tot 16 jaar.

Kinderburgemeester

Vorig jaar kwamen de echte burgemeester en de kinderborgemeester van Borsele bij ons in de klas. Ze vertelden toen dat er een nieuwe kinderborgemeester gezocht werd. Thuis zei ik tegen mama dat het me leuk leek om kinderborgemeester te worden. Ik stuurde een filmpje op en in de volgende ronde moest ik een presentatie geven. Ik heb toen verteld dat ik wil dat er verandering komt in discriminatie, vooral tussen jongeren. Ook vind ik dat sport voor iedereen moet zijn: niet dat je, als je minder geld hebt, meteen niet meer kunt sporten. Sporten is niet alleen gezond, maar ook heel goed voor je sociale contacten. Daarnaast vind ik het belangrijk dat er meer lantaarnpalen komen, zodat het lichter is op straat als ik naar de voetbal fiets of naar Heinkenszand. Toen werd ik gekozen. Inmiddels ben ik een half jaar kinderborgemeester en ik vind het heel leuk.

“Wat ook heel leuk is, is de Soos. Dat is voor kinderen uit de bovenbouw van de basisschool en zij organiseren allerlei activiteiten.”

Toekomst

Of ik later de politiek in wil? Dat weet ik nog niet. Het lijkt me wel heel leuk om later beroemd te worden. Dat zou door acteren kunnen zijn, want het lijkt me leuk om actrice te worden. Vroeger maakte ik ook veel nepvlogs met mijn zus en dat vond ik toen heel leuk. Mijn stiefmoeder zei dat er een school in Rotterdam is waar je actrice kunt worden: de kunstacademie. Ik wil alleen echt niet in Rotterdam wonen, want ik ben voor Ajax. En ik vind het fijn om in Zeeland te blijven wonen, want hier is veel natuur en ik houd van het Zeeuwse accent.

10

10 Slotbeschouwing: leven in Zeeland volgens inwoners

Met het onderzoek Leven in Zeeland brengt HZ | Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving elke vier jaar in beeld hoe inwoners de kwaliteit van leven in Zeeland op dit moment ervaren ('hier en nu') en welke verwachtingen zij hebben ten aanzien van de toekomst ('later'). Door zeven thematische 'vensters' ontstaat een beeld van de Zeeuwse samenleving: hoe ervaren Zeeuwen het wonen, werken en leven in Zeeland anno 2025? Ruim 11 duizend inwoners vulden de vragenlijst in en deelden hun ervaringen en meningen over de regio. In deze slotbeschouwing staat een overzicht van de belangrijkste conclusies uit het onderzoek met daarbij een zestal denkrichtingen voor beleid.

Belangrijkste conclusies

Meeste inwoners tevreden, maar ook zorgen

Uit dit onderzoek blijkt dat inwoners van Zeeland over het algemeen tevreden zijn over hun eigen leven alsook over het leven in Zeeland in het algemeen: de Zeeuwse samenleving, het Zeeuwse landschap en de Zeeuwse economie krijgen een ruime voldoende. Nog steeds vinden meer inwoners dat het met Zeeland de goede kant opgaat dan de verkeerde, maar het aandeel inwoners dat vindt dat het de verkeerde kant op gaat, is wel toegenomen ten opzichte van vier jaar geleden. Positief en trots zijn inwoners vooral over rust, natuur, ruimte en saamhorigheid. Belangrijkste aandachtsgebieden volgens inwoners zijn op dit moment de bereikbaarheid, de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen en

de druk van toerisme op de lokale leefbaarheid. Voor de toekomst zien inwoners wonen en ouderenzorg als belangrijkste prioriteiten.

Woontevredenheid onveranderd hoog, wel toename overlast

Inwoners van Zeeland zijn doorgaans erg tevreden met hun eigen woning en woonomgeving, ook in vergelijking met andere Nederlandse regio's. Ook voelen zij zich relatief veilig in hun woonomgeving. Veiligheid blijft echter wel een belangrijk thema voor inwoners: zij vinden veiligheid een belangrijk onderdeel van hun woontevredenheid. Hoewel een minderheid van de inwoners zich weleens onveilig voelt, is deze groep ten opzichte van 2021 wel gegroeid. Met name Vlissingen scoort op het gebied van, door inwoners ervaren, veiligheid en woontevredenheid laag ten opzichte van andere Zeeuwse gemeenten. Inwoners van Zeeland ervaren meer overlast dan vier jaar geleden. In toeristische gemeenten als Veere en Noord-Beveland gaat het vooral om overlast van toeristen, terwijl inwoners van Vlissingen, Borsele en Terneuzen vaker overlast ondervinden van lawaai, stank en stof en roet.

Beoordeling aanwezigheid voorzieningen: overall positief, maar niet overal

Ondanks de grotere afstanden tot voorzieningen in Zeeland, zijn inwoners over het algemeen tevreden met de aanwezigheid van (met name) basisscholen en supermarkten in hun woonomgeving. Minder tevreden

zijn ze met de aanwezigheid van een ziekenhuis, culturele voorzieningen en overige winkels. Binnen gemeenten zijn er grote verschillen in de tevredenheid met voorzieningen. De laagste beoordelingen komen veelal van inwoners uit kleinste kernen of uit middelgrote dorpen waar in de afgelopen jaren voorzieningen, zoals een supermarkt, zijn verdwenen. Het grootste deel van de inwoners geeft aan dat zij de meeste voorzieningen zelfstandig kunnen bereiken. Met name inwoners van 80 jaar of ouder zijn daarvoor afhankelijk van anderen.

Negatief beeld beschikbaarheid en betaalbaarheid openbaar vervoer

Het autogebruik is in Zeeland nog altijd hoog, wat waarschijnlijk samenhangt met de grotere afstanden tot voorzieningen. Een alternatief voor de auto is het openbaar vervoer (ov). Het incidenteel gebruik van bus en trein door inwoners is sinds 2021 toegenomen, maar dat geldt niet voor frequent gebruik. Bovendien is de tevredenheid over zowel de beschikbaarheid als betaalbaarheid van het ov laag. Die onvrede is bovendien toegenomen in vergelijking met vier jaar geleden. In Zeeuws-Vlaanderen is men het minst tevreden over de beschikbaarheid van het OV.

Tevredenheid met buitengebied, omgevingsoverlast vooral rond industrie

Ondanks dat Zeeland ten opzichte van andere provincies relatief weinig natuurgebied heeft, zijn Zeeuwen over het algemeen tevreden met de bossen, natuurgebieden en de hoeveelheid groen in de omgeving. Dat geldt met name in het niet-stedelijk gebied. Deze tevredenheid in relatie tot de relatief lage hoeveelheid natuurgebied in de provincie hangt

mogelijk samen met het feit dat inwoners het open landschap (zoals akkers en openwater) ook als natuur ervaren.

Mede door haven- en industrieactiviteiten is de uitstoot van broeikasgassen en fijnstof in Zeeland, omgerekend per inwoner, relatief hoog vergeleken met andere provincies. Overlast die inwoners ervaren van aan industrie gerelateerde activiteiten (lawaai, stank, stof en roet uit de omgeving) is in de afgelopen jaren licht toegenomen. Deze vormen van overlast komen vooral voor in Terneuzen, Vlissingen en Borsele. Dit hangt onder meer samen met de scheepvaart in de Westerschelde en de industriële activiteiten in North Sea Port.

Zorgen over klimaat, verdeeldheid over verantwoordelijkheid

Een meerderheid van de Zeeuwen vindt klimaatverandering een groot probleem. Inwoners van de drie stedelijke gemeenten vinden klimaatverandering vaker een probleem vergeleken met inwoners elders in de regio. Jongvolwassenen, inwoners met basisonderwijs of vmbo-diploma als hoogst behaalde diploma, en inwoners van Tholen en Reimerswaal maken zich het minst zorgen. De verantwoordelijkheid voor het tegengaan van klimaatverandering wordt door inwoners vooral gelegd bij de luchtvaart, landen buiten de Europese Unie en grote bedrijven en industrie, die volgens hen te weinig doen. Boeren en lokale overheden worden relatief minder verantwoordelijk gehouden.

Keuzes maken: leefkwaliteit voor economische groei

Als inwoners, in de vorm van dilemma's, zelf keuzes moeten maken voor Zeeland dan blijkt dat zij kwaliteit van de leefomgeving doorgaans

verkiezen boven economische groei. Cultuurhistorie is eveneens een belangrijke waarde die Zeeuwen niet snel zouden opofferen. Ook willen inwoners natuur en landbouwgrond niet zomaar opgeven voor woning- of wegenbouw.

Zeeuwen maatschappelijk betrokken, wel lokale verschillen

Veel Zeeuwen zijn actief betrokken bij hun omgeving, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk. In het bijzonder zorg-gerelateerde participatie, zoals mantelzorg geven en zorgafspraken maken met buurtgenoten, is toegenomen in de afgelopen vier jaar. Als het gaat om inwonerinitiatieven in de buurt en deelname aan inspraakavonden, zijn Zeeuwen actiever dan inwoners van andere regio's in Nederland. Binnen Zeeland zijn er in dit opzicht wel lokale verschillen. Zo zijn in de gemeente Veere zowel maatschappelijke participatie als buurtinitiatieven bovengemiddeld hoog. Op Schouwen-Duiveland zijn er relatief veel inwoners die activiteiten ondernemen in de eigen buurt. De gemeenten Vlissingen en Middelburg scoren op deze aspecten lager.

Persoonlijke kwetsbaarheid

Ongeveer twee op de tien inwoners vertonen een sterk signaal van kwetsbaarheid op het gebied van inkomen, gezondheid, zelfstandigheid en/of eenzaamheid. Van de onderzochte signalen van kwetsbaarheid komt eenzaamheid het vaakst voor - vooral bij ouderen en bij jongvolwassenen. Eén op de tien inwoners voelt zich sterk eenzaam; dit aandeel is toegenomen in de afgelopen vier jaar.

Risicogroepen als het gaat om kwetsbaarheid zijn alleenwonenden, alleenstaande ouders en inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt (werkloosheid, arbeidsongeschiktheid). Bijna twee op de tien Zeeuwen hebben te maken met stapeling, ofwel combinaties van meerdere signalen van kwetsbaarheid. Stapeling komt relatief vaak voor in de gemeente Vlissingen en in stedelijk gebied en juist minder vaak in de gemeente Veere. Aandachtspunten rond kwetsbaarheid zijn mentale gezondheid en toegang tot mensen voor hulp of sociaal contact. Inwoners met signalen van kwetsbaarheid zijn, gemiddeld genomen, minder tevreden met het eigen leven dan inwoners zonder signalen van kwetsbaarheid.

Veel vacatures, maar wisselend beeld van carrièrekansen

Zeeland heeft te maken met een zeer krappe arbeidsmarkt; er zijn meer vacatures dan werkzoekenden en dat geldt voor een breed scala aan richtingen en niveaus van beroepen. Het beeld van carrièrekansen dat inwoners voor zichzelf zien in Zeeland is echter wisselend. Van zowel werkenden als scholieren en studenten is 56 procent (zeer) tevreden met de carrièrekansen voor zichzelf in Zeeland. Werkenden met een hbo- of wo-diploma zijn minder tevreden met de carrièrekansen voor zichzelf dan werkenden zonder hbo- of wo-diploma. Scholieren en studenten zijn positiever over de beschikbaarheid van banen en carrièrekansen in Zeeland dan vier jaar geleden.

Meeste forenzen blijven binnen Zeeland, werktevredenheid stabiel hoog

Per saldo reizen meer werkenden dagelijks Zeeland uit voor werk dan andersom. Met name in Tholen, Schouwen-Duiveland en Hulst zijn er relatief veel werkenden die dagelijks de provincie uitgaan voor werk. De meeste forenzen blijven binnen Zeeland, waarbij relatief veel Zeeuwse pendelaars in Goes werken. De werktevredenheid van de huidige werkenden is stabiel hoog. In de sectoren Horeca en Groothandel ligt de werktevredenheid echter lager. Dat beeld is hetzelfde als vier jaar geleden. Werkenden met een hbo- of wo-diploma zijn bovengemiddeld tevreden over hun werk op dit moment.

Laag vertrouwen in Tweede Kamer, sterke sociale cohesie in de eigen buurt

Een grote meerderheid van de Zeeuwse inwoners heeft vertrouwen in andere mensen, de politie en de rechtspraak. Een kleine meerderheid van de Zeeuwen heeft vertrouwen in het provinciaal en gemeentelijk bestuur. Dat percentage is stabiel in de tijd. Het vertrouwen in de Tweede Kamer is laag en sinds 2021 ook aanzienlijk gedaald: slechts twee op de tien inwoners hebben anno 2025 vertrouwen in de Tweede Kamer. Dit percentage is lager dan in veel andere provincies.

De tevredenheid over hoe inwoners in de wijk of kern met elkaar omgaan is hoog. Dit geldt vooral voor de niet-stedelijke wijken van Zeeland. Deze sociale cohesie wordt bovendien positiever beoordeeld dan vier jaar geleden. Er zijn ook regionale verschillen: in Veere zijn zeven op de tien inwoners tevreden over hoe mensen met elkaar omgaan. In Vlissingen is dat minder dan de helft.

Verbondenheid met provincie gestegen, lokale verbondenheid afgenomen

Een goede omgang tussen inwoners gaat niet automatisch samen met een gevoel van lokale verbondenheid. Zo is de verbondenheid die inwoners voelen met hun gemeente of wijk lager dan de gevoelde verbondenheid met de provincie. Waar de lokale verbondenheid sinds 2021 is afgenomen, is het gevoel van verbondenheid met de provincie juist toegenomen. In Zeeuws-Vlaanderen en op Tholen voelen inwoners zich met de provincie minder verbonden dan in andere delen van Zeeland.

Regionale variatie in brede welvaart

De resultaten van Leven in Zeeland geven een beeld van hoe inwoners de verschillende aspecten van wonen, werken en leven waarderen. Veel van deze aspecten zijn lokaal van aard. Niet overal in Zeeland ervaren inwoners dezelfde mate van brede welvaart: in het algemeen is er een contrast tussen stedelijk- (aanwezigheid voorzieningen) en landelijk gebied (nabijheid van natuur, hogere sociale cohesie). Kapelle en Veere zijn, net als in 2021, de gemeenten met de hoogste ervaren brede welvaart. De combinatie van open ruimte en nabijheid van stedelijk gebied lijkt ervoor te zorgen dat inwoners van deze gemeenten zowel de voordelen van de stad als die van het platteland ervaren.

In gemeenten Vlissingen, Sluis en Terneuzen is de ervaren brede welvaart relatief laag. Inwoners van Vlissingen scoren met name gezondheid, veiligheid, sociale cohesie en ondermaats. In de Zeeuws-Vlaamse gemeenten spelen lagere beoordelingen van bereikbaarheid en voorzieningen hierin een belangrijke rol.

Denkrichtingen voor beleid

Op basis van de resultaten uit ons onderzoek presenteren we een aantal denkrichtingen voor beleid in Zeeland. De signalen van inwoners zelf vormen hiervoor de basis. Voor iedere denkrichting hebben we deze signalen in de actuele Zeeuwse context geplaatst. We hebben onze bevindingen onder andere in het perspectief geplaatst van het in 2025 gepubliceerde Toekomstperspectief Zeeland 2050 (Overleg Zeeuwse Overheden, 2025).

Vertrouwen in de overheid

Vertrouwen in de overheid is belangrijk, omdat het van invloed is op de manier waarop inwoners zich verhouden tot beleid en beleidsprocessen, evenals voor het draagvlak van beleid. Zo laat SCP-onderzoek zien (Van der Meer & Den Ridder, 2025) dat een lager vertrouwen samenhangt met een geringere bereidheid om de kosten, risico's en onzekerheden van nieuw beleid te accepteren, met een grotere kans op maatschappelijke weerstand.

Uit ons onderzoek blijkt dat Zeeuwse inwoners, in vergelijking met inwoners van andere provincies, relatief weinig vertrouwen hebben in de Tweede Kamer en dat dit vertrouwen in de afgelopen vier jaar verder is afgenomen. Het vertrouwen in de lokale overheid ligt rond het landelijke gemiddelde, hoewel bijna de helft van de inwoners aangeeft weinig tot geen vertrouwen te hebben in het bestuur van gemeente en provincie.

De komende jaren staan in Zeeland meerdere ingrijpende beleidskeuzes op de agenda, zoals rond de mogelijke ontwikkeling van de Green Energy Port met eventuele kerncentrales, en transitie op het gebied van woningbouw, stikstof en de Kaderrichtlijn Water. Voor het draagvlak van deze beleidsambities is aandacht voor vertrouwen relevant. Transparante besluitvorming, open communicatie en het samen met inwoners verkennen en ontwikkelen van beleid kunnen hierbij helpen (zie o.a. Van der Meer & Ham, 2023).

Ervaren kernkwaliteiten

Rust, natuur, ruimte en saamhorigheid: dit zijn volgens de inwoners de sterke punten van Zeeland. Deze kwaliteiten vormen volgens de inwoners de kern van wat Zeeland aantrekkelijk maakt. Tegelijkertijd vraagt het Toekomstperspectief Zeeland 2050 (Overleg Zeeuwse Overheden, 2025) om een aanzienlijke bevolkingsgroei, met bruisende steden en krachtige dorpen als doel. De ambities uit Zeeland 2050 spreken uit om te groeien door middel van grootschalige woningbouwlocaties en uitbreiding in dorpen ("straatje erbij"). Deze uitbreiding moet de spiraal van verschraving en krapte op de arbeidsmarkt verminderen.

Een sterke toename van het aantal inwoners en de woningbouw kan echter ook leiden tot een afname van de ervaren rust en ruimte. Zo ontstaat er een spanningsveld tussen groeidoelstellingen en het behoud van de kernkwaliteiten van de provincie. Dit vraagt daarom om zorgvuldige en weloverwogen keuzes in het ruimtelijk- en sociaal beleid.

Ervaren overlast

Ook onze resultaten laten zien dat verschillende thema's van brede welvaart met elkaar samenhangen en op elkaar inwerken. Zo zien we dat overlast door geluid, stank, stof en roet vooral wordt ervaren in gebieden met veel industrie en havenactiviteiten. Daarnaast geeft een deel van de inwoners in met name toeristische (kust)gebieden aan dat de leefbaarheid onder druk staat. Deze vormen van overlast zijn ten opzichte van vier jaar geleden toegenomen.

Zowel de industrie- en havensector als de toeristische sector zijn belangrijk voor de Zeeuwse economie. Zij bieden werkgelegenheid en kunnen in sommige dorpen zorgen voor het behoud van primaire voorzieningen, zoals een supermarkt. Inwoners ervaren echter ook nadelen van deze bedrijvigheid. In het kader van Zeeland 2050 zijn ambities geformuleerd om de Zeeuwse industrie circulair en klimaatbestendig te maken (Overleg Zeeuwse Overheden, 2025). Deze transitie kan op langere termijn de lokale overlast van uitstoot verminderen. Tegelijkertijd zien we in ons onderzoek dat ontwikkelingen rond energie-infrastructuur, zoals kerncentrales en hoogspanningslijnen, nieuwe zorgen voor inwoners met zich meebrengen over versterking van het landschap en hun leefomgeving.

De resultaten laten zien dat inwoners overlast ervaren en zich zorgen maken over de impact van ontwikkelingen op hun leefomgeving. Dit onderstreept dat het in de praktijk een lastige puzzel is om verschillende onderdelen van brede welvaart in balans te brengen en te houden. Het zichtbaar maken van zowel de mogelijke baten als de mogelijke nadelen

van economische en ruimtelijke keuzes is daarbij relevant, mede vanwege de gevolgen voor de lokale leefbaarheid en woontevredenheid.

Voorzieningen in landelijk gebied

Uit ons onderzoek komt naar voren dat inwoners over bepaalde voorzieningen tevreden zijn, maar over anderen een stuk minder. Ook zijn er grote lokale verschillen als het gaat over de beschikbaarheid van voorzieningen, beoordeling van het aanbod en de reistijd ernaartoe. Dat geldt bijvoorbeeld voor gemeenten met dorpen die ver uit elkaar liggen, zoals in Zeeland wel vaker het geval is. Maar ook inwoners van (vaak middelgrote) kernen met ongeveer evenveel inwoners beoordelen hun voorzieningenniveau verschillend.

Voor de toekomst van Zeeland is er aandacht voor de zogenoemde 'spiraal van verschraling' die erop duidt dat steeds meer voorzieningen, vooral in landelijk gebied, verdwijnen. Om deze spiraal te doorbreken is het van belang om niet alleen te kijken naar de aanwezigheid van voorzieningen, maar ook naar gebruik en waardering van voorzieningen door inwoners. Uit ons onderzoek blijkt dat dit mogelijk vraagt om lokaal maatwerk.

Openbaar vervoer

Het beeld dat inwoners hebben van de beschikbaarheid en de betaalbaarheid van het openbaar vervoer in Zeeland is weinig positief en bovendien verslechterd ten opzichte van vier jaar geleden. Dat geldt met name onder jongvolwassenen en inwoners van Zeeuws-Vlaanderen. En hoewel het incidenteel gebruik van openbaar vervoer door inwoners is toegenomen, is het frequent gebruik van zowel trein als bus door inwoners onveranderd laag.

In de Regionale Mobiliteitsstrategie Zeeland (Provincie Zeeland, 2021) staat dat openbaar vervoer voor iedereen op korte afstand bereikbaar moet zijn. Met de introductie van de Flex, het nieuwe flexibele openbaar vervoerssysteem op aanvraag, verandert het ov-aanbod in Zeeland. Dit roept de vraag op hoe kan worden vastgesteld in welke mate verschillende groepen inwoners deze vernieuwingen waarderen en benutten.

Carrièreperspectief

In ons onderzoek zien we dat scholieren en studenten, ten opzichte van vier jaar geleden, optimistischer zijn geworden over hun carrièrekansen in de regio. Tegelijkertijd blijven werkenden met een hbo- of wo-diploma het minst optimistisch: bijna een kwart is (net als vier jaar geleden) ontevreden over de carrièrekansen in Zeeland. Dit is opmerkelijk, omdat de spanning op de Zeeuwse arbeidsmarkt juist het grootst is voor beroepen op hoger of wetenschappelijk denkniveau. Er lijkt vraag te zijn, maar geen perceptie van de mogelijkheden.

Deze paradox kan verschillende oorzaken hebben. Naast een eventuele (inhoudelijke) mismatch tussen enerzijds beschikbare vacatures in de regio en anderzijds carrière-verwachtingen van de Zeeuwse werkenden speelt mogelijk ook beeldvorming en onbekendheid van carrièremogelijkheden in de regio hier een rol.

Referenties

Overleg Zeeuwse Overheden (2025). *Zeeland 2050: bouwen aan de delta van de toekomst*. Toekomstperspectief. Geraadpleegd op 2 februari 2026 van https://zeeland2050.nl/sites/default/files/2025-07/magazine_zeeland_2050.pdf

Provincie Zeeland. (2021). *Regionale Mobiliteitsstrategie Zeeland: Slim en duurzaam bereikbaar*. Geraadpleegd op 12 februari 2026 van <https://www.zeeland.nl/sites/default/files/2021-11/Regionale%20Mobiliteitsstrategie%2026102021.pdf>

Van der Meer, T. & Den Ridder, J. (2025). *Vertrouwen in de politiek. Factsheet Parlement & Wetenschap*. Geraadpleegd op 29 januari 2026 van <https://www.scp.nl/documenten/2025/09/26/kennisnotitie-vertrouwen-in-de-politiek>

Van der Meer, J. & Ham, M. (2022). *Niet boos maar machteloos; twintig jaar onderzoek naar de boze burger*. Geraadpleegd op 29 januari 2026 van <https://www.socialevraagstukken.nl/wp-content/uploads/2023/11/niet-boos-maar-machteloos.pdf>

Colofon

Leven in Zeeland, editie 2025

Auteurs

Ruben De Cuyper, Luc Verschuren,
Emma Duvekot, Jesse Kamstra,
Iris Scherphof, Siri Pisters

In samenwerking met

Nel Verhoeven (onderzoeksconsultant)

Met dank aan

Alle geïnterviewden en contactpersonen
bij de Zeeuwse gemeenten

Klankbordgroep

Daphne Zerbib-Jasperse (HZ University
of Applied Sciences), Roel Willems (Sociaal
en Cultureel Planbureau), Chaim La Roi
(Planbureau Fryslân), Herman Lelieveldt
(University College Roosevelt),
Jeannet Sanderse (Provincie Zeeland),
Marieke Jakobsen (gemeente Terneuzen),
Eline Evers (gemeente Kapelle)

Veldwerk

Ipsos I&O

Fotografie

AVdienst HZ University of Applied Sciences
Janca Huysmans Graphic Jam

Grafische vormgeving

Graphicjam.nl

Uitgave

HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving,
maart 2026

www.kczs.nl

HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving wordt
gesubsidieerd door de Provincie Zeeland